

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ
П'ЯТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ГУМАНІТАРНИЙ І ІННОВАЦІЙНИЙ
РАКУРС ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ:
ПОШУКИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ»**

15 листопада 2019 р.

м. Одеса

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Голова:

К.В. Громовенко – канд. юрид. наук, доц., ректор Міжнародного гуманітарного університету.

Перший заступник голови:

А.Г. Гончарук – д-р екон. наук, проф., проректор з педагогічно-наукової роботи Міжнародного гуманітарного університету.

Заступник голови:

Т.О. Крижановська – канд. філос. наук, доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного гуманітарного університету.

Члени оргкомітету:

Є.Л. Стрельцов – д-р юрид. наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, вчений секретар Південного регіонального центру НАПрН України, Заслужений діяч науки і техніки України.

А.Ф. Крижановський – д-р юрид. наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Міжнародного гуманітарного університету.

А.П. Овчиннікова – д-р мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного гуманітарного університету.

М.І. Зубов – д-р філол. наук, професор, декан факультету Лінгвістики та перекладу Міжнародного гуманітарного університету.

Я.В. Луній – народний артист України, професор, декан факультету Мистецтва та дизайну Міжнародного гуманітарного університету.

В.Г. Шутурмінський – д-р. мед. наук, директор Одеського медичного інституту Міжнародного гуманітарного університету.

Ю.В. Шарапановська – директор Економіко-правового коледжу Міжнародного гуманітарного університету.

О.І. Стеценко-Баранова – спеціаліст адміністративно-управлінського апарату Міжнародного гуманітарного університету.

Г94 **Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених** : матеріали П'ятої всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 15 листопада 2019 року. – Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2019. – 332 с.

ISBN 978-966-916-943-3

До збірника матеріалів конференції увійшли тези доповідей, які стали предметом обговорення учасників П'ятої всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Гуманітарний та інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених» у м. Одесі 15 листопада 2019 року у Міжнародному гуманітарному університеті.

Збірник зібраний та підготовлений до друку співробітниками кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного гуманітарного університету і розрахований на наукових та науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів.

УДК 001.8(063)

© Міжнародний гуманітарний університет, 2019

© Південний регіональний центр

ISBN 978-966-916-943-3

Національної академії правових наук України, 2019

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. НАЦІОНАЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Децентралізація. Досвід європейських країн

Боровик К. В...... 10

Правоохоронна діяльність в Україні: поняття та ознаки

Віблая Ю. В...... 13

Завдання і функції підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення: історичний аспект

Воронін В. М...... 15

Кримінально-правова складова криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних із забрудненням морів та інших водних об'єктів (на прикладі країн Чорноморського басейну)

Галицька О. К. 19

Сучасне розуміння джерельної бази права

Головач Г. О. 22

Історія розвитку конституційно-правових засад організації та діяльності правоохоронних органів

Григорченко С. В...... 26

Міжнародний профспілковий рух: виникнення, становлення, сучасність

Гуміров О. І...... 29

Правове регулювання споживчого кредитування

Жадан О. В...... 31

Деякі особливості криміналістичної класифікації злочинних груп неповнолітніх корисливо-насиленої спрямованості

Калімбет І. Л...... 34

Криміналізація і декриміналізація в сучасному праві

Калімбет О. А. 37

Нормативно-правове регулювання нової системи управління ОВС в перші роки становлення незалежної держави

Катюха А. В...... 40

Особливості використання сирітських творів при включенні до аудіовізуальних творів: зарубіжна та національна практика

Кеда Ю. О...... 43

Інститут військового капеланства в козацьку добу: історико-правові аспекти

Коляда С. В. 46

Феномен циклічності в правовій науці

Копитков В. Е...... 48

Maritime Search and Rescue on Azov and Black Seas in Modern Conditions

Kuprii A. A...... 51

Правове регулювання відповідальності за порушення правил перевезення вантажів морським транспортом	
Маційчук В. О.	54
Правові проблеми визначення штучно створеної земельної ділянки як різновиду земельної ділянки	
Найда Д. І.	58
Правове забезпечення права осіб з інвалідністю на працю	
Наливко Н. В.	61
Адміністративна відповідальність за правопорушення на морському транспорті	
Носенко Д. С.	64
Щодо питання про транскордонність контрабанди	
Паламарчук Г. В.	67
Адміністративна відповідальність за порушення в галузі торгівлі	
Попушой І. В.	70
Зарубіжний досвід правового регулювання грального бізнесу	
Поспєлова Д. А.	73
Проблематика визначення понять «аудіовізуальний твір», «кінематографічний твір», «фільм», «передача», «програма» у чинному законодавстві України	
Потурай К. С.	76
Світовий правовий порядок: поняття, значення і місце в категорії «правовий порядок» і «загальний світовий порядок»	
Торгонський Д. В.	79

НАПРЯМ 2. ЕКОНОМІКА, МЕНЕДЖМЕНТ, МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Інструменти маркетингового управління життєвим циклом нового туристичного продукту ТОВ «Болгар травел тур»	
Аліфіренко А. О.	82
Формування логістичної концепції конкурентоспроможності порту	
Анісімова А. В.	84
Системний підхід в управлінні економічними системами	
Архипенко М. С.	87
Особливості політики управління кредитним портфелем АТ «Креді Агріколь Банк» у сучасних умовах	
Богатирьова О. В.	90
Концептуальні положення державного регулювання розвитку доріг та дорожньої інфраструктури у сільській місцевості України	
Горбаньова В. О.	93

Ключевые факторы ценообразования на арт-рынке Давыденко Р. Л.	96
Особливості транспортного обслуговування зовнішньоекономічної діяльності Дорошенко Т. М.	98
Івент-менеджмент в системі маркетингових комунікацій Дробко К. А., Асаулець Р. С.	100
Перспективи стейбл коїну на ринку криптовалют Захаров О. А.	103
Шляхи підвищення та чинники зростання діяльності підприємства Зубко М. О.	106
Напрямки удосконалення державного регулювання ринку земель сільськогосподарського призначення Івахів А. Г.	110
Методичні підходи щодо маркетингового забезпечення організації збутової діяльності на підприємстві Кадирус І. Г., Донських А. С.	114
Механізм управління капіталізацією ресурсів агросфери Коваленко Д. І.	116
Напрямки підвищення конкурентоспроможності готельної мережі ТОВ «Рібас Хотелс груп» Козієнко Л. С.	121
Використання технології віртуальної реальності в сучасному маркетингу Корольов І. О.	123
Развитие интернет-бизнеса Кудашкина А. О., Боднарук А. В.	125
Управлінські аспекти розвитку системи охорони здоров'я в Україні Левченко С. П.	127
Система управління якістю продукції Лімарьов В. П.	131
Методи планування робочого процесу та його вплив на ефективність управління бізнесу Літинський В. В.	133
ІТ аутсорсинг: сутність та історія виникнення Луньов Д. Ю.	135
Удосконалення стратегічного планування розвитку Назо Ю. О., Голодок Д. О.	139
«Ефект Тома Сойера» як один із прийомів мотивації в компанії Онищенко В. Д.	142

Особенности ресурсного менеджмента в разработке маркетинговой концепции IT-продукта	
Осиевская Л. Р., Потычев Е. С.	144
Митна вартість як інструмент забезпечення економічної безпеки держави	
Пишна В. В.	146
Європейський досвід залучення прямих іноземних інвестицій	
Ряба Ю. Ю.	150
Перспективи розвитку соціальних проєктів «ArtWalk»	
Смірнова А. О.	154
Тайм-менеджмент: мода чи необхідність?	
Ступина Г. Л., Касьяненко Ю. О.	156
Взаимодействие модели Kubernetes с менеджментом	
Тополь О. В.	159
Аналіз динаміки золотовалютних резервів України	
Федорова О. О.	162
Виртуальный рынок как новый тип информационной экономики	
Хаджиогло А. В.	166
Формування стратегії оцінки структурних змін в регіональній економіці	
Чебаненко Д. І.	170
Значення класифікації відновлюваних джерел енергії при впровадженні проєктів на їх основі	
Чебаненко Д. І.	173
Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства	
Щиткова Д. В.	177
Фінансова грамотність населення та її роль у розвитку економіки	
Яковенко С. Л.	181
Особливості системи управлінського контролю на підприємстві	
Янішевський Д. О.	184

НАПРЯМ 3. ФІЛОЛОГІЯ

Розвиток корейської поезії у часи японської колонізації на прикладі творчості Лі Санхва	
Андріанов Д. В.	187
До питання тенденцій етимологічного розвитку англійської мови	
Браславська О. В.	191
Інтерактивний підхід до вивчення англійської мови і його вплив на розвиток мовних навичок	
Головко Л. О.	193
Methode der bilateralen kontrastiven Forschung der Kritik im politischen Diskurs Deutschlands und der Ukraine	
Grydiushko O. O.	195

Вивчення латини як складова підготовки сучасних висококваліфікованих медичних працівників Іванова Т. В.	198
Лінгвокультурні особливості словесних образів в австралійських та новозеландських поетичних текстах Коврова М. О.	201
Категорія «етнічність»: динамічність інтерпретації Мельник Н. І.	204
Морфологічна характеристика негативної емотивності в розмовному діалозі (на матеріалі німецького та українського кінематографу) Меньшикова О. С.	206
Основополагающие принципы когнитивной лингвистики Мизецкая В. Я., Коркишко С. В.	210
Некооперативний діалог (на матеріалі англомовної художньої літератури) Музика Я. В.	212
Твірна власна назва в формуванні семантики похідних в англійській мові Омельченко В. О.	216
Паремії з кінесично-соматичним компонентом в англомовній пресі Радченко П. С.	218

НАПРЯМ 4. МЕДИЦИНА ТА ФАРМАЦІЯ

Problem solving as a condition of improving students' medical study quality Alekseienko R. V., Rysovana L. M.	222
Порівняльна характеристика порошків для повітряно-абразивного полірування зубів Антощук В. О.	225
Крайове прилягання культьових вкладок до твердих тканин зубів Антощук М. М.	228
Частота виявлення та структура ендодонто-пародонтальних уражень у хворих на генералізований пародонтит Бороденко Д. І.	229
Adjustment of first-year students in the study of Medical and Biological Physics Grankina S. S., Shuba I. V.	232
Механізми впливу гіалуронової кислоти на регенерацію тканин пародонта Марчук Т. С.	234
Актуальні аспекти управління ефективністю персоналу у сучасному фармацевтичному бізнесі Смірнова Г. В., Кударенко В. І.	237
Шляхи та стратегії розвитку фармацевтичної галузі у сучасних умовах Смірнова Г. В., Кударенко В. І.	239

Невротичні розлади з затяжним перебігом в учасників бойових дій з високим кардіоваскулярним ризиком	
Сябренко Г. П.	241
Адаптаційний потенціал хворих на гіпертонічну хворобу в динаміці монотерапії лізінопрілом	
Терещенко І. Ф.	244
Ліки з абортивною дією	
Циганко М. В.	246

НАПРЯМ 5. ГУМАНІТАРНІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАУКИ. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

Філософія діалогу як шлях до вирішення проблеми самотності	
Асадова С. А.	250
Філософія як культура мислення: класичний та некласичний підхід	
Білич А. А.	252
Дослідження мотивації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти	
Бондарєва І. В.	254
Stop-motion анімація як явище аудіовізуальної культури	
Галкіна В. П., Лазарева О. Л.	256
Філософські основи природного права	
Гассерт С. О.	259
Філософські основи ліберальної теорії міжнародного права	
Гончарук А. А.	262
Аспекти патентування у галузі дизайну промислових текстильних технік в Україні з 90-х рр. XX ст. до сьогодення	
Журавель-Змєєва Л. С.	265
Загальнонаукові принципи та закономірності професійної підготовки майбутніх фармацевтів в системі коледж – медична академія	
Кіщук В. М.	269
Поняття «дружба» в соціальному вченні Аристотеля	
Колобова К. Д.	272
Перформанс як універсальна категорія сучасної української культури	
Криворучко Л. Ю.	275
Авторське ювелірство в сучасному культурному просторі України (на прикладі аналізу творчості подружжя Паламарчуків)	
Кухтій О. С., Федотова О. О.	279
Образотворче мистецтво як важель для освітніх інновацій в історичному контексті	
Монсевич В. В.	282
Уманська «Софіївка» як поезія з каменю і води	
Осадчук М. С.	284

Інтеркультурна філософія освіти як сучасний орієнтир формування особистості вчителя іноземної мови	
Подковырофф Н.	286
Psychological aspects of conflict as a kind of a social interaction between students	
Rusanov O. D., Saburova A. V.	290
Особливості композиційно-образного аналізу як складової проектної діяльності	
Славінська Г. М.	293
Молодіжна субкультура. Готи.	
Степова Ю. О.	295
Підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної взаємодії як система	
Тушко К. Ю.	298
Зародження філософії природного права в працях античних мислителів	
Учуєва Х. М.	300
Проблема підготовки здобувачів вищої освіти до патріотичного виховання старших дошкільників	
Філімонова Т. В.	303
Засади розвитку професійної компетентності викладача вищого навчального закладу	
Філіпова Т. В., Філіпова О. І.	307
Міф: історія та сучасність	
Хачатрян А. М.	310
Регіональний складник історії педагогіки як навчальної дисципліни в системі професійної підготовки майбутнього вчителя	
Чернікова А. О.	312
Чоловічий одяг в Україні, 1960-1970-ті рр.: масовий та індивідуальний підхід	
Чуботіна І. М.	315
Співвідношення моральних і правових норм у суспільстві	
Шевченко І. Г.	318
Соціалізація військовослужбовців строкової служби: технології та методи формування	
Шестакова А. С.	321
Технологія формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників: використання методу проектів	
Шумовецька С. П.	323
Формування світогляду першокласників у інноваційному інтегрованому освітньому просторі школи	
Якименко С. І.	326

НАПРЯМ 1. НАЦІОНАЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ. ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Боровик К. В.

студентки II курсу юридичного факультету

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Науковий керівник: Чукаєва В. О.

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри теорії держави та права, конституційного права

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

Серед тих реформ, перед проведенням яких стоїть сьогодні Україна, децентралізацію публічної влади без перебільшення можна назвати реформою номер один. Тому що без повноцінних і потужних органів місцевого самоврядування неможливо побудувати сильну державу. Саме надмірна централізація була однією з найважливіших причин тих проблем, які доводилось долати Україні після отримання жаданої незалежності.

Мета даної статті полягає у дослідженні зарубіжного досвіду реалізації реформи децентралізації, визначенні її переваг та недоліків, визначенні можливості застосування в Україні здобутків розвинених країн світу у сфері проведення децентралізації.

Початком в історії децентралізації прийнято вважати відомий диспут між Жаном Боденом, французьким вченим-економістом, та Йоганном Альтузіусом, німецьким правознавцем і теоретиком державного будівництва. В кінці XVI ст. Ж. Боден розвинув теорію суверенної монолітної держави, де обґрунтував абсолютизм в усій Європі. Суверенна монолітна держава в Європі до кінця XIX ст. уважалася ідеальною моделлю державної організації. Ідеї ж, протилежні вченням Бодена, були розроблені Й. Альтузіусом близько 1600 р., де він доводив ідею федеральної державної організації [1]. Основним постулатом його вчення стало те, що суверенним має бути народ, а не монарх, а регіональна влада на відміну від центральної повинна мати якомога більше повноважень та прав на вирішення питань місцевого значення. Але реалізація даних ідей повністю втілювалася в життя лише в XX ст. разом з виникненням ідеї субсидіарності, сутність якої полягала в тому, що правові, адміністративні функції держави та органів місцевого самоврядування мають бути розмежовані. Тобто держава може втручатися у справи певної громади тільки тоді, якщо вона неспроможна виконати покладені на неї функції. Окрім того держава зобов'язана була гарантувати право громади самостійно вирішувати питання місцевого значення та захищати свої свободи.

Слід також звернути увагу на те, що через різні історичні умови розвитку держав, децентралізаційні процеси протікали по-різному і відбувалося формування відразу декількох моделей організації місцевого самоврядування. Їхніми специфічними ознаками є типи, способи та форми взаємовідносин між органами місцевого самоврядування та органами державної влади. Зараз в європейських країнах переважно можна виділити три основні моделі місцевого самоврядування, які склалися під час реформ децентралізації, а саме: англосаксонська, континентальна, змішана.

В англосаксонській моделі однією з характерних рис є відсутність на місцях повноважних представників центрального уряду, що опікають місцеві виборні органи, як наслідок: високий рівень автономії муніципалітетів, контроль з боку населення. Водночас органи місцевого самоврядування можуть здійснювати лише ті дії, які прямо вказані в законі, інакше це вважатиметься перевищенням повноважень і може бути визнано судом незаконним [2].

Друга модель – континентальна, яка представлена у Франції, Болгарії, Нідерландах, Польщі, Італії, Фінляндії та в інших державах. Вона ґрунтується на поєднанні, з однієї сторони, виборності всіх представницьких та виконавчих органів на первинному рівні самоврядування (тобто у громадах та комунах) але, з другого – призначення з «центру» уповноважених представників державної влади (комісарів, префектів) на регіональному рівні. Таким чином, в цій моделі поєднується пряме державне управління та місцеве самоврядування, а також існує певна ієрархія, місцеве самоврядування є лише ланкою порівняно з державним. Не зважаючи на це, в останні роки можна спостерігати пом'якшення контролю з боку держави [3].

Остання модель – змішана. Вони притаманні таким країнам як Німеччина, Австрія та іншим. Характерними для них є те, що в деяких ланках місцевого самоврядування виборний орган може бути як представником державної адміністрації, так і ланкою муніципального управління.

Розглянемо детальніше досвід проведення децентралізації в країнах Східної та Західної Європи, а саме в Італії, яка здійснила ці реформи в середині ХХ ст., а також Польщі і Латвії, яким тривалий час було притаманне централізоване управління.

Відповідно до проведеного реформування публічної влади в Італії, територіальними одиницями, що утворюють державно-територіальний устрій цієї країни є: регіон – провінція – комуна. У конституції Італії чітко визначено, що законодавча влада належить державі та областям, встановлюючи при цьому сфери їх конкуруючої та виключної компетенцій. В основу розмежування цих компетенцій покладено 3 основні принципи: субсидіарності, диференціації та пропорційності. Наприклад, до відання регіонів належать питання територіального планування та розвитку, функціонування охорони здоров'я, цивільної авіації. Завданням провінцій є розвиток громадського та контроль приватного транспорту, інфраструктура середньої освіти, дороги та інше [2].

В Польщі потреба проведення реформи децентралізації виникла внаслідок масштабних процесів лібералізації та проведення ринкових реформ з метою створення більш прозорих політичних інститутів і розвитку громадянського

суспільства. Вона проходила в декілька етапів. Перший формування гмін – найменших адміністративно-територіальних одиниць в Польщі. Другий – створення повітів та воєводств (16 одиниць). Характерним для децентралізаційних процесів Польщі є скорочення апарату чиновників, що значно скоротило державні витрати на управління. Крім того, було реформовано механізм перерозподілу податкових надходжень між державним та місцевими бюджетами [2].

Отже, на мою думку, на сьогоднішній день у світі не існує жодної універсальної моделі чи методології, яку б можна в повному обсязі і без змін застосувати в Україні. Аналізуючи успішний досвід реформ адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування передових європейських країн, українські реформатори в більшості погодились, що найбільш наближеним до українських реалій можна вважати досвід сусідньої держави – Польщі. Бо реформи, ініційовані польським урядом у 90-х роках, у тому числі реформа децентралізації, дозволили за відносно невеликий строк трансформувати Польщу і стати її частиною Європейського Союзу.

Література:

1. dbms.institute/wp-content/uploads/2019/07/36.pdf (Болдирєв С. В., Чубар С. С. «Впровадження децентралізації в Україні: світовий та європейський досвід»)
2. <http://kyiv.fpsu.org.ua/index.php/sotsialnyi-dialoh/uhody-pro-spivpratsiu/240-zarubizhnij-dosvid-provedennya-detsentralizatsijnikh-reform> (за матеріалами Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського, 2016 рік «ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНИХ РЕФОРМ»)
3. dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2016/1/Steshenko_Lunina_128.pdf (Т.В. Стешенко і Ю. О. Луніна «Основні моделі організації місцевого самоврядування»)

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

Віблая Ю. В.

*студентка II курсу магістратури
Інституту права, економіки та міжнародних відносин
Міжнародний гуманітарний університет
Науковий керівник: Крижановський А. Ф.
доктор юридичних наук, професор
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Одним із важливих, складних і багатогранних явищ юриспруденції є правовий захист людини. Протягом багатьох століть проблема прав людини, незмінно залишаючись політико-правовою, набувала ще й релігійно-етичного, філософського значення.

Досить поширеним у науковому середовищі є визначення, що забезпечення державою прав і свобод людини – це створення держав умов для їх здійснення. З'ясовуючи у зв'язку із цим одне з понять правозахисної діяльності, можна стверджувати, що вона є діяльністю органів державної влади, місцевого самоврядування, колективних та одноособових суб'єктів громадянського суспільства щодо недопущення порушень прав і свобод людини й громадянина, а також відновлення порушеного правомірного стану у цій сфері.

На сьогодні в юриспруденції як у теоретичній, так і в практичній сфері, недостатньо чітко розмежовується категорії «правоохоронна діяльність» і «правозахисна діяльність», що, відповідно, відображає стан розробленості цього питання в науці, зокрема, у загальнотеоретичній юриспруденції та у галузевих юридичних дисциплінах. З огляду на те, що за радянських часів панувала догма щодо примату суспільства над особою, питання першочергового захисту прав і свобод людини не було актуальним. Тому діяльність усієї радянської правоохоронної системи спрямовувалась на охорону й захист суспільних інтересів, під якими насправді розумілись інтереси держави.

Відмова Незалежної України від тоталітарного минулого у царині відносин держави і особи закріпила Конституція України, згідно зі статтею 3 якої людина, її життя й здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права й свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

З цих позицій нам видається обґрунтованим визначення, відповідно до якого правоохоронна діяльність – це державна правомірна діяльність, що полягає у впливі на поведінку людини або групи людей уповноваженої державою посадової особи шляхом охорони права, відновлення порушеного права, припи-

нення порушеного права, його виявлення або розслідування з обов'язковим додержанням установлених у законі процедур для цієї діяльності.

На певних етапах розвитку держави в конкретних історичних умовах певних політико-правових режимів (авторитарних і тоталітарних) метою правоохоронної діяльності може бути боротьба з правозахисними організаціями, а метою діяльності правозахисних організацій – обмеження влади правоохоронних органів. Тобто, розуміння цих понять залежать від політичної кон'юнктури та політичної волі відповідних еліт, які відповідальні за проведення державної діяльності в означених сферах.

Враховуючі послідовність вищевказаних етапів розвитку, кожен напрям правоохоронної діяльності набували суттєвих особливостей і ознак.

Основна ознака правоохоронної діяльності полягає в її властивості охороняти права фізичної або юридичної особи публічно встановленими процедурами. Вона впливає на поведінку людей за допомогою використання дозволів, приписів, заборон або реалізації юридичної відповідальності, та виступає своєрідним охоронним інструментом держави.

Протидія правоохоронній діяльності є небажаною, а в певних випадках, неприпустимою. Особи, які перешкоджають правоохоронній діяльності, можуть бути притягнуті до юридичної відповідальності.

Другою ознакою правоохоронної діяльності є процедурний характер діяльності. Способи здійснення правоохоронної діяльності складаються із спеціально встановлених юридичних процедур, таких як подання позову, звернення, опитування, допит та ін. Порушення посадовими особами правоохоронних органів встановлених процедур визнають істотним порушення процесуального законодавства. Усі процедури правоохоронного призначення є формально визначеними і мають протокольну форму. Це означає, що будь – яка процесуальна дія (порушення кримінальної справи, затримання підозрілого, допит, обшук) має протоколюватися з дотриманням вимог закону.

Третьою ознакою правоохоронної діяльності визнають професійну ознаку особи, яка є суб'єктом такої діяльності. Здійснювати таку діяльність має лише компетентна, підготовлена, вповноважена державою посадова особа. За характером виконуваних повноважень слід розмежовувати прокурорські, слідчі, оперативні, нотаріальні, виконавчі та контрольні правоохоронні дії. Право здійснювати такі дії не можуть делегуватись іншій посадовій особі.

Обсяг повноважень залежить від посади, яку обіймає особа, її професійного рангу або спеціального звання. Повноваження керівника органу завжди ширші, ніж у підлеглої особи. Відповідно до меж своєї компетенції посадові особи видають відповідні акти, які діють у певній галузі. Кадри правоохоронних органів формують переважно з юристів або осіб, які мають спеціальну підготовку. Таким чином сформована сутність та поняття правоохоронної діяльності на певних етапах її розвитку.

Отже, здійснення правоохоронної діяльності відбувається державними органами, а правозахисної – як державними, так і недержавними. Здійснення правоохоронної діяльності передбачає можливість застосування примусу,

а правозахисної – виключає будь-яке застосування примусу, окрім у межах процесуальної діяльності щодо з'ясування обставин конкретної справи.

У правовій демократичній державі правоохоронна та правозахисна діяльність мають бути максимально наближені одна до однієї, взаємодоповнюючими, розкривати сутність одна однієї. Законодавство як джерело права має бути першочергово спрямованим на захист інтересів суспільства й людини, а вже потім інтересів держави як відповідної організації. Абсолютно зрозуміло, що закони мають конкретно-історичний і політичний характер, так само й інтереси держави та інтереси людини. Наприклад, правоохоронна діяльність тоталітарної або авторитарної держави може суперечити принципу захисту прав людини.

Створення відповідних правових умов, адекватної нормативно-правової бази для існування й розвитку вільного громадянина є першочерговим напрямом державної політики. Водночас досвід існування та розвитку незалежної української держави свідчить: відсутність ефективного механізму забезпечення реалізації законодавства про права людини, чинної системи державних і недержавних органів, що забезпечують реалізацію цього законодавства, призводить до небажаних наслідків. Справді, прийняття справедливих законів на основі Конституції та відповідно до неї є важливим завданням, що має засвідчувати реальне визнання й забезпечувати ефективну дію принципу верховенства права в Україні.

ЗАВДАННЯ І ФУНКЦІЇ ПІДРОЗДІЛІВ МІЛІЦІЇ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Воронін В. М.

студент VI курсу

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Атаманова Н. В.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного права та державного управління

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Ефективна правоохоронна діяльність підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення насамперед вимагає чіткого правового визначення їх компетенції у відповідності з покладеними завданнями і функціями, узгодженості організаційно-штатної структури з повноваженнями, адекватного кадрового і матеріально-фінансового забезпечення. Діяльність підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення спрямована на забезпечення громадського порядку та безпеки, проведення спеціальних операцій, а також виявлення, запобігання і припинення правопорушень.

З цією метою на них покладено цілий комплекс правоохоронних завдань і функцій відповідно до потреб охорони права, характером і способами злочинних посягань, можливостями і засобами протидії злочинності. В контексті вдосконалення організації діяльності підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення і вбачаються актуальні питання їх завдань і функцій.

Розгорнута характеристика завдань та функцій підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення в першу чергу потребує визначення сутності та співвідношення завдань і функцій як правових категорій і складових статусу органів внутрішніх справ і їх окремих підрозділів. Так, відповідно до одного з підходів функції, по суті, ототожнюються з основними напрямками діяльності, зокрема, визначаючись першоосновою державної діяльності, що змістовно обумовлює конкретні цілі і завдання. Функції органів внутрішніх справ О.М. Бандурка пропонує визначати як сукупність способів, методів, прийомів і дій, за допомогою яких виконуються завдання і досягаються цілі органів внутрішніх справ [4, с. 83]. З приводу вищенаведених визначень слід відразу зауважити деякі відмінності в розумінні первинності функцій або завдань. Так, за своєю суттю завдання підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення становлять деталізовані цілі, сформульовані в рамках єдиної мети.

Щодо функцій, то варто погодитися з В.Ф. Погорілко в тому, що вони є «найбільш загальними і постійними напрямками або видами» діяльності [4, с. 49]. Зокрема, таке визначення функцій дозволяє їх змістовно відрізнити від повноважень, які представляють собою сформульовані в межах функцій вже більш конкретні практичні напрямки діяльності підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення по реалізації їх цілей і завдань. Зате функції підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення дають лише абстрактне розуміння напрямків їх впливу і перш за все характеризують природу, зміст і сутність такої діяльності.

Зауважимо, що завдання і функції підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення є взаємообумовленими. Завдання відображають потреби (суспільний інтерес) забезпечення правопорядку і захисту прав громадян, а функції узагальнено розкривають сутність напрямків діяльності по реалізації таких громадських інтересів. Певною мірою функції дійсно виступають «засобом (інструментом) для вирішення завдань і досягнення цілей» [6, с. 29], однак, враховуємо і те, що сама природа підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення як спеціальних підрозділів міліції зумовлює коло властивих саме їм типових функцій, здійснення яких може бути ефективним для досягнення лише певної групи завдань.

До 1991 р. завдання, покладені на міліцію, що були значною мірою властиві будь-якій правоохоронній системі (підтримання громадського порядку, боротьба з кримінальними проявами), якісно вони була продуктом тоталітарної системи. Визначальною рисою останньої було домінування комуністичної ідеології над Законом.

В основу законодавчого регулювання завдань і функцій підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення були покладені Декларація про

державний суверенітет України [2], Акт проголошення незалежності України [1], Конституція України. Окремі напрямки діяльності міліції у подальшому стали регулюватися Указами Президента України та Постановами Кабінету Міністрів України.

Поява Закону «Про міліцію» прийнятий 20 грудня 1990 року [3], невдовзі після прийняття Декларації про державний суверенітет України, була зумовлена багатьма факторами, серед яких найважливіше місце посідає необхідність встановити верховенство законності в діяльності міліції.

Історичне значення цього закону полягає в тому, що він визначив зміст, завдання та принципи діяльності підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення, на початку її становлення як правоохоронного органу незалежної держави, а також її відмінні риси від міліції України часів радянського тоталітаризму. Життєвість і соціальна цінність приписів цього закону неоднакова, тому надалі цей закон неодноразово доповнювався, а окремі статті змінювались. Незважаючи на це, закон створив реальні передумови для того, щоб міліція України стала авторитетним і ефективно діючим озброєним органом державної виконавчої влади, належним чином охороняючи права та свободи громадян.

Крім того, як і повинно бути в демократичній, правовій державі, Закон України «Про міліцію» спеціальним розділом обумовив контроль і нагляд за діяльністю підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення. В ньому до переліку найбільш дієвих засобів забезпечення законності в діяльності міліції належав державний контроль, складовими якого є внутрішньовідомчий контроль, судовий контроль, громадський контроль, нагляд прокуратури та оскарження незаконних дій працівників міліції [3, ст. 27]. Таким чином, це стало ще одним кроком на шляху ліквідації партійного контролю за діяльністю міліції, який у радянські часи заміняв собою всі інші.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що законом «Про міліцію» було досягнуто головне – закладено основу правової регламентації, чітко та ясно визначено головні принципи діяльності підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення. Крім того, прийняття Закону України «Про міліцію» створило реальні передумови для того, щоб міліція України після здобуття незалежності стала авторитетним і ефективно діючим озброєним органом державної виконавчої влади, який належним чином охороняє права та свободи громадян. Прийняття Закону «Про міліцію» мало надзвичайне значення не тільки для підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення, але й для населення республіки, створило належні умови для удосконалення і підвищення ефективності діяльності міліції в охороні громадського порядку і боротьбі зі злочинністю [4].

Слід зауважити, що Закон України «Про міліцію» був прийнятий ще в той час, коли Україна була складовою Союзу РСР, тому на час проголошення незалежності законодавча база, що регулювала діяльність міліції не відповідала вимогам демократичної держави і в багатьох питаннях не була адаптована до потреб боротьби зі злочинністю та охорони громадського порядку. З ураху-

ванням цього робота, направлена на розробку нових нормативно-правових документів після проголошення незалежності, була продовжена.

Почалась активна робота, направлена на формування нормативної бази діяльності української міліції. Тільки протягом 1992 р. були затверджені майже всі основні Положення стосовно діяльності структурних підрозділів і управлінь МВС України – Штабу, інспекції по особовому складу ОВС, експертно-криміналістичних підрозділів, карного розшуку, Управління організації роботи ОВС на транспорті, Державної автомобільної інспекції МВС України, Головного управління охорони, Головного управління кадрів, Головного управління захисту економіки від злочинних посягань та ін.

В новонародженій державі вживаються заходи щодо консолідації усіх правоохоронних органів та відповідних відомств для боротьби зі злочинністю. В червні 1993 року видається Указ Президента України «Про Координаційний комітет по боротьбі зі злочинністю», а в 1995 р. затверджуються Положення про подібні координаційні комітети при обласних держадміністраціях [4, с. 122]. Він був створений з урахуванням складної криміногенної обстановки, необхідності об'єднання зусиль усіх державних органів, громадських формувань для того, щоб забезпечити в повному обсязі виконання завдань, передбачених Державною програмою боротьби зі злочинністю. З прийняттям Закону України «Про організаційно-правові засади боротьби з організованою злочинністю», який і передбачав створення Координаційного комітету по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю при Президенті України, раніше діючий Координаційний комітет було реорганізовано. Відповідні комітети були створені також і на місцях.

Необхідно зазначити, що прийняття цих правових актів не вичерпує всього змісту адміністративно-правового регулювання завдань і функцій підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення в цей історичний для нашої держави період. На їх підставі протягом 1991-1994 рр. було видано ряд Указів Президента України та Постанов Кабінету Міністрів України, наказів МВС, розроблено відповідні настанови, статuti та інструкції, які регламентують певні види діяльності, здійснюваної правоохоронними органами чи їх окремими підрозділами.

Отже, завдання підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення являють собою об'єктивно обумовлені цілі, покладені в основу їх функцій і визначають загальну спрямованість діяльності. У свою чергу функції підрозділів міліції громадської безпеки особливого призначення є об'єктивно зумовленими загальними основними напрямками їх діяльності, які характеризують її зміст, деталізуються в компетенції і визначають шляхи і засоби реалізації завдань даних спеціальних підрозділів міліції.

Література:

1. Акт проголошення незалежності України // *Відомості Верховної Ради України*. 1990. № 38. Ст. 502.
2. Декларація про державний суверенітет України // *Відомості Верховної Ради України*. 1990. № 31. Ст. 42.

3. Закон України «Про міліцію» (зі змінами та доповненнями) // *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 4. Розділ 1. Ст. 1.
4. Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. 2-е вид. Х. : Основа, 2006. 398 с.
5. Погорілко В.Ф. Функції Української держави та їх правові основи. // *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 1. С. 9-17.
6. Цвік М.В. Загальна теорія держави і права : підручник / за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Х. : Право, 2009. 584 с.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА СКЛАДОВА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАБРУДНЕННЯМ МОРІВ ТА ІНШИХ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ (НА ПРИКЛАДІ КРАЇН ЧОРНОМОРСЬКОГО БАСЕЙНУ)

Галицька О. К.

*старший викладач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Інститут права, економіки та міжнародних відносин
Міжнародного гуманітарного університету
м. Одеса, Україна*

Не викликає сумнівів той факт, що криміналістична характеристика розкривається у взаємозв'язку з кримінально-правовою та кримінологічною характеристиками злочинів. Мета кримінально-правової характеристики – допомогти юридично правильно кваліфікувати розслідувану злочинну подію, мета криміналістичної характеристики – надати допомогу в розкритті та розслідуванні злочину. Зв'язок цих категорій виражається у тому, що криміналістична характеристика спирається на такі кримінально-правові категорії, як злочин і склад злочину. Крім того, вона розробляється на основі тієї класифікації злочинів, яка прийнята в Особливої частини КК. На характер такого зв'язку цих категорій вказувалося багатьма науковцями, серед яких А. Н. Ахтирська, Р. С. Белкін, П. Д. Біленчук, Л. Д. Гаухман, В. А. Журавекль, В. М. Кудрявцев, В. В. Тіщенко та ін. Тому при криміналістичній характеристиці злочинів, пов'язаних із забруднення морів та інших водних джерел, доречним є звернення до кримінально-правової характеристики цих злочинів. Метою даної публікації є розглянути особливості правового регулювання притягнення до кримінальної відповідальності за порушення правил охорони вод і забруднення моря у країнах Чорноморського басейну – Грузії, Туреччині, Румунії, Болгарії, Росії, України.

У Туреччині охорона водних ресурсів та морського середовища від забруднення підпадає під спеціальний режим регулювання. Закон про навколишнє середовище та КК Туреччини 2005 р. регулюють відповідальність за порушення екологічних законів. Так, відповідно до КК Туреччини, тюремне

ув'язнення та адміністративні штрафи накладаються на людей, які навмисно або з необережності заподіюють забруднення, викидаючи відходи у якості порушення технічних вимог. Заборонені дії викладені в Регламенті контролю за забрудненням води і включають в себе: забруднення води; використання забрудненої води; передача стічних вод третій стороні перед обробкою; скидання стічних вод в територіальні води Туреччини; скидання стічних вод в питну, навіть якщо вона розбавлена; розміщення будь-яких видів твердих відходів в зазначених джерелах води. Забруднювач чи будь-яка особа, що завдає шкоди навколишньому середовищу, несе повну відповідальність за цю шкоду. Кримінальне законодавство Туреччини встановлює кілька складів екологічних злочинів, які передбачають покарання за умисні проступки або недбалі дії, що викликають таке забруднення: ст. 181 «Навмисне забруднення довкілля» та ст. 182 КК «Необережне забруднення довкілля» [1].

При кримінально-правовій характеристиці екологічних злочинів у Туреччині необхідно звернути увагу на таку обставину, як у цій країні, на відміну від України, діє інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб. При настанні кримінальної відповідальності за екологічні злочини стосовно юридичних осіб (компаній) до них застосовується міра безпеки. Міра безпеки означає анулювання дозволу, виданого компаніям на їх діяльність. Необхідно зазначити, що з 2019 р. Туреччина посилила відповідальність юридичних осіб за екологічні правопорушення та злочини, у тому числі стосовно водних об'єктів. Так, збільшуються штрафи за забруднення навколишнього водних об'єктів та моря. Внесенні зміни у Закон «Про охорону навколишнього середовища» № 2872 запровадили їх збільшення в 5 разів, а якщо таким забруднювачем є юридична особа, то штрафи збільшуються ще втричі [2].

У Румунії Закон «Про охорону навколишнього середовища» 1995 р. передбачає у ст. 82 три види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення: цивільну, адміністративну та кримінальну. Будь-які фізичні або юридичні особи, які не дотримуються природоохоронного законодавства, можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності. Таким чином, за заподіяння шкоди навколишньому середовищу передбачається відповідальність не тільки фізичних, а й юридичних осіб, яка була введена в Румунії у 2004 р. Глава V Особливої частини КК Румунії «Злочини проти довкілля» містить декілька статей, які передбачають кримінальну відповідальність за забруднення водоймищ. Так, ст. 234 КК Румунії передбачає відповідальність за забруднення води [3, с. 32-33].

У кримінальному законодавстві Болгарії відсутній окремий розділ у Кримінальному кодексі від 2000 р., який би об'єднував усі статті, які передбачають кримінальну відповідальність за екологічні злочини. Так, наприклад, ст. 238 КК, яка передбачає відповідальність за протиправне заняття виловом риби та раків, включена у Главу 5 розділу II «Про злочини в окремих галузях господарства». При цьому ст. 352 «Забруднення проточних вод, басейнів, підґрунтових вод, територіальних або внутрішніх морських просторів», ст. 352/а «Забруднення моря нафтопродуктами або їх похідними речовинами», розміщені у Главі 11 розділі III «Злочини проти громадського здоров'я

та навколишнього середовища» [4, с. 11-19]. Як зазначає Ю. О. Тимошенко, «подібне викладенн кримінально-правових заборон обумовлено, насамперед, наявністю різних підходів до розуміння об'єкта екологічного злочину. Причинами цього є законодавчі традиції країни, законодавча база, яка регламентує природокористування і охорону навколишнього середовища, а також оцінка законодавцем ступеня суспільної небезпеки подібних протиправних діянь» [5, с. 74].

Забруднення водних ресурсів та моря кримінальним законодавством Російської Федерації визнається одним з найбільш небезпечних екологічних злочинів. Відповідальність за них передбачена у ст. 250 КК РФ «Забруднення вод та у ст. 252 КК РФ «Забруднення морського середовища» [6]. На відміну від кримінального законодавства Туреччини, Румунії, російське кримінальне законодавство немає передбачає кримінальну відповідальність юридичних осіб.

Чинний КК України містить дві статті, які передбачають кримінальну відповідальність за забруднення водоймищ: ст. 242 «Порушення правил охорони вод» та ст. 243 «Забруднення моря» [7]. Суб'єктами цих злочинів є лише фізичні особи, на відміну від зарубіжної практики, коли за порушення природоохоронних норм передбачена відповідальність юридичних осіб.

Узагальненням проведеного дослідження криміналізації злочинів, пов'язаних із забрудненням морів та інших водних об'єктів країнами Чорноморського басейну, є наступні висновки.

1. Суттєвою рисою криміналізації діянь із забруднення навколишнього середовища у країнах Чорноморського басейну, є імплементація в національне кримінальне законодавство положень Директив Ради Європи та ЄС, спрямованих на посилення кримінальної відповідальності за такі види злочинів.

2. Офіційні статистичні дані щодо злочинів проти довкілля взагалі, та злочинів, пов'язаних із забрудненням морів та інших водних об'єктів, свідчать про невеликі показники, хоча стан природних об'єктів свідчить про значну кількість злочинів у цій сфері. Екологічні злочини є одними з найбільш латентних, приблизно 80%. Значна кількість таких кримінальних справ припиняється на рівні державного обвинувачення і за ними не виносяться судові вироки.

3. Заслужує на увагу досвід тих країн – Туреччини, Румунії, де суб'єктами екологічних злочинів можуть бути не тільки фізичні, а й юридичні особи. Така практика переважає у більшості країн Європейського Союзу.

4. Санкції за злочини проти довкілля незначні, переважно це штрафи. Для компаній штрафи часто є нижчими, ніж витрати на дотримання екологічних приписів, що значно знижує превентивний характер кримінальної відповідальності за екологічні злочини.

Література:

1. Artuk Mehmet Emin. Çevrenin Kasten Kirletilmesi Suçu (TCK. M.181) Offense of International Contamination of the Environment. *Stanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 2014. № 1. P. 37-48. URL:

http://85.111.55.92/Document/Galeri/Dokuman/hukuk_dergisi/Emin_ARTUK_2014_1_2.pdf (дата звернення: 12.08.2019).

2. We would like to provide you with brief legal advice concerning sea pollution incidents, their criminal aspects, Club LoU and practice in light of MARPOL, which may assist Clubs, members and masters in pollution cases in Turkey. URL: <https://www.skuld.com/contentassets/e76f17e7b6194b7eb4d1857aecf8a8eb/sea-pollution-under-environment-code-with-2019-amendments.pdf> (дата звернення: 12.08.2019).

3. Boşçaneanu Marcel. Problema delimitării infractiunii de poluare a apei de alte infracțiuni similare i contraventii. Legea si Viata. 2018. № 12. P. 31-35.

4. Престъпления против околната среда / М. Гунева, Л. Новиков, М. Генжов, Г. Кузманов, С. Стойков ; Асоциация на прокурорите в България. София, 2015. 248 с. URL: http://parks.bg/wp-content/uploads/2016/07/22.-Prestypleniya_protiv_okolnata_sreda_Guneva.pdf (дата звернення: 01.10.2019).

5. Тимошенко Ю. А. Конструирование уголовно-правовых норм об ответственности за экологические преступления: проблемы теории и практики : дис. ... д-ра юрид наук по спец. 12.00.08. Москва, 2019. 537 с.

6. Уголовный кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 г. № 63-ФЗ. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/ (дата звернення: 19.09.2019).

7. Кримінальний кодекс України від 4 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ ПРАВА

Головач Г. О.

аспірант III курсу

Науковий керівник: Манько Д. Г.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри теорії та історії держави та права

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Міжнародного гуманітарного університету

м. Одеса, Україна

Концепція «м'якого права» виникла в 70-х роках XX століття та по сьогоднішній день займає актуальне місце в правовому дискурсі. Вказаний феномен піднімає фундаментальні питання здійснення влади, розподілу повноважень, легітимності, соціальних практик, демократії, а також питання щодо меж між правом і політикою, між сферами публічного і приватного життя. Наше уявлення про право, його джерельну базу змінюється.

Важливим питанням є те, чому саме к середині XX століття можливостей традиційних джерел права, і перш за все на міжнародному рівні, виявилось недостатньо для адекватної регламентації об'єктів правового регулювання,

що перебувають у процесі еволюції, та оперативного реагування на трансформацію правових відносин?

Дослідженню феномену м'якого права, певних аспектів актів м'якого права присвячено не мала кількість робіт зарубіжних вчених, таких як К. Еббот, А. Бойл, П. Вейл, Д. Гелбрейт, О.В. Демін, Д. Зарінг, Дж. Кіртон, Т. Меєр, Ю. В. Полетаєва, М. Поллак, А. ді Робілан, Ю. Фогельсон, Х. Хілленберг, К. Чінкін, Л. Р. Шамірзаєва, Г. Шефер, Д. Шелтон та багато інших.

Метою дослідження є розгляд причин і наслідків трансформаційних процесів в області розуміння права, його джерельної бази, в тісному зв'язку з концепцією м'якого права.

У якийсь момент класична система міжнародного права перестала відповідати запитам суб'єктів транскордонного спілкування і зазнала колосальні зміни. З'явилися численні спільноти, які відіграють важливу роль на міжнародній арені: міжурядові організації, неурядові організації, професійні об'єднання, транснаціональні корпорації і змішані структури, до складу яких увійшли члени різних спільнот [5, с. 6]. Вони сприяють реалізації міжнародних норм, які найчастіше є обов'язковими для них. Держави все частіше розділяють свої владні повноваження, в тому числі в сфері правотворення, з такими міжнародними організаціями, транснаціональними корпораціями та іншими представниками громадянського суспільства. Оскільки вказані групи, як правило, не мають повноважень в частині створення обов'язкового міжнародного права в традиційному сенсі, вони використовують інструменти, що не мають обов'язкової сили для досягнення своїх політичних цілей, які згодом можуть бути трансформовані в обов'язкове жорстке право, як на національному, так і на міжнародному рівнях. [4, с. 9] Акти (рекомендації, спільні комюніке, спільні заяви, меморандуми намірів, листи, роз'яснення) нових акторів і відносять до актів м'якого права, що, отже, розширює джерельну базу права як такого.

Причин таких змін, вихід за межі традиційних концепцій розуміння права і його джерел, є кілька і всі вони носять взаємопов'язаний і багаторівневий характер.

Перш за все, об'єктивні передумови до необхідного розширення джерельної бази права лежать в області радикального ускладнення і інтенсифікації міжнародних відносин. Як вказують Л.Р. Шамірзаєва та Ю.В. Полетаєва: «Ускладнення суспільних відносин, наростання кризи довіри і зниження ефективності жорстких регуляторів створюють проблеми при координації інтересів суб'єктів, що беруть участь в різних правовідносинах. Таким чином, виникає необхідність корінних змін у нормативній системі, розробки нового розуміння права і його інструментів» [1, с. 3].

М'яке право, його джерельна база – продукт епохи глобалізації і постмодерну, коли на передній план виходять ідеї різноманіття, нестабільності, фрагментації, стирання кордонів між усталеними структурами, а правовий плюралізм знаходить друге дихання. Міжнародне право, як доктрина і нормативна система, змушене реагувати на нові виклики, трансформуючись слідом за кількісною та якісною еволюцією транскордонних взаємодій. Джин Гелбрейт

та Девід Зарінген прямо вказують: «Ми пов'язуємо зростання м'якого права з тиском глобалізації та неминучими труднощами в створенні «жорсткої» правової відповіді» [2, с. 744].

Важливим фактором звернення до інструментів м'якого права є також незадоволеність суб'єктів міжнародного спілкування консервативністю і статичністю традиційних джерел права – міжнародним договором і правовим звичаєм. Процедури їх формування надмірно ускладнені, формалізовані і інерційні, належна гнучкість і оперативна адаптація до умов, що змінюються, відсутня, а результативність в частині створення (зміни, скасування) міжнародно-правових норм – абсолютно не гарантована. З іншого боку, «документи, що не мають обов'язкової сили, швидше прийняти, легше змінити, вони простіші для технічних питань, які можуть потребувати оперативного або багаторазового перегляду» [6, с. 15]. Тому «гнучкість, що створюється м'яким правом, унікальна, адже вона полегшує еволюцію правових норм у відповідь на політичні реалії і обставини, що змінилися» [3, с. 897]. Спрощення процедури, підвищена конфіденційність і зниження транзакційних витрат розглядається як ще один суттєвий аргумент до необхідності перегляду традиційної концепції джерел права.

Ще однією з причин звернення до м'яко-правового інструментарію для країн Європи може служити необхідність створення «ядра регулювання» в сфері, наприклад, приватного права. Іноді буває, що національна правова система не містить потрібної, ефективної норми для врегулювання відносин, що склалися. У такому випадку учасники відносин або орган судової системи може апелювати до типових актів м'якого права – збірникам правил, які містять щось спільне, що є в регулюванні приватного права усіх правових систем. Прикладами таких актів можуть служити: «Модельні правила європейського приватного права» (DCFR), «Принципи європейського договірної права», «Принципи міжнародних комерційних договорів» (УНІДРУА). Аналогічні процеси спостерігаються і в сферах регулювання фінансових ринків, міжнародному податковому праві. Право, відповідно до такого погляду на нього, складається ніби з двох частин: загального м'якого ядра і твердої національної оболонки в кожній сфері регулювання.

Зрозуміло, що стосується традиційних джерел міжнародного права – договір і звичай – аж ніяк не вичерпали себе як нормативні регулятори. Видається правильним говорити про те, що вони не здатні всеохоплююче і адекватно охопити своїми регулюючим впливом все різноманіття відносин, що потребують врегулювання. Пошук ефективної альтернативи приводить до актів м'якого права, які не вимагають складних процедур прийняття, ратифікації, пролонгації, зміни або скасування. Крім того, інструменти м'якого права більш адаптивні до високої динаміки і ускладнення транскордонних взаємодій за участю, як владних суб'єктів, так і приватних осіб.

В основі зростання уваги до м'якого права лежать об'єктивні тенденції деформалізації і децентралізації процесів нормотворення, вимоги підвищити їх демократичність і прозорість. У системах державного адміністрування відбувається зміщення акцентів: від владно-ієрархічних моделей з всеосяжними

механізмами правого врегулювання і контролю до моделі довірливо-партнерської взаємодії між владними суб'єктами і приватними особами.

Так, концепція м'якого права відображає реальні феномени, які існують і активно еволюціонують як на міжнародному рівні, так і на рівні національних правових систем. Вона відображає об'єктивні реалії сучасного світу, що постійно ускладнюється, та швидкість змін в якому безперервно зростає.

Література:

1. Шамирзаева Л. Р., Полетаева Ю. В. Проблемы определения понятия и сущности мягкого права в национальном правовом порядке // *Труды молодых исследователей по сравнительному праву*. 2011. № 4. С. 3.
2. Galbraith J., Zaring D. Soft Law as Foreign Relations Law // *Cornell Law Review*. 2014. Vol. 99. № 4. P. 744.
3. Meyer T. Soft Law as Delegation // *Fordham International Law Journal*. 2008. Vol. 32. № 3. P. 897.
4. Shaffer G. C., Pollack M. A. How Hard and Soft Law Interact in International Regulatory Governance: Alternatives, Complements and Antagonists // *Inaugural Conference, Geneva, July 15-17, 2008. Online Proceedings Working Paper № 45/08*. P. 9.
5. Shelton D. L. Introduction: Law, Non-Law and the Problem of Soft Law. P. 6.
6. Shelton D. L. Soft Law // *Handbook of International Law*. Rutledge Press, 2008. P. 15.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Григорченко С. В.

студент VI курсу

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Атаманова Н. В.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного права та державного управління

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

У сучасних умовах утвердження української державності зростає роль наукових досліджень з історії правоохоронних органів. Ці дослідження дають змогу об'єктивно вивчити й узагальнити закономірності формування та розвитку окремих правоохоронних органів в Україні та на підставі наукових результатів дійти висновків й пропозицій, важливих для української юридичної науки і практики сучасного державного будівництва.

Історія розвитку конституційно-правових засад організації та діяльності правоохоронних органів від Основного Закону 1919 р. до Конституції УРСР 1978 р. свідчить про те, що останні були провідною силовою структурою, яка стояла на варті інтересів держави та забезпечувала стабільність правлячого авторитарного режиму. Так, характерними особливостями правової основи їх діяльності були: незначна кількість законів; гіпертрофована роль відомчих нормативно-правових актів; ідеологічне нашарування; прогалини в законодавстві у регулюванні важливих питань розвитку суспільства і держави; практика розширеного тлумачення закону [1, с. 24].

На місце теорії практичного управління, де розгляд управлінських аспектів залежав від конкретних ситуацій, спостерігається поступовий перехід до прогностичного типу управління в системі правоохоронних органів.

Серед державних органів правоохоронні мають певні юрисдикційні та організаційні відмінності. Юрисдикція правоохоронних органів полягає в повноваженнях, які надано державою та які встановлюють обсяг їхньої компетенції, способи розгляду й прийняття рішень, порядок їх оскарження. Під правоохоронним органом розуміють державну установу, яка виконує на основі закону особливі державні функції, що реалізуються в різних сферах внутрішньої та зовнішньої діяльності Української держави [1, с. 10].

Створення міліції на тих українських землях, на які поширювалася більшовицька влада, пов'язана з декретом Тимчасового Робітниче-Селянського уряду Української СРР «Про організацію влади на місцях», виданого наприкінці листопада 1918 р. На підставі цього декрету при військово-революційних комітетах створювалися відділи народної міліції, які вели боротьбу із грабежами та хуліганством, підтримували громадський порядок.

У селах організацією міліції зайнялися відділи по боротьбі з контрреволюцією при місцевих комітетах бідноти [7, с. 63].

5 лютого 1919 р. РНК Української СРР прийняла декрет «Про організацію міліції» [1, с. 93, 96], відповідно до якого в міліції вводилося обов'язкове навчання військовим навикам і військовій дисципліні. Декрет прямо вказував, що «при навчанні військовій справі керуватися статутами та постановами, прийнятими для Червоної Армії» [1, с. 62].

Правовою основою організації та діяльності міліції України було Положення про Робітничо-селянську міліцію Української СРР, затверджене РНК Української СРР ще 14 вересня 1920 р. [6, с. 149]. Воно ґрунтувалось на аналогічному документі, прийнятому в РРФСР 10 червня 1920 р. Відповідно до Положення міліція перебувала у віданні НКВС Української СРР, у складі якого було Головне управління міліції, яке здійснювало загальне керівництво щодо організації та діяльності всіх органів міліції на території республіки.

В 1930-ті роки була проведена реорганізація управління органами міліції й карним розшуком призвела до посилення централізації – було вперше створено загальносоюзний орган керівництва міліцією; збільшена кількість суб'єктів правовідносин в органах міліції, була зроблена спроба чіткіше визначити функції кожного структурного елемента та їх відповідальність. У певній мірі вказані нормативно-правові акти торкалися питань матеріально-технічного та побутового забезпечення співробітників міліції, що, на жаль, не впливало на фактичне їх вирішення [1, с. 27].

Удосконалювалася й нормативно-правова база міліції. Постановою РНК СРСР від 25 травня 1931 р. було введено в дію Положення про робітничо-селянську міліцію. Від попереднього Положення (1926 р.) воно значно відрізнялося. У ньому вказувалося, що міліція є «адміністративно-виконавчим органом Радянської влади», «органом диктатури пролетаріату», основне завдання якого – «охороняти революційний порядок і державну безпеку», необхідні для «соціалістичного будівництва» (ст. 1). Збереглося подвійне підпорядкування міліції (ст. 5), визначалися права та обов'язки загальної і відомчої міліції (р. III). НКВС СРСР став одним із найбільш владних наркоматів країни, наділеним вихідними за конституційні рамки правами. Було створено механізм позасудової розправи з «інакомислячими», який незабаром почався.

5 грудня 1936 р. на VIII Надзвичайному Всесоюзному з'їзді Рад була прийнята нова Конституція СРСР [2, с. 226-244], в якій закріплювалися економічні, політичні, соціальні та правові основи держави, принципи її функціонування, права та обов'язки громадян і державних органів по дотриманню й зміцненню соціалістичної законності. Вона внесла багато змін демократичного характеру. Відповідно до Конституції СРСР (п. «в» ст. 68) забезпечення громадського порядку, захист інтересів держави та охорона прав громадян покладалися на народних комісарів і союзно-республіканські наркомати внутрішніх справ. Стаття 130 Основного Закону вимагала від громадян «дотримуватися Конституції Союзу Радянських Соціалістичних Республік, виконувати закони, дотримуватися дисципліни праці, чесно ставитися до

громадського обов'язку, поважати правила соціалістичного співжиття». Крім того, Конституція СРСР проголошувала всі основні компоненти сучасної системи поглядів на громадянське, демократичне суспільство.

У роки Другої світової війни Управління міліції Української РСР, лінійних відділів транспортної міліції видали значну кількість наказів, в яких аналізувався стан дисципліни в міліції, формулювалися вимоги до особового складу щодо її дотримання, каралися порушники дисципліни, заохочувалися співробітники [5, с. 30], що відзначилися при вирішенні службових і бойових завдань. Звичайно, у перші два роки війни ця діяльність була менш систематичною, далеко не все відбивалося в наказах, директивах і вказівках, але поступово вона набувала все більш чіткого та обов'язково характеру. Якщо в 1941-1942 рр. звітність про діяльність міліції областей УРСР була фрагментарна і нерегулярна, то в 1943 р. починають регулярно надходити звіти обласних Управлінь і дорожніх відділів «Про політико-моральний стан, службову дисципліну та партійно-політичну роботу в органах міліції» [3, с. 25]. Це давало змогу вести аналітичну роботу, інформувати керівництво НКВС СРСР про кадрові проблеми, вживати адекватних заходів. Безумовно, вони ще не могли бути повними та цілком об'єктивними, але вже дозволяли мати деяке уявлення про стан міліції, труднощі, з якими зустрічався особовий склад у процесі служби.

В 1950-60-ті роки прийнято низку нормативно-правових актів, що мали на меті підвищення ефективності діяльності міліції, подальше вдосконалення її структури, поліпшення роботи з кадрами, розмаїтість форм морального заохочення співробітників, пропаганду героїчних буднів міліції та її традицій, посилення зв'язку із громадськістю, зміцнення законності в діяльності співробітників міліції [4, с. 30].

Подальшим кроком на шляху зміцнення правового забезпечення діяльності міліції було прийняття Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ у жовтні 1973 р. [1], яке деталізувало та розвивало норми раніше прийнятого Положення про радянську міліцію. Також Указом Президії Верховної Ради СРСР від 3 травня 1984 р. було затверджено новий Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ СРСР [6, с. 214-229], необхідність якого була зумовлена прийняттям Конституції СРСР 1977 р.

Таким чином, якщо в ст. 49 Конституції СРСР 1977 р. встановлювалось, що кожен громадянин СРСР мав право вносити до державних органів та громадських організацій пропозиції про поліпшення їх діяльності, критикувати недоліки в роботі тощо, то особа рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ була зобов'язана це робити.

Отже, ще залишаються актуальними дослідження, які дозволяють творчо переосмислити накопичений національний історичний досвід у сфері діяльності правоохоронних органів, а відтак визначити пріоритети подальшого розвитку сучасних правоохоронних органів України. З цих теоретичних і практичних міркувань значний інтерес викликає вивчення історії правового регулювання діяльності правоохоронних органів в Україні.

Література:

1. Захарова О.С., Ковальський В.С. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України. К.: Юрінком Інтер, 2007. 352 с.
2. Конституция (Основной Закон) Союза Советских Социалистических Республик / Конституция общенародного государства. М. : Политиздат, 1978. С. 226-244.
3. Кулага Е. Органи внутрішніх справ України в системі поділу державної влади. //Право України. 2004. № 9. С. 23-27.
4. Лесь І. О. Стан дисципліни та законності серед особового складу працівників міліції України в надзвичайних умовах воєнної обстановки (1941-1945 рр.). // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2015. Т. 1, № 33. С. 27-31.
5. Лесь І. О. Організаційно-правові засади утворення Робітничо-селянської радянської міліції в УСРР (1919 р.). // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 трав. 2013 р.). Харків : ХНУВС, 2013. С. 62-64.
6. Михайленко П. П. Історія міліції України у документах і матеріалах : у 3 т. Київ : Генеза, 2000. Т. 3 : 1946-1990. С. 214-229.

МІЖНАРОДНИЙ ПРОФСПІЛКОВИЙ РУХ: ВИНИКНЕННЯ, СТАНОВЛЕННЯ, СУЧАСНІСТЬ

Гуміров О. І.

аспірант кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства

Науковий керівник: Громовенко К. В.

кандидат юридичних наук, доцент

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Аналізуючи стан справ у сфері регулювання і захисту трудових прав, стає очевидним, що не завжди юридична наука встигає за динамічними змінами у суспільстві. В розріз цивілізаційному розвитку людства, спостерігається тенденція згортання захисту цього основного і невід'ємного, як його декларують міжнародно-правові акти, права людини. Нові технології створюють нові механізми для роботодавців, щоб уникати забезпечення навіть мінімальних соціальних гарантій працівників та приховувати трудові відносини під видом онлайн-платформ marketplace. Держави, в свою чергу, здебільшого відмовляються від свого обов'язку захищати більш слабого суб'єкта трудових відносин (працівника) та приймають закони, що дозволяють уникати належного декларування трудових відносин і, відповідно, уникати витрат на забезпечення належного «соціального пакету».

Як зазначає Міжнародна конфедерація профспілок у своєму щорічному звіті «Global Rights Index – 2019» [1], все більше країн світу позбавляють великі га-

лузеві групи працівників права об'єднуватись у профспілки, розривають і відмовляються укладати галузеві соціальні контракти між профспілками, роботодавцями та державою, жорстко придушують страйки і протести, застосовують насилля відносно захисників трудових прав.

Лише протягом минулого року було введено нові законодавчі обмеження права на об'єднання в профспілки відносно окремих галузевих груп працівників у п'ятнадцяти країнах світу і загальне число країн, що обмежують таке право, у світі налічує вже 107. При чому найбільший зріст відбувся, як не прикро, у Європі – кожна друга країна Європи не виправдано застосовує такі обмеження.

У минулому році в 52% країн, де відбувались протести, працівники піддавались насиллю з боку силових відомств. Профспілкові активісти були вбиті в 10 країнах світу. Фактично відсутня правова система, внаслідок чого ніяким, навіть мінімальним, чином не гарантуються трудові права вже у 9 країнах світу – Бурунді, ЦАР, Лівія, Палестина, Сомалі, Південний Судан, Судан, Сирія, Ємен [2].

Незавидне положення у рейтингу захисту трудових прав займає й Україна – ми потрапили у передостанній рівень рейтингу, який визначає Україну як державу, правова система якої не гарантує трудових прав людини. Поряд із Україною у рейтингу такі країни як Алжир, Бангладеш, Колумбія, Гондурас, Зімбабве та ще 27 країн, здебільшого – країни «третього світу».

Слід зазначити, що найкраща ситуація у сфері захисту трудових прав в таких країнах як Австрія, Німеччина, Данія. Великобританія, «батьківщина» міжнародного профспілкового руху, розташувалась у третьому рівні рейтингу з шести і визначена як країна, в якій відбуваються регулярні порушення прав.

Зрозуміло, що проста людина (працівник) об'єктивно є більш слабким суб'єктом правовідносин порівняно з роботодавцем і потребує особливого захисту. Також зрозумілим є те, що одноосібно працівник здебільшого не може ефективно здійснити захист своїх прав, внаслідок відсутності навичок в несприятливій йому правозахисній сфері та внаслідок соціальної залежності від роботодавця. За таких обставин єдиним ефективним засобом досягнення мети є об'єднання (асоціація) навколо певного інтересу на принципі доброї волі і особистої ініціативи, а також незалежності, як запоруки добросовісності. І єдиною ефективною формою такого об'єднання у справі захисту трудових і соціальних прав, на сьогодні, є професійна спілка.

Вплив професійної спілки не обмежується локальним характером (в рамках одного підприємства чи одного роботодавця). В сучасній міжнародній правовій системі професійні спілки мають можливості впливу на цілі галузі і навіть набувають політичного впливу на суспільство в цілому. А відтак, враховуючи нові виклики «суспільства майбутнього», правове регулювання діяльності профспілок знов набуває особливо актуального змісту.

Слід зазначити, що становлення профспілкового руху в Україні знаходиться, фактично, на початковій стадії, оскільки професійні спілки, що успадкувала Україна з радянських часів, занадто повільно реформуються і, фактично, не відповідають викликам сьогодення, а новостворені незалежні профспілки

охоплюють малу частину українських працівників. За таких обставин, щоб уникнути «вигадування велосипеда», слід згадати історію виникнення і становлення профспілкового руху у світі і вивчити міжнародно-правовий досвід прогресивних країн у цій сфері.

Сьогодні профспілки мають найбільші за всю історію людства юридично-правові засоби і гарантії своєї діяльності, проте, нажаль, треба констатувати, що тенденція залежності профспілок від власних майнових інтересів і надмірна політизація руху, що використовується політичними партіями, призводять до деструктивного консерватизму та неспроможності (незацікавленості) опікуватись працівниками нових форм господарювання. На часі реформування профспілкового руху і формування нової теоретичної та практичної бази їх існування на базі прогресивного, здебільшого – європейського, досвіду. І це особливо актуально для «молодої демократії» України, де профспілковий рух потребує ще й якісного кадрового та інституційного перезавантаження.

Література:

1. Глобальний індекс прав Міжнародної конфедерації профспілок 2019. URL: <https://www.ituc-csi.org/rights-index-2019?lang=en>.
2. Офіційний інтернет-сайт Міжнародної конфедерації профспілок. – URL: <https://www.ituc-csi.org/about-us>.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

Жадан О. В.

студентка IV курсу

Навчально-науковий морський гуманітарний інститут

Науковий керівник: Пузанова Г. Й.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного і трудового права

Одеський національний морський університет

м. Одеса, Україна

Споживче кредитування є одним із найбільш поширених видів банківського кредитування. Роль споживчого кредиту сьогодні значно зростає в Україні, не зважаючи на фінансово-економічну нестабільність. Глобальна економічна криза, яка продовжується значний період часу не оминула життя українських громадян, що призвело до зменшення доходів населення та зниження платоспроможності українських споживачів, які не мали можливості повернути отримані ними кредити або затримували їх повернення. Невиконання зобов'язань призвело не тільки до проблем економічного, а і правового характеру. З боку кредиторів проблема полягає у зниженні здатності позичальників своєчасно погашати кредити, а зі сторони позичальників, проблемами є

високі процентні ставки за кредити та штрафні санкції за неповернення споживчого кредиту в строк. Через це, фінансова установа захищає свої права та інтереси у способи, передбачені чинним законодавством, у тому числі, шляхом звернення до суду, що призводить до навантаження судів. Вказане підкреслює актуальність дослідження різних питань кредитних правовідносин.

Правового регулювання споживчого кредитування досліджувалося такими вченими як: С.В. Глібко, С. М. Лепех, Р. Ю. Ханик-Посполітак, В. В. Посполітак, Ю. В. Вітка, Ю.П. Грищук та іншими. Метою даного дослідження є аналіз правового забезпечення споживчого кредитування в Україні та вироблення пропозицій стосовно його удосконалення.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про споживче кредитування» від 15 листопада 2016 р. Договір про споживчий кредит – це вид кредитного договору, за яким кредитодавець зобов’язується надати споживчий кредит у розмірі та на умовах, встановлених договором, а споживач (позичальник) зобов’язується повернути кредит та сплатити проценти за користування кредитом на умовах, встановлених договором [1].

Важливо відрізнити кредитування від споживчого кредитування. По суті, споживчий кредит – це продаж торговельними підприємствами споживчих товарів з відстроченням платежу або надання банками позик на придбання споживчих товарів, а також оплату витрат приватного (особистого) характеру: плата за навчання, медичне обслуговування, придбані побутові товари тощо. Таким чином, на відміну від інших кредитів, об’єктом споживчого кредиту можуть бути як товари, так і гроші. Товарами, що реалізуються в кредит та сплачуються за рахунок банківських позик, є предмети споживання тривалого користування.

Суб’єктами кредиту, з одного боку, є кредитори, у більшості випадків – це банки, а з іншого, позичальники – фізичні особи. Ознаками споживчих кредитів, як зазначає С.В. Глібко, є надання кредитів фізичним особам, які не зареєстровані як підприємці, без обмеження суми, для використання з будь-якою метою, крім безпосередньо пов’язаної з підприємництвом або виконанням обов’язків найманого працівника [2].

С.П. Лепех підкреслює, щодо характеристики споживчого характеру такої кредитної послуги, то увага акцентується на цільовому використанні кредитних коштів – на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов’язаних із підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов’язків найманого працівника, тобто для задоволення особистих, побутових потреб, які можуть існувати лише у фізичних осіб [3].

Закон України «Про споживче кредитування» визначає, що надання, отримання споживчих кредитів в іноземній валюті на території України забороняється. Р.Ю. Ханик-Посполітак, В.В. Посполітак вважають, що ці зміни були вкрай необхідними та правильними, оскільки, з одного боку, підтримували стабільність національної грошової одиниці – гривні, з іншого, запобігали на майбутнє розоренню фізичних осіб через потрапляння у збитки на курсовій різниці між валютою кредитування (доларом чи євро) та валютою отримання своїх доходів (гривнею) [4].

Діюче законодавство не регулює рекламу споживчого кредиту належним чином. У ст. 24 Закону України «Про рекламу» [5] зазначена єдина вимога – реклама послуг, пов'язаних із залученням коштів населення, або осіб, які їх надають, дозволяється лише за наявності спеціального дозволу, ліцензії, що підтверджує право на здійснення цього виду діяльності. Така реклама повинна містити номер дозволу, ліцензії, дату їх видачі та найменування органу, котрий видав цей дозвіл, ліцензію. Через це рекламна інформація, яка надається споживачам кредитних послуг не завжди є достовірною та чіткою, та вводить кредитних споживачів в оману, в результаті чого, громадяни не можуть реально оцінити свої ризики. Відповідно, відомості про умови кредитування повинні бути чіткими, детальними, достовірними, порівняльними, щоб споживач міг зробити свідомий вибір.

Ю. Вітка відмічає, що одним із важливих об'єктів державного регулювання в споживчому кредитуванні є інформаційні правовідносини банків і споживачів та публічні зобов'язання банків перед потенційними клієнтами до та під час укладання договорів. У законодавстві ЄС прописано детальні вимоги до реклами споживчого кредиту. Акцент зроблено на тому, що вона має відображати ефективну процентну ставку та сукупну вартість кредиту, включаючи послуги третіх осіб. Автор зауважує, якщо вартість послуг останніх неможливо визначити заздалегідь, споживач повинен бути принаймні попереджений у чіткій формі про необхідність їх отримання. За загальноєвропейською практикою припускається, що кредитору відома вартість додаткових послуг, за винятком випадків, коли така вартість залежить від конкретної ситуації споживача. Для того щоб інформація була зрозумілою споживачеві, вона має надаватись у формі репрезентативного прикладу, бути однакового шрифту (ст. 4 Директиви 2008/48/ЄС) [6].

Ю.П. Грищук визначає, що держава зобов'язана забезпечити баланс між публічним інтересом ефективного перерозподілу грошових накопичень, інтересами банків й правами споживачів кредитів. Споживачам об'єктивно не вистачає знань для правильного вибору товару (в даному випадку – кредиту) і для укладення договору про придбання такого товару (кредиту). Саме тому мета держави – забезпечити захист інтересів слабшого – споживача кредиту, а також фактичну, а не формальну рівність сторін у цивільно-правових відносинах [7].

Проведений аналіз дозволяє прийти до наступних висновків. В Україні обсяги споживчого кредитування зменшуються через негативний вплив фінансово-економічної та політичної кризи, яка зумовлює підвищення кредитних ризиків, зниження купівельної спроможності населення. Крім того, поширення недостовірної інформації призвело до зменшення довіри кредитних споживачів до банків, тому громадяни потребують захисту своїх прав та законних інтересів у сфері споживчого кредитування.

Забезпечити сприятливі умови для отримувачів споживчих кредитів, держава, по-перше, повинна сприяти стабілізації економічного стану населення та захищеності громадян від банкрутства. По-друге, регулюючи обізнаність споживачів кредиту в умовах договору споживчого кредитування та можли-

вості реально оцінити свої ризики, сприятиме розвитку економіки України шляхом залучення населенням додаткових кредитних ресурсів для особистих потреб. По-третє, належне регулювання договорених відносин сприятиме належному виконанню сторонами своїх обов'язків, тим самим, розвантажить суди від справ, пов'язаних з спорами в сфері споживчого кредитування.

Література:

1. Про споживче кредитування: Закон України від 15 листопада 2016 р. № 1734-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 1. Ст. 2.
2. Глібко С.В. Деякі питання регламентування надання банками споживчих кредитів / С.В. Глібко. Державне будівництво та місцеве самоврядування. Х. : Право, 2008. Вип. 15. С. 78-87.
3. С. М. Лепех. Умови договору споживчого кредиту/ С. М. Лепех. Підприємництво, господарство і право: науково-практичний господарсько-правовий журнал. 2017/2. N 9. С. 29-33.
4. Ханик-Посполітак Р. Ю. Умови договору про споживчий кредит: відповідність європейським стандартам / Р. Ю. Ханик-Посполітак, В. В. Посполітак. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2017. Т. 193. С. 50-55.
5. Про рекламу: Закон України від 03 липня 1996 № 270/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 39. Ст. 181.
6. Вітка Ю. Правове регулювання споживчого кредиту: стан та перспективи / Ю. Вітка. Фінанси України. 2013. №10. С. 75–86.
7. Грищук Ю.П. Проблеми споживчого кредитування в Україні / Ю.П. Грищук. URL: http://www.rusnauka.com/27_NPM_2012/Economics/1_1167_50.doc.htm.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ГРУП НЕПОВНОЛІТНІХ КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

Калімбет І. Л.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Поряд зі стабільно високим рівнем злочинності та зміною її якісних характеристик, особливе занепокоєння викликає зростання злочинності неповнолітніх, що свідчить про маргіналізацію значної частини молоді, спотворення морально-етичних орієнтирів та формування потужного резерву для професіоналізації злочинності та її самовідтворення.

Згідно із ч. 1 ст. 28 КК України злочин вважається таким, що вчинений групою осіб, якщо в ньому брали участь декілька (два і більше) виконавців без попередньої змови між собою [1]. Виходячи з положень КК України, можна зазначити, що основними ознаками такої форми співучасті є: спільна участь двох і більше виконавців; відсутність попередньої змови на участь у вчиненні злочину; умисний характер учинення злочину, оскільки співучасть може бути тільки умисною.

Така форма співучасті характерна для окремих злочинів проти власності, зокрема некваліфікованих крадіжок, які вчиняються неповнолітніми, оскільки: вчинення злочину не потребує підготовки, розподілу ролей, намір вчинити злочин виникає спонтанно та в разі наявності, як правило, вільного доступу до майна, яке стає предметом злочинного посягання.

Організовані злочинні групи неповнолітніх формуються за різними ознаками та підставами, які потребують ретельнішої підготовки та відповідно здійснюються групою осіб неповнолітніх за попередньою змовою. Така форма співучасті є найнебезпечнішою та потребує активної протидії функціонуванню таких груп із боку правоохоронних органів, оскільки, як слушно зауважує О.В. Головкін, групова злочинність є початковою формою організованої злочинності, оскільки ці види злочинності зумовлені спільними соціально-психологічними закономірностями [2, с. 20].

Можна виділити групи неповнолітніх які формуються зокрема:

– **за територіальним принципом.** Так узагальнення значної кількості досліджень свідчить, що за територіальною ознакою (географією, масштабністю злочинної діяльності) ОЗУ можуть бути класифіковані на: **локальні (територіальні)**, що діють, як правило, у межах території одного району, міста, переважно за місцем проживання; **регіональні**, тобто ті, що діють в межах території однієї області; **міжрегіональні** – ті, що діють у межах території декількох областей.

Такий принцип формування характерний для груп неповнолітніх, які функціонують у великих містах і для їх учасників спільна територія проживання є об'єднуючим чинником, оскільки: суб'єкти знають один одного протягом тривалого часу; сформовані стійкі психологічні взаємовідносини (довіра, наявність спільних проблем та потреб, спільні друзі та вороги тощо). При цьому необхідно звернути увагу, що в значній частині випадків групи, сформовані за територіальним принципом, здійснюють свою діяльність у сусідніх районах, не привертаючи до себе увагу місцевих мешканців. Вибір такої тактики злочинної діяльності є своєрідним елементом захисту від викриття правоохоронними органами, оскільки мінімізує впізнання злочинців, створення конфліктних ситуацій на території проживання тощо. Крім того такі групи також можна класифікувати за такими критеріями: *створені на квартальній основі; на основі проживання в одному будинку.*

Необхідно також звернути увагу на те, що для груп, які створені за територіальним принципом, у сільській місцевості характернішою є спеціалізація на вчиненні окремих злочинів проти власності – крадіжок.

– **за принципом спільної зайнятості.** У контексті такого класифікаційного критерію, можна виділити групи сформовані з:

- учнів середніх шкіл;
- учнів професійно-технічних училищ;
- студентів вищих навчальних закладів (перший-другий курси навчання).

Відокремлення таких груп має важливе прикладне значення, оскільки у їх учасників різняться: мотивація злочинної діяльності (для учнів шкіл середніх шкіл це, як правило, пошук гострих відчуттів та самоствердження у своєму соціальному середовищі, а для учнів професійно-технічних училищ та студентів – отримання матеріальної вигоди).

Треба також зазначити, що найвищу суспільну небезпеку становлять групи, створені з учнів професійно-технічних та вищих навчальних закладів, що зумовлюється особливостями їх психологічної організації [3, с. 94]. Старші підлітки з педагогічною занедбаністю мають такий комплекс особистісних характеристик: несформованість «Я – концепції», наявність неадекватної самооцінки, при дуже високому рівні прагнень, високий рівень тривожності, високий рівень агресії, значні прояви негативізму, цинізму, високий рівень адаптації до вимог соціуму, прийняття себе таким, як є, інтернальність, емоційний комфорт, прагнення домінувати, емоційна бідність, невміння спілкуватися [4, с. 8].

Окремо необхідно звернути увагу на групи неповнолітніх, які **спільно працюють**, оскільки, як свідчать матеріали практики, спільна зайнятість дозволяє: чітко розпланувати ролі відповідно до професійних навичок кожного члена угруповання; полегшує отримання знарядь та засобів для вчинення злочинів. Також групи, сформовані за таким критерієм, відрізняються особливостями організаційної побудови на початковому етапі злочинної діяльності. Зокрема, для них характерний мережевий принцип організації за відсутності лідера. Водночас після вчинення декількох злочинів особа лідера починає виокремлюватись, що підвищує суспільну небезпеку такої групи, оскільки вона стає більш керованою, організованою, структурованою.

Угрупування із чітко вираженим лідером. Безумовно, що в таких злочинних угрупованнях неповнолітніх фігура лідера є визначальною для особливостей їх структурної побудови, вибору базової злочинної діяльності та тактики вчинення злочинів. Саме тому успіх виявлення та розслідування корисливо-насильницьких злочинів, учинених групами неповнолітніх, залежить від своєчасного виявлення та затримання саме лідерів злочинного середовища і нейтралізації їх злочинної діяльності. Можна підтримати позицію науковців, які зауважують, що лідери злочинних угруповань володіють хорошими організаторськими здібностями, уміють швидко приймати рішення та оцінювати ситуацію, розподіляти обов'язки між членами злочинного угруповання та підкорювати їх своєму впливу. Особливо цінними якостями у кримінальній субкультурі середовища неповнолітніх є брутальність, цинізм, винахідливість, авторитарність та жорстоке поводження навіть із членами своєї групи [5, с. 17].

Характерними особливостями груп неповнолітніх корисливо-насиленої спрямованості є: наявність спільної мети; перебування в стані стійкої внутрішньо-групової комунікації; жорстка підпорядкованість лідеру; суворе дотримання прийнятих у групі правил та моделей поведінки. Групи неповнолітніх, сформовані за критерієм спільної зайнятості, відрізняються особливостями організаційної побудови на початковому етапі злочинної діяльності, зокрема для них характерний мережевий принцип організації за відсутності лідера.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін.; за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Х.: ТОВ «Одісей», 2006. 1184 с.
2. Головкін О.В. Групова злочинність та її попередження : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Олександр Васильович Головкін. К., 2005. 20 с.
3. Петелин Б.Л. Организованная преступность несовершеннолетних. *Социологические исследования*. 1990. № 9. С. 94.
4. Бахарова Е.В. Личностные характеристики детей и подростков с педагогической запущенностью: автореф. дис... канд. психолог. наук. М., 2013. 28 с.
5. Олешкевич В.И., Александров Ю.К. Малолетка (социально-психологическое устройство воспитательной колонии). *Личность, культура, общество*. 2000. Т. II. Вып. 2(3). С. 13.

КРИМІНАЛІЗАЦІЯ І ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЯ В СУЧАСНОМУ ПРАВІ

Калімбет О. А.

аспірантка кафедри теорії та історії держави і права

Науковий керівник: Крестовська Н. М.

доктор юридичних наук, професор

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Провідними методами реалізації кримінально-правової політики держави є визначення кола діянь, віднесених до категорії злочинних (криміналізація) та виведення діяння з кола таких, які визнаються злочинними (декриміналізація). З ухваленням 2001 року Кримінального кодексу України відбулось певне впорядкування процесів криміналізації суспільно небезпечних діянь і декриміналізації діянь, які втратили належний рівень небезпечності. Щоправда, перманентність соціальних, економічних і політичних проблем, сприйняття кримінального закону як чи неєдиного вдалого способу їх розв'язання, трансформація суспільних відносин та інші фактори зумовлювали в останні роки регулярне використання державою зазначених методів [1, с. 143].

Вбачається, що криміналізація – це процес виявлення суспільно небезпечних видів людської поведінки, визнання на державному рівні необхідності, можливості й доцільності кримінально-правової боротьби з ними та закріплення їх у законі про кримінальну відповідальність, як злочинів [2, с. 20].

Сучасна наука виділяє такі приводи до криміналізації:

1) необхідність виконання зобов'язань за міжнародними договорами, ратифікованими Верховною Радою України. Наприклад, приводом до криміналізації такого малопоширеного діяння, як неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден (ст. 285 КК), стала необхідність виконання зобов'язань, взятих на себе Україною у зв'язку з приєднанням до Конвенції ООН з морського права від 10 грудня 1982 р.;

2) необхідність створення правових механізмів утвердження і забезпечення прав і свобод людини як головного обов'язку держави (ст. 3 Конституції України). Вона стала приводом до криміналізації незаконного проведення дослідів над людиною (ст. 28 Конституції України, ст. 142 КК), примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку (ст. 44 Конституції України, ст. 174 КК), порушення права на безоплатну медичну допомогу (ст. 49 Конституції України, ст. 184 КК) тощо;

3) необхідність забезпечення реалізації певних положень Конституції та інших законів України. Так, приводом до криміналізації умисного перешкоджання законній професійній діяльності журналістів (ст. 171 КК) стали відповідні положення Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів»;

4) результати кримінологічних досліджень щодо динаміки та поширеності певного діяння, які обґрунтовують необхідність його караності. Вони можуть бути приводом до криміналізації викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання (ст. 188-1 КК). При цьому, як правило, не криміналізується діяння, яке не є поширеним, або навпаки – поширеним настільки, що боротьба з ним кримінально-правовими засобами буде вкрай неефективною (наприклад, виготовлення самогону для власних потреб);

5) громадська думка. Громадську думку можна вважати одним із приводів криміналізації виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів (ст. 436-1 КК), а також фінансування дій, учинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ст. 110-2 КК) [3, с. 51].

Способами криміналізації є: а) доповнення Особливої частини КК новими нормами чи окремими положеннями; б) зміна норм Особливої частини КК; в) внесення відповідних змін до норм Загальної частини КК; г) офіційне тлумачення Конституційним Судом України кримінально-правової норми, яке змінює обсяг забороненої цією нормою поведінки без зміни її змісту [4, с. 80].

В свою чергу, декриміналізація являє собою процес визнання на державному рівні втрати криміналізованим діянням суспільної небезпечності, відсутності необхідності подальшої боротьби з ним за допомогою КК України та

виключення норм, що передбачають відповідальність за його вчинення, з чинного закону про кримінальну відповідальність [2, с. 27].

Оскільки злочин можна визначити як діяння, яке є суспільно небезпечним за змістом і кримінально протиправним за формою, то в результаті декриміналізації це діяння може бути визнане:

- а) таким, що не є суспільно небезпечним за змістом;
- б) таким, що не є кримінально протиправним за формою;
- в) таким, що не є ні суспільно небезпечним, ні кримінально протиправним за формою [5, с. 264].

Як слушно зазначає П.Л. Фріс, на сьогодні питання про декриміналізацію набуває особливого значення у зв'язку із запровадженням у національне законодавство нового інституту – інституту кримінального проступку. Це передбачає необхідність широкої декриміналізації і переводу частини криміналізованих діянь із категорії злочинів до категорії кримінальних проступків. У зв'язку із цим вирішення питання повинно здійснюватись у кожному конкретному випадку декриміналізації з урахуванням критеріїв, сформульованих В.О. Туляковим: 1) наявність диспропорцій у кримінально-правовому регулюванні (надмірна криміналізація); 2) внутрішня, зовнішня, конституційна та міжнародно-правова неузгодженість кримінально-правової норми установам інших правових актів; 3) унікальність регулювання вузького надзвичайного конкретного питання; 4) нестійкість правозастосовної практики (одиночність застосування); 5) відносність заборони (скрита декриміналізація за допомогою реалізації бланкетних та відсилочних норм); 6) явна випадковість буття норми, викликаной до життя поточними змінами політичних процесів [2, с. 27].

Приводи до декриміналізації ті самі, що й приводи до криміналізації. Підставою декриміналізації діянь є їхня нездатність заподіювати істотну шкоду об'єктам кримінально-правової охорони. За своїм конкретним змістом деякі з умов декриміналізації мають свої особливості порівняно з умовами криміналізації [5, с. 264].

Чинний КК надзвичайно «перевантажений», сфера кримінально-правової заборони невинуватено розширена. Це визначає необхідність проведення декриміналізації, звуження сфери кримінально-правового регулювання [2, с. 27].

Література:

1. Письменський Є.О. Криміналізація та декриміналізація як методи реалізації кримінально-правової політики на сучасному етапі розвитку української держави. *Міжнародний журнал «Право і суспільство»*. 2015. Вип. 2. С. 143-148.
2. Фріс П.Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1(2). С. 19-28.
3. Кримінальне право України. Загальна частина: конспект лекцій / А.А. Вознюк; вступне слово д.ю.н., проф. О.О. Дудорова. К.: Нац. акад. внутр. справ, «Освіта України», 2016. 236 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / [Ю.В. Олександров, М.В. Володько та ін.; за ред. М.І. Мельника, В.А. Клименко]. Вид. 3-тє, переробл. і допов. К.: Юридична думка, 2004. 352 с.

5. Ванчак М.Л. Поняття кримінальної законотворчості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична.* 2011. № 2. С. 258-266.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОВС В ПЕРШІ РОКИ СТАНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ

Катюха А. В.

студентка VI курсу

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Атаманова Н. В.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного права та державного управління

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Зі здобуттям Україною незалежності було відкрито нову сторінку у історії нашої країни. Діяльність органів внутрішніх справ у даний період є окремою проблемою, яка за своїм змістом і напрямком розвитку є унікальною, що досить відрізняється від діяльності в попередні періоди. А народження нової держави зумовило необхідність перебудови, тобто фактично створення нового правоохоронного відомства, як й других органів виконавчої влади. Зберігаючи свої основи, варто було створити правоохоронний орган правового демократичного суспільства, який би належним чином охороняв права і свободи громадян. Усе це свідчить про нагальність такої наукової проблеми, як нормативно-правове регулювання нової системи управління ОВС в перші роки становлення незалежної держави.

Здобуття Україною незалежності стало тією точкою відліку, із якої розпочався сам процес набуття ОВС нашої держави рис цивілізованої правоохоронної системи. Важливим у цьому становленні було визначення мети, сенсу її діяльності. В нових історичних умовах чітку відповідь на це запитання дала нова Конституція України, яка констатує, що найвищою соціальною цінністю держави є життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека громадян. Це конституційне положення і стало основним змістом діяльності ОВС України.

В основу законодавчого забезпечення діяльності й організації структури органів внутрішніх справ були покладені Декларація про державний суверенітет України, Акт проголошення незалежності України, Конституція України. Окремі напрямки діяльності ОВС у подальшому стали регулюватися Указами Президента України та Постановами Кабінету Міністрів України.

Формуючи законодавчу базу діяльності ОВС України, керівництво МВС розуміло, що необхідно було переглянути питання проходження служби, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, соціального захисту працівників міліції, обов'язкового державного страхування особи. Ця робота почалась ще напередодні здобуття Україною незалежності. Першим серед основних нормативно-правових актів, що регламентують діяльність міліції того часу України, став Закон України «Про міліцію», прийнятий 20 грудня 1990 року. Поява цього закону, невдовзі після прийняття Декларації про державний суверенітет України, була зумовлена багатьма факторами, серед яких найважливіше місце посідає необхідність встановити верховенство законності в діяльності міліції.

Історичне значення цього закону полягає в тому, що він визначив зміст, завдання та принципи діяльності міліції України, на початку її становлення як правоохоронного органу незалежної держави, а також її відмінні риси від міліції України часів радянського тоталітаризму. Життєвість і соціальна цінність приписів цього закону неоднакова, тому надалі цей закон неодноразово доповнювався, а окремі статті змінювались. Незважаючи на це, закон створив реальні передумови для того, щоб міліція України стала авторитетним і ефективно діючим озброєним органом державної виконавчої влади, належним чином охороняючи права та свободи громадян.

Закон набрав чинності з 1 січня 1991 року. Але на той час поточне законодавство відставало від закріплених у диспозиціях норм окремих вимог статей. Тому постановою Верховної Ради від 25 грудня 1990 року про порядок його введення в дію було передбачено, що деякі норми набувають чинності лише після прийняття відповідних законодавчих актів (Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ та ін.) [1, с. 37].

Закон України «Про міліцію» як перший законодавчий акт стосовно діяльності ОВС тоді ще майбутньої незалежної держави визначив їх основні завдання, принципи діяльності. Цей законодавчий акт привніс у діяльність міліції України ряд принципово нових положень. Так, Закон чітко визначив, що в основу діяльності міліції відтепер наряду з принципом законності був покладений принцип гуманізму, характерний для відносин між ОВС і громадянами у демократичних, правових державах [2, ст. 3]. Закон сформулював функції, організацію міліції України та її підпорядкованість. Згідно з цим система ОВС була побудована з урахуванням адміністративно-територіального устрою, а також особливостей їх функцій, характеру й обсягу завдань. Діяльність кожної ланки системи ОВС була обмежена масштабом територіальної діяльності і компетенції. Система була поділена на дві підсистеми: центральні органи МВС України і місцеві – Головні управління, УВС МВС України в Криму, в областях, містах, районах і лінійні відділи (управління) внутрішніх справ.

Розпорядженням Президента України від 7 жовтня 1992 року було затверджене Положення про МВС України, оголошене наказом МВС наприкінці жовтня 1992 року. В подальшому, умовах реформування системи, було роз-

роблено якісно нове Положення про МВС України, яке було затверджене Указом Президента України від 17 жовтня 2000 року [3, с. 65]. В Положенні визначено місце МВС України в системі центральних органів виконавчої влади, правові засади його діяльності, основні завдання та права, структура міністерства та повноваження Міністра внутрішніх справ, завдання колегії МВС України. Відповідно до закону Кабінет Міністрів України 19 серпня 1994 року затвердив структуру апарату МВС України.

Протягом 1991-1994 рр. було видано ряд Указів Президента України та Постанов Кабінету Міністрів України, наказів МВС, розроблено відповідні настанови, статuti та інструкції, які регламентують певні види діяльності, здійснюваної ОВС чи їх окремими підрозділами [3]. В липні 1993 року було вжито заходів для поліпшення управлінської діяльності в підрозділах ОВС. З цією метою були розроблені та затверджені інструкції стосовно порядку роботи Колегії МВС України, порядку проведення оперативних нарад, організації контролю в апараті МВС України, організації комплексного інспектування і перевірок ГУВС, УВС, УВСТ [4, с. 83].

В цьому переліку окремо необхідно відмітити Указ Президента України від 21 червня 1994 року «Про невідкладні заходи посилення боротьби зі злочинністю». В ньому передбачено цілий ряд положень, направлених на посилення боротьби з бандитизмом, корупцією, знешкодження озброєних злочинних формувань з міжрегіональними та міжнародними зв'язками [4, с. 78]. Верховна Рада 29 червня цього ж року прийняла Закон «Про попереджувальне затримання особи» [4, с. 79].

Необхідно підкреслити, що передбачені в цих нормативних актах заходи були радикальними, але своєчасними та мотивованими. Для приборкання розгулу злочинності, посилення охорони громадського порядку, забезпечення захисту конституційних прав, свобод, життя, здоров'я та майнових інтересів громадян було організовано спільне патрулювання працівників міліції з особовим складом Збройних сил України [5, с. 37]. Таким чином, робилося все необхідне для того, щоб положення Програми були реалізовані.

Таким чином, узагальнюючи вищевикладене, можна з упевненістю зробити висновок, що в перші роки незалежності послідовно, крок за кроком, вдосконалювалась та нарощувалась законодавча база діяльності ОВС. Процес правового регулювання охорони правопорядку продовжував досить активно розвиватися. Тільки в 1990 – на початку 1995 рр. було прийнято близько 100 нормативно-правових актів з питань охорони правопорядку (мова йде про Укази Президента України, постанови і закони Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України) [6, с. 13]. Відповідно до цих законодавчих актів проходив процес загально-організаційного формування системи ОВС України. Таким чином, можна зробити висновок, що в результаті цієї кропіткої роботи всіх органів державної влади та управління держави в 1990-1995 рр. у цілому була сформована законодавча база управління та функціонування системи ОВС України і міліції як її складової.

Література:

1. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник. Харків: Ун-т внутр. справ, 1998. 473 с.
2. Венедиктов В. С. Юридична відповідальність працівників ОВС України : монографія / МВС України. Нац. ун-т внутр. справ. Харків : Вид-во НУВС, 2003. 269 с.
3. Іншин М. І. Організаційно-правові засади проходження служби в ОВС України : наук.-практ. посіб. Харків. : Вид-во НУВС, 2002. 164 с.
4. Ряшко О. В. Проблеми законності і дисципліни та профілактики правопорушень в органах внутрішніх справ : поняття, принципи, основні засади, схеми, коментарі : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2008. – 214 с.
5. Соціологічно-правові аспекти зміцнення службової дисципліни в органах внутрішніх справ України : навч.-метод. посіб. / М. І. Ануфрієв, В. С. Венедиктов, О. В. Негодченко та ін. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. 164 с.
6. Хавронюк М. І. Дисциплінарні правопорушення і дисциплінарна відповідальність : навч. посіб. Київ : Атіка, 2003. 240 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СИРІТСЬКИХ ТВОРІВ ПРИ ВКЛЮЧЕННІ ДО АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ТВОРІВ: ЗАРУБІЖНА ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА

Кедя Ю. О.

аспірант II курсу PhD

Науковий керівник: Штефан О. О.

доктор юридичних наук, доцент

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

Національної академії правових наук України

м. Київ, Україна

У зв'язку зі стрімким розвитком новітніх технологій, передових розробок у музичній та кіно– індустрії індустрії виникає багато питань, що потребують пошуку відповідей на них. Одним із нагальних для нашого сьогодення, є використання «сирітських» музичних творів при створенні аудіовізуальних творів.

Під «сирітськими творами» розуміються твори, щодо яких не ідентифіковані правовласники або не можна встановити місцезнаходження ідентифікованих правовласників, незважаючи на проведений належний пошук.

В Україні проблема «сирітських творів» на законодавчому рівні є невирішеною. Така ситуація не сприяє належній, ефективній охороні та захисту творів.

Щодо регулювання «сирітських творів» в Європейському Союзі, то законодавче регулювання починається з 2012 року.

У 2012 році Європейський Союз прийняв Директиву 2012/28/EU про деякі випадки дозволеного використання «сирітських творів» [1], в якій було визначено поняття та окреслено види можливого використання даних творів, а також зазначено їх трансграничний статус та можливість переведення «сирітських творів» з однієї категорії в іншу.

При цьому, у випадку, якщо у «сирітського твору» є декілька авторів, один з яких став відомим, даний твір втрачає статус «сирітського».

Директива 2012/28/EU поклала на країн-членів ЄС обов'язок закріпити на національному рівні основні положення щодо даних творів та запровадити національні системи збору та обробки інформації щодо правового статусу даних творів.

У Франції Законом № 2012-287 від «01» березня 2012 року було внесено до Кодексу інтелектуальної власності статтю L. 113-10, в якій визначено «сирітські твори» («oeuvres orphelines») як твори, що були опубліковані та підпадають під захист авторським правом, але правовласники яких не можуть бути визначені (ідентифіковані) чи знайдені, незважаючи на ретельний, перевірений та серйозний пошук.

Громадськість відразу відреагувала незадоволенням стосовно даного визначення, адже не є зрозумілим, чи може бути твір «сиротою» взагалі. Яким чином визначити, що пошук проводився ретельно і чи не буде дане визначення слугувати відкритими дверима для піратства.

Закон від 20 лютого 2015 року, яким було внесено нові статті до Кодексу інтелектуальної власності Франції щодо відцифрування та подальшого розповсюдження сирітських творів та попередня Директива, мали тенденцію до створення правової бази для використання сирітських робіт, які досі стикалися з неможливістю отримання будь-якої особи дозволу автора роботи, щоб повторно використовувати його легально.

Таким чином, відповідно до статей L135-1 та інших Кодексу інтелектуальної власності, бібліотеки, музеї, архіви, установи з кіно чи звукової спадщини та/або навчальні заклади отримали право зробити «осиротілі роботи» доступними для громадськості як частину своїх культурних, освітніх та дослідницьких місій.

Але, при цьому, Організація повинна зокрема:

- діяти для некомерційних цілей;
- зазначити імена ідентифікованих правовласників;
- поважати моральні права визначених авторів;
- проводити ретельні, перевірені та ґрунтовні пошуки правовласників;
- повідомити відповідні органи про результати дослідження та передбачуване використання «сирітського твору».

З іншого боку, стаття L135-5 того ж кодексу передбачає, що якщо ретельне дослідження привело до визначення автора (правовласника), твір перестає бути «сиротою», а організація, яка використовувала даний твір, за винятком

отримання дозволу автора, повинна «виплатити правовласникові справедливую компенсацію за шкоду, яку він зазнав від цього використання» (стаття L135-6 Кодексу інтелектуальної власності).

Нажаль, регулювання «сирітських творів» не було дуже успішним.

Адже у рішенні, винесеному 16 листопада 2016 року, Суд Європейського Союзу постановив, що положення Закону 2012 року про передбачувану згоду автора, суперечать Директиві 2001/29 / ЄС від 22 травня 2001 року про авторські права [2].

У той же час, Національний аудіовізуальний інститут (INA) Франції запровадив план оцифрування своїх аудіовізуальних архівів. Відповідальний за зберігання аудіовізуальних творів та французьких вебмедіа, INA зберігає та оцифровує 120 публічних та приватних радіо– та телевізійних каналів та 13 000 медіасайтів. Для студентів, викладачів та дослідників INA розширює доступ до всіх своїх колекцій у своїх консультаційних центрах, бібліотеках, бібліотеках ЗМІ по всій країні.

До 2018 року ІНА повинна була оцифрувати всі свої архіви. Приблизно 835 000 годин аудіовізуальних програм із загального фонду ІНА, який налічує майже три мільйони годин аудіовізуальних архівів. Ця оцифровка формується планом резервного копіювання та оцифрування (PSN).

Таким чином, у ЄС «сирітські твори» стали об'єктом правового регулювання.

За результатами проведеного аналізу та дослідження українського й зарубіжного законодавства є підстави зробити наступні підсумки:

1. Необхідно запровадити правовий інститут «сирітських творів» у законодавстві України.
2. Потрібно створити бази даних «сирітських творів», щоб не проводити пошук за тими ж творами.
3. На законодавчому рівні закріпити норми присвячені правовій охороні «сирітських творів», обравши один із шляхів: розповсюдити на них правову охорону авторським правом та видавати ліцензії на використання таких творів, при цьому, отримувані кошти спрямовувати на їх покращення та відцифрування, або ж віднести дані твори до об'єктів «суспільного надбання».

Література:

1. Directive 2012/28/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on certain permitted uses of orphan works // Official Journal. 2012. L 299. P. 5–12.
2. Директива Європейського парламенту та Ради ЄС № 2001/29 / ЄС від 22.05.2001 р. «Про гармонізацію окремих аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві», електронний ресурс, посилання: <https://wipolex.wipo.int/ru/legislation/details/1453>

ІНСТИТУТ ВІЙСЬКОВОГО КАПЕЛАНСТВА В КОЗАЦЬКУ ДОБУ: ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Коляда С. В.

студент 1 курсу

Юридичний інститут

Науковий керівник: Можайкіна О. С.

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародного приватного,

комерційного та цивільного права

Київський національний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

Починаючи з 2014 року в Україні гостро постала необхідність присутності священнослужителів в армії. Це обумовлено подіями, які відбуваються на Донбасі. Тому на запит держави відгукнулася церква, направляючи своїх священнослужителів до військових формувань для пастирського служіння українським військовослужбовцям.

У 2016 році Міністерством оборони України було затверджено Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах України, яке визначає основні завдання, порядок діяльності структурних підрозділів (посадових осіб) Міністерства оборони України, Збройних Сил України з питань організації діяльності служби військового духовенства (капеланської служби) та права і обов'язки військових священників (капеланів) [1].

За твердженням С.І. Здіорука Збройні Сили та інші військові формування України – це частина нашого суспільства і всі процеси, які відбуваються в ньому, прямо впливають на бойовий і морально-психологічний стан військовослужбовців. Автор зазначає, що у війська надходить поповнення, значна частина якого увібрала в себе негативні риси сучасного суспільства і потрібна постійна дієва системна робота з особовим складом, що дозволить забезпечити виконання службових бойових завдань [2, с. 214].

Варто звернути увагу на те, що наразі на розгляд Верховної Ради України подано проект Закону України «Про військове капеланство», в ст. 2 якого визначено, що військове капеланство сприяє підтриманню високого морального духу, вихованню почуття любові до України, поваги до загальнолюдських цінностей, культурного та духовного надбання українського народу, а також формуванню стійких моральних якостей особового складу Збройних Сил та інших військових формувань [3].

Вважаємо, що розвитку і становленню сучасного інституту військового капеланства сприятиме ґрунтовне вивчення вітчизняного історичного досвіду правового регулювання зазначеного інституту.

Досліджуючи волонтерську душпастирську службу в зоні АТО О.Томчук зазначає, що військове капеланство в Україні має давні історичні традиції. Автор наголошує, що це в козацьку добу нашої історії при козацьких загонах

і на Запорізькій Січі повсякчас знаходилися капелани, які були переважно ченцями Київського Межигірського монастиря [4].

Правову основу в Запорізькій Січі складало звичаєве козацьке право, яке є сукупністю правових звичаїв, що встановлювалися у сфері козацтва. В. Тімашов зазначає, що характерними рисами звичаєвого права були: корпоративність, переважання публічного права, усна форма вираження, відсутність поділу на галузі, консерватизм, обрядовість, досить суворі (переважно тілесні) покарання, широке застосування смертної кари тощо [5, с. 117].

В межах звичаєвого козацького права особливе місце посідало церковне право, яке також не мало письмового законодавчого закріплення. З огляду на тему даного дослідження, варто звернути увагу на роль священників у козацькому війську. І.М. Луцький зазначає, що основним завданням священників було обслуговувати своїх парафіян – козаків. Були і похідні козацькі священники, які відправлялися у морські походи. Але сам священник не мав права воювати. На думку автора, були такі ситуації, коли вороги вривалися під час богослужіння, але священник не міг захиститися, бо він священнодіяв [6, с. 41].

Про правове регулювання інституту військового духовенства (капеланства) в Козацьку добу свідчить той факт, що вище духовенство обиралося на козацьких радах, а священники – на сільських сходах, їх обрання затверджував гетьман. На думку І.М. Луцького цей факт засвідчує, що церква входила до системи військово-адміністративної організації, а влада гетьмана певною мірою поширювалася на церкву, її духовенство [6, с. 41].

Привертає увагу дослідження В.В. Кукси та Т.В. Коломієць, які стверджують, що умовам тогочасного буття козаків, військовим походам, війнам відповідали особливі храми – похідні. Робилися вони з грубого полотна й були подібні до наметів. Козаки возили їх з собою в походах, встановлювали поблизу сторожових постів – «бекетів» – і в них відправляли богослужіння [7, с. 15]. Зазначене дає підстави для висновків, що військові священники відігравали неабияку роль у підтримці українських козаків в військових походах. Така роль духівництва пов'язана з тим, що козаки були віруючими людьми, які дотримувалися церковних обрядів. Так само можна зазначити, що козаки з особливою шаною відносилися до своїх загиблих побратимів, поховання яких відбувалося за встановленими церковними правилами.

Не можна оминати увагою дослідження В. Михалевича, який посилаючись на працю Іларіона «Українська Церква за Богдана Хмельницького», зазначає, що багато тогочасних звісток свідчать, що православні священники працювали навіть у самому війську, – звичайно, тільки, як особи духовні [8, с. 129].

Усе викладене вище дає можливість висновувати, що інститут військового капеланства в період козацької доби виконував важливу соціальну роль у формуванні моральних і духовних цінностей та становленні національної самосвідомості. Відповідно, ці історичні традиції можуть бути підґрунтям для розвитку військового духовенства (капеланства) в сучасному українському соціумі та створення належної правової бази законодавчого регулювання зазначеного інституту.

Література:

1. Про затвердження Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах України: Наказ Міністерства оборони України від 14.12.2016 р. № 685. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0010-17>.
2. Здіорук С.І. Політико-правові проблеми організації служби військових капеланів України. *Суспільно-політичні процеси*. 2016. Вип. 4. С. 211-221.
3. Про військове капеланство: Проект Закону України від 23.04.2019 р. № 10244-1 / Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65847.
4. Дробко Е. Державне регулювання у сфері забезпечення душпастирської опіки військовослужбовців Збройних сил України та створення інституту військового капеланства. *Демократичне врядування*. 2014. Вип. 14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2014_14_19.
5. Тімашов В. Правовий порядок діяльності Запорізької Січі у площині права людини на особисте волевиявлення. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 1. С. 116 – 120.
6. Луцький І.М. Християнські основи козацького права. *Університетські наукові записки*. 2011. № 2. С. 40-44.
7. Кукса В.В., Коломієць Т.В. Роль православної церкви в житті українського козацтва. *Сторінки історії: збірник наукових праць*. 2012. Вип. 33. С. 12-21.
8. Михалевич В. Духівництво у військових структурах: історичний досвід і сучасність: *Волинь і волиняни у Другій світовій війні: зб.наук. пр. за матеріалами I Міжнар. наук.-практ. конф.* Луцьк, 2012. С. 128-133.

ФЕНОМЕН ЦИКЛІЧНОСТІ В ПРАВОВІЙ НАУЦІ

Копитков В. Е.

аспірант кафедри теорії та історії держави і права

Науковий керівник: Крижановський А. Ф.

доктор юридичних наук, професор,

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Многограність та складність сучасного світу, виклики, котрі пов'язані з динамічністю змін у правовому житті суспільства, ставлять перед вченими-правниками багато питань кризового характеру. Можна говорити про те, що право потребує інституційної модернізації, пошуку нових життєздатних форм свого існування. Генеза правовідносин вийшла за рамки догматичного, штучного, прагматичного розвитку. Більшість процесів набувають самоорганізаційної форми. За останні десятиріччя, вченими було розроблено багато підходів (феноменологічний, герменевтичний, синергетичний, антропологіч-

ний, евристичний, міждисциплінарний) завдяки яким пізнання права вийшло на зовсім інший рівень. Кожен з цих підходів є певною парадигмою (баченням) дослідження правової реальності, явищ та процесів. Парадигма циклічності, що пропонується автором, ще досі нова для юридичної школи, проте, вона широко використовується в інших сферах наукового знання (Цикли Кондрат'єва в економіці [1], циклічність в соціологічних дослідженнях П. Сорокіна [2], життєві цикли етносів Л. Гумільова [3]). Розглядаючи правову реальність як соціологічний феномен, вплив на яку безумовно мають економічні, політичні, культурні фактори, ми можемо деякі висновки вищезазначених циклічних концепцій екстраполювати і на юридичну сферу, а саме в частині правового регулювання та законодавчої діяльності. Циклізм фрагментує право, показує його статитку та динаміку розвитку, детерміновані і біфуркаційні процеси. Завдяки циклічному підходу можна охоплювати як малі так і великі часові періоди (малі, середні, великі законодавчі цикли) законодавчої діяльності, досліджувати «живу» природу правових явищ (життєві цикли закону). Циклічний підхід, що має інтегративний та міждисциплінарний характер, ефективно використовується для дослідження політичної реальності (теорія політичних бізнес-циклів В. Нордхауса [4], А. Ліндбека [5], Е. Тюфте [6]). Політична реальність є такою що впливає, та мабуть навіть формує «порядок денний», вектор розвитку права. Через призму «циклічності» всі ці зв'язки ми не просто бачимо, ми можемо їх аналізувати, робити прогнози, знаходити стабілізуючі компоненти, виробляти свою «вакцину», «ліки» для підтримки та підвищення «імунитету» правової системи, особливо це важливо під час економічних та політичних криз, де «турбулентність» зашкалює.

На превеликий жаль, але поки що у вітчизняній юриспруденції мало приділяють уваги феномену циклічності, його дослідженню у праві. Проте, є вже серйозні окремі напрацювання деяких науковців. Наприклад, Ю.А. Тихоміров у своїй роботі «Цикли правового розвитку» [7] зазначає, що «циклічний підхід до розвитку права дозволяє відмовитися від механістичного ставлення до нього і спрощених оцінок з одного боку, від суто «текстового» сприйняття права як набору змінюють один одного правових актів – з іншого. З його допомогою з'являється можливість розкрити, зрозуміти і усвідомлено впливати на всі стадії життя як публічного права, так і приватного. Бачити їх зв'язку і взаємопереходи, виявляти приховані грані права». Концепція циклічності стала основою і для «теорія конституційних циклів» А.Н. Медушевського [8]. Науковець виокремлює еволюційні та революційні моделі конституційної циклічності, різні моделі конституційних циклів у постсоціалістичних країнах, оцінює стратегії виходу з них. Він приходить до основного висновку, що циклічність простежується у конституційному розвитку різних держав світу, зокрема це проявляється у закономірностях щодо прийняття та внесення змін до конституції. Є. В. Скурко у своїй праці «Правові засади в правовій системі, системі права і системі законодавства: теорія і практика» [9] розмірковує про циклічну природу правових систем. Всі ці роботи, ми впевнені, є лише першими кроками у дослідженнях правового циклізму, простір набагато

більший, це і законотворча діяльність (проектування законів на основі юридичного прогнозування, конструювання оптимальної та гнучкої форми законів), внутрішні цикли права (циклічність правового регулювання, законодавства, правових систем, правових доктрин), цикли в котрі право потрапляє.

Застосовуючи циклічний підхід, ми можемо робити ретроспективний аналіз правового регулювання суспільних відносин в різних сферах людського життя. Виокремлювати особливості історичного розвитку циклів національного та міжнародного законодавства. Аналізувати їх, порівнювати, визначати рівень коливання (спади і підвищення) законодавчої активності. А саме головне, ми можемо модулювати варіації подальшого розвитку законодавства, передбачати кризові ситуації у законодавчому полі. Проблематика правотворчого циклізму є цікавою і з методологічної точки зору, і з точки зору практичної юриспруденції.

Циклічність є інноваційним підходом в юриспруденції, що відповідає сучасним інтенціям. На базі цього підходу ми розробили дві абсолютно нові юридичні категорії: законодавчий цикл та життєві цикли закону. Ці категорії є допоміжними у дослідженнях природи законодавчого процесу та закону, їх циклічних властивостей. Ми спробували дати їм визначення. Законодавчий цикл – це певний період законодавчої діяльності, що відображає динаміку та спрямованість нормотворчого процесу, який залежить від економічної чи політичної кон'юнктури, та метою якого є подання кризи, вирішення актуальної проблеми. Циклізм проявляється в тому, що завершеність одного законодавчого циклу кладе початок новому, в якому можуть повторюватись деякі особливості попереднього. То ж бо ці цикли є взаємопов'язаними між собою, вони виступають складовою цілісного процесу. «Життєві цикли закону» – це всі стадії, етапи, які проходить закон на своєму «життєвому шляху», починаючи від «народження» і закінчуючи «смертю». Всі ці етапи мають свої відмінності, і це є темою окремого дослідження. Категорія «життєві цикли закону» розкриває соціальну природу закону. Через призму циклічності змінюється сам погляд на закон, він стає «живим організмом», а не просто документом владного припису.

Отже, підходячи до висновків, ми можемо говорити про те, що феномен циклічності в юридичній науці до сих пір є мало вивченим і дослідженим. Проте, ми бачимо, що циклічність є властивістю багатьох правових явищ та процесів, вона може і виступати в якості наукового метода в юриспруденції, і бути методологічним інструментарієм для нормотворчої діяльності. Циклічність є парадигмою через яку право «оживає» і це є мабуть головна теза, що підтверджує важливість подальшого дослідження цього феномену у правовій науці та правовій реальності.

Література:

1. Кондратьевские волны. Аспекты и перспективы / А.А. Акаев, Р.С. Гринберг, Л.Е. Гринин [и др.] Волгоград: Учитель, 2012. 384 с.
2. Сорокин П.А. Обзор циклических концепций социально-исторического процесса. *Социологические исследования*. 1998. № 12. С. 3-14.

3. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли / Л.Н. Гумилев. Л: Гидрометеиздат, 1990. 528 с.
4. Nordhaus, W. The Political Business Cycle // Review of Economic Studies. 1975. Vol.42. P. 169-190
5. Lindbeck, A. Stabilization Policies in Open Economies with Endogenous Politicians // American Economic Review Papers and Proceedings. 1976. P. 1-19.
6. Tufte, E., Gordon, S. Political Control of the Economy / E. Tufte // Business Horizons. 1979. Vol. 22. Issue 5. P. 83-84.
7. Тихомиров Ю.А. Циклы правового развития. *Журнал российского права*. 2008. № 10. С. 15-22.
8. Медушевский А.Н. Теория конституционных циклов. / А. Н. Медушевский. М.: ГУ ВШЭ, 2005. 574 с.
9. Скурко Е. В. Правовые принципы в правовой системе, системе права и системе законодательства: теория и практика // Изв. высших учеб. заведений. Серия: Правоведение. 2006. № 2. С. 55-61.

MARITIME SEARCH AND RESCUE ON AZOV AND BLACK SEAS IN MODERN CONDITIONS

Kuprii A. A.
graduate student
International Humanitarian University
Odesa, Ukraine

Human life is the highest value among all human rights and freedoms under the Universal Declaration of Human Rights, and its safety, including safety on the sea is the indisputable part of the human dimension and relevant mandate of Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE). Ukraine as a member of United Nations Organization and International Maritime Organization, complies the international commitments in accordance with:

- the United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982 (UNCLOS-82);
- the International Convention for the Safety of Life at Sea, 1974 (SOLAS-74);
- the International Convention on Maritime Search and Rescue, 1979 (SAR-79);
- the Agreement on Cooperation regarding Maritime Search and Rescue Services among Black Sea Coastal States, 1998 (Ankara Agreement).

In Ukraine Ministry of infrastructure of Ukraine and Maritime Administration of Ukraine through the state enterprise «Maritime Search and Rescue Service» is responsible to carry out the country's obligations as to coordination of search and rescue of human life at sea in accordance with the national and international requirements. State Enterprise «Maritime Search and Rescue Service» (MSRS) was established in 2011 in order to ensure the functioning of the uniform system of

search and rescue (SAR) at sea in the SAR region of Ukraine and fulfil the country's commitments as under the international conventions.

Search and Rescue Region of Ukraine covers 137 km² of territorial and international waters, which border with search and rescue regions of Republic of Bulgaria, Romania, Republic of Turkey and Russian Federation. Search and Rescue Regions determined by bilateral treaties between neighbouring states. But after the temporary occupation Crimea Peninsula by the Russian Federation in 2014 the questions about how to realize the search and rescue operations at sea in this area are much more than answers.

In February 2014 the Russian Federation occupied a part of the territory of Ukraine – the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol. These actions are in gross violation of the Charter of the United Nations and constitute a threat to international peace and security. The Russian Federation, as the Aggressor State and Occupying Power, bears full responsibility for its actions and their consequences under the fundamental principles and norms of international law.

Ukraine has informed the IMO Member States that due to continued actions of the Russian Federation, Ukraine is unable to exercise properly its coastal State rights in the maritime areas adjacent to the Crimean Peninsula of Ukraine and thereby to carry out its international obligations under the respective treaties and conventional instruments, including the International Convention on Maritime Search and Rescue, 1979 (SAR), on part of sovereign territory of Ukraine (IMO Circular Letters Nos. 3453, 3477 and 3490).

The Maritime Safety Committee of International Maritime Organization invited Member States and interested parties to notify the Organization of any threats to the security and safety of navigation in the North-Eastern part of the Black Sea, for circulation in accordance with IMO procedures. In particular, the following negative repercussions of the Russian Federation's illegal and unilateral claims and actions have to be pointed out:

- Ukraine had to temporarily suspend the functioning of the maritime rescue sub-centres (MRSCs) in Kerch (LRIT ID 2791) and Sevastopol (LRIT ID 2793) until the complete restoration of constitutional law and order and control by Ukraine over Crimea. The relevant information was duly reflected in the Global SAR Plan module of GISIS (Global Integrated Shipping Information System (Circular Letter No. 3603);

- operation of GMDSS A1 Sea Area VHF DSC Coast Radio Stations situated in Kerch (UN/LOCODE – UA KEH) and Sevastopol (UA SVP) has also been suspended (GMDSS.1/Circ.22);

- starting from April 2014 the State Maritime Rescue Co-ordination Centre of Ukraine (MRCC Odesa) has ceased to receive the actual information in respect of vessels' position and traffic from 13 AIS base stations situated in Crimea; and

- on 23 April 2017 the Russian Federation deliberately instigated the incident when the Russian navy attempted to seize a Ukrainian rescue vessel during Ukrainian SAR regular exercises in Ukraine's territorial waters and in Ukraine's SAR region.

Attempts of the Russian Federation to claim its control over the maritime rescue sub-centres of Ukraine, in particular in Kerch and Sevastopol, violate both multi-

lateral and bilateral treaties in force, in particular: Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Russian Federation on Merchant Shipping 1995, Agreement on Co-operation Regarding Maritime Search and Rescue Services among Black Sea Coastal States 1998, and Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Russian Federation on Cooperation in Maritime and Aviation Search and Rescue in the Black and Azov Seas 2010. These illegal and outlaw actions taken by the Russian Federation will have far reaching consequences for conducting of search and rescue operations as well as for the safety and security of navigation in the maritime waters around the Crimean Peninsula putting life at sea in danger.

At the same time, Ukraine has taken all appropriate steps in light of Russia's unauthorized activities to ensure that the obligations of Ukraine under the 1979 SAR Convention are fully performed by Ukraine in its SAR Region as established by international treaties. It is ensured, among others, by the National Maritime SAR System, its basic element being the Maritime Search and Rescue Service of Ukraine. It embraces the State Maritime Rescue Co-ordination Centre (MRCC Odessa), the Maritime Rescue Sub-Centre (MRSC) in Mariupol, the Ukrainian National Data Centre of Long-Range Identification and Tracking (NDC LRIT) in Odessa, the Integrated Automatic Identification System (AIS), the Operational Control Centre of Coast Radio Station (Odessa) of GMDSS Sea Area A1 and A2, the Coast GMDSS Radio Stations of Sea Area A1 in Odessa, Mariupol, Berdyansk, the Coast GMDSS Radio Stations of Sea Area A2 in Odessa and Yuzhnyy, the VHF remote site in Odessa, as well as the designated SAR units (high speed rescue boats and rescue vessels) duly equipped for performing SAR missions and manned with duly prepared SAR teams, as well as other necessary components.

Ukraine as the Black Sea coastal State extends its sovereignty to and has sovereign rights and jurisdiction over internal waters, territorial sea, exclusive economic zone and the continental shelf of Ukraine in water area of the Black Sea appertaining to the Crimean Peninsula. So we call upon all states and international organizations to refrain from any actions that might be interpreted as recognizing the Russian Federation's unauthorized unilateral actions that prevents Ukraine from carrying out its international obligations in the maritime area appertaining to the Crimea Peninsular.

The above was presented by Ukrainian civil society structures at the side-event «Threats for Human Dimension Issues in Maritime Sector: Ukrainian Examples» during the Human Dimension Implementation Meeting, which was held in Warsaw, Poland, on the 20-th of September 2019. Such Russian unauthorised unilateral actions in area of maritime search and rescue cause the strongest danger for the human life on the Black and Azov Seas and in Kerch strait, they but became the subject of the strongest attentions of the OSCE structures, such as OSCE Special Monitoring Mission in Ukraine and others.

References:

1. the United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982 (UNCLOS-82);
2. The International Convention for the Safety of Life at Sea, 1974 (SOLAS-74);

3. the International Convention on Maritime Search and Rescue, 1979 (SAR-79);
4. the Agreement on Cooperation regarding Maritime Search and Rescue Services among Black Sea Coastal States, 1998 (Ankara Agreement);
5. IMO Circular Letters Nos. 3453, 3477 and 3490;
6. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 178 by 05.03. 2009 «On Improving the Operational Efficiency of the Maritime Search and Rescue System»;
7. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 1090 by 28.11.2012 «On Adoption of Procedure for the Crossing of State Border by the Ships while Conducting Maritime Search and Rescue»;
8. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 460 by 30.06 2015 «On the Approval of the Regulation of the Ministry of Infrastructure of Ukraine» ;
9. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 158 by 24.02.2016 «On the Re-establishment of a Unified Maritime Search and Rescue System».

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ МОРСЬКИМ ТРАНСПОРТОМ

Маційчук В. О.

студентка IV курсу

Навчально-науковий морський

гуманітарний інститут

Науковий керівник: Пузанова Г. Й.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного і трудового права

Одеський національний морський університет

м. Одеса, Україна

Правопорушення у сфері дотримання правил перевезення вантажів морським транспортом є досить поширеними, що пояснюється суттєвим місцем морського транспорту в національній мережі переміщення товарно-матеріальних цінностей (більше 40% сировини, продукції, транспортних засобів та засобів виробництва імпортується в Україну та експортується з України саме морським транспортом). Перевізники завжди прагнули максимально обмежити свою відповідальність, а з іншого боку, вантажовідправники мають договірні зобов'язання перед своїми клієнтами і покупцями і теж прагнуть зменшити ризики завдання незручностей або втрати чи псування перевезених товарів. Тому аналіз питань, пов'язаних з перевезенням вантажів морським транспортом та відповідальності за його порушення, є актуальними.

Метою роботи є аналіз чинного законодавства України, наукових праць, вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо відповідальності за порушення правил перевезення вантажів морським транспортом, а також сформулювати пропозиції та рекомендації щодо його удосконалення. При підготовці роботи

були використані наукові праці наступних вчених: Дзюбенко О.Л., Клепикової О. Д., Рябікіна Д. А., Стоянової Р.С., Стрельцової Є.Д. та інших.

Сьогодні в світі існує три міжнародно-правові режими регулювання відповідальності морського перевізника – Гаазькі, Гамбурські та Роттердамські правила. Окремі аспекти безпеки морських вантажних перевезень, а також відповідальності перевізників врегульовано такими універсальними багатосторонніми міжнародними угодами: Міжнародною конвенцією з уніфікації деяких правил, щодо накладення арешту на морські судна, Конвенцією про обмеження відповідальності власників морських суден від 10 жовтня 1957 р., Конвенцією про відповідальність операторів ядерних суден від 25 травня 1962 р., Конвенцією про цивільну відповідальність в галузі морських перевезень ядерних матеріалів від 17 грудня 1971 р. та інші.

Міжнародна конвенція про уніфікацію деяких правил, що стосуються коносаментів, підписана 25 серпня 1924 р. в Брюсселі, відома як Гаазькі правила охоплює три групи питань, які є вирішальними при морських перевезеннях вантажів: порядок оформлення коносаментів і їх реквізити; відповідальність морського перевізника за завдані вантажовласникові збитки; порядок пред'явлення вимог до морського перевізника. Гаазькі правила встановлюють відповідальність перевізника за втрату чи пошкодження вантажів, охоплюючи практично всі варіанти відповідальності морського перевізника перед вантажовласником. Положення про відповідальність носять імперативний характер, будь-який відхід від них неправомірний.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй про морське перевезення вантажів 1978 р. (Гамбурзькі правила) регулює перед усім договірні відносини між перевізником та власником вантажу, який перевозиться морським транспортом, однак частина 2 цієї Конвенції передбачає підстави та порядок відповідальності перевізника за недотримання правил перевезення вантажу, що призвело до його втрати або в разі завдання йому шкоди (тобто регулює питання цивільно-правової відповідальності). Гамбургські правила мають ширшу сферу дії, вони охоплюють перевезення тварин, вантажів на палубі та небезпечних вантажів.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори повністю або частково морського міжнародного перевезення вантажів від 11 грудня 2008 р. запроваджує новий режим визначення межі відповідальності перевізника. Оскільки Конвенція була відкрита для підписання в Роттердамі у вересні 2009 р. її вирішили назвати «Роттердамськими правилами». Роттердамські правила, що складаються з 18 глав і 96 статей, нині є найповнішою, найбільш всеосяжною і складною конвенцією про міжнародні перевезення вантажів. В Роттердамські правила було внесено багато інноваційних положень, зокрема таких як: перевезення вантажів без коносаменту, договори про організацію перевезень, перерозподіл прав і обов'язків між вантажовідправниками і перевізниками, нові визначення деяких концепцій тощо.

Систему національного законодавства, яке регулює правовідносини, що виникають з приводу перевезення вантажів морським транспортом, у тому числі відносини щодо відповідальності складають: Кодекс торговельного мо-

реплавства України від 23 травня 1995 р. [1] (далі – КТМ України), Закони України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 р. [2], «Про морські порти України» від 17 травня 2012 р., Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року, Стратегія розвитку морських портів України на період до 2038 року тощо.

Слід зазначити, що перевезення вантажів морським транспортом здійснюється на підставі договору перевезення. Договір перевезення є одним з видів договору про надання послуг, тому до нього застосовуються положення Глави 63 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р. [3] (далі – ЦК України), якщо це не суперечить суті зобов'язання та законодавству України про захист прав споживачів. У ЦК України договорам перевезення присвячена Глава 64 «Перевезення», однак правове регулювання договорів перевезення здійснюється також іншими законами, транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, виданими відповідно до них (ч. 2 ст. 908 ЦК України). ЦК України передбачає випадки покладення відповідальності на перевізника за порушення зобов'язань, що випливають із договору перевезення вантажу: за ненадання транспортного засобу (ст. 921 ЦК України); за прострочення доставки вантажу (ст. 923 ЦК України); за втрату, нестачу, псування та пошкодження вантажу (ст. 924 ЦК України).

Відносини пов'язані з морським перевезенням вантажу регулюються Розділом 5 КТМ України, ст.ст. 176-182 якого встановлюють відповідальність перевізника за договором морського перевезення. Також, КТМ України встановлені підстави звільнення перевізника від відповідальності, а також відповідальність перевізника за втрату або пошкодження контейнера; відповідальність за простій судна з вини відправника або одержувача вантажу.

Слід зазначити, що окрім відповідальності встановленої ЦК України та КТМ України перевізника може бути притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення правил перевезення вантажу морським транспортом, що встановлено гл. 10 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. [4] (далі – КУпАП) «Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку».

Пунктом 8 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про страхування» від 7 березня 1996 р. [5] закріплено обов'язкове страхування відповідальності морського перевізника та виконавця робіт, пов'язаних із обслуговуванням морського транспорту, щодо відшкодування збитків, завданих пасажиром, багажу, пошти, вантажу, іншим користувачам морського транспорту та третім особам. Однак за відсутності договору страхування відповідальності морського перевізника пов'язаних із перевезенням вантажів, його може бути притягнуто до адміністративної відповідальності за невиконання встановлених правил перевезення вантажів морським транспортом. Окрім страхування перевезення вантажів морським транспортом законодавством передбачено ліцензування перевезення вантажів морським транспортом. Так, відповідно до п. 24 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2 березня 2015 р. ліцензуванню підлягає перевезення пасажирів, небезпечних

вантажів та небезпечних відходів річковим, морським, автомобільним, залізничним та повітряним транспортом, міжнародні перевезення пасажирів та вантажів автомобільним транспортом. Згідно зі ст. 20 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» за провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, без ліцензії чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування посадові особи суб'єктів господарювання несуть адміністративну відповідальність, передбачену ст. 164 КУпАП України.

Таким чином, відповідальність за порушення правил перевезення вантажів морським транспортом встановлено міжнародними та національними нормативно-правовими актами. Відповідно до ст. 160 КТМ України перевізник зобов'язаний доставляти вантажі у встановлені терміни, а якщо вони не встановлені, – у звичайно прийнятні терміни, тобто в такому випадку мається на увазі доставка вантажу у розумний термін. Вважаємо, що з метою удосконалення законодавства у галузі морських перевезень вантажів та встановлення юридичної визначеності щодо «розумності» терміну, протягом якого вантаж має бути доставлений, у КТМ України потрібно внести відповідні зміни, стосовно визначення терміну, після спливу якого незданий вантаж може вважатися втраченим. На нашу думку, доцільно взяти за основу положення ч. 3 ст. 5 Гамбурзьких правил (в якості так званого «міжнародного стандарту»), яке передбачає шістдесятиденний термін.

Література:

1. Кодекс торговельного мореплавства України: Закон України від 23 травня 1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. №№ 47, 48, 49, 50, 51, 52. Ст. 349.
2. Про транспорт: Закон України від 10 листопада 1994 р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 51. Ст. 446.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон УРСР від 7 грудня 1984 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
5. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 18. Ст. 78.

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ШТУЧНО СТВОРЕНОЇ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ЯК РІЗНОВИДУ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ

Найда Д. І.

здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін

Науковий керівник: Масін В. М.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Стаття 79 Земельного кодексу України, вказує, що земельна ділянка – це частина земної поверхні з установленними межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами. Але при цьому, існують різні доктринальні підходи до визначення поняття земельної ділянки. Так, В.І. Андрейцев розуміє земельну ділянку як територіально-просторову, індивідуально визначену і юридично відособлену поверхневу частину (включаючи ґрунтовий покрив) відповідної категорії земель, межі якої встановлені на місцевості та зафіксовані у земельно-правових документах, що посвідчують її належність на відповідному юридичному титулі власникам чи користувачам з певною метою цільового використання як операційної бази, засобу, умови та джерела життєдіяльності й задоволення матеріальних, соціальних, екологічних духовних, інших потреб та інтересів особи [1, с. 16-17]. М.В. Шульга, під земельною ділянкою розуміє частину поверхні земного ґрунту, яка є основою ландшафту, має фіксовану площу, межі та місцезнаходження, а також характеризується певним якісним станом і притаманним їй правовим статусом [2, с. 29].

В.В. Носік пропонує визначити земельну ділянку як розташовану над надрами частину земної поверхні, що є основою ландшафту, нерухома за місцем знаходження, індивідуально визначена в конкретній місцевості за розмірами, межами, цільовим (функціональним) призначенням, а також встановленими законом, адміністративним актом чи договором правами та обов'язками на неї громадян і юридичних осіб та інших суб'єктів земельного права [3]. В.К. Гуревський пропонує розглядати земельну ділянку як обміряну частину земної поверхні, яка має бути зафіксована в державному акті і яка характеризується притаманним їй правовим режимом використання, є визначальним виміром при застосуванні права приватної власності [4].

Як вказує, П.Ф.Кулинич, матеріальність як ознака земельної ділянки проявляється у тому, що вона є юридичною конструкцією, що дає змогу залучити землю як природний ресурс у майновий оборот. Ідеальність земельної ділянки як об'єкта права полягає у тому, що це поняття є штучним, адже межі земельних ділянок як уявні лінії існують лише у юридичному розумінні [5, с. 187]. Земельна ділянка, як правова абстракція є певним відображенням специфіки правової системи країни.

Таким чином, ми бачимо, що більшість науковців схильні вважати земельну ділянку саме витвором природи, яка має свої певні специфічні природні властивості:

- характеризується рельєфом, ландшафтом, наявністю/відсутністю ґрунтового шару, рослинності тощо; виступає первинним елементом екосистеми (середовища перебування живих організмів, разом з ними самими в їхній єдності і взаємодії) та є основою розміщення та існування інших природних ресурсів;

- середовище перебування живих організмів, разом з ними самими в їхній єдності і взаємодії;

- з точки зору економічної теорії, не є товаром та не має реальної вартості (собівартості), оскільки природне походження земельної ділянки виключає будь-які витрати на її виробництво;

- є єдиним нерухомим об'єктом, її переміщення у просторі може бути лише умовним шляхом збільшення або зменшення її фізичних (юридичних) меж;

- не має строку амортизації, за умов цільового та раціонального використання якості та інші корисні властивості земельної ділянки повинні тільки збільшуватись;

- має унікальну властивість – родючість, що дозволяє їй бути єдиним і унікальним (незамінним) засобом виробництва у сільському та лісовому господарствах [6, с. 8].

Крім того всі природні об'єкти характеризуються природнім походженням (не створені внаслідок діяльності людини) не мають реальної вартості й знаходяться у нерозривному екологічному взаємозв'язку з природою.

Наведені природні властивості характеризують землю не тільки, як частину природного навколишнього середовища, але впливають на особливості правового режиму певного виду земельних ділянок. Так, наприклад, для земель сільськогосподарського призначення визначальною характеристикою є їх родючість, яка характеризує особливості правового режиму цієї категорії земель.

З огляду вище зазначеного можна стверджувати, що як за законодавчим, так і за науковими підходами, земельна ділянка визнається частиною «земної поверхні» (ґрунту), тобто частиною саме природної земної поверхні з певними межами. Встановлення певних меж земельної ділянки є технічним процесом і регламентується законодавством про землеустрій. Фактично створюючи земельну ділянку, як об'єкту земельних правовідносин, мова йде про створення земельної ділянки штучно, адже межі земельних ділянок як уявних ліній існують лише, як правова фікція та є певним відображенням специфіки земельного законодавства.

Штучна земельна ділянка створена в результаті цілеспрямованої діяльності людини в первісному своєму стані не володіє природними властивостями. Отже такий об'єкт не володіє природними властивостями, проте створюється на земельній ділянці, природного походження й згодом перетворюється на самостійний об'єкт із відповідним правовим режимом.

Такі об'єкти, по суті прирівнюються, за правовим статусом до природних й на них розповсюджується відповідний правовий режим. Отже має місце застосування найбільш розповсюдженого прийому правової фікції, прирівнювання правових режимів, який найбільш часто застосовується у сучасному законодавстві, саме поняття штучно утворена земельна ділянка, по суті є правовою фікцією

Як справедливо відмічають науковці, не будучи природним об'єктом (землею) штучно утворені поверхні чи площі на дні природних водних об'єктів, «фізично» здатні утворюватись як просторово-операційний базис для розміщення об'єктів містобудування, рекреаційних та інших потреб, та являє собою певну територію створену людиною з можливими природними процесами та умовами [6]. При цьому земельною ділянкою за своєю суттю, є ділянка дна водного об'єкта на якій утворюється штучна поверхня, а відтак створені на дні водойми діяльністю людини об'єкти не можуть визнаватись «землями» чи «земельними ділянками», а тому застосування в законодавстві поняття «штучна земельна ділянка» видається некоректним. Науковці пропонують застосовувати дефініцію «штучна територія», розуміючи, що й вона є досить умовною.

З урахуванням цього, можна зробити наступний висновок, що штучні ділянки можуть бути не тільки материковою територією населеного пункту, але й можуть бути островом.

Крім того, створення та використання штучно створених земельних ділянок мають ознаки публічно-правових правовідносин, оскільки їх створення мають відповідати функціям територіального планування та зонування відповідної території та приватно-правових відносин пов'язаних із їх створенням та комплексним природокористуванням.

Штучно створену земельну ділянку можна визначити як різновид земельної ділянки, а саме як частину земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами, створену (намити, насипану чи створену із застосуванням інших технологій) в тому числі й острови, на об'єктах водного фонду та/або на земельних ділянках всіх категорій земель, яка після її створення та формування у встановленому законодавством порядку, набуває правового статусу штучної земельної ділянки.

Література:

1. Андрейцев В. І. Об'єкти земельних правовідносин зановим Земельним кодексом України. К., 2002. № 2. С. 3–19.
2. Шульга М.В. Актуальные проблемы правового регулирования земельных отношений в современных условиях [Текст] : дис... д-ра юрид. наук: 12.00.06; Национальная юридическая академия Украины им. Ярослава Мудрого. Х., 1998. 397 с.
3. Носік В.В. Право власності на землю Українського народу : [монографія] К. : Юрінком Інтер, 2006. 544 с.

4. Гуревський В.К. Право приватної власності громадян України на землі сільськогосподарського призначення : [монографія]. Одеса : Астропринт, 2000. 136 с.

5. Кулинич О.П. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2014. Вип. 197. Ч. 2. С. 182-188.

6. Земельне право України: загальна частина [текст]: навч. посібн. А.І. Ріпенко, О.М. Пащенко. О., 2013. 80 с.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ НА ПРАЦЮ

Наливко Н. В.

студентка III курсу

Навчально-науковий морський гуманітарний інститут

Науковий керівник: Пузанова Г. Й.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного і трудового права

Одеський національний морський університет

м. Одеса, Україна

Стаття 43 Конституції України визначає, що кожен громадянин має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [1]. Але в Україні проживає багато людей, які мають ті чи інші відхилення у функціонуванні організму. Більшість із них в наслідок фізичних і соціальних бар'єрів позбавлена можливості реалізувати свої здібності та потреби на рівні з іншими громадянами, у тому числі – право на працю. Діюче законодавство громадян із відхиленнями у функціонуванні організму визначає як особи з інвалідністю [2].

Україна декларує, що приділяє особам з інвалідністю особливу увагу через впровадження нових підходів до вирішення проблеми цієї категорії громадян, адже вони потребують найбільшого соціального захисту і створення таких умов життя, за яких можливо успішно інтегруватися в суспільство.

Питання правового забезпечення права на працю осіб з інвалідністю та вдосконалення практичної діяльності держави в цьому напрямі були об'єктом дослідження таких науковців, як: В. Андріїв, Н. Болотіна, В. Венедіктов, С. Вавженчук, Т. Івченко, В. Мельник, О. Мельник та інші. Однак деякі питання залишаються мало дослідженими, наприклад, професійна реабілітація інвалідів: професійна орієнтація, професійне навчання або перекваліфікація, працевлаштування тощо, що підкреслює актуальність даного дослідження.

Держава гарантує інвалідам дошкільне виховання, здобуття освіти на рівні, що відповідає їхнім здібностям і можливостям. При здобутті вищої освіти,

під час навчання, пенсія і стипендія виплачується інвалідам у повному розмірі (крім спеціалізованих закладів, де інвалід перебуває на повному державному забезпеченні). Після закінчення навчального закладу інвалідам надається право вибору місця роботи з наявних варіантів або надається, за їхнім бажанням, право вільного працевлаштування. Підприємства (об'єднання), установи і організації зобов'язані створювати безпечні і нешкідливі для здоров'я інвалідів умови праці, вживати заходів, спрямованих на запобігання подальшої інвалідності, на відновлення їхньої працездатності [2].

Однак сьогодні для людей з інвалідністю, та і інших категорій працездатного населення, достатньо складна ситуація на вітчизняному ринку праці. Т. Івченко відмічає, що кількість непрацевлаштованих осіб з інвалідністю сягає 73,8 %. Це означає, що переважна більшість має перешкоди на шляху до працевлаштування, а отже, і до забезпечення належного рівня життя. В Україні середній показник зайнятості осіб з інвалідністю складає 26,2 %, а в Європі цей показник сягає майже 40%. Серед лідерів можливо визначити Німеччину – 69%, Швецію – 68%, Данію – 56 %. Держави ЄС використовують різні підходи до проблеми працевлаштування людей з інвалідністю, але всі вони керуються принципами, викладеними в Європейській стратегії щодо інвалідності на 2010-2020 рр., яка має на меті суттєво збільшити в ЄС частку осіб з інвалідністю, які задіяні на відкритому ринку праці [3, с. 24].

Права інвалідів протягом тривалого часу є предметом значної уваги з боку Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних організацій. Найважливішим наслідком Міжнародного року інвалідів (1981 р.) стала Світова програма дій щодо інвалідів, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН та її резолюція 37/52 від 3 грудня 1982 р. [4], які стали значним поштовхом для поступу в цій сфері.

У 1991 р. для підтримки і захисту людей з особливими потребами відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 92 від 18 липня 1991 р.) [5] було створено Фонд соціального захисту інвалідів, діяльність якої спрямовується, координується і контролюється Міністерством соціальної політики України. Наказом Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Положення про Фонд соціального захисту інвалідів» від 14 квітня 2011 року № 129 визначені головні напрями діяльності. Саме Фонд соціального захисту провадить свою діяльність з реалізації заходів щодо забезпечення зайнятості та працевлаштування, а також виконання програм соціального захисту щодо осіб з інвалідністю. Зокрема, відповідно до цих завдань Фонд координує та контролює роботу територіальних відділень Фонду соціального захисту інвалідів, у тому числі щодо наповнення Централізованого банку даних з проблеми інвалідності інформацією щодо створення робочих місць [6].

Органами Міністерства соціальної політики України гарантується працевлаштування інвалідів, за участю місцевих органів влади та громадських організацій інвалідів. Працевлаштування інвалідів проводиться шляхом щорічного визначення нормативу робочих місць, і їх визначають для всіх підприємств (об'єднань), установ і організацій, незалежно від форм власності і господарювання. Ст. 19 Закону України «Про основи соціальної захищеності

осіб з інвалідністю в Україні» встановлений обов'язковий для виконання норматив робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю у розмірі 4% від середньооблікової чисельності штатних працівників, а якщо працює від 8 до 25 осіб – в кількості одного робочого місця. Згідно з ч. 1 ст. 20 цього Закону, бюджетні установи не сплачують адміністративно-господарські санкції за невиконання встановленої квоти, у зв'язку з цим у державному секторі найскладніша ситуація з працевлаштуванням [2].

Однак, незважаючи на розгалуженість і всеосяжність, вітчизняне законодавство на практиці не створює належного соціального захисту інвалідів. Причина цього – не тільки обмеженість матеріальних ресурсів, а й певні невідповідності з загальноприйнятими міжнародними стандартами. Як результат – багато громадян, що мають передумови для встановлення інвалідності, свідомо уникають цього, боячись стикнутися з проблемою подальшого звільнення.

Серед актуальних проблемних питань працевлаштування інвалідів це дотримання вітчизняними роботодавцями чинного законодавства щодо сприяння зайнятості осіб з інвалідністю, створення спеціальних робочих місць, забезпечення розумного пристосування тощо.

Проведений аналіз дозволяє прийти до наступних висновків:

- 1) про необхідність створення такого організаційно-правового механізму реалізації права інвалідів на працю, який би відповідав ратифікованим міжнародним договорам та антидискримінаційному законодавству по цьому питанню;
- 2) формування дієвої державної програми соціального захисту осіб з інвалідністю з чітко означеною метою, завданнями та напрямками реалізації;
- 3) розробка дієвих, ефективних та доступних механізмів гарантування особам з інвалідністю у державному соціальному захисті, у тому числі – право на працевлаштування;
- 4) посилення державного нагляду, контролю, громадського контролю за дотриманням законодавства з питань державного соціального захисту осіб з інвалідністю.

Вважаємо, що Україні необхідно впровадити ефективні механізми контролю за виконанням чинного законодавства стосовно осіб з інвалідністю, враховуючи найкращі світові практики та застосовуючи альтернативні європейські підходи, орієнтовані на можливості людей та забезпечення їх розумного пристосування, у зв'язку з чим, необхідно ухвалення нових законів, що дозволить людям з інвалідністю займати повноцінне місце в українському суспільстві та забезпечувати собі гідний рівень життя.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21 березня 1991 р. № 875-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 21. Ст. 252.

3. Івченко Т. Дискримінація за ознакою інвалідності: українські реалії та європейські тенденції / Т. Івченко. Юридична Газета. 2018. № 47(649). С. 24-25.

4. Всесвітня програма дій ООН щодо інвалідів, прийнята Генеральною Асамблеєю в резолюції від 3 грудня 1983 р. №37/52. Офіційний вісник України. 1983. № 1. С. 27-39.

5. Про створення Фонду Української РСР соціального захисту інвалідів: постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 1991 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-91-%D0%BF>.

6. Про затвердження Положення про Фонд соціального захисту інвалідів: Наказ від 14 квітня 2011 р. № 129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0528-11>.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ НА МОРСЬКОМУ ТРАНСПОРТІ

Носенко Д. С.

студентка IV курсу

*Науковий керівник: **Пузанова Г. Й.***

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного і трудового права

Навчально-науковий морський гуманітарний інститут

Одеського національного морського університету

м. Одеса, Україна

У ст. 92 Конституції України від 28 червня 1996 р. адміністративна відповідальність визначено одним з видів юридичної відповідальності в Україні, яка виступає наслідком невиконання чи неналежного виконання особою норм адміністративного законодавства, що тягне невідворотність реагування держави на адміністративні правопорушення (проступки) та встановлюється виключно її законами, в тому числі, і за правопорушення на морському транспорті [1].

Адміністративні правопорушення на морському транспорті є досить поширеним видом адміністративних правопорушень, і пов'язано це, з одного боку, із вагомим місцем морського транспорту в національній мережі переміщення товарно-матеріальних цінностей, з іншого – низьким рівнем відповідної превентивної діяльності. За офіційними даними тільки у 2018 році інспекторами з безпеки на транспорті були накладені штрафи за результатами перевірок на суму 57404358 грн., складено 652 протоколи про адміністративні правопорушення на морському та річковому транспорті, видано 214 приписи та уповноваженими особами винесено 324 постанови про притягнення до адміністративної відповідальності [2].

Адміністративну відповідальність на морському транспорті встановлено главою 10 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку» (далі-КУпАП), однак, існує проблема систематизації норм, які встановлюють адміністративну відповідальність за правопорушення на морському транспорті [3]. Окрім КУпАП, до нормативних підстав адміністративної відповідальності в досліджуваній сфері можна віднести Закони України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 р., «Про морські порти України» від 17 травня 2012 р., Кодекс торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 р. та інші.

Питання адміністративної відповідальності на морському транспорті були об'єктом дослідження наступних вчених: С.М. Альфьорова, О.О. Балобанова, С.В. Ващенко, С.Т. Гончарук, Г.Ю. Гулевської, Г.Г. Забарного, Д.П. Калаянова, А.П. Калініченко, Р.А. Калюжного, П.В. Коваля, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, О.О. Кукшинової, А.Ю. Пеховського, В.С. Парненко, С.В. Петкова та ін.

Адміністративна відповідальність за правопорушення на морському транспорті – це різновид правової відповідальності, специфічна форма негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на вчинення правопорушень на морському транспорті, згідно з якою особи, що скоїли ці правопорушення, повинні понести адміністративні стягнення у встановлених законом формах і порядку.

Т.О. Коломоєць відмічає, що аналіз теоретичних положень щодо сутності підстав адміністративної відповідальності дає можливість говорити про такі підстави адміністративної відповідальності за правопорушення на морському транспорті: 1) нормативної, складовою частиною якої є норма, що закріплює склад делікту; 2) фактичної (правопорушення); 3) процесуальної (правозастосовний, юрисдикційний акт). Для настання відповідальності необхідна наявність усіх трьох підстав і саме в такій послідовності [4, с. 261].

У сфері, що розглядаємо, адміністративну відповідальність передбачено за: порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на морському транспорті (ст. 114 КУпАП); порушення правил користування засобами морського транспорту (ст. 115 КУпАП); порушення правил реєстрації торговельних суден (ст. 116-3 КУпАП) тощо [3].

Під адміністративним правопорушенням на морському транспорті слід розуміти суспільно небезпечне, протиправне, винне діяння, що посягає на встановлені порядок і безпеку руху на морському транспорті, правила користування засобами морського транспорту, правила випуску судна в плавання або допуску до керування судном осіб, які не мають відповідного документа, порушення правил реєстрації торговельних суден, перевезення пасажирів та вантажів морським транспортом за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Поверховий аналіз складів цих правопорушень дає можливість стверджувати про відсутність чіткої їх системи. Для усунення цієї прогалини, повністю погоджуємось з А. Ю. Пеховським який пропонує систематизувати пра-

вопорушення на морському транспорті на такі групи: правопорушення, що посягають на безпеку перевезення пасажирів і вантажів морським транспортом; правопорушення, що посягають на нормальну діяльність морського транспорту та його інфраструктуру; порушення правил поведінки пасажирів морських суден [5, с. 211; 6, с. 148].

Дослідження зарубіжного досвіду у сфері адміністративної відповідальності за правопорушення на морському транспорті вказують, що в зарубіжних країнах суб'єктами правопорушень згідно кодексів про адміністративні правопорушення є як загальні суб'єкти – фізичні особи, так і спеціальні суб'єкти – посадові особи; що стосується видів адміністративних стягнень, які застосовуються за вчинення правопорушень на морському транспорті, то вони є аналогічними як в Україні, до них відносяться: попередження, штраф, позбавлення права керування судном.

Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що адміністративна відповідальність за правопорушення на морському транспорті – це різновид правової відповідальності, специфічна форма негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на вчинення правопорушень на морському транспорті, згідно з якою особи, що скоїли ці правопорушення, повинні понести адміністративні стягнення у встановлених законом формах і порядку.

Аналіз складів адміністративних правопорушень на морському транспорті дає можливість стверджувати про відсутність чіткої їх системи. Для усунення цієї прогалини, на нашу думку, необхідно систематизувати правопорушення на морському транспорті на такі групи: правопорушення, що посягають на безпеку перевезення пасажирів і вантажів морським транспортом; правопорушення, що посягають на нормальну діяльність морського транспорту та його інфраструктуру; порушення правил поведінки пасажирів морських суден.

Варто зауважити, що, попри стабільний розвиток галузі морських перевезень, в Україні відсутні єдині правила перевезення пасажирів і вантажів морським транспортом, тому вважаємо за доцільне розробити та затвердити Правила перевезення пасажирів і вантажів морським транспортом.

Аналіз глави 10 КУпАП дозволяє зробити висновок, що за вчинення адміністративних правопорушень на морському транспорті можуть бути застосовані наступні види адміністративних стягнень – попередження, штраф, позбавлення права керування судном, маломірним судном, всіма видами плаваючих засобів, громадські роботи або адміністративний арешт.

На нашу думку, необхідно внести зміни до ст. ст. 114, 115, 116-3, 120, 129, 130, 133, 135, 136, 188-15 КУпАП шляхом підвищення суми штрафних санкцій за вчинення правопорушень на морському транспорті. Тому що розмір штрафу, який передбачено санкцією статті за вчинення правопорушень на морському транспорті не відповідає сучасному стану, адже штраф у сумі 51 грн. не досягає мети адміністративного стягнення, як це закріплено у ст. 23 КУпАП – виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами. Прийняття зазначених змін буде сприяти змен-

шенню та припиненню порушень на морському транспорті, усуненню їх негативних наслідків, забезпеченню правомірної поведінки суб'єктів та дозволить посилити адміністративну відповідальність.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Адміністративні правопорушення в Україні у 2018 році. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 р. (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
4. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України: Академічний курс : [підручник] / Т.О. Коломоєць. К. : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
5. Пеховський А.Ю. Особливості застосування заходів адміністративної відповідальності за порушення правил перевезення пасажирів і вантажів морським транспортом. Порівняльно-аналітичне право: електронне наукове фахове видання. 2015. № 5. С. 209-215.
6. Пеховський А.Ю. Особливості адміністративно-правової кваліфікації порушень правил перевезення пасажирів і вантажів морським транспортом. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 6. Т. 2. С. 146-149.

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ТРАНСКОРДОННІСТЬ КОНТРАБАНДИ

Паламарчук Г. В.

*викладач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Витоки транснаціональної злочинності відшукуються саме в змінах, які супроводжують сучасний етап розвитку людської цивілізації. Такі зміни дали поштовх для формування та розвитку транснаціональної організованої злочинності, яка формує сучасну злочинну картину світу [1, с. 8].

Транснаціональні злочинні угруповання, що діють на території України і, зокрема, займаються контрабандною діяльністю, використовують такі сприятливі для них фактори, як спрощення порядку перетинання кордонів країни, слабкість правової бази запобігання транснаціональній злочинності, недосконалість прикордонного, митного й іншого контролю, тощо. Тому серед перспективних сфер транснаціональної злочинної діяльності виокремлюються контрабандні операції, адже завдяки контрабанді перевозяться різного роду товари, предмети, та й більше – люди як потерпілі від торгівлі людьми. Однак, не дивлячись на такі негативні процеси, все ж через розмаїтість форм

і проявів транснаціональної злочинності єдиного визначення її поняття поки не вироблено. У світовій кримінологічній літературі ще не напрацьовано загальноприйнятого визначення поняття транснаціональної організованої злочинності. Зміст поняття транснаціональна організована злочинність рядом авторів визначається по-різному: на базі опису її найбільш типових ознак, через характеристику транснаціональних злочинних організацій, а також за допомогою визначення більш широкого поняття «транснаціональної злочинності» [2, с. 20] і більш вузького поняття «діяльність транснаціональних кримінальних корпорацій» [3, с. 11].

Власне, термін «транснаціональний» означає рух, перехід чогось за межі національного кордону. Так, згідно Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. (Палермо, Італія) ознаками, що характеризують транснаціональність злочину є, зокрема: що він вчинений у більш ніж одній державі; він вчинений в одній державі, але істотна частина його підготовки, планування, керівництва або контролю має місце в іншій державі; він вчинений в одній державі, але за участю організованої злочинної групи, яка здійснює злочинну діяльність у більш ніж одній державі; або він вчинений в одній державі, але його істотні наслідки мають місце в іншій державі [4].

Тож, очевидно, що головна ознака транснаціональності злочину, в тому числі й контрабанди, є наявною у разі, якщо він вчиняється в декількох країнах незалежно від кордонів. З цих ознак впливає обов'язковість багатосторонньої криміналізації та пеналізації відповідних діянь. Іншими словами, «транснаціональність» включає питання криміналізації певного діяння у кількох державах, готування/вчинення/настання наслідків такого злочину більш, ніж в одній державі, а також країн походження та діяльності злочинців.

Аналіз науково-практичних досліджень дозволяє виділити два основних підходи до розуміння сутності транскордонної злочинності:

1) широкий, згідно якого транскордонний злочин розглядається як вид міжнародного злочину, наділений двома основними ознаками – вихід за межі національних кордонів, тобто поширення злочинних дій або їх наслідків на територію більш, ніж однієї держави; та криміналізація таких дій хоча б в одній державі. При цьому перетин кордону може бути як фактичним (наприклад, контрабанда валюти), так і віртуальним (переказ злочинно здобутих коштів через банківські установи);

2) вузький, згідно якого виділяють специфічні риси транскордонної злочинності поряд із загальними ознаками транснаціональної. Визначальною характеристикою транскордонних злочинів є місце їх вчинення – зони митного і прикордонного контролю, тобто концентрація злочинних елементів у обмеженому специфічному просторі, наближеному до міждержавного кордону [5, с. 55].

Вбачається, що в рамках саме останнього підходу доцільно в теоретичному та практичному плані вести мову про сутність та прояви транскордонної злочинності. Тож, можна говорити про те, що транскордонна злочинність поряд із транснаціональністю (що зумовлено виходом за межі однієї держави) має

регіональний характер, тобто реалізується у прикордонній або митній території суміжних держав.

Через ці обставини, вбачається, що є більш аргументованим визначення контрабанди саме як транскордонного злочину – злочину, безпосередньо пов'язаного із перетинанням певними товарами/предметами кордону держави. Адже факт вчинення контрабанди відбувається саме при перетині кордону країни, коли особа намагається приховати певними способами різні товари.

Таким чином, з наведеної аргументації можна дійти наступних **висновків**. Поняття транснаціональності ширше, аніж поняття транскордонності, через що стає очевидно, що контрабанда носить, по суті, саме транскордонний характер, але у разі вчинення контрабанди шляхом транзиту контрабандних товарів через кордони декількох держав, контрабанда набуває ознак саме транснаціонального злочину.

Література:

1. Воронин Ю.А. Транснациональная организованная преступность: Монография / Ю.А. Воронин. Екатеринбург: Изд-во УрГЮА, 1997. 72 с.
2. Иванов Э.А. Отмывание денег и правовое регулирование борьбы с ним / Э.А. Иванов. М.: Рос. Юрид. изд. дом, 1999. 176 с.
3. Денисович В. В. Соотношение понятий «организованная преступность», «транснациональная организованная преступность» и «международная преступность» // URL: <http://law.edu.ru/>
4. Дорошенко А.Д. Фактор транснаціональної злочинності в сучасних міжнародних відносинах: дис. ... канд. політ. наук / А.Д. Дорошенко // НАН України; Інститут світової економіки і міжнародних відносин. К., 2003. 187 с.
5. Проект Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо криміналізації контрабанди алкогольних напоїв, тютюнових виробів» від 07.10.2015 р. № 3254 // URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/>

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ В ГАЛУЗІ ТОРГІВЛІ

Попушой І. В.

студентка IV курсу

Науковий керівник: Пузанова Г. Й.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного і трудового права

Навчально-науковий морський гуманітарний інститут

Одеського національного морського університету

м. Одеса, Україна

Перехід України до ринкової економіки з багатоманітністю форм власності і господарювання обумовив становлення нових суспільних, зокрема товарно-грошових відносин, які потребують належного їх правового регулювання і охорони. Сьогодні особливої гостроти набули порушення загальних правил торгівлі, правил торгівлі спиртними напоями, торгівлі на ринках, незаконна торговельна діяльність, правопорушення, пов'язані з обманом покупців, торгівля фальсифікованим товаром, товаром з підвищеним рівнем вмісту шкідливих для здоров'я людей речовин та ін.

Охорона суспільних відносин у галузі торгівлі здійснюється за допомогою різноманітних засобів, в тому числі, шляхом встановлення і реалізації заходів юридичної відповідальності за порушення загальнообов'язкових правил торгівлі. Одним із її видів є адміністративна відповідальність, яка настає, головним чином, за вчинення адміністративних проступків у галузі торговельної діяльності. Практика застосування відповідними державними органами заходів адміністративного впливу до порушників правил, що діють у торговельній діяльності, набула широкого поширення, однак чинне адміністративне законодавство розвивається в складних умовах перехідного періоду, постійно зазнає численних змін, у зв'язку з чим виникає чимало труднощів у його практичному використанні. Необхідність посилення боротьби з порушеннями загальнообов'язкових правил торгівлі обумовлює, в свою чергу, актуальність і важливість глибокого і всебічного дослідження широкого кола питань, що стосуються реалізації адміністративної відповідальності в галузі торгівлі.

Мета роботи полягає в тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства України та практики його реалізації визначити поняття, сутність та підстави адміністративної відповідальності за правопорушення в галузі торгівлі, а також пропозиції та рекомендації щодо її удосконалення. Об'єктом дослідження роботи є комплекс правовідносин, пов'язаних з адміністративною відповідальністю за правопорушення в галузі торгівлі. Предметом дослідження є чинне законодавство, яке регламентує адміністративну відповідальність за правопорушення в галузі торгівлі.

При підготовці даної роботи були використані наукові праці наступних вчених: С. Т. Гончарука, В. А. Гуменюка, Г. В. Джагупова, О. В. Клим, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, Д.М. Лук'янца та інших.

Слід зазначити, що чинне законодавство не дає визначення поняття адміністративної відповідальності, по-різному воно тлумачиться і в теорії адміністративного права. С. Т. Гончарук визначає адміністративну відповідальність як різновид правової відповідальності, що є специфічною формою негативного реагування держави в особі її компетентних органів на відповідну категорію протиправних проявів (передусім адміністративних проступків). Особи, що скоїли ці правопорушення, повинні дати відповідь перед повноважним державним органом за свої неправомірні дії і зазнати за це адміністративних стягнень в установлених законом формах і порядку [2, с. 19].

В. К. Колпаков пропонує таку дефініцію адміністративної відповідальності: «адміністративна відповідальність – це засіб захисту суспільних відносин шляхом виконання суб'єктом проступку примусово застосованих до нього заходів впливу за процедурою, передбаченою Кодексом» [3, с. 88], тобто Кодексом України про адміністративні правопорушення» від 07 грудня 1984 р. (далі – КУпАП України) [4, с. 88].

А. Т. Комзюк визначає адміністративну відповідальність як застосування до осіб, які вчинили адміністративні проступки, адміністративних стягнень, що тягнуть для цих осіб обтяжливі наслідки майнового, морального, особистісного чи іншого характеру і накладаються уповноваженими на те органами чи посадовими особами на підставах і у порядку, встановлених нормами адміністративного права [5, с. 7].

Розглядаючи адміністративну відповідальність як різновид юридичної відповідальності, як вказує О. В. Клим [6, с. 245-253], слід зауважити, що їй властиві всі ознаки останньої. Традиційно правову відповідальність пов'язують із застосуванням заходів державного примусу, розглядають її як передбачену санкціями правових норм реакцію на правопорушення, як реалізацію, застосування і здійснення санкцій. Застосування заходів юридичної відповідальності породжує для правопорушника обтяжливі наслідки майнового, морального, особистісного чи іншого характеру. Тим самим правопорушник відповідає перед державою за свою неправомірну поведінку [7, с. 6]. Таку точку зору підтверджує також і Д. М. Лук'янець [8].

Отже, адміністративна відповідальність у галузі торгівлі – це вид юридичної відповідальності, засіб захисту відносин у галузі торгівлі від протиправних, суспільно небезпечних та винних дій осіб, які посягають на встановлені правила торгівлі, шляхом застосування до осіб, які їх вчинили, уповноваженими на те органами на підставах і в порядку, передбаченому чинним законодавством, адміністративних стягнень.

Адміністративну відповідальність у галузі торгівлі визначено як одну із складових державного контролю та нагляду за торговельною діяльністю, яка полягає в примусовому, з додержанням встановленої процедури, накладенні в адміністративному порядку компетентним державним органом контролю та

нагляду передбачених законом адміністративних стягнень на суб'єктів торговельної діяльності, які вчинили адміністративні правопорушення.

Аналіз статей 155, 155¹, 155², 156, 156¹ КУпАП України, які передбачають відповідальність за правопорушення в галузі торгівлі, дозволяє зробити висновок, що суб'єктом адміністративних правопорушень в галузі торгівлі є: працівники торгівлі, громадського харчування та сфери послуг; громадяни, які займаються підприємницькою діяльністю; посадові особи підприємства, установи, організації незалежно від форми власності. Разом з тим, наявність, на перший погляд, конкретних норм закону про адміністративну відповідальність в галузі торгівлі не дають ефективних заходів щодо припинення та попередження правопорушень у цій сфері. Перш за все, проблема полягає в тому, що існуючі на сьогодні розміри штрафів, які передбачені за адміністративні правопорушення, не є дієвим важелем впливу на порушників і не спонукають їх до запобігання порушенням законодавства, оскільки набагато вигідніше сплатити мізерний штраф, ніж виконувати вимоги норм і правил в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, тому потрібне внесення змін до КУпАП України.

Прийняття змін буде сприяти зменшенню та припиненню порушень вимог законодавства в галузі торгівлі, усуненню їх негативних наслідків, забезпеченню правомірної поведінки суб'єктів господарювання, дозволить посилити адміністративну відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності за недодержання державних стандартів, норм та правил торговельного обслуговування населення, а також запровадити більш дієві механізми у сфері захисту прав споживачів щодо гарантії отримання якісних товарів та послуг споживачами. Зазначене позитивно відобразиться на стані споживчого ринку, дозволить підвищити якість обслуговування населення, покращить рівень захисту прав споживачів.

Таким чином, для удосконалення правового регулювання адміністративної відповідальності за правопорушення в галузі торгівлі можна запропонувати такі шляхи: на нашу думку, адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері торгівлі (послуг ресторанного господарства) виділити в окрему главу КУпАП України; для забезпечення рівності суб'єктів підприємницької діяльності перед законом, необхідним є встановлення однакового кола правопорушень, за які можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності як фізичні, так і юридичні особи, збільшення розміру штрафу за скоєння правопорушень, передбачених ст. 155, 156¹, 159, 160).

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради Української України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Гончарук С. Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України. К.: Генеза, 1995. 78 с.
3. Колпаков В. Кодекс України про адміністративні правопорушення: пошук нової парадигми. Право України. 2004. № 7. С. 85-89.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 р. Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). 1984. Додаток до № 51. Ст.1122.

5. Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посіб. / Комзюк А.Т., Гуменюк В.А., Джагунов Г.В. та ін.; за заг. ред. А.Т. Комзюка. 3-е вид., доопр. Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2007. 80 с.

6. Клим О.В. Актуальні питання адміністративної відповідальності у підприємницької діяльності. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2007. №3. С. 245-253.

7. Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посіб. / [М.І. Гординський, В.А. Гуменюк, Г.В. Джагунов та ін.]; за заг. ред. А.Т. Комзюка. Х.: Ун-т внутр. справ, 1998. 112 с.

8. Лук'янець Д.М. Концептуальні джерела інституту адміністративної відповідальності. Актуальні проблеми сучасної науки у дослідженнях молодих вчених. Спец. Випуск: у 2-х ч. Симферополь, 2005. ч. 1. 88 с.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Поспєлова Д. А.

студентка III курсу

*Науковий керівник: **Пузанова Г. Й.***

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного і трудового права

Навчально-науковий морський гуманітарний інститут

Одеського національного морського університету

м. Одеса, Україна

В умовах економічної кризи та бюджетного дефіциту в Україні, питання легалізації грального бізнесу викликає інтерес серед прихильників та противників цієї ідеї. У 2009 р. Верховна Рада України заборонила функціонування ринку азартних ігор за виключенням державних лотерей, яке проводиться згідно Закону України «Про державні лотереї в Україні» від 6 вересня 2012 року [1]. Однак практика свідчить про неефективність такого рішення, тому що державний бюджет втратив джерело своїх значних надходжень, а сама галузь не зникла, а перейшла в «тінь». На відміну від України, майже в усіх країнах Європи гральний бізнес є легальною галуззю економіки, яка постійно розвивається та забезпечує додаткові надходження до бюджетів цих держав, як вказує П.В. Пірникоза [2, с. 61]. Вказане підкреслює актуальність даного дослідження.

Деякі питання сфери грального бізнесу були об'єктом дослідження: А.В. Стаценко, Ю.М. Поптавичча, А.В. Скрипника, М.О. Леськова, Н.П. Капітаненко та інших.

В Україні сфера грального бізнесу до 2009 року регулювалась рядом нормативно-правових актів: Законами України «Про систему оподаткування» від 25 червня 1991 року, «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28 грудня 1994 року, «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 року, «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» від 23 березня 1996 року тощо. З метою врегулювання цього ринку 15 травня 2009 р. був прийнятий Закон України «Про заборону грального бізнесу в Україні» [3], який запроваджував обмеження щодо здійснення грального бізнесу в Україні, виходячи з конституційних принципів пріоритету прав і свобод людини і громадянина, захисту моральності та здоров'я населення, заборони використання власності на шкоду людині і суспільству.

До набуття чинності Законом України «Про заборону грального бізнесу в Україні» обсяг вітчизняного ігрового ринку мав зростаючу динаміку. У період 2005–2008 роках номінальний обсяг ігрового ринку в Україні зріс із 2204 млн. грн. до 7490 млн. грн. (майже у 3,4 рази). Варто зазначити, що частка лотерей в загальному ринку азартних ігор протягом цього періоду значно знизилась з 17% у 2005 р. до 7% у 2008 р. Розглядаючи структуру ринку грального бізнесу у 2008 р., слід зазначити, що найбільшу частку займали гральні автомати – 704,8 млн. євро (73% від загальних доходів грального бізнесу), другим за обсягами видом грального бізнесу була букмекерська діяльність 158,4 млн. євро (16%), обсяги лотерейного ринку та ринку казино становили 66,6 млн. євро (7%) та 37,1 млн. євро (4%) відповідно [2, с. 63]. Таким чином, можливо стверджувати, що поступлення в бюджет от грального бізнесу були значними.

Слід зазначити, що з метою покращення європейської кооперації у сфері грального бізнесу 27 листопада 2015 р. було укладено Договір про співпрацю між регуляторними органами держав – членів Європейського економічного простору у сфері грального бізнесу щодо ігрових онлайн-послуг. В усіх країнах ЄС гральний бізнес є легальним, хоча в деяких із них він суттєво обмежується з метою адекватного захисту й урівноваження інтересів різних груп суспільства. Згідно з даними, розміщеними на сайті Європейської комісії, валовий прибуток світового ігрового ринку у 2010 р. становив 275 млрд. євро, з яких прибуток ігрового ринку ЄС – 80 млрд. євро (29%) [4]. У зв'язку з особливостями грального бізнесу – надприбутковістю, тому що гральний бізнес ні є виробництвом продукту, його також важко назвати наданням послуги, він пов'язаний виключно з отриманням доходу у вигляді виграшу або плати за проведення азартних ігор або парі. У порівнянні з іншими видами підприємницької діяльності, в країнах Європейського Союзу найчастіше користуються спеціальним видом податкового регулювання цієї галузі, застосовуючи для цього так званий ігровий податок – один з двох його видів:

1. Податок з обороту ставок (turnover tax) – утримується з усієї суми коштів від зроблених ставок, незважаючи на суму виграшів. Найпоширеніший діапазон ставок в країнах ЄС 4-10% .

2. Податок з валового прибутку (Gross Gambling Revenue – GGR) – базою оподаткування є різниця між коштами виручених від зроблених ставок та сумою виграшів, які повертаються гравцям. Найпоширеніший діапазон ставок в країнах ЄС – 15-30% [2, с. 65].

Враховуючи міжнародний досвід можна стверджувати, що в країнах з слабкими державними інституціями та високим рівнем корупції заборона грального бізнесу не призводить до його ліквідації і даний інструмент є неефективним. У таких країнах гральний ринок функціонує в тіньовому секторі. Натомість держава втрачає потенційні вигоди від його функціонування (бюджетні надходження та створення додаткових легальних робочих місць). Аналізуючи обсяги тіньового ринку азартних ігор онлайн у країнах ЄС, слід виокремити, що найвища його частка спостерігається в країнах, де азартні ігри онлайн дозволені нещодавно, наприклад, у Литві з 1 січня 2016 р., або ж діють деякі обмеження чи складнощі для їх проведення: Німеччині, Нідерландах, Люксембурзі, Ірландії та ін. [5].

Заслуговує уваги досвід Республіки Грузія, у якій гральні ігри досить популярні. Їх легалізація відбулась у 1990 р. та ця галузь отримала подальший розвиток і значне зростання в 2000-х роках унаслідок прийняття ряду нормативно-правових актів, які регулюють гральний бізнес в цій країні [6]. У Республіки Грузія процедура й вимоги для отримання ліцензії на організацію та проведення азартних ігор є досить ліберальними. Отримати дозвіл можуть компанії, які зареєстровані в Грузії, проте власниками компаній можуть бути як громадяни Грузії, так і іноземці. Видачу дозволу на здійснення діяльності здійснює Податкова служба Грузії. Перелік документів, які необхідних для її отримання залежить від конкретного виду азартної гри, від цього також залежить і термін дії дозволу. Для організації та проведення азартних ігор у мережі Інтернет (онлайн) організатору гри необхідно мати дозвіл на проведення азартної гри онлайн. Оплата за видачу дозволу на організацію азартної гри в Грузії здійснюється щорічно. Спочатку з добувач дозволу сплачує за перший рік своєї діяльності, а потім щорічно продовжує строк дії дозволу через внесення наступного платежу

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що існує потреба реформування сфери грального бізнесу в Україні. Легалізація грального бізнесу може стати ефективним інструментом для наповнення Державного бюджету та дефінізації вітчизняної економіки. Аналіз європейського досвіду у сфері азартних ігор свідчить, що майже в усіх країнах Європи гральний бізнес є легальним сектором економіки, який забезпечує великі надходження до бюджетів цих країн, тому заборона азартних ігор є неефективним інструментом регулювання цієї сфери в країнах з слабкою інституційною спроможністю державних інститутів та високим рівнем корупції. Такий ринок не перестає існувати, а переходить у тіньовий сектор економіки. Це призводить до ненадходження до бюджетів усіх рівнів потенційних грошових коштів. Окрім цього,

відбувається відтік капіталу, так як гравці їдуть в інші країни, де азартні ігри легальні або ж використовують іноземні вебресурси для гри онлайн. Заборона грального бізнесу також стимулює корупцію в діяльності правоохоронних органів.

Вважаємо необхідним з метою легалізації грального бізнесу прийняття Закону України «Про гральний бізнес в Україні» та створення механізму організаційно-правового забезпечення діяльності усіх суб'єктів грального бізнесу, здійснюючих діяльність на території України.

Література:

1. Про державні лотереї в Україні: Закон України від 6 вересня 2012 р. Відомості Верховної Ради. 2013. № 31. Ст. 369.
2. Пірнікоза П.В. Легалізація грального бізнесу в Україні: фінансовий та економічний аспекти. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 11. С. 61-69.
3. Про заборону грального бізнесу в Україні: Закон України від 15 травня 2009 р. Відомості Верховної Ради України. 2009. № 38. Ст. 536.
4. Commission staff working document «Online gambling in the Internal Market» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52012SC0345>.
5. Офіційний веб-сайт «European Gambling & Betting Association». URL: www.egra.eu/fact-and-figures/interactive-map.
6. Офіційний веб-сайт Служби доходів Грузії. URL: <http://www.rs.ge/4763>.

ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ТВІР», «КІНЕМАТОГРАФІЧНИЙ ТВІР», «ФІЛЬМ», «ПЕРЕДАЧА», «ПРОГРАМА» У ЧИННОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Потурай К. С.

аспірантка IV курсу навчання

Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України

*Науковий керівник: **Бошицький Ю. Л.***

кандидат юридичних наук, професор,

Заслужений юрист України, ректор

Київський університет права НАН України

м. Київ, Україна

На сьогоднішній день законодавство України містить в системі понятійних категорій визначення «аудіовізуальний твір», «фільм», «передача (телерадіо-передача)», «програма (телерадіопрограма)», «кінематографічний твір». При аналізі категоріального апарату законодавства України в сфері кінематографії варто зауважити, що він є достатньо неоднозначним та потребує вдосконалення та доопрацювання.

Відповідно до абз. 3 ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» аудіовізуальний твір – твір, що фіксується на певному матеріальному носії (кіноплівці, магнітній плівці чи магнітному диску, компакт-диску тощо) у вигляді серії послідовних кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (закодовують) рухомі зображення (як із звуковим супроводом, так і без нього), і сприйняття якого є можливим виключно за допомогою того чи іншого виду екрана (кіноекрана, телевізійного екрана тощо), на якому рухомі зображення візуально відображаються за допомогою певних технічних засобів. Видами аудіовізуального твору є кінофільми, телефільми, відеофільми, діафільми, слайдофільми тощо, які можуть бути ігровими, анімаційними (мультиплікаційними), неігровими чи іншими [1].

Натомість, абз. 2 ст. 1 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» визначено, що аудіовізуальний твір – частина телерадіопрограми, яка є об'єктом авторського права, має певну тривалість, авторську назву і власну концепцію, складається з епізодів або цілісних авторських творів, поєднаних між собою творчим задумом і зображувальними чи звуковими засобами та яка є результатом спільної діяльності авторів, виконавців та виробників [3].

Таким чином, поняття «аудіовізуальний твір» в Законі України «Про авторське право і суміжні права» є архаїчним, оскільки обмежує фіксацію твору тільки матеріальними носіями, не згадуючи, при цьому, електронні засоби – інтернет. Крім цього, відповідно до визначення, сприйняття можливе виключно за допомогою того чи іншого виду екрана, таким чином виключається сприйняття такого твору за допомогою інших технічних засобів: комп'ютерів, мобільних пристроїв тощо.

Визначення, яке дає Закон «Про телебачення і радіомовлення» є аналогічним визначенню «фільму», яке закруплене в ст.3 Закон України «Про кінематографію», так, відповідно, фільм – аудіовізуальний твір (у тому числі телевізійні серіали та їх окремі серії), що складається з епізодів, поєднаних між собою творчим задумом і зображувальними засобами, та є результатом спільної діяльності його авторів, виконавців і виробників [2]. Таким чином, Законом України «Про телебачення і радіомовлення» звужує поняття «аудіовізуальний твір» до по поняття «фільму».

Також суперечливим видається визначення «кінематографічного твору», яке дається тільки у Європейська конвенції «Про спільне кінематографічне виробництво» від 02.10.1992 року, де кінематографічний твір означає твір будь-якої тривалості чи твір на будь-якому носії, зокрема художні кінематографічні твори, мультиплікаційні та документальні фільми, який відповідає положенням, що регулюють кіновиробництво і є чинними на території кожної з відповідних Сторін, та призначений для демонстрування в кінотеатрах [5]. Таким чином, конвенція ототожнює поняття кінематографічного твору з поняттям фільму, при цьому звужує спосіб використання фільму до демонстрування в кінотеатрах, виключаючи при цьому інші кіновидовищні заклади, відеоустановки, каналами мовлення телебачення, а також такий спосіб використання як публічне сповіщення та інші.

Варто звернути увагу на визначення понять «передача» та «програма», так, відповідно до ст. 1 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» передача (телерадіопередача) – змістовно завершена частина програми (телерадіопрограми), яка має відповідну назву, обсяг трансляції, авторський знак, може бути використана незалежно від інших частин програми і розглядається як цілісний інформаційний продукт. Програма (телерадіопрограма) – поєднана єдиною творчою концепцією сукупність передач (телерадіопередач), яка має постійну назву і транслюється телерадіоорганізацією за певною сіткою мовлення [3].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 1315 від 17 серпня 1998 року «Про затвердження Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів» державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів (далі – прокатне посвідчення) запроваджено з метою регулювання розповсюдження і демонстрування на території України всіх видів вітчизняних та іноземних фільмів. Прокатне посвідчення дає право розповсюджувати і демонструвати на території України всі види фільмів, вироблених в Україні та за її межами, розповсюджувачам (дистриб'юторам, прокатникам), кіновидовищним закладам, прокатним пунктам відеокасет, торговельним підприємствам, підприємствам з тиражування, а також телеорганізаціям, у тому числі кабельному телебаченню (далі – відеотелезаклади), незалежно від форми власності [4]. Таким чином, для розповсюдження і демонстрування на території України програм та інших аудіовізуальних творів, окрім фільмів, отримувати прокатні посвідчення не потрібно.

Аналізуючи законодавчі визначення не зрозумілим видається розмежування фільму, як об'єкту авторського права від передачі, особливо при розмежуванні документального фільму від документальної програми, що є актуальним при встановленні необхідності отримання відповідного прокатного посвідчення. В теорії кінематографії характерною рисою документального фільму і документальної передачі є наявність готового сценарію, авторської групи, яка складається із п'яти авторів відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», знімальної групи, виконавців, відповідних зовнішніх та внутрішніх локацій, декорацій, тощо. А також звертається увага на наявність ролі ведучого в програмі, що відрізняє її від фільму.

Таким чином видається за необхідне внести чіткі критерії понять «фільм» та «передача» в Закон України «Про телебачення і радіомовлення» або затвердити методичні рекомендації або роз'яснення критеріїв визначення «фільму» та «передачі» на рівні наказу Державного агентства України з питань кіно. Також враховуючи необхідність, викликану сучасним інформаційним суспільством, удосконалити, казані вище, визначення.

Література:

1. Про авторське право і суміжні права: закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
2. Про кінематографію: закон України від 13.01.1998 № 9/98-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/98-%D0%B2%D1%80>.

3. Про телебачення і радіомовлення: закон України від 21.12.1993 № 3759-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>.

4. Про затвердження Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів: постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.1998 № 1315 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-98-%D0%BF>.

5. Про спільне кінематографічне виробництво: Європейська конвенція від 02.10.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_136/ed20091201/find?text=%EA%B3%ED%E5%EC%E0%F2%EE%E3%F0%E0%F4%B3%F7%ED%E8%E9+%F2%E2%B3%F0

СВІТОВИЙ ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК: ПОНЯТТЯ, ЗНАЧЕННЯ І МІСЦЕ В КАТЕГОРІЇ «ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК» І «ЗАГАЛЬНИЙ СВІТОВИЙ ПОРЯДОК»

*Торгонський Д. В.
аспірант III курсу
кафедри теорії та історії держави і права
провідний юрисконсульт ДП «ЖЛГЗ»
Науковий керівник: Крижановський А. Ф.
доктор юридичних наук, професор
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Сучасний правовий порядок уявляє собою складне, багатогранне явище, яке «дзеркально» відбиває правову структуру суспільства, поєднує у собі різноманітні складові, що відображають всю картину правового впорядкування суспільної життєдіяльності. В роботі автора «Просторовий вимір правового порядку і його «вертикальна» структура» встановлено, що «вертикальна» структура правового порядку може бути графічно зображена у формі перевернутої піраміди, первинним (найнижчим) елементом якої є індивідуальний правопорядок, далі розташовані груповий, корпоративний, місцевий, регіональний, національний, інтегративний і міжнародний правові порядки.

В іншій роботі автора «Міжнародний правовий порядок як елемент сучасного світового порядку: поняття та структура» вказано на неспроможність міжнародного правового порядку (в сьогоденних правових реаліях) виконувати роль загального, всесвітнього для всіх і запропоновано додати і розробити новий рівень – світовий правовий порядок.

Для визначення доцільності введення в просторовий поділ нового рівня слід дати його визначення і місце в категорії «Правовий порядок», виходячи з того, що є правовим порядком сьогодні. Думки вчених розходяться щодо точного визначення правового порядку. Із різних трактувань можна встано-

вити, що він є процесом і результатом правової самоорганізації суспільства, яке продукує розгалужену інфраструктуру засобів і механізмів створення і підтримання правового порядку і на просторовому рівні представлений міжнародним правовим порядком.

Володимир Макар, як і автор, визначає існування рівня світовий правовий порядок і вважає, що «Світовий правовий порядок» за своїм змістовним наповненням стоїть ближче до категорії міжнародний правопорядок, однак також з ним не співпадає. На відміну від міжнародного правопорядку, світовий правопорядок побудовано не на принципах міжнародного права, а на загальних принципах права, притаманних основним правовим системам сучасності. Таким чином, світовий правопорядок є категорією не міжнародно-правовою, а глобального права.

В.І. Євінтов зауважує, що «правовий порядок – частина загального порядку, що формується під впливом норм особливої системи права, дотримання приписів якої є усвідомлено-добровільним зобов'язанням суб'єктів системи» [2, с. 71].

Згідно з цим, світовий правовий порядок є найвищим рівнем категорії правовий порядок, який поєднує в собі всі нижчі рівні і зосереджує в собі всі правові явища, які відбуваються в світі та будується на основі загальних принципів права. Він є індикатором розвитку права, його значення і реальної дії. Світовий правовий порядок представляє право в категорії «Загальний світовий порядок» як його частина в просторовому вимірі.

Що таке категорія «Загальний світовий порядок»? Для розуміння цього слід розглянути поняття «порядок як такий» – лише маючи відповідь на загальне філософське питання «що є порядок взагалі», можна скласти уявлення про те, що таке «Загальний світовий порядок». І вже маючи відповідь про сутність останнього, перейти до розгляду значення категорії «Правовий порядок» в загальному і «Світовий правовий порядок» зокрема.

Г. Шмідт зазначає, що порядок це прозора і чітка організація будь-якої сфери діяльності. Переконливий приклад порядку – природний порядок у тому вигляді, в якому він втілюється в організмі» [4, с. 464]. Хедлі Булл зауважує, що порядок – це співвідношення предметів чи явищ один із одним певним чином, що їх відносини мають не випадковий характер, а побудовані у співвідношенні з деяким чітко визначеним зразком. Так ряд книжок, що стоять на полиці, становлять порядок, чого не можна сказати про купу книг на підлозі» [1, с. 3].

Отже, «Загальний світовий порядок» – це система явищ, предметів і законів, на основі яких відбувається існування і діяльність людства і який включає в себе всі його прояви. Він поділяється за сферами діяльності людства – соціальний, політичний, економічний, правовий та інші. Згідно з цим, право є частиною системи, без якої існування людини не можливе, яка діє на основі чітко визначених правил і законів, має свої аксіоми, але при цьому ж і формується соціумом.

Сьогодні право в просторовому вимірі представляє рівень «Міжнародний правовий порядок». О.В. Задорожній, В.Г. Буткевич, М. Віраллі, Ю.А. Реше-

тов, Н.Є. Тюріна визначають міжнародний правопорядок як реалізація принципів і норм міжнародного права, міжнародне право в дії і стан фактичної впорядкованості міжнародних відносин. З вищесказаного випливає, що в сьогоденнішніх правових реаліях вважати його найвищим рівнем помилково. Саме і лише категорії «Світовий правовий порядок» може і має виконувати цю роль, в чому і полягає її значення. Правовий порядок є однією з найскладніших правових категорій. Для його успішного існування необхідна сукупність гармонічного забезпечення всіх сфер життя людини і діяльності суспільства і не має значення прямо вони пов'язані з правом чи через другорядні фактори – саме тому він і є складовою «Загального світового порядку». Досягнути цього можна лише за допомогою співпраці всіх членів суспільства – на всій території нашої планети і у всіх сферах діяльності людини. А отже, задачею науковців є розробка рівня «Світовий правовий порядок» на теоретичному рівні і надання йому практичного значення.

Література:

1. Bull H. The Anarchical Society. A Study of Order in World Politics. N. Y.: ColumbiaUniversity Press, 1977.
2. Евинтов В.И. Международное сообщество и правопорядок (анализ современных концепций) / В.И. Евинтов. К. : Наукова думка, 1990.
3. Крижанівський А. Ф. Правовий порядок в Україні: витоки, концептуальні засади, інфраструктура : монографія / А. Ф. Крижанівський. О. : Фенікс, 2009.
4. Шмидт Г. Философский словарь / Пер. с нем. М., 2003.

НАПРЯМ 2. ЕКОНОМІКА, МЕНЕДЖМЕНТ, МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ІНСТРУМЕНТИ МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ ЖИТТЄВИМ ЦИКЛОМ НОВОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ ТОВ «БОЛГАР ТРАВЕЛ ТУР»

Аліфіренко А. О.

студентка II курсу магістратури

Інститут права, економіки і міжнародних відносин

Науковий керівник: Нестерова К. С.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри економіки і міжнародних економічних відносин

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Туристичний бізнес має стати основою економічного розвитку національної економіки України у найближчий період, оскільки окрім перспектив цього виду господарської діяльності наша країна має необхідні туристичні та природні ресурси, історичний досвід розвитку різних видів туризму тощо. За оцінками ВТО [1], у 2020 р. кількість туристичних поїдок становитиме вже 1,6 млрд. од. і продовжить зростати понад 2 % на рік. Однією із важливих тенденцій розвитку світового туризму слід визначити посилення диференціації туристичних продуктів, створення унікальних туристичних продуктів для забезпечення різноманітних потреб туристів. З метою розробки стратегій довгострокового розвитку вітчизняного туристичного бізнесу, суб'єкти господарства, що задіяні у цій сфері, повинні враховувати дану тенденцію у процесі розробки та розвитку туристичного продукту.

ТОВ «Болгар травел тур» – це туристичний оператор, що функціонує на ринку туристичних послуг м. Одеси, з 2009 р.

За літній сезон 2019 р. компанія відправила у туристичну подорож 1232 клієнта, 95 % з яких – у міжнародні тури [2]. Наразі компанія надає послуги з організації туристичних подорожей здебільшого до Болгарії та Туреччини. Проте відповідно до загальносвітових тенденцій в останні роки компанія розширила перелік послуг, а саме забезпечує можливості здійснення еко-туризму, Місе-туризму, спа-туризму та інших актуальних видів туризму, попит на які зростає як на локальному ринку, так і у міжнародному масштабі [2]. Однак у сучасних умовах загострення конкурентної боротьби на ринку туристичних послуг, ускладнення умов господарювання таких дій недостатньо. Вважаємо, що компанії потрібно удосконалити маркетингове управління туристичними продуктами, у тому числі перейти до концепції проектного менеджменту в управлінні маркетинговою діяльністю.

До 14 лютого ТОВ «Болгар травел тур» планує розробити туристичний продукт «уікенд у місті закоханих – Парижі». З метою забезпечення попиту на новий для компанії продукт вважаємо необхідним розробку та реалізацію маркетингових інструментів відповідно до методології Кано з урахуванням стадій життєвого циклу. Також для реалізації поставленої мети необхідно розглядати новий туристичний продукт як туристичний проект, що обумовлює використання принципів та методів проектного менеджменту. Стадії життєвого циклу туристичного проекту узгоджуються з загальною теорією життєвого циклу продукту та зводяться до чотирьох, а саме: етап розробки, етап проектування, етап розробки, заключний етап.

У табл. 1 представлено етапи реалізації нового туристичного проекту та інструменти, які, на наш погляд, доцільно використовувати на кожному з етапів.

Зараз ТОВ «Болгар травел тур» не акцентує достатньої уваги маркетинговій політиці, оскільки понад 80 % прибутку надходить від турів до Болгарії, які складають основу продуктового асортименту компанії та знаходяться на стадії зростання або зрілості. Структуру продуктового портфеля компанії відображено на рис. 1.

Рис. 1. Структура продуктового портфеля ТОВ «Болгар травел тур» у 2018 р., %*
Складено автором

Таблиця 1

Етапи реалізації нового туристичного проекту ТОВ «Болгар травел тур»*

Номер етапу	Назва етапу	Маркетингові інструменти
1	Формулювання цілей та концепції туристичного продукту	Проведення опитувань постійних клієнтів, створення фокус-груп, дослідження аналогічних продуктів компаній-конкурентів
2	Проектування туристичного продукту	Матриця зацікавлених сторін, налагодження зв'язків з зацікавленими сторонами, експертна оцінка
3	Розробка туристичного продукту	Діаграма Ганта, забезпечення електронної дистрибуції, бенчмаркінг, тестування пробного туристичного продукту, знижки для постійних клієнтів
4	Завершення туристичного продукту	Проведення опитувань, забезпечення зворотного зв'язку з клієнтами, впровадження бальної оцінки проекту

*Складено автором

Таким чином, зважаючи на актуальність розробки нових туристичних продуктів для компанії ТОВ «Болгар травел тур», пропонуємо використовувати для цього принципи проектного менеджменту з орієнтацією на використання маркетингових інструментів на різних стадіях життєвого циклу. Особливу увагу потрібно приділити налагодженню зв'язків з зацікавленими сторонами на всіх етапах життєвого циклу туристичного продукту.

Література:

1. Tourism: 2020 Vision – Global Forecast and Profiles of Market Segments веб-сайт. URL: <https://www.e-unwto.org> (дата звернення: 14.10.2019).
2. Про компанію: веб-сайт. URL: <https://bulgartur.com.ua> (дата звернення: 14.10.2019).

ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОРТУ

Анісімова А. В.

студентка II курсу магістратури

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

*Науковий керівник: **Головченко О. М.***

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

З переходом економіки України на ринковий шлях розвитку ситуація в сфері економіки змінилась. В зв'язку зі спадом виробництва, зумовленим світовою економічною кризою, політичною ситуацією в країні значно скоротилися обсяги перевезень і, як наслідок, цього – ринок транспортних послуг. Ефективний розвиток економіки кожного регіону України, як і економіки країни в цілому, неможливий без удосконалення роботи транспортної системи з урахуванням сучасних логістичних тенденцій.

Основною стратегією при реформуванні портової діяльності повинна бути стратегія інтеграції – націлена на формування логістичних ланцюгів транспортних та вантажних потоків від їхнього виникнення до кінцевого споживача. Стратегічне управління є одним із найважливіших елементів ефективного розвитку транспортної галузі. Підприємства водного транспорту, зокрема морські порти, є складовою частиною єдиної транспортної системи України, оскільки забезпечення надійного транспортного зв'язку між портами, вантажними терміналами, залізницею тощо вимагає їх чіткої роботи та співпраці з суміжними видами транспорту.

При виборі логістичної стратегії портів слід розглянути існуючі базові логістичні стратегії [2, с. 57]. Спочатку базові логістичні стратегії були

запропоновані Сергєєвим В.І. для промислових підприємств. Доцільність їх використання на внутрішньому водному транспорті довів російський вчений В.Н. Костров [3, с. 180].

Основною задачею стратегії мінімізації є скорочення оперативних витрат в усіх логістичних функціях, в першу чергу на основі процесів управління запасами та складування. Відповідно до стратегії покращення якості логістичного сервісу основною задачею є покращення якості всіх логістичних функцій на основі створення системи логістичного сервісу.

Стратегія мінімізації інвестицій в логістичну інфраструктуру базується на пріоритеті «кроссдокінгу» – тобто прямої доставки вантажів споживачам, без складування, застосування системи логістичної доставки «точно в строк», оптимальне розміщення логістичної інфраструктури. Стратегія логістичного аутсорсингу передбачає передачу невласних, або витратних функцій логістичному посереднику. Концепція логістичного аутсорсингу полягає у відсутності необхідності використання власних ресурсів для організації логістичних операцій, які компанія може довірити зовнішньому партнеру. У міжнародній бізнес практиці цей термін визначає послідовність організаційних рішень, суть яких полягає в передачі деяких, раніше самостійно реалізованих організацією функцій, або видів діяльності зовнішній організації або, як прийнято говорити, «третьої стороні». Сама ідея залучення ресурсів спеціалізованої фірми для вирішення поставлених перед організацією завдань не є новою. Ця ідея та механізм її реалізації відомі з тих самих пір, як в економічній теорії, а потім і в науковому менеджменті, сформувалися поняття розподілу праці, спеціалізації і кооперації. Але саме в умовах економічної глобалізації розподіл праці і виробнича кооперація у світовому масштабі відкривають зовсім нові перспективи для застосування давно відомих принципів організації виробничої діяльності та управління нею. Аутсорсинг завжди означає залучення ресурсів спеціалізованих організацій замість розвитку власних компетенцій в конкретних видах і напрямках діяльності.

При успішній реалізації проекту використання аутсорсингу окремих функцій, або бізнес процесів дозволяє замінити бракуючі «ноу-хау» (якими володіє аутсорсер) ефективним проектом менеджментом, виводячи управління компанією на новий, більш високий якісний рівень. Успіх від залучення логістичних провайдерів до управлінських рішень, покликаних підвищити якість забезпечення обробки вантажів в порту та просування вантажу за логістичною схемою відповідно до вимог ринку, замінюється успіхом від реалізації аутсорсинг проекту – реалізації забезпечення логістичної стратегії порту. На основі зарубіжних джерел можна сказати, що аутсорсингом логістичних послуг (Third Party Logistics Services – 3PL/Logistics Outsourcing) передбачається передача частини або всіх логістичних функцій, в основному, невиробничого характеру. При формуванні логістичної стратегії річкових портів також слід враховувати нові логістичні стратегії, які розроблені для транспортно-експедиторського обслуговування: стратегія диверсифікації та розвитку; стратегія інновацій та інтеграції. Стратегія диверсифікації та розвитку передбачає: виконання нетрадиційних функцій перевізника термінальної і складсь-

кої компанії з формуванням транспортно-експедиторського типу 3PL компанії по міжнародній класифікації; управління складськими операціями постачальників (виробників) продукції; забезпечення надійності функціонування ланок логістичного ланцюга; контроль замовлень, запасів на складах та в дорозі; узгодження тарифів перевезень та вибір оптимального маршруту доставки вантажу; розвиток контейнерних перевезень. Доцільність застосування логістичного аутсорсингу при виборі логістичної стратегії портів визначається можливістю отримання таких результатів: поліпшення логістичного сервісу в порту, що призведе до підвищення конкурентоспроможності порту; підвищення гнучкості забезпечення тарифних ставок різних видів транспорту, що збільшить обсяги перевезень річковим транспортом, досягнення ефекту синергії – покращення взаємовідносин та співробітництва між транспортними компаніями, що працюють в регіоні, підвищення ефективності їх роботи і поліпшення інфраструктури перевезень у цілому. Стратегія інновацій та інтеграції передбачає: виконання нових функцій оператора (організатора) наскрізного інтегрованого перевезення зі створенням спеціалізованої транспортно-експедиційної організації типу 4PL компанії, що забезпечує інтеграцію всіх функцій в логістичному ланцюзі постачань; побудова комп'ютерних інформаційних мереж та маркетингові дослідження; розвиток аутсорсингу та зосередження компанії на ключових компетенціях зі здійсненням задач координації; пошук та інноваційний підхід до виконання не ключових функцій; експедиторська діяльність по всьому ланцюгу постачань продукції на основі мультимодальних систем; комп'ютерне (електронне) ведення документації; використання інвестицій та інновацій постачальників та споживачів (вантажовласників); оформлення розрахунків за перевезення та обмін даними між партнерами (учасниками) системи доставки вантажів [1, с. 58].

Фінансове забезпечення реалізації проекту стратегії порту необхідно вирішувати, перш за все на основі розробки програми інвестування. Необхідно залучати приватний капітал на партнерських засадах. У логістичній стратегії повинні бути закладені такі інструменти, які дозволять забезпечити розвиток водного транспорту, реалізацію його стратегічних та конкурентних переваг: екологічності, безпеки, низької собівартості перевезень масових вантажів, відносно невисоких інфраструктурних витратах, високого рівня енергозбереження. Морські порти повинні зайняти провідне місце в логістичному ланцюзі постачань: стати координатором у логістичному русі вантажів, основною зв'язуючою ланкою на всьому етапі вантажного руху. Реалізація цього підвищить конкурентоспроможність річкових портів, ефективність їх економічної діяльності, буде сприяти залученню вантажів для перевезень за участю внутрішнього водного транспорту. Забезпечення виконання цих цілей потребує розробки логістичної стратегії розвитку морських та річкових портів.

Проведений аналіз розвитку теорії логістичних стратегій на транспорті з урахуванням особливостей розвитку водного транспорту доводить необхідність розробки логістичної стратегії морських портів на основі існуючих базових логістичних стратегій (стратегія мінімізації загальних транспортно-логістичних витрат, стратегія покращення якості логістичного сервісу, стра-

тегія мінімізації інвестицій в логістичну інфраструктуру, стратегія логістичного аутсорсингу). Викладені напрями розвитку річкових портів в складі транспортних вузлів відображають ті потенційні можливості, які впливають на основний вид діяльності портів. Це дозволить у майбутньому змінити роль портів і перетворити їх з обслуговуючих елементів на центральні в логістичному транспортному процесі і сприятиме інтеграції України в європейську економіку.

Література:

1. Боняр С.М. Судоходство река-море: проблемы развития судовладельческих компаний: научная монография. Одесса: ИПРЭЭИ НАН Украины, 2009. 288 с.
2. Сергеев В.И. Корпоративная логистика. 300 ответов на вопросы профессионалов [Текст] / В.И. Сергеев. М.: ИНФРА-М, 2005. 976 с.
3. Телегин А.И. Транспортное экспедирование: учеб. пособие / А.И. Телегин, В.В. Костров, А.О. Ничипорук, А.А. Никитин. Н. Новгород: Изд-во ФГОУ ВПО «ВГАВТ», 2010. 400 с.

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

Архипенко М. С.

аспірант IV курсу кафедри менеджменту

Науковий керівник: Гончарук А. Г.

доктор економічних наук, професор

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Застосовуючи методологію системного підходу до задач управління, можна вдосконалити процес прийняття управлінських рішень та оптимізувати організаційну структуру економічної системи. У загальному випадку ця методологія складається з розглянутих далі етапів:

1. Усвідомлюються поставлені керівником завдання та визначається ціль управління.
2. Окреслюється підсистема завдань, які необхідно виконати, щоб забезпечити найбільш успішне досягнення цілі.
3. Намічаються комплекси заходів, спрямованих на виконання кожного із завдань.
4. Вибирається технологія здійснення заходів для виконання кожного із завдань.
5. Досліджуються фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливають на функціонування системи та виконання заходів і завдань.
6. Обчислюються необхідні види ресурсів.

7. З'ясовуються кількість та якість наявних ресурсів.

8. Визначається порядок виконання заходів з урахуванням технологічних і ресурсних обмежень.

9. Встановлюється мінімальна кількість ресурсів, необхідних для виконання робіт у визначений термін.

10. Оформлюється рішення (розробляється план), яке затверджує його керівник.

11. Здійснюється підготовка виконавців, одержуються відсутні засоби, реалізується рішення (план).

Розглянемо ці етапи докладніше.

Входом етапу 1 є завдання, поставлені вищим керівництвом, а виходом – визначення мети діяльності, а також завдання з підготовки пропозицій для ухвалення рішення. Методика роботи на цьому етапі спрямована на якомога точніше визначення цілі діяльності. Ціль діяльності може бути виражена кількісно чи якісно.

Входом етапу 2 є ціль, визначена на попередньому етапі. Виходом цього етапу має бути система завдань, які необхідно виконати, щоб забезпечити ефективне досягнення цілі. Сутністю діяльності на цьому етапі є розчленовування цілі на окремі взаємозалежні завдання (побудова дерева цілей), що являють собою порівняно самостійні напрямки або етапи діяльності з досягнення цілі.

Входом етапу 3 є система завдань, які було одержано на попередньому етапі. Виходом етапу є комплекс заходів, спрямованих на виконання кожного із завдань.

Входом для етапу 4 є підсистеми заходів, необхідних для виконання кожного із завдань, а виходом – технології здійснення цих заходів.

Технологія та послідовність заходів є, у свою чергу, входом етапу 5, виходом якого буде набір факторів зовнішнього і внутрішнього середовища системи діяльності, від яких залежатиме виконання кожного із заходів і всього створюваного процесу.

На етапі 6 залежно від характеру та технології робіт і факторів зовнішнього і внутрішнього середовища (виходів 3, 4, 5) потрібно визначити види та якість необхідних ресурсів і підготовку потрібних фахівців.

На етапі 7 визначається наявна кількість ресурсів. Змістом процесу діяльності на цьому етапі буде:

- визначення кількісного та якісного складу наявних ресурсів (фінансових, трудових, технологічних, інформаційних тощо);

- аналіз ресурсів, що використовуються для виконання завдань, не пов'язаних безпосередньо з досягненням головної цілі;

- визначення порівняльної важливості цілей та термінів їх досягнення;

- визначення кількості і якості ресурсів, які можна використати під час досягнення наміченої цілі на різних етапах діяльності (наявна кількість ресурсів може коливатися у процесі досягнення цілі).

На цьому етапі закінчується системний аналіз. У результаті аналізу майбутньої діяльності визначено:

- ціль діяльності;

- завдання діяльності;

– заходи, які необхідно здійснити, щоб забезпечити виконання кожного із завдань;

– фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливають на виконання кожного заходу та завдання, а зрештою – на досягнення цілі;

– необхідні види, кількість та якість ресурсів.

У результаті аналізу нам стало відомо, що потрібно зробити і в якій послідовності, щоб досягти головної цілі діяльності, а також з'ясувалося, що впливає на успіх майбутньої діяльності та які сили й засоби необхідні для його досягнення.

Етап 8 найвідповідальніший: у результаті його реалізації має бути розроблено модель майбутнього процесу діяльності – це його вихід. Входом даного етапу є все те, що визначено на попередніх етапах: ціль, завдання діяльності, склад, технології виконання заходів, фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, характер їх зміни в майбутньому, необхідні види ресурсів, їх наявність тощо.

Характер моделі діяльності з досягнення цілі залежатиме від важливості процесу, точності визначення вхідних даних, наявності часу на розробку моделі. Через складність процесів суспільної та економічної діяльності та неможливість виразити кількісно деякі фактори системне дослідження в загальному випадку не вдається повністю формалізувати (побудувати математичну модель системи). Математична формалізація можлива, як правило, лише для окремих її блоків, окремих завдань.

Змістом цього етапу буде:

– оперативний опис процесу діяльності;

– вибір критерію;

– вибір способу моделювання.

Далі здійснюється розробка моделі, оптимізація та поліпшення моделі, розробка алгоритму моделі. Мета застосування моделі – дістати оптимальний варіант за мінімально можливого використання ресурсів, якщо модель оптимізаційна чи відшукати набір варіантів з їхніми кількісними оцінками, якщо оптимізація моделі неможлива.

На етапі 9 визначається мінімальна кількість ресурсів, необхідних для завершення процесу в заданий термін. Входом є розроблена на попередньому етапі модель. Якщо в результаті моделювання з'ясовується, що за наявних ресурсів досягти мети діяльності в заданий термін не вдається, то змістом цього етапу буде послідовний перегляд результатів моделювання зі збільшенням ресурсів до одержання бажаного результату.

Отже, якщо на етапі 8 розв'язувалися задачі оптимізації за часом (за швидкістю) з обмеженнями на ресурси, то на етапі 9 має розглядатися задача оптимізації використання ресурсів за обмеження на час.

Входами етапу 10 є здобуті в результаті моделювання:

– оптимальний варіант дій (набір варіантів, дій) згідно з термінами досягнення цілі та відповідно до намічених ресурсів;

– оптимальні пропозиції щодо зміни складу ресурсів чи режиму їхньої роботи в разі, коли за наявних ресурсів та нормального режиму їхньої роботи досягти цілі із заданою ефективністю в зазначений термін неможливо.

Вихід цього етапу – затверджений керівником варіант дій із досягнення цілі.

На етапі 11 на підставі плану (вхід) мають бути розроблені конкретні програми індивідуальної (колективної) підготовки виконавців, здійснено цю підготовку, а також одержані ресурси, яких бракує. Виходом цього етапу буде реалізація розробленого плану.

Розглянута методологія придатна як для прийняття управлінських рішень, так і для створення організаційних систем управління, коригування, оптимізації структур вже наявних цільових організацій.

Зазначимо, що виходи кожного з етапів, кожного з кроків діяльності на етапах мають бути взаємопогоджені і, звичайно, узгоджені з головною ціллю діяльності. Це означає, насамперед, необхідність такого узгодження методів роботи на етапах (кроках), які забезпечують якість виходів і визначають тривалість роботи.

Література:

1. *Гончаров А. Б.* Економічне управління підприємством : конспект лекцій / А. Б. Гончаров, Н. М. Олейникова // Харк. нац. екон. ун-т. Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. 366 с.
2. *Зозуля П. В.* Економічне управління кредитною діяльністю торговельного підприємства : автореф. дис. на здоб. ступ. канд. екон. наук: 08.07.05 / Донецьк, 2006. 18 с.
3. *Макаровська Т. П.* Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. М. Бондар, Т. П. Макаровська. URL: <http://ecolib.com.ua/article.php?book=12&article=1129>.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Богатирьова О. В.

студентка II курсу магістратури

Інституту права, економіки і міжнародних відносин

Міжнародний гуманітарний університет

*Науковий керівник: **Нестерова К. С.***

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри економіки і міжнародних економічних відносин

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

В сучасних умовах господарювання банківський бізнес в Україні вимагає швидкого реагування на зміни зовнішнього середовища, прийняття ефективних управлінських рішень, систематичної діагностики кредитного портфелю.

АТ «Креді Агріколь Банк» є одним із найстаріших учасників іноземного походження на вітчизняному ринку банківських послуг, що обумовило інтерес до

дослідження кредитної політики цього банку, визначення основних проблем та напрямів підвищення ефективності управління кредитним портфелем.

У 2018 р. відбулися значні зміни у процесі оцінки кредитних ризиків банками у зв'язку з введенням у дію МСФЗ № 9 «Фінансові інструменти» [1]. Відповідно до вимог нового стандарту банки повинні визначати обсяг резервів на основі концепції очікуваних збитків. Такий підхід сприяв підвищенню ролі фактора невизначеності у процесі управління кредитним портфелем, оскільки оцінка вірогідності дефолту та збитків від нього вимагає необхідності розробки сценаріїв, припущень та моделей очікуваного кредитного збитку та заборгованості клієнтів.

З 1 січня 2018 р. АТ «Креді Агріколь Банк» проводить оцінку кредитних ризиків протягом всього строку дії дебіторської заборгованості за МСФЗ № 9. За даними [2], у 2018 р. балансова вартість кредитів, наданих банком, становила 21 686 097 тис. грн. Найбільша частка у кредитному портфелі АТ «Креді Агріколь Банк» належить юридичним особам (20 095 628 тис. грн.). Структуру кредитного портфеля банку наведено на рис. 1.

Рис. 1. Структура портфеля АТ «Креді Агріколь Банк» у %, 2018 р.*

Складено автором за даними [2]

Така достатньо велика сума обумовила необхідність розробки та реалізації АТ «Креді Агріколь Банк» внутрішньої системи контролю кредитних ризиків на підставі рейтингової оцінки «Anadefi». Для розрахунку рейтингу використовуються матриці, які дозволяють проводити порівняльний аналіз рейтингу кредитної заборгованості у процесі дії строку договору. На стадії 2 кредитна заборгованість підпадає до порогового значення рейтингу «Anadefi» («Е»).

Наприкінці кожного місяця експерти-аналітики кредитного відділу АТ «Креді Агріколь Банк» проводять дослідження кредитного ризику на предмет вірогідності дефолту. Якщо за звітний період відбулася прострочка протягом понад 90 днів, отримано судовий позов або інші події, що свідчать про зменшення кредитоспроможності клієнта, фінансовий актив буде визначено як дефолтний, віднесено до 3 стадії та знижено рейтинг з «Е» до «F» або нижче [2]. З метою оцінки очікуваних кредитних збитків у досліджуваному банку використовуються параметри, перелік яких визначається вимогами МСФЗ № 9, експертним шляхом та щорічно переглядається. Основні параметри у 2018 р. наведено у табл. 1.

**Параметри оцінки очікуваних кредитних збитків
АТ «Креді Агріколь Банк» у 2018 р.***

Абревіатура параметру	Назва параметру	Характеристика параметру
PD	Ймовірність дефолту	Вірогідність дефолту позичальника
LGD	Збиток у випадку дефолту	Частина фінансового активу, яка не буде відшкодована внаслідок дефолту клієнта
CCF	Коефіцієнт кредитної конверсії	Вірогідність відшкодування кредитного зобов'язання у разі дефолту клієнта
PRAC	Кумулятивний коефіцієнт дострокового погашення	Вірогідність відшкодування кредитного зобов'язання раніше ніж закінчення строку дії договору

Складено автором за даними [2]

Банк виділяє 5 основних груп кредитів відповідно до рівня їх кредитного ризику:

- 1) мінімальний кредитний ризик (внутрішній рейтинг для юридичних осіб – «А+»; «А»; «В+»; «В»; для фізичних осіб – $PD \leq 0,5 \%$);
- 2) низький кредитний ризик (внутрішній рейтинг для юридичних осіб – «С+»; «С»; «С-»; для фізичних осіб – $PD \leq 0,5 - 2 \%$);
- 3) середній кредитний ризик (внутрішній рейтинг для юридичних осіб – «D+»; «D»; «D-»; для фізичних осіб – $PD \leq 2 - 20 \%$);
- 4) високий кредитний ризик (внутрішній рейтинг для юридичних осіб – «Е+»; «Е»; «Е-»; для фізичних осіб – $PD \leq 20 - 100 \%$);
- 5) дефолтні клієнти (внутрішній рейтинг для юридичних осіб – від «F» до «Z»; %); для фізичних осіб – $PD > 100 \%$).

На 31 грудня 2018 р. у статистичні звітності банку вже було відображено вимоги нового стандарту та зміни внутрішньої політики контролю якості кредитного портфелю. На основі даних [2], частка дефолтних зобов'язань у кредитному портфелі розподілялася таким чином: понад 90 % – фінансові зобов'язання юридичних осіб, 1 % – іпотечні позики фізичним особам і 4 % становили споживчі кредити фізичним особам. В цілому частка дефолтних клієнтів становила трохи більше 9 %. Показник ліквідності банку за звітний період перевищував норматив НБУ та становив 167 %.

Таким чином, кредитну політику АТ «Креді Агріколь Банк» можна вважати ефективною. У 2018 р. у порівнянні до 2017 р. кредитний ризик зменшився на 506 249 тис. грн. [2]. Перевагами кредитної політики банку є не лише наявність внутрішньої рейтингової оцінки, але і проведення дослідження очікуваного кредитного ризику за кожною статтею структури кредитного портфелю. Однак недоліками політики управління кредитним портфелем слід вважати складність врахування у моделях оцінки великої кількості факторів зовнішнього середовища, що впливають на рівень кредитного ризику, наприклад, розмір збитків у разі дефолту клієнтів, невідповідність окремих прин-

ципів визначення ймовірності дефолту НБУ та МСФЗ № 9, система параметрів оцінки очікуваних кредитних збитків остаточно не сформована та інші проблеми, які мають бути усунені з метою провадження ефективної політики управління кредитним портфелем комерційного банку у сучасних умовах господарювання.

Література:

1. НБУ – про вплив МСФЗ 9 на капітал банків. Finbalance: фінанси та економіка: веб-сайт. URL: <http://finbalance.com.ua> (дата звернення: 13.10.2019).
2. Річна фінансова звітність АТ «Креді Агріколь Банк» у 2018 р. АТ «Креді Агріколь Банк»: веб-сайт. URL: <https://credit-agricole.ua> (дата звернення: 13.10.2019).

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ДОРІГ ТА ДОРОЖНЬОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНИ

Горбаньова В. О.

*викладач кафедри менеджменту
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

За останні десятиліття відмітною рисою генезису багатьох ключових процесів в Україні (в тому числі, розвитку і функціонування дорожнього господарства у сільській місцевості) є відсутність фундаментальної ідеологічної схеми розвитку – відповідної «дорожньої карти». Найчастіше, в різних офіційних джерелах (заявах посадових осіб) можна зустріти посилення і згадки на численні стратегії перспективного розвитку того чи іншого виду економічної діяльності, що включають перелік рамкових цілей і завдань, набір тактичних заходів і дій, які сприяють досягненню заявленого. Разом з тим, згаданий набір цілей і завдань в різних галузевих і територіальних стратегіях є досить спеціалізованим списком пріоритетів розвитку. Інколи вдається скласти скільки-небудь комплексне і системне уявлення про ідеологію і перспективні напрямки такої діяльності, але частіше недостатність ідеологічних, концептуальних положень і перспектив не дозволяє уявити кінцевий варіант діючої моделі, у тому числі і при функціонування доріг та дорожньої інфраструктури у сільській місцевості. Відсутність загального бачення бажаного результату ускладнює або, навіть, унеможливорює формування діючого оптимального алгоритму досягнення достатнього рівня функціонування національних доріг та дорожньої інфраструктури у сільській місцевості.

Ціллю роботи є висвітлення проблематики концептуальних положень державного регулювання розвитку доріг та дорожньої інфраструктури у сільській місцевості України.

Досліджуючи концептуальні позиції державного регулювання розвитку доріг та дорожньої інфраструктури у сільській місцевості України, можна відзначити, що на сьогодні розроблено Концепцію розвитку транспортно-дорожнього комплексу України на середньостроковий період та до 2020 року (далі – Концепція). У наведеному документі визначаються шляхи розв’язання проблем подальшого розвитку транспортної галузі, виходячи з нових завдань, що постали перед транспортом в умовах поживавлення і відновлення реального сектору економіки, зростання попиту на транспортні послуги, активізації процесів інтеграції України до європейської та світової транспортних систем. Однак, у вказаній Концепції є лише одна єдина згадка про дороги у сільській місцевості у наступному контексті: «Діяльність дорожнього комплексу буде спрямовуватись на виконання ремонтних робіт на мережі автомобільних доріг загального користування, сільських дорогах та вулицях у населених пунктах, що співпадають з транзитними напрямками руху» [1]. Як бачимо, навіть у Концепції – найзагальнішому баченні проблеми, що не є обов’язковим до виконання, дорогам у сільській місцевості увага не приділяється. І зазначене, на нашу думку, нам представляється вкрай неефективним.

Для повноцінного комплексного вирішення проблематики державного регулювання розвитку доріг та дорожньої інфраструктури у сільській місцевості України вважаємо за потрібне виділити кілька концептуальних положень:

1. Формування загальнодержавної моделі дорожньої мережі, інтегрованої в систему міжнародних транспортних комунікацій, де достатня увага приділяється дорогам у сільській місцевості, що забезпечує безперебійне і комфортне пересування місцевим мешканцям.

2. Реконструкція існуючих і значне будівництво нових дорожніх переходів, що з’єднують прикордонні території України з країнами-членами ЄС. Вказане дозволить: досягти більш швидкої інтеграції у європейський простір, розширити туристичний потік, забезпечити ширше долучення до європейських цінностей, збільшити транзитні вантажні перевезення, полегшити (зробити зручнішим і комфортнішим) проходження кордону та підвищити експортні можливості українських товарів [2, с. 7-8].

3. Підвищення якості міжмуніципальних і муніципальних доріг, що стане стимулюючим фактором для пересування іноземних громадян по території України й інтеграції національних доріг в систему міжнародних транспортних комунікацій.

4. Формування та впровадження моделі приватно-державного партнерства в області дорожнього будівництва через масштабність вказаних інфраструктурних моделей, їх колосальної вартості, що не під силу місцевим громадам навіть з їх теперішніми збільшеними через децентралізацію бюджетами [3].

5. Упровадження вдалих сучасних інноваційних дорожньо-будівельних технологій, нових альтернативних будівельних матеріалів та колосального виробничо-управлінського досвіду у проведенні національних будівельно-

ремонтних робіт, що скоротить витрати, збільшить термін експлуатації об'єктів та інше [4].

6. Упровадження гарантійного терміну використання доріг, з подальшим гарантійним та післягарантійним обслуговуванням.

7. Здійснення інвентаризації та паспортизації автомобільних доріг у сільській місцевості. Для всіх муніципальних утворень характерна висока зношеність значної частини автомобільних доріг загального користування місцевого значення, що викликано нестачею коштів на фінансування дорожнього господарства. Через це з'являються ділянки начебто «нічиїх» доріг. Єдиним виходом з цієї складної ситуації є проведення робіт по інвентаризації доріг з метою їх подальшої передачі на баланс відповідним територіальним громадам для здійснення реконструкцій і ремонтів.

8. Упровадження нових нормативних вимог до сільських автомобільних доріг дозволить удосконалити дорожню нормативно-правову базу, що дасть можливість поліпшити та розширити мережу транспортних зв'язків у сільській місцевості [5, с. 88].

Підсумовуючи сказане можна відзначити, що реалізація проблематики концептуальних положень державного регулювання розвитку доріг та дорожньої інфраструктури у сільській місцевості України на практиці буде пов'язана з необхідністю залучення істотних бюджетних коштів і грошових ресурсів приватних інвесторів, зміни елементів і способів управління дорожньої діяльністю, а також актуальністю пошуку нових моделей і методів організації ефективної співпраці при реалізації спільних приватно-державних інвестиційних проектів.

Література:

1. Концепція розвитку транспортно-дорожнього комплексу України на середньостроковий період та до 2020 року.
2. Орлатого М.К., Ігнатенка О.С. Соціальна інфраструктура та комунікаційне забезпечення регіону: навч. посіб. К. 2006. 208 с.
3. Гафурова О.В. Правове регулювання розвитку мережі автомобільних доріг у сільській місцевості. Аграрне право. 2012. № 9. С. 57-63.
4. Лупак Р.Л. Проблемні аспекти та перешкоди розвитку дорожньо-транспортної інфраструктури сільських територій західних регіонів України. Соц.-ек. проблеми сучасного періоду України. 2013. Вип. 6(104). С. 306-312.
5. Ільченко В.В., Сергеев О.С. Сільські автомобільні дороги: сучасний стан і перспективи розвитку. Збірник наукових праць (галузеве машинобудування, будівництво). Вип. 4(39). Т. 2. 2013. 82-89.

КЛЮЧЕВЫЕ ФАКТОРЫ ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ НА АРТ-РЫНКЕ

Давыденко Р. Л.

студент II курса магистратуры

Институт права, экономики и международных отношений

Научный руководитель: Мартынюк Е. А.

доктор экономических наук,

профессор кафедры менеджмента

Международный гуманитарный университет

г. Одесса, Украина

В настоящее время арт-рынок несомненно стал отдельной самостоятельной структурой внутри мирового товарного рынка. Как на любом другом рынке, здесь присутствует товар, а у любого товара, как известно, есть своя цена. В случае с производством «серийных» товаров не сложно определить цену используя экономический анализ (например затратный метод), в случае же с произведениями искусства, каждое из которых уникально и неповторимо – приходится искать иные методы оценки, а для этого нужно понимать, что влияет на цену «той или иной» картины конкретного художника. Автор публикации попытался выделить ключевые факторы ценообразования на арт-рынке.

Картина как товар обладает некоторыми особенными свойствами. Во-первых, каждая картина «уникальна» (если мы говорим об искусстве). Во-вторых, картина «неделима», ее нельзя разделить на части. В-третьих, картину нельзя рассматривать «отдельно» от автора, поскольку произведения «неизвестного» автора редко представляют какую-либо ценность. Перейдем к факторам.

Один из ключевых факторов – это «имя» художника. Его личный брэнд. К примеру картина некого «Петрова» не может стоить 50 000 \$, даже если он рисовал ее 45 лет. А стоимость «чёрного квадрата» Малевича уже давно перевалила за десятки миллионов. Что же формирует это «имя»?

1. Личная история автора. Это его жизненный путь. Необычная судьба. Все мы знает «историю» Ван Гога с его бедностью и отрезанным ухом или Сальвадора Дали с его экзотическими причудами. Художник – это не только его работы – это некая философия, определённый «стиль» жизни, который проявляется не только в картинах, а в его жизни в целом.

2. Опыт. Техника. Естественно, что художник, чья рука написала 500 работ, будет отличаться от того, который написал 10.

3. Принадлежность к определенному течению. В случае если «движение» актуально – то это помогает автору в формировании бренда.

4. Новаторство. Всевозможные оригинальные и неповторимые идеи, невероятные презентации своих работ, самые вычурные техники. Целые ряды концептуалистов яркий тому пример. Новое и необычное – позволяет художнику заявить о себе.

5. Частота проведения персональных выставок. Чем больше у автора персональных выставок, тем соответственно больше людей о нем знает.

6. Оценки критиков. «Отдельные» выставки и показы для критиков дают возможность художнику получить те или иные оценки – и таким образом, за счет «авторитетных мнений» повысить свою репутацию.

7. Вхождение в авторитетные каталоги.

8. Участие в международных проектах.

9. Частота упоминания в солидных арт-изданиях.

10. Наличие работ автора в ведущих музеях и галереях мира.

11. Участие в торгах ведущих аукционных домах (например Christie's или Sotheby's);

Мы видим, что колоссальное влияние на ценообразование играет имя художника – его личностный бренд. Чем он лучше – тем дороже будут его работы. К сожалению многие художники опускают этот момент и вовсе не занимаются формированием своего бренда. А после недоумевают, почему их работы стоят так «мало» или же вовсе никому не интересны.

Перейдем к картинам. На формирование цены безусловно влияет:

1. Качество работы. Краски, холст, инструменты, все это имеет значение, поскольку «дешевые» материалы быстрее разрушаться с течением времени, а картина – «продукт длительного пользования».

2. Возраст картины. Чем картина «старше» – тем больше она будет стоить.

3. Уникальность. Всем известно, что «оригинальный продукт» всегда более ценен.

4. История картины. Например, работа Марка Ротко «Белый центр», которая была продана в 2007 за \$72 840 000 имеет такую цену не только потому, что к этому моменту Ротко уже стал классиком абстрактной живописи. Отдельную привлекательность картине придает тот факт, что на протяжении долгого времени она принадлежала Рокфеллерам.

5. Тайна. Многие картины окутаны необычными «легендами» – например поговаривают, что все, кто входил в контакт с «Криком» Эдварда Мунка, пострадали от злого рока. Сотрудник музея, который случайно уронил картину, стал мучиться от сильнейших головных болей и в итоге покончил с собой. Казалось бы, кому нужна «такая картина», но в 2012 году «Крика» продали за рекордные на то время 119 млн.длр.

Видим, что в отличии от «классического ценообразования» к произведениям искусства может добавляться очень «специфический, мистический, иррациональный» аспект, который невозможно исследовать методами экономического анализа.

Делая вывод, хочется сказать, что хотим мы того или нет – мы живем в условиях рыночной экономики, и сфера искусства – не исключение, а сформировавшийся арт-рынок яркое тому подтверждение. Конечно многие авторы считают свои произведения «бесценными», они убеждены что «искусство – не продается». Но «Белый Центр» Ротко за 72 миллиона и «Крик» Мунка за 119 млн. вполне достойное опровержение этому убеждению. Вопрос только в том, кто получает миллионы.

Литература:

1. Бабков В.А. Галерейный бизнес. Российский и зарубежный опыт – 2-е изд., расш. и доп. – М.: Арт-менеджер, 2010. – 416 с. – (Сер. «Библиотека «Арт-менеджера»).
2. Егорова М. М., Логинова Е. Ю., Швайко И.Г.. Маркетинг. Конспект лекций. 160стр.. 2008
3. Ю.С. Бегма, Д.В. Шабельников. Секреты ценообразования на арт-рынке. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/sekrety-tsenoobrazovaniya-na-art-rynke>
4. Аскери П. Природа ценообразования современного искусства. URL: <https://jets.ru/lifestyle/priroda-tsenoobrazovaniya-sovremennykh-proizvedeniy-iskusstva/>
5. Раса Жукене. Ценообразование на арт-рынке. URL: <https://www.art-cart.eu/ru/komentarii/rasa-zhukene-tsenoobrazovanie-na-art-rynke/>
6. Формирование цены на произведение искусства. URL: https://knowledge.allbest.ru/marketing/2c0b65635a3ac69a5c53b88421206d36_0.html
7. А.Н.Сухарев. Арт-рынок: теоретические и практические аспекты. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/art-rynok-teoreticheskie-i-prakticheskie-aspekty>
8. 8 самых таинственных и загадочных картин в истории. URL: http://www.spletnik.ru/blogs/govoryat_chno/68683_8-samykh-tainstvennykh-i-zagadochnykh-kartin-v-istorii
9. Виды ценообразования. URL: <https://laws.studio/osnovyi-marketinga-besplatno/vidyi-tsenoobrazovaniya.html>

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСПОРТНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дорошенко Т. М.

*старший викладач кафедри менеджменту, економіки та туризму
Льотна академія Національного авіаційного університету
м. Кропивницький, Україна*

Здійснення зовнішньоекономічної діяльності вимагає обов'язкового транспортного обслуговування. Система транспортного обслуговування зовнішньоекономічної діяльності підприємств – це система, що забезпечує переміщення зовнішньоторговельних вантажів, доставку вантажів підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність споживачам.

Існують галузі які повністю залежать від транспортного обслуговування: сільське господарство, металургійне виробництво, хімічна, харчова та вугільна промисловості, гірничо-металургійний комплекс, будівництво, роздрібна торгівля, зв'язок і поштові послуги, оборона. Сучасний стан транспортного обслуговування вимагає ефективну реалізацію євроінтеграційного курсу України та інтеграцію національної транспортної мережі в Транс'європейську транспортну

мережу можливий. Також важливим є питання щодо повного використання транзитного потенціалу України, а також розвитку технологій транспортного обслуговування.

Розвиток і вдосконалення транспортного обслуговування здійснюється відповідно до державних цільових програм з урахуванням його пріоритету та на основі досягнень науково-технічного прогресу і забезпечується державою [3].

У 2016 році на транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність припадало близько 6,6% валового внутрішнього продукту і 6,1% загальної кількості зайнятого населення [4].

Необхідним є збільшення ефективності та конкурентоспроможності транспортного обслуговування, вдосконалення правового механізму державно-приватного партнерства, посилення взаємодії між державним та приватним сектором, органами державної влади та органами місцевого самоврядування, проведення необхідних реформ. Це забезпечить міцну основу сталого розвитку транспортного забезпечення та створення вільного та конкурентного ринку транспортних послуг.

Транспортне обслуговування складається з: транспорту загального користування (залізничного, морського, річкового, автомобільного, авіаційного); промислового залізничного транспорту; відомчого транспорту; трубопровідного транспорту; шляхів сполучення загального користування.

Основними елементами системи транспортного обслуговування зовнішньоекономічної діяльності підприємств є транспорт та транспортні підприємства, сфера експедирування та експедиторські компанії, а також підприємства технічного обслуговування транспортних засобів і проміжного обслуговування вантажів.

Україна має значний транзитний потенціал, і його реалізація є унікальною можливістю держави отримати вагоме джерело додаткових надходжень до державного бюджету і розвитку зовнішньої торгівлі.

Сучасний розвиток транспортного комплексу країни повинен враховувати не тільки необхідність адаптації до стандартів ЄС, технічних умов, принципів управління тощо, а і те, що інновації та високі технології мають вирішальне значення для формування нової, більш ефективної моделі управління розвитком транспортно-дорожнього комплексу України.

Завдання вибору виду транспорту вирішується у взаємозв'язку з іншими завданнями логістики, такими, як створення та підтримка оптимального рівня запасів, вибір виду упаковки та інше. Основою вибору виду транспорту, оптимального для конкретного перевезення, служить інформація про характерні риси різних видів транспорту.

Існують такі основні види транспорту: залізничний; морський; внутрішній водний (річковий); автомобільний; повітряний; трубопровідний. Виокремлюють шість основних факторів, які впливають на вибір виду транспорту: транспортне сполучення; вид вантажу (обсяг, вага, звичайні чи особливі); відстань і маршрут перевезення; час доставки вантажу; вартість перевезення; безпека перевезень. Вибираючи засіб доставки конкретного товару, відправники враховують всі фактори одночасно.

Таким чином, транспортне обслуговування зовнішньоекономічної діяльності підприємства на міжнародному та національному ринках визначає необхідність розробки спеціальних методів управління підприємствами, пошуку шляхів оптимізації використання та оновлення вантажної бази, формування ефективної взаємодії між суб'єктами системи транспортного обслуговування.

Література:

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 232/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 15.08.2019)
2. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року: Розпорядження Кабінет Міністрів України від 30.05.2018 № 430 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80> (дата звернення: 15.09.2019)
3. Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 №232/94-ВР. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80/page> (дата звернення: 03.09.2019)
4. Статистичний щорічник України за 2016 рік / ред. І. Є. Вернера. Київ: Державна служба статистики України, 2017. 611 с.
5. Тюрина Н.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства [текст] навчальний посібник/ Н.М. Тюріна, Н.С. Карванка. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 408 с.

ІВЕНТ-МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

Дробко К. А., Асаулець Р. С.

*студенти II курсу магістратури
спеціальність «Арт-менеджмент»*

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Лебедєва Н. А.

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту*

*Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Сучасна людина живе в найцікавіший час – епоху швидких змін, обумовлених інформаційною революцією та глобалізаційними процесами в економіці. Глобалізація надає компаніям найбільший за всю історію бізнесу виклик, вимагаючи від них гнучкості, уміння моментально реагувати на зміни суспільного життя, а, найголовніше – нестандартних рішень, здатних залучити потенційних споживачів. У таких умовах компаніям стає все важче привернути увагу покупців, а оскільки існуючі маркетингові інструменти згодом

втрачають свою ефективність, учасники рекламного бізнесу змушені винаходити нові концепції, які б повністю відповідали вимогам сучасної цільової аудиторії. В час комунікацій будь-які сфери діяльності вимагають узгодження комунікацій між собою. Комунікація – це передача інформації, ідей, емоцій і навичок за допомогою символів, слів і картин, фото– і відеоматеріалів, графіків та ін. Основу структури системи маркетингових комунікацій утворюють чотири основні засоби: реклама; прямий маркетинг; паблік рилейшнз; стимулювання збуту. Вони утворюють комплекс, який називають «комунікаційною сумішшю» або «сумішшю просування». Таким чином, система маркетингових комунікацій може бути представлена як сукупність засобів масової комунікації, які умовно підрозділені на дві групи: основні та синтетичні. Синтетичними засобами маркетингових комунікацій є: брендинг; спонсорство; участь у виставках і ярмарках; інтегровані маркетингові комунікації в місцях продажу; товарне розміщення; маркетинг подій. У системі маркетингових комунікацій менеджмент подій займає особливе місце, адже подія – це завжди продовження бренда, вираження його відносин із цільовою аудиторією в діяльній формі. Тому особливо важливо, щоб подія та бренд були погоджені між собою. Повинні збігатися їх цінності, унікальна торговельна пропозиція, унікальна емоційна пропозиція (відчуття учасників після події, реалізація їх потреб), стилістика та візуальний вигляд (музика, видовище), способи взаємодії з аудиторією (форма події та види активності її учасників). Спеціальні події – це практика, відома ще з давніх давен. Найпершими в історії людства спеціальними подіями можна назвати прадавні суспільні релігійні ритуали, а першими їх організаторами – жреців і шаманів. Даний вид діяльності здобував усе більш світський характер, доки не виділився в розряд самостійної галузі в європейській культурі. Соціальні зміни, що відбувалися в суспільстві, вимагали, з одного боку, демократизації розважальної культури, а з іншого – виходу її на рівень більш широкого споживача. Спеціальні, розважальні заходи широко поширилися в культурі святкових ярмарків та ресторанної індустрії. Соціальна динаміка, масова міграція населення вивели традиційно народні гуляння на вулиці великих міст, що стало прообразом майбутніх масових дій. Але періодом справжнього розвитку масштабних подій, орієнтованих на масову аудиторію, стали хвилі політичних маніфестацій, зросла затребуваність у кадрах, покликаних організовувати масові заходи, супроводжуючи перетворення суспільного ентузіазму в реальний інструмент політичних і соціальних змін. Зросла необхідність в підготовці та перекваліфікації фахівців даної області. Основними формами організації мас стали мітинги, демонстрації, концерти, ходи, паради і т.д. Традиції корпоративного відпочинку, культура альтернативних заходів, капусники, а згодом і свята одержали свій розвиток. Суспільство відчувало стійку потребу в організаторах дозвілля та розваг, які були раніше представлені масовиками-вистівниками, режисерами та громадськими працівниками. Таким чином, став формуватися новий напрям, який одержав згодом назву івент-менеджмент. Спеціальну подію, визначають як унікальний відрізок часу, проведений з використанням ритуалів і церемоній для задоволення особливих потреб

аудиторії. Як захід, який змінює відносини цільових аудиторій і бренда та має суб'єктивну значимість, або як захід, що проведений з метою формування позитивного іміджу організації та залучення уваги громадськості до самої компанії, її діяльності і її продуктів. Особливий захід або спеціально підготовлена подія, яка яскраво переживається реципієнтом на місці, використовується як платформа для подальшого розвитку комунікацій підприємства. Дотепер не існує однозначної та чіткої відповіді на запитання, до якої області можна віднести спеціальні події. Розповсюдженим є визначення про спеціальні події, як про одну зі складових непрямої реклами, до якої вони відносяться поряд зі стимулюванням споживачів, торговельних посередників, прямим маркетингом. Багато експертів схильні вважати непряму рекламу, спеціальні події, елементом інтегрованих маркетингових комунікацій. Також існує точка зору, згідно з якою спеціальні події перебувають на межі зв'язків із громадськістю та непрямою рекламою. З одного боку, найчастіше такі акції припускають безпосередній контакт зі споживачем і дозволяють побачити реакцію споживача, з іншого боку – будь-яка подія являє собою масштабну кампанію по зв'язках із громадськістю та потребує супроводу. Є також думка, що спеціальні події, як і прямий маркетинг, не входять ні в комплекс заходів щодо зв'язків із громадськістю, ні до складу прямої реклами і є окремими маркетинговими комунікаціями.

Таким чином, краще дотримуватися широкого розуміння спеціальних подій, а саме: це явище громадського життя, що організоване з метою привернути увагу конкретної аудиторії та широкої публіки до організації її діяльності, керівництва, розвитку соціальних комунікацій і соціального партнерства.

Література:

1. Батра, Раджив, Майерс, Джон Дж., Аакер, Дэвид А. Рекламный менеджмент: Пер. с англ. – 5-е изд. – М.; СПб.; К.К Издательский дом «Вильямс», 2001.
2. Катлип, Скотт, М., Сентер, Аллен, Х., Брум, Глен, М. Паблик Рилейшнз. Теория и практика, 8-е изд.: Пер. с англ.: Уч. Пос. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2000
3. Котлер Ф., Армстронг Г., Сондерс Дж., Вонг В. Основы маркетинга. Киев, Издательский дом «Вильямс», 2003

ПЕРСПЕКТИВИ СТЕЙБЛ КОЇНУ НА РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ

Захаров О. А.

аспірант кафедри економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Головченко О. М.

доктор економічних наук, професор

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

За останні 5 років коефіцієнт варіації ціни технологічного індексу Dow Jones, золота і bitcoin склали 28%, 6% і 123% відповідно. Вважається, що bitcoin – це золото майбутнього, але виходячи зі статистики він ще досить далекий за своїми інвестиційними властивостями від «тихої гавані», якою є золото. Інвестори бачать привабливість SC в тому, що такий інструмент має стабільність долара США і володіє всіма властивостями блокчейн-активів. При використанні долара США в рамках банківської системи виникає ряд складнощів: проходження процедур KYC, транзакційні витрати, значний час для переказу та інші обмеження, які можуть ввести банки.

Стейбл коїн (SC), прив'язаний до долара США, дозволяє всього цього уникнути: транзакція на блокчейне може бути анонімна, проведена протягом 15 секунд з низькою комісією.

Всесвіт блокчейн-активів являє собою складну комбінацію технологій, при цьому SC є досить простим інструментом для розуміння. Інтерес до SC є важливим маркером, який можна оцінювати як проксі на інтерес до блокчейн-активів в цілому. Учасники ринку шукають точку входу в індустрію і очікувано звертають увагу на ті проекти, які найбільш прості для розуміння. На початок 2019 року було багато стримуючих чинників, які обмежують розвиток індустрії блокчейн-активів: регуляторна політика, обмеженість людського капіталу і надлишок токсичних проектів.

На тлі загального тиску на індустрію можна побачити, як широкий спектр гравців, від найконсервативніших до найбільш радикальних, демонструють значний інтерес до блокчейн-активів у вигляді stablecoin. Простота використання SC, яка була ключовим драйвером зростання таких інструментів, витісняється іншою бізнес-логікою. На рівні бізнесу SC сприймається як інструмент дешевого фінансування, а з точки зору держави – як інструмент створення конкуренції децентралізованим блокчейн-активам.

Можна розділити stablecoin на 3 основні класи:

1) забезпечені фіатними грошима або сировиною – емітенти таких SC обіцяють на вимогу обміняти токен на еквівалент натурального активу. На практиці такі протоколи складно вважати безпечними: не існує надійної юридичної практики захисту власників токенів, а в деяких випадках сировинні ресурси ще не добуто;

2) SC, які в якості застави використовують інші блокчейн-активи, – такі протоколи, можна вважати більш надійними: управління реалізовано на смарт-контрактах і повністю децентралізовано, а ризик контрагента виключений

з системи. Цей клас SC складно назвати по-справжньому стабільним, так як в якості базового активу використовуються дуже волатильні інструменти;

3) протоколи, які побудовані на основі токеноміки – в таких системах не використовується застава у вигляді натуральних або блокчейн-активів, а застосовується механізм підтримки стабільності ціни через систему мотивацій і штрафів.

На даний момент найбільшим SC за обсягом коштів в обігу є USD Tether – \$ 2 млрд. Серед негативних аспектів використання USDT можна відзначити відмову емітента проходити аудит і верифікувати наявність необхідних резервів, а також відсутність прозорості при випуску нових tokenів. Наявність в структурі протоколу USDT централізованого емітента є точкою відмови і створює значні ризики для користувачів. Серед другого класу SC найбільшим протоколом за обсягом задіяних коштів є token, реалізований на базі ethereum. Алгоритм створення SC виглядає наступним чином: відправка eth в якості застави на смарт-контракт ➡ заморозка відправлених tokenів ➡ випуск SC, прив'язаного до долара США. Протокол дозволяє створювати боргові зобов'язання на смарт-контракті з заставою у вигляді tokenів ethereum. За аналогією з банками в системі застосовується collateral ratio. У разі якщо співвідношення падає нижче критичної позначки, позиція може бути відправлена в ліквідацію. Цей протокол був запущений в 2017 році і є одним з перших у своєму класі, але він має ряд недоліків: 1) механізм мотивації користувачів випускати SC лімітований. Існує два стимули: випуск SC і отримання фінансового плеча через децентралізований механізм. Протокол не передбачає прямої мотивації у вигляді комісій або грошового потоку, який би мотивував користувачів випускати SC; 2) заставна маса сформована з волатильного активу, таким чином, існує сценарій, в якому ринкова корекція призведе до ліквідації SC. На середину січня 2019 року в обігу було близько 104 млн tokenів ethereum, з яких 1,8 млн було заморожено у вигляді застав по SC протоколу. Падіння ціни токена ethereum вплинуло на стабільність протоколу, але здатність системи протистояти зовнішнім шокам виявилася набагато вище, ніж можна було очікувати. У листопаді 2018 року, коли ціна токена ethereum наближалася до свого локального мінімуму в районі \$ 100-120, відбулися найбільші ліквідації позицій на загальну суму близько 95 тис. tokenів ethereum, що становить близько 5% від загальної заставної маси. З огляду на те, що курс ethereum знизився більш ніж в 12 разів, можна сказати, що 5% margin call від заставної маси – це добрий показник.

Загальний обсяг випущених SC на середину січня 2019 році становив \$ 71,5 млн. Середній розмір заставного співвідношення за весь час існування протоколу становив 300%, при цьому цей показник стійко тримається навколо цієї позначки.

Незважаючи на логічні розриви в дизайні протоколу, система дуже ефективно поглинає зовнішні шоки і впевнено утримує ключові показники на хороших рівнях. Така ситуація необов'язково свідчить про успішність ринкової роботи протоколу: система може отримувати зовнішні впливання капіталу або

ж вдале поєднання показників, що дозволило в моменті утримати стабільність. У порівнянні з розмірами ринку, обсяг капіталу в зверненні поки незначний – в такій ситуації зроблені висновки можуть бути помилковими.

Третій клас SC знаходиться в розробці і ще не отримав досить широкого поширення. Дизайн таких протоколів виглядає багатообіцяюче, саме у цього класу SC є найбільші перспективи зайняти домінуюче становище на ринку.

На початок 2019 році всього існувало близько 50 значущих проектів з розробки stablecoin. Очікується, що такий інструмент буде затребуваний в короткостроковій і середньостроковій перспективах. Існує значний попит на блокчейн-активи, які не схильні до надмірної волатильності і які можуть бути легко виміряні в доларах США. Найяскравіші проекти в сегменті stablecoin мають дуже високу інвестиційну привабливість. У довгостроковій перспективі блокчейн-активи можуть скласти конкуренцію фіатним активам, їх ціна буде набагато стабільніша, а необхідність в додаткових інструментах для стабілізації позицій відпаде.

Взагалі, станом на 2019 рік, Україна все ще є привабливим містом до праці з криптовалютними операціями та майнінгом зокрема, завдяки дешевому (відносно сусідніх країн) інтернету, оплати праці, та низькій ціні на електроенергію. Стейбл коїни зможуть надати українцям «захисні» спромоги, у випадку нестабільності гривні, а також вони являються більш керованими, ніж Біткоїн, та їх брати. Отже, стейбл коїни можуть також допомогати малому бізнесу.

Література:

1. Covar Jews. Money of the Future (2016 Огайо).
2. Kuplina Bertie. Economics of today (2017).
3. Codie Litwood. Foundation ICO (2014).
4. Майкл Кейси. Эпоха криптовалют. Как биткойн и блокчейн меняют мировой экономический порядок (2017).
5. Алекс Форк. Биткон, больше чем финансы (2014).

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ТА ЧИННИКИ ЗРОСТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Зубко М. О.

магістрант II курсу

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Деркач Т. В.

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Під резервами підвищення економічної ефективності виробництва розуміють невикористані можливості збільшення випуску продукції в розрахунку на одиницю сукупних витрат завдяки більш раціональному використанню усіх видів ресурсів підприємства.

Основні фактори підвищення ефективності виробництва – це підвищення його технічного рівня, вдосконалення управління, організації виробництва і праці, зміна обсягу і структури виробництва, поліпшення якості природних ресурсів та інші.

Серед основних шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства можна виділити два напрямки підвищення вище згаданих показників – організаційний, технологічний та ресурсний.

Важливою складовою ефективності підприємства, а отже, і значним резервом її підвищення, є організація виробничого процесу. У конкретних умовах підприємства слід проаналізувати всі аспекти, що визначають ефективність організації робіт – від рівня робочого місця окремого робітника чи спеціаліста до рівня підприємства в цілому. Для виробничих підприємств, ураховуючи, звичайно, специфіку їх діяльності, особливу увагу треба звертати на можливість застосування більш ефективних типів виробництва.

Слід звернути увагу на напрямки раціоналізації використання матеріальних ресурсів: проаналізувати основні причини втрат та нераціонального використання ресурсів; забезпечити обґрунтоване нормування витрат матеріалів; організувати використання вторинних ресурсів; створити систему заохочення за економію сировини, енергії та матеріалів й відпрацювати її дієвість; акцентувати увагу на використанні сучасних високотехнологічних матеріалів.

Розглянемо найбільш загальні шляхи підвищення ефективності управління: – вдосконалення структури управління, максимальне її спрощення, децентралізація більшості функцій, визначення повноважень керівництва з урахуванням кваліфікацій та особистих якостей; – вироблення стратегії розвитку організації на основі аналізу її сильних і слабких сторін, розробка філософії і політики організації, що охоплює всі її функціональні області; – розробка системи прийняття рішень, правил і процедур управління, системи стимулю-

вання; – система постійного підвищення кваліфікації працівників на основі навчання, перепідготовки, розвитку ініціативи, творчості; – розробка системи підбору, навчання, оцінки і переміщення керівних кадрів, планування кар’єри керівників, застосування стилю керівництва, адекватного внутрішнім і зовнішнім чинникам, що впливають на організацію; – застосування найбільш ефективних методів підбору персоналу, його оцінки, формування працездатного, сумісного складу працівників, створення максимально сприятливого соціально-психологічного клімату.

Одним з найбільш важливих шляхів підвищення ефективності управління вважається активна підтримка новаторства в організації. Створення та підтримка атмосфери творчого пошуку – пряме завдання керівників компанії.

Проаналізувавши шляхи підвищення ефективності управління підприємством ми пропонуємо: – вдосконалити структури управління, максимальне її спрощення, децентралізація більшості функцій, визначення повноважень керівництва з урахуванням кваліфікацій та особистих якостей; – виробити стратегію розвитку організації на основі аналізу її сильних і слабких сторін, розробка філософії і політики організації, що охоплює всі її функціональні області; – розробити інформаційну систему організації, що забезпечує ефективну комунікаційний зв’язок між співробітниками і підрозділами; – розробити систему прийняття рішень, правил і процедур управління, системи стимулювання; розробити систему підбору, навчання, оцінки і переміщення керівних кадрів, планування кар’єри керівників, застосування стилю керівництва, адекватного внутрішнім і зовнішнім чинникам, що впливають на організацію; – застосувати найбільш ефективних методів підбору персоналу, його оцінки, формування працездатного, сумісного складу працівників, створення максимально сприятливого соціально-психологічного клімату; – вдосконалити культури організації, вироблення спільних цінностей, визнаних і схвалюваних співробітникам.

Система розвитку персоналу сприяє ефективному виконанню складних виробничих завдань, оптимальному задоволенню потреб самореалізації, професійної підготовки та кар’єрного зростання працівників (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв’язок елементів системи розвитку персоналу підприємства

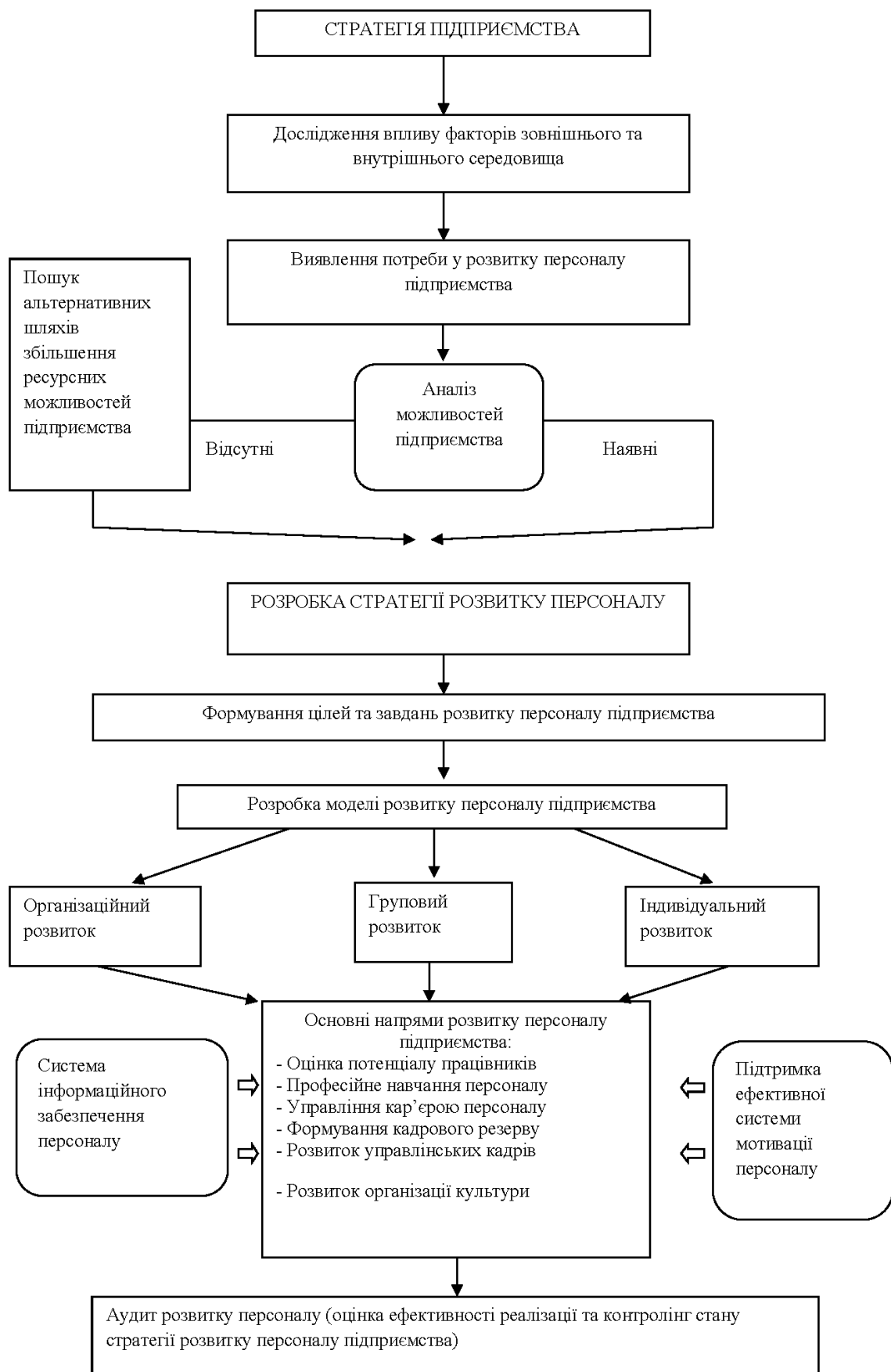

Рис. 2. Алгоритм реалізації стратегії розвитку персоналу підприємства

Аналізуючи значення розвитку персоналу як стратегічно важливого напрямку для підприємства в цілому та кожного окремого працівника, доцільно визначити не тільки місце стратегії розвитку персоналу в системі функціонування підприємства, але й сформулювати алгоритм реалізації стратегії розвитку персоналу (рис. 2). Наведена схема наглядно демонструє взаємозалежність та взаємопов'язаність загальної стратегії розвитку підприємства зі стратегією розвитку персоналу.

Розроблений алгоритм реалізації стратегії розвитку персоналу дозволяє керівникам вітчизняних підприємств упроваджувати системно організований безперервний процес постійного професійного навчання працівників, що дозволить робітникам на практиці виконувати нові складні виробничі завдання, підвищувати свій професійно-кваліфікаційний рівень та дбати про розвиток сприятливої організаційної культури у межах підприємства.

Таким чином, вищенаведений алгоритм реалізації стратегії розвитку персоналу підприємства дозволяє ефективно реалізовувати на практиці безперервний процес постійного професійного навчання, підготовки та перепідготовки працівників з метою підвищення їх професійно-кваліфікаційного рівня для виконання складних виробничих завдань, що дозволить не тільки розкрити інтелектуальний потенціал працівників та вдосконалити їх організаційну культуру, але й забезпечить реалізацію ефективного управління підприємством.

Література:

1. Виноградський М. Д., Виноградська А. М., Шкапова О. М. Менеджмент в організації : / [Текст] // М. Д. Виноградський, А. М. Виноградська, О. М. Шканова; Київський економічний ін-т менеджменту. 3-тє вид. виправл. К. : Кондор, 2007. 597 с.
2. Питерс Т., Уотермен Р. В поисках эффективного управления: Пер. с англ. В. Зотова, Д. Васильева. [Текст] / Т. Питерс, Р. Уотермен М.: Прогресс, 1986. С. 328.
3. Тарасюк Г. М. Планування діяльності підприємства : / [Текст] // Г. М. Тарасюк. К. : Кондор, 2009. 264 с.

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Івахів А. Г.

студент магістрант II курсу

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Деркач Т. В.

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Проблематика регулювання ринку земель належить до числа найбільш важливих сфер державної економічної політики. Вона впливає практично на усі сфери суспільно-економічного життя – від виробництва сільськогосподарської продукції до збереження ландшафтного різноманіття та сільськогосподарських угідь.

Безпосереднім об'єктом правового регулювання використання земель виступає певна визначена територія, що є просторовою сферою діяльності суб'єкта, де він може займатися виробництвом і зведенням будинків, та інших об'єктів, потрібних для обслуговування виробничої діяльності. Для земель сільськогосподарського і лісогосподарського призначення характерне їх використання, насамперед, як засобу виробництва, а не тільки як просторово операційного базису, що властиве всім категоріям земель.

Земля належить до числа вкрай обмежених, невідновних ресурсів, а тому прагнення зберегти її корисні властивості для майбутніх поколінь вимагає чіткої диференціації антропогенного навантаження на земельні ресурси, встановлення дозволених та недозволених способів експлуатації землі, мінімізації негативного впливу на довкілля.

Економічні відносини дозволяють розглядати землю як: об'єкт нерухомості (тобто земельну ділянку як територіальний базис для розміщення певних об'єктів); товар (тобто об'єкт купівлі-продажу); об'єкт господарської діяльності (тобто засіб виробництва).

У даному випадку варто виділити певні властивості землі, які визначають її цінність як товару особливого виду (табл. 1). Крім зазначених властивостей земля як об'єкт купівлі-продажу характеризується певними соціально-економічними та природно-кліматичними параметрами.

Основні властивості землі як об'єкта купівлі-продажу

Властивість землі	Характеристика властивості
Непорушність (стаціонарність)	Неможливість переміщення землі у просторі. Ціна земельної ділянки та розташованого на ній нерухомого майна залежить від її місця розташування
Довговічність	Земля як частина поверхні земної суші має безкінечний термін «життя» і не зношується. Ця властивість дозволяє мати достатньо стабільні доходи при її раціональному використанні
Придатність і обмежений характер пропозиції	Поверхня (площа) землі обмежена границями суші земної кулі. Замінити землю якимось іншим засобом виробництва неможливо. Обмеженість землі та неможливість її довільного розширення є передумовою для пошуку шляхів щодо більш ефективного її використання і поступового зростання її вартості
Матеріальність	Земля як частина нерухомості може функціонувати в натурально-речовій та вартісній формі. Фізичні характеристики земельної ділянки (розмір, місце розташування, родючість), а також визначена ними вартість, як правило, використовуються при визначенні її ціни
Зміна вартості у часі	Вартість земельної ділянки в короткостроковому періоді залишається відносно незмінною, але через зростаючий дефіцит та високий ступінь забудови може підвищуватися
Багатофункціональне призначення	Земля використовується як засіб виробництва, предмет праці, просторовий базис будь-якого бізнесу, що підвищує її вартісну оцінку
Довгостроковий характер відновлення родючості земель	Передбачає збалансований характер використання землі згідно її цільового призначення

Джерело: сформовано на основі: [1].

Загалом, міжнародний досвід показує, що ринковий обіг земельних ресурсів є лібералізованим всюди, однак різниця полягає у ступені контролю держави за цим ринком. Абсолютно вільними можна вважати земельний ринок Латвії, Литви та Естонії, майже вільним – в Молдові, Грузії та Польщі: в цих державах обмеження в операціях з купівлі та продажу мінімізовані і експерти відзначають, що попит на землю поступово зростає. Номінально ринок земель запроваджений в Росії та Бразилії, але в першій – суттєвий перерозподіл не відбувається через бюрократію та відсутність економічних стимулів для населення купувати землю, а у другій – через концентрацію власності в руках невеликого кола власників. В Угорщині, де операції з землею значно контролюються та обмежуються державою, ринок функціонує неадекватно, тому що попит та пропозиція не відповідають один одному. Ціни на сільськогосподарські землі у державах – членах ЄС відображають не лише значну різницю в якості землі і вигідності розташування, а і попит на землі [2].

Необхідність стримування повноцінного включення земель сільськогосподарського призначення у економічний оборот на ринкових засадах багатьма політичними силами обґрунтовується потенційною небезпекою виникнення низки негативних явищ суспільно-економічного характеру, зокрема [3]:

1) скуповування значних площ сільськогосподарського призначення фінансово-промисловими групами, що матиме свої наслідком «обезземелення» селян та утворення «латифундій» латиноамериканського типу з найманими працівниками;

2) відчуження селянами земельних ділянок сільськогосподарського призначення за ціною, що є істотно нижчою за економічно обґрунтовану;

3) концентрація значних площ сільськогосподарського призначення у власності фінансових установ (комерційних банків) під час переходу заставної землі у власність заставоутримувача;

4) виникнення явища «спекуляції» земельними ділянками, коли значні площі земель сільськогосподарського призначення скуповуватимуться фінансовими спекулянтами із метою подальшого їх перепродажу за більш високою ціною, що призведе до зростання вартості аграрної продукції і спричинить інфляцію;

5) неконтрольована зміна цільового призначення та урбанізація сільськогосподарських земель.

В той же час, негативними наслідками продовження мораторію на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення є:

1) стримування оптимізації сільськогосподарського землеволодіння та землекористування, неможливість поліпшити технологічні умови використання сільськогосподарських земель внаслідок нераціональних розмірів землеволодінь;

2) концентрація більшої частини земель сільськогосподарського призначення у власності найменш економічно активної частини сільського населення (пенсіонерів та осіб передпенсійного віку), що не має належних професійних знань та фізичних можливостей займатися землеробською роботою;

3) отримання земельних ділянок сільськогосподарського призначення у спадщину особами, що проживають в містах, інших країнах, та не мають наміру займатися сільськогосподарським виробництвом;

4) блокування процесів створення великотоварних господарств ринкового типу, що в умовах завершення процесів інтеграції України до СОТ кардинально знижує конкурентоспроможність вітчизняного сільського господарства на світових ринках;

5) зниження інвестиційної привабливості української аграрної економіки, що пов'язане з підвищенням ризику вкладень внаслідок неможливості іпотечного кредитування сільського господарства під заставу земельних ділянок.

Тому, основними принципами формування ринку сільськогосподарських земель мають бути наступні:

- соціальна орієнтація суб'єктів земельного ринку на реалізацію економічних інтересів селян;

- створення інституціонального середовища для включення приватних сільськогосподарських угідь в ринковий обіг;

- диференційований підхід суб'єктів земельного ринку до соціальних груп, до їх участі в укладанні угод щодо купівлі-продажу землі;

- чітке державне регулювання ринку землі, створення системи цінових і податкових важелів впливу держави на ринковий обіг земельних ділянок;
- обмеження спекулятивно-тіньових угод щодо земельних ділянок, посилення відповідальності учасників таких угод.

Державна регуляторна політика у сфері ринкового обороту речових прав на земельні ділянки, таким чином, має бути спрямована на вдосконалення правового регулювання земельних відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами ринку земель щодо обороту речових прав на земельні ділянки, забезпечення соціальної спрямованості у використанні земель як основного національного багатства, розвитку економічної конкуренції, забезпечення прозорості та адекватності регуляторних дій органів державної влади додержання рівності прав суб'єктів господарювання.

Ефективне державне регулювання ринку земель стає можливим у тому випадку, якщо ринкове середовище є достатньо транспарентним для держави і вона може постійно відстежувати реальний попит та пропозицію на земельні ділянки різного цільового призначення. Це дозволить ефективно прогнозувати динаміку таких показників ринку як попит та пропозиція, ціни на землю різного цільового призначення, кількість угод на ринку, ліквідність землі як економічного ресурсу на місцевому, регіональному та загальнодержавному рівнях тощо. Досить важливою задачею є постійний аналіз відповідності вартості землі реальній купівельній спроможності громадян та господарюючих суб'єктів. Це дозволить ефективно попереджувати такі негативні явища як «перегрівання» ринку, кризи іпотечного кредитування тощо.

Література:

1. Мірошніченко А.М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Алерта ; КНТ; ЦУЛ, 2010. 270 с.
2. Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земель несілськогосподарського призначення: Кабінет Міністрів України. Постанова від 23.11.2011 № 1278. Київ, 2002. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (дата звернення: 04.10.2019).
3. Стратегія удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сілськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними. URL: www.kmu.gov.ua/document/250076311/P0413-00.doc (дата звернення: 04.10.2019)

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО МАРКЕТИНГОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Кадирус І. Г.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри маркетингу

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Донських А. С.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри маркетингу

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпро, Україна

Важливим аспектом функціонування аграрних підприємств у сучасних умовах є підвищення їх конкурентоспроможності, пошук найбільш вигідних каналів збуту, вихід на нові ринки, удосконалення ефективності збутової діяльності. У системі маркетингу ефективна організація збутової діяльності на підприємстві є одним з першочергових завдань. Пояснюється це тим, що тут зосереджується результат виробничої, збутової та маркетингової діяльності підприємства [1, с. 57].

Характерними рисами маркетингового забезпечення організації збутової діяльності на підприємстві є: відповідність стратегічним довгостроковим цілям; послідовність етапів зазначеного процесу; наявність відділу маркетингу чи збуту; пошук найбільш вигідних каналів збуту та розробка плану збуту; наявність природних ресурсів та біологічних активів; техніко-технологічне оснащення галузі; інвестиційна привабливість; достатній рівень інформатизації в галузі; врахування соціально-демографічної ситуації; регіональні і зональні особливості [2].

Ефективність організації збутової діяльності аграрних підприємств залежить від рівня методичного забезпечення, об'єктивності кількісної і якісної оцінок, створення і впровадження раціональної системи оцінок і управління цією системою, рівня організації і використання можливостей її удосконалення, раціоналізації тощо.

Оцінювання ефективності збутової діяльності передбачає не тільки розрахунок показників її ефективності, а й аналіз чинників, що здійснюють суттєвий вплив на відхилення фактичних показників збуту від планових. Кількісне оцінювання ефективності збутової діяльності підприємства передбачає аналіз рядів динаміки показників збуту. До таких показників можна віднести (рис. 1):

Показники ефективності збутової діяльності на підприємстві:	
	повна собівартість продукції
	обсяги збуту продукції (чистий дохід від реалізації)
	чистий прибуток від реалізації продукції
	рівень рентабельності продажу
	середні товарні запаси (розраховуються середнє арифметичне значення обсягу товарних запасів на початок і кінець періоду)
	коефіцієнт інтенсивності оборотності товарних запасів (відношення обсягу збуту до середнього обсягу товарних запасів)
	тривалість одного обороту (кількість днів у певному періоді, поділена на коефіцієнт інтенсивності оборотності товарних запасів)
	частка нереалізованої продукції у вартості товарної маси (відношення собівартості реалізованої продукції до середніх товарних запасів)
	обсяг збуту та прибуток від реалізації в розрахунку на одного працівника, що займається збутом
	фонд оплати праці збутового персоналу

Рис. 1. Показники ефективності збутової діяльності підприємства [3]

Одним і з головних аспектів оцінки збутової діяльності підприємства є аналіз прибутковості системи збуту, що спрямована на виявлення найбільш рентабельних видів продукції підприємства і є базою для розробки стратегії позиціонування його товарного асортименту. Для визначення прибутковості збуту за кожним видом продукції необхідно розраховувати валовий дохід на кожен вид продукції з урахуванням середнього рівня реалізаційних цін.

Застосування різноманітних методичних підходів до оцінки ефективності збутової діяльності підприємств дає змогу оцінити, наскільки ефективно ведеться збутова діяльність, визначити доцільність використання тих чи інших збутових заходів, а також обґрунтувати їх значення для діяльності підприємства у цілому. Підвищення ефективності функціонування підприємства в сучасних умовах неможливе без розробки таких методів управління збутовою діяльністю, які б допомагали йому орієнтуватися на потреби ринку й бути конкурентоспроможним на протязі тривалого періоду.

Література:

1. Єранкін О. О. Періодизація еволюції маркетингу в АПК України та перспективи його розвитку. Економіка АПК. 2008. № 1. С. 131–140.

2. Камілова С.Р. Управління збутовою діяльністю. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: фаховий збірник наукових праць (економічні науки). 2011. № 31. 28-33.

3. Тисячук І.О. Оцінка ефективності збутової діяльності підприємства. Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ (Вінниця, 22–24 березня 2017 р.). URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2017/paper/view/3012>

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЄЮ РЕСУРСІВ АГРОСФЕРИ

Коваленко Д. І.

аспірант III курсу

Науковий керівник: Деркач Т. В.

доктор економічних наук, доцент,

завідувач кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Структурна трансформація української економіки зачепила всі сфери життєдіяльності суспільства. Не виключенням стали і зміни у сфері земельних відносин в аграрній сфері, що призвели до формування системи багатокладного платного землекористування. Однією з необхідних і визначальних передумов побудови суспільних відносин щодо використання, охорони та відтворення земельних ресурсів в контексті забезпечення просторового соціально-економічного розвитку є капіталізація земель.

Земельно-ресурсний потенціал України становить 60,3 млн га землі. За своїм біокліматичним потенціалом ємність територіального простору країни може забезпечити нормальні умови для життя 140–250 млн осіб. В економіці України земельні ресурси відіграють провідну роль, оскільки вони є базою для виробництва продовольства. Адже успішний розвиток аграрного виробництва нерозривно пов'язаний з правильним використанням земельного фонду і, в першу чергу, земель сільськогосподарського призначення. У таких умовах земельні ресурси виступають не лише фактором виробництва, а й ефективним інвестиційним драйвером за рахунок впливу на формування особливої системи капітальних відносин. Відповідно в таких умовах актуальності набувають питання підвищення рівня капіталізації земельних ресурсів в сільському господарстві, залучення їх у фінансовий обіг з метою інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки [1, с. 20].

Капіталізація земельних ресурсів виступає однією із актуальних та суттєвих передумов формування ефективних суспільних відносин у площині землекористування, землеохорони та відтворення земель у напрямі забезпечення

збалансованого економічного розвитку аграрної сфери. Капіталізація земельних ресурсів – процес поступового нарощування вартості земельних ресурсів як основної складової земельного капіталу у результаті дії об'єктивних закономірностей просторового розвитку відповідної території та цілеспрямованого впливу системи заходів інституціонального, інтелектуально-

соціального, організаційно-землевпорядного та фінансово-економічного змісту щодо її зростання [2, с. 19].

В Україні однією з головних проблем тривалого і не завершеного процесу реформування земельних відносин вважаємо відсутність ефективного управління капіталізацією земельних ресурсів, механізму стимулювання розроблення і впровадження інновацій у практику господарювання. На нашу думку, це знижує рівень ефективності господарювання та конкурентоспроможність не тільки окремих суб'єктів аграрної сфери, а й національної економіки загалом. Відсутність належного механізму зумовлює ймовірність росту екологічної небезпеки у процесі господарської діяльності, погіршення стану земельних ресурсів та навколишнього середовища.

Під управлінням капіталізацією земельних ресурсів слід розуміти систему заходів та дій, направлених на формування факторіальних складових земельного капіталу, механізмів впливу, на зростання вартості земельних ресурсів відповідної території (простору), функціональних груп інструментів впливу цілеспрямованої діяльності органів влади і місцевого самоврядування і їхніх дій щодо нарощування вартості земельного капіталу [3, с. 47].

Механізм управління капіталізацією земельних ресурсів представлено на рис. 1.

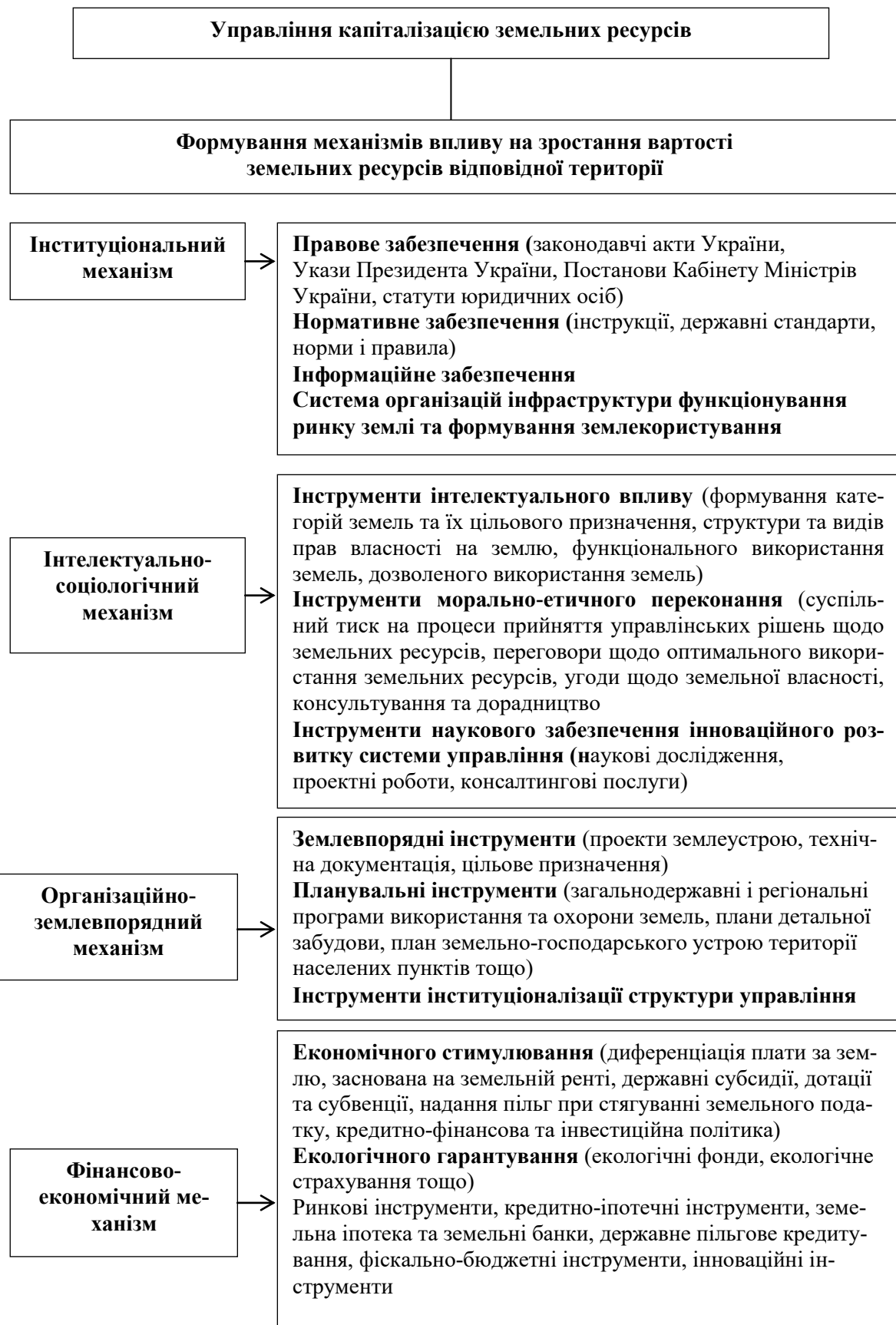

Рис. 1. Механізм управління капіталізацією земельних ресурсів

Джерело: складено автором за матеріалами [1-3].

На практиці серед головних інструментів капіталізації виділяють наступні: концентрація (корпоратизація), фінансизація та сек'юритизація. Корпоратизація земельних відносин в сільському господарстві передбачає концентрацію природного капіталу, а також формуванню системи збалансованого аграрного землекористування, розвитку та вирішенню соціально-економічних і екологічних проблем сільських територій. Фінансизація сфери сільськогосподарського землекористування в організаційному аспекті передбачатиме створення інституціональних умов для залучення земельних ресурсів у господарський процес через процес їх капіталізації з метою нарощування капіталу в аграрному секторі шляхом часткової заміни їх в обігу похідними фінансовими активами. Найбільш поширеним способом введення в оборот некапіталізованих елементів національного багатства є механізм сек'юритизації активів, який розглядається як спосіб «перетворення» незадіяних активів у такі, що обертаються, за допомогою фондових ринків. Отже, сек'юритизація є фінансовим інструментом перетворення ресурсу в актив, за допомогою фондових ринків шляхом надання цьому ресурсу форми ліквідних цінних паперів. [1, с. 24].

Визначимо наступні етапи капіталізації сільськогосподарських земель шляхом їх сек'юритизації та подальшої фінансизації (рис. 2).

З метою підвищення капіталізації земельних ресурсів в сільському господарстві необхідно враховувати особливості їх функціонування в сучасних умовах економіки, а також екологічні особливості території. Нарощування вартості земельного капіталу здійснюється відповідними інструментами в залежності від територіальної ознаки (національного, регіонального і місцевого рівнів) та категорій земель (галузі діяльності, цільове призначення).

Отже, для ефективної ринкової капіталізації земель сільськогосподарського призначення як механізму інвестиційного забезпечення аграрної сфери економіки необхідним є: модернізація нормативно-правової бази у сфері застави та сек'юритизації, включаючи капіталізацію активів шляхом перетворення активу на біржовий товар, а також випуск забезпечених цінних паперів; вдосконалення фінансово-економічного інструментарію процесу капіталізації з метою надання земельним ресурсам агросфери форми фінансових активів; оптимізація інформаційного забезпечення, що включає різноманітну інформацію щодо економічних, екологічних, комерційних та інших характеристик земельних ресурсів, зокрема необхідно сформувати перелік видів активів, які можуть бути сек'юритизовані за рахунок капіталізації.

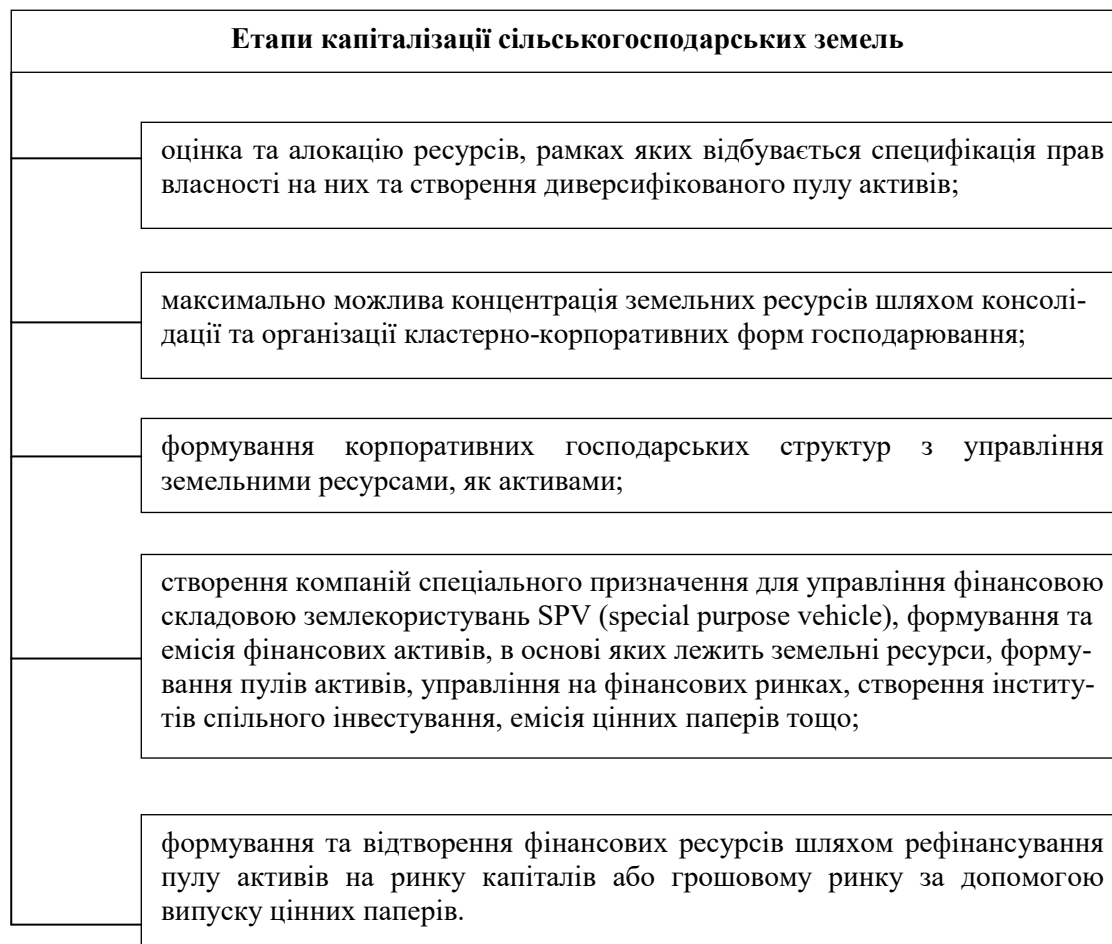

Рис. 2. Етапи капіталізації сільськогосподарських земель

Джерело: складено автором за матеріалами [1]

Література:

1. Ступінь Р.М. Фінансово-економічний інструментарій капіталізації земельних ресурсів в сільському господарстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 24. С. 19–25.
2. Третяк Н.А. Окремі аспекти механізмів управління капіталізацією земельних ресурсів. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2014. № 1-2. С. 11–21.
3. Стан та перспективи капіталізації земельних ресурсів регіону в контексті сталого розвитку України: монографія / Ш.І. Ібатуллін, М.А. Хвесик, Й.М. Дорош. К.: НВП «Видавництво «Наукова думка», 2014. 198 с.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГОТЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ТОВ «РІБАС ХОТЕЛС ГРУП»

Козієнко Л. С.

студентка II курсу магістратури

Інститут права, економіки і міжнародних відносин

*Науковий керівник: **Нестерова К. С.***

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри економіки і міжнародних економічних відносин

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Готельний бізнес – це важлива складова туристичного бізнесу, що демонструє стрімкі темпи економічного зростання на тлі уповільнення загальних показників розвитку глобальної економіки. З 2014 по 2017 рр. прибуток від світового готельного бізнесу зріс понад 100 млрд. дол. США [1]. Однією з основних форм організації світового бізнесу у цій сфері є мережева форма. Найбільшою світовою готельною мережею за кількістю готелів є «Windham Worldwide» (понад 8 тис. готелів, ринкова вартість активів становить понад 9 млн. дол. США) [2]. Не зважаючи на перспективність розвитку готельного бізнесу в Україні, вітчизняний готельний бізнес є недостатньо розвинутим та конкурентоспроможним на світовому ринку готельних послуг.

ТОВ «Рібас Хотелс Груп» – це не лише вітчизняний готельний оператор, але і управляюча компанія-експерт у сфері готельного бізнесу, що обумовило вибір саме цієї готельної мережі для дослідження напрямків підвищення її конкурентоспроможності.

Основною стратегією розвитку готельної мережі ТОВ «Рібас Хотелс Груп» є франчайзинг, що є свідченням традиційного підходу до розвитку готельного бізнесу, бажання зменшити витрати на розвиток бізнесу та мінімізувати ризики.

Умовами франчайзингу мережі є інвестиції від 350 дол. США за 1 кв.м., строк окупності інвестицій від 16 місяців, гарантований прибуток залежно від регіону від 20 тис. дол. США [3].

Не зважаючи на переваги та виправданість франчайзингу у сучасних умовах невизначеності зовнішнього середовища, доцільно активніше використовувати інноваційні напрямки розвитку готельної мережі, у тому числі електронна дистрибуція, участь у формуванні та розвитку регіональних туристичних кластерів тощо. Інноваційні напрямки розвитку готельного бізнесу також сприятимуть підвищенню рівня конкурентоспроможності готельної мережі ТОВ «Рібас Хотелс Груп».

Дослідження напрямів підвищення конкурентоспроможності готельної мережі доцільно проводити у розрізі елементів комплексу маркетингу з метою комплексного підходу до забезпечення переваг ТОВ «Рібас Хотелс Груп» у довгостроковій перспективі.

1. Ціна – впровадження гнучкої системи ціноутворення.
2. Товар – надання додаткового сервісу у готелях; створення готелів різних цінових сегментів у мережі («колекція готелів» , забезпечення паркування у центрі міста;
3. Місце – електронна дистрибуція; опанування географічних сегментів ринку туристичних послуг міст та районів області;
4. Просування – участь у заходах з розвитку туристичного бізнесу м. Одеси, активізація співробітництва із стейкхолдерами, особливий підхід до маркетингової концепції кожного готелю у мережі, розвиток корпоративної культури.

На основі найширших світових готельних мереж визначимо особливості маркетингової політики, що обумовлюють високий рівень їх конкурентоспроможності на світовому ринку готельних послуг (табл. 1).

Таблиця 1

Особливості маркетингової політики топ 10 світових готельних мереж*

Назва готельної мережі	Кількість готелів, од.	Особливості маркетингових інструментів
Whindham Worldwide	8092	Безкоштовні авіаквитки, додаткові безкоштовні ночі, подарункові карти
Mariott International	5974	Програми підтримки бідності, захисту дитини, навколишнього середовища
Best Western Hotels	4196	Орієнтація на «родинну» мережу, різні готелі для різних цінових сегментів

*Складено автором за даними [2]

Таким чином, ТОВ «Рібас Хотелс Груп», маючи усі необхідні передумови для підвищення конкурентоспроможності, акцентує увагу лише на традиційній формі розвитку бізнесу. Проте сучасні виклики зовнішнього середовища, зростання конкуренції у готельному бізнесі, підвищення вимог споживачів та інші фактори впливу вимагають переходу до комплексного підходу до аналізу конкурентоспроможності, впровадження гнучких управлінських рішень відповідно до прогресивної світової практики.

Література:

1. Most valuable hotel brands: веб-сайт. URL: <https://www.statista.com> (дата звернення: 14.10.2019).
2. The largest hotel chain in the world: веб-сайт. URL: <https://www.worldatlas.com> (дата звернення: 14.10.2019).
3. Франчайзинг: веб-сайт. URL: <https://ribashotelsgroup.ua> (дата звернення: 14.10.2019).

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В СУЧАСНОМУ МАРКЕТИНГУ

Корольов І. О.

*аспірант I курсу PhD спеціальності «Менеджмент»
Інститут права, економіки та міжнародних відносин*

Науковий керівник: Мартинюк О. А.

*доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Технологія віртуальної реальності існує доволі давно, проте лише за останні роки вона почала занурюватися у нові сегменти бізнесу, заохочувати інтерес та привертати більшу аудиторію. Структуру віртуальної реальності можна поділити на три групи:

- 1) VR – віртуальна реальність, де користувач повністю занурюється в простір;
- 2) AR – технологія доповненої реальності, де в умовах реального часу і простору додаються 3-д об'єкти;
- 3) MR – змішана реальність, має схожі риси з AR, проте вона поєднує в собі динамічну сцену що складається з 3д об'єктів, текстур, в умовах реального простору;

Для поширення і популяризації VR-технологій треба було подолати проблеми з доступності обладнання та його розмірів. На сьогоднішній день існує багато аналогів, проте ринок вже можна поділити на пристрої для бізнесу, геймерів, звичайних користувачів, навчальних закладів, професійних установ.

Серед світових лідерів у сфері IT-технологій, проектів з приставкою «VR» стає все більше. Наприклад, компанія Facebook, що в 2014 році купила виробника окулярів віртуальної реальності Oculus Rift, створила в 2017 році beta-мережу за технологією VR під назвою Facebook Space, де користувачі можуть проводити віртуальні зустрічі. На цьому вони не зупинилися і випустили спеціальний набір, у бізнес сегменті, для створення віртуальних презентацій з початковою ціною в 900\$. Комплект складається з окулярів, контролерів для рук та спеціальних сенсорів, що дозволяють зі звичайної кімнати створити віртуальну. Цією технологією скористалися такі компанії як Audi та Cisco. В першій компанії, у цій кімнаті клієнти мають змогу вибрати комплектацію та колір, та побачити свій майбутній автомобіль. У другій компанії, цю технологію використали для своїх інженерів, що працюють над дизайном нового продукту в одному просторі. Інший гігант, Майкрософт, зі своїми окулярами Hololense, що мають більш вузьку галузь (лікарі, дизайнери, іт-спеціалісти), представили новий сегмент для свого товару – бізнес зустрічі. Зображення в окулярах схоже на голограму в звичному кабінеті, цей ефект

досягається за допомогою спеціальних камер що встановлюються у приміщенні та створюють ефект реальної присутності при розмові.

При використанні технології віртуальної реальності в бізнесі все частіше зустрічаються проекти віртуальних офісів, що не мають фізичної локації, проте використовують штат живих працівників в умовах реального часу. Наприклад, оператор зв'язку Yota, запустив віртуальний офіс, для доступу в який потрібні найпростіші VR-окуляри та мобільний додаток компанії. В офісі користувача зустріне віртуальний консультант що допоможе підібрати найліпшу угоду.

Для більшості сучасних компаній, система віртуалізації офісів може стати більш вигіднішим рішенням ніж оренда фізичного простору та його інвентаризація. Серед перших працюючих концептів віртуальних офісів можна виділити проект Dataview VR, який був створений для людей що працюють у сфері фінансів. Віртуальний простір програми складається з кімнати в якій розташовано 18 величезних екранів, на кожен екран можна розташувати потрібну інформацію, налаштувати простір під власні потреби. Колективна робота у цій програмі є більш перспективною завдяки інтерактивності та більшому об'єму інформації що можна побачити та обробити. Робочий процес стає простішим через відсутність необхідності фізичної присутності працівників в офісі, не залежно від місцезнаходження люди можуть виконувати свої робочі функції.

Все більше компаній починають тренування своїх працівників у віртуальному форматі. Цей спосіб надає можливість підготувати робітників до стресових та аварійних ситуацій, побудувати модель діалогу з клієнтами та навіть підготувати керівників до розмов з підлеглими на різні теми, наприклад, звільнення. Компанія Tailspin створила систему «Барі», віртуальний аватар на якому можна вдосконалити навички звільнення, аватар використовує різні моделі поведінки, що дає змогу підготувати людину до будь-яких поворотів та зміни настрою. Такий спосіб є набагато дешевшим в довгостроковій перспективі, проте компанії можуть бути заручниками програмного забезпечення та потрібної апаратури.

Сучасна реалізація VR технологій потребує багато ресурсів, з одного боку дуже важко транспортувати «важкі» об'єкти у систему, де більшість користувачів зможуть з нею ознайомитись без спеціальної техніки, з іншого боку це ціна за індивідуальний набір та розуміння цієї технології.

Важливою тенденцією на віртуальному ринку можна назвати стрімкий розвиток технологій та зниження ціни і підвищення доступності цих технологій в маси.

Серйозним впливом у розвитку VR технологій є його активне використання у маркетингу. Концепція віртуального продукту дає змогу ознайомити користувачів з продуктом, побачити його в дії, надати презентації більшої інтерактивності. Цей шлях значно скорочує затрати на реалізацію та привносить у продукт характер сучасності та інновації.

VR та AR має велике майбутнє, проте зараз використовується у більш вузьких сферах. Широке використання ці засоби мають на ринку нерухомості,

та поділяються на дві течії: презентація існуючих або тільки спроектованих об'єктів. Презентація може мати характер подорожі по проекту, з можливістю взаємодії з об'єктами, зміни їх кольору, форми, положення. Такі рішення є ресурсо-затратними, проте, позитивно впливають на інвесторів або покупців.

Література:

1. Григорьева Н. Н. Комунікаційний менеджмент : навч. курс (навч.-метод. посібник). М. : Центр дистанційних освітніх технологій МІЕМП, 2017. URL: <http://www.e-college.ru/xbooks/xbook157/book/index/index.html>.
2. Гук О.В. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємства / О.В. Гук, В.О. Шкурят // *Глобальні та національні проблеми економіки*. Електронне наукове видання. Миколаїв. 2018. Вип. 7. С. 545-548.
3. Мельник Ю.М. Аналіз практичного використання сучасних інтернет-технологій як засобу маркетингових комунікацій у сфері B2B ТА B2C/ Ю.М. Мельник. URL: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2015_4_76_86.pdf

РАЗВИТИЕ ИНТЕРНЕТ-БИЗНЕСА

Кудашикина А. О., Боднарук А. В.

студентки III курса

Институт права, экономики и международных отношений

Научный руководитель: Мартинюк О. А.

доктор экономических наук,

профессор кафедры менеджмента

Международный гуманитарный университет

г. Одесса, Украина

Бизнес в интернете – это работа, где вы сами организуете дело, продаете товары или услуги и получаете за это деньги. Работа в интернете – это не клики за переходы по ссылкам или игры в виртуальном казино. Для организации онлайн-бизнеса подойдут любые идеи:

- *продавать товары*: одежду, еду или технику;
- *оказывать услуги*: фотографировать, верстать или делать рекламу;
- *обучать*: проводить тренинги по переговорам или вебинары по варке мыла.

Чтобы организовать бизнес, не обязательно снимать офис, нанимать людей и арендовать большой склад. Всю работу можно настроить в интернете.

Бизнес в сети подразумевает продажу продуктов или предоставление услуг через интернет. Он отличается от других видов бизнеса тем, что:

1. можно сократить затраты на арендную плату и зарплату;
- позволяет продавать любые товары, управлять доставкой и пр.;
- доступен 24/7 по всему миру.

В целом, практически все основные виды бизнеса в Интернете можно разделить на 3 основные сферы в зависимости от характера деятельности:

- торговля, то есть продажи товаров;
- предложение услуг;
- бизнес на трафике (сайтах).

Торговля в Интернете

Интернет-магазины. Тот самый классический магазин, только практически вся его деятельность ведется в условиях онлайн-среды.

Лендинги. Как и интернет-магазины, лендинги создаются с целью продажи определенных товаров через сайт. Только, в отличие от первых, landing page состоят только из одной страницы и лучше всего подходят для продажи какого-либо конкретного товара или нового продукта.

Продажи в социальных сетях. В отличие от полноценного сайта интернет-магазина, социальные сети в плане продаж обладают крайне ограниченным функционалом, тем не менее используются многими, ввиду своей бесплатности.

Сайты объявлений. Такие площадки активно используются для самых разных целей, в том числе продажи товаров и предложения услуг. Сайты объявлений можно использовать как в качестве основного источника генерации продаж, так и в качестве дополнительного, особенно на этапе развития бизнеса.

Предложение услуг

Веб-разработка. Сайты не появляются сами по себе, даже самые простые странички кто-то разрабатывает. Цели могут быть самые разные – для себя, для друзей или клиентов. Последнее направление и является полноценным бизнесом, а спрос на такие услуги подтверждается большим количеством веб-студий, которые есть не только в крупных мегаполисах, но и небольших провинциальных городках.

Лидогенерация. Речь идет о маркетинговой тактике, направленной на сбор контактной информации потенциальных клиентов и передаче их заказчику.

Фриланс. Это общее название, которое применяется для обозначения различных видов удаленной работы частных специалистов посредством Интернета.

Бизнес на сайтах

Контекстная реклама. Метод монетизации веб-проектов, который отлично подходит для сайтов с высокой посещаемостью.

Арбитраж трафика. Суть данного способа заработка – привлечение или покупка тематического трафика и его конвертация различными способами.

Плюсы интернет-бизнеса заключаются в низком пороге вхождения, образе большой компании, работе с любым количеством клиентов, 24/7, маленькой стоимости изменений, автоматизации бизнеса. Из минусов можно выделить высокую конкуренцию, анонимность, копирование, войну технологий.

В настоящее время уже очень многие смогли увидеть и убедиться в том, что в интернете сейчас выгодно и удобно работать. Действительно, теперь многие товары и разнообразные услуги предлагаются с помощью современного интернета. С каждым годом интернет-бизнес становится все более

крупними і значимими. По суті, онлайн магазини витесняють з ринка обычных розничных продавцов и простые стационарные магазины. Теперь почти каждый может приобрести почти любой товар, находясь в любом месте – для этого нужен будет обычный доступ к интернету. Многие эксперты и обычные люди считают, что сегодня бизнес в интернете располагается только на самой первоначальной стадии и перед ним открыты очень внушительные перспективы.

Самые популярные и успешные идеи для интернет-бизнеса в 2019-2020 гг.

Идея № 1: интернет-магазин или онлайн-торговля, дропшипинг;

Идея № 2: страховой брокер онлайн;

Идея № 3: консультант по розничной онлайн-продаже;

Идея № 4: разработка ПО и мобильных приложений;

Идея № 5: сервис продажи и бронирования билетов на концерты и мероприятия;

Идея № 6: каталог сайтов или компаний.

Литература:

1. BiznesSystem.ru / Статьи и прес-релизы / Что такое интернет-бизнес? [https://biznesystem.ru/chto-takoe-internet-biznes/]

2. PROMDEVELOP / Как работает интернет-бизнес? [https://promdevelop.ru/internet-magaziny-i-vse-znayut-kak-rabotaet-etot-bizne/]

3. Журнал Tinkoff / Бизнес в интернете / [https://journal.tinkoff.ru/wiki/business-online/]

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Левченко С. П.

аспірант I курсу

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Гончарук А. Г.

доктор економічних наук, професор

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Згідно з даними британського аналітичного центру Legatum Institute, за період 2015-2018 роки, ефективність української системи охорони здоров'я впала з 79 місця у світі на 137 з 149 країн [1, 2]. Причиною того, на думку експертів, є не тільки ВВП, а й впровадження неправильної організації охорони здоров'я. Тому, для України на даному етапі необхідно впровадити нову систему охорони здоров'я, яка зможе значно підвищити її якість та ефективність. Одним із сучасних підходів до системи охорони здоров'я

є особистісно-орієнтований підхід (Person-Centred Care approach), який було розроблено у Швеції, м. Гетеборг у 2010 році.

Розробкою та поширенням у світі особистісно-орієнтовного підходу займаються передові вчені із Гетеборгського Центру з Особистісно-орієнтованого Догляду (Gothenburg Centre for Person-centred Care), такі як Карл Сведберг, Інгер Екман, Чарльз Тафт, Астрід Норберг, Ева Брінк та інші. Проаналізувавши цю інформацію, можна зробити висновок щодо ефективності цього підходу. Проблема його впровадження в Україні ще досі не розроблялася, тому процес втілення цього підходу може бути перспективним.

На сьогоднішній день в Україні дуже гостро стоїть питання щодо реформування системи охорони здоров'я. Міжнародні рейтинги показують, що нинішня українська система охорони здоров'я, всупереч сподіванням, виявилася неефективною [2].

Кошти, які витрачаються на охорону здоров'я державою, витрачаються здебільшого нецілеспрямовано. Як і багато інших країн Східної Європи та СНД, Україна витрачає на охорону здоров'я понад 7 відсотків ВВП (рис. 1). Так само, як і в країнах СНД, в Україні майже половина цих витрат надходить із кишень пацієнтів. У наших західних сусідів частка таких витрат значно нижча [3].

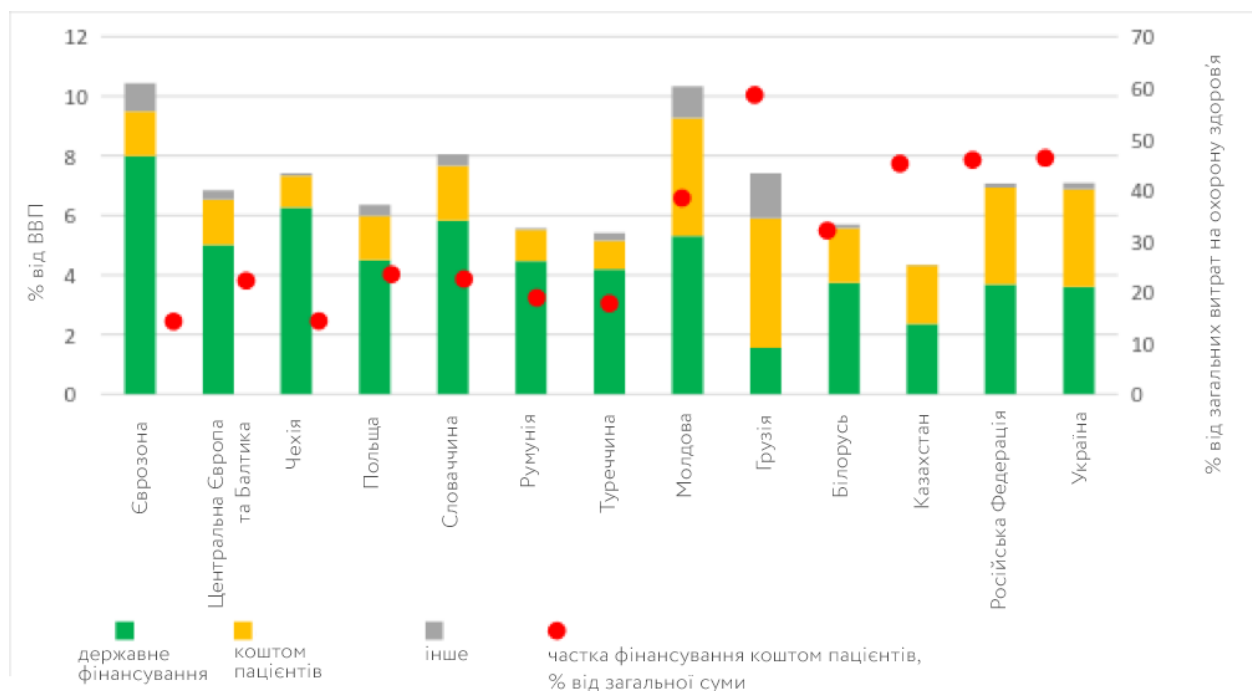

Рис. 1. Структура витрат на охорону здоров'я у % за джерелом фінансування станом на 2017 рік

Особистісно-орієнтований підхід є інноваційним підходом щодо системи охорони здоров'я. Цей підхід впроваджується у таких країнах, як Великобританія, Сполучені Штати, Іспанія, Швеція та інші країни. Ключовими компонентами особистісно-орієнтовного підходу є:

1. Партнерство. Воно передбачає взаємоповагу до знань та досвіду один одного. З одного боку – це досвід пацієнта та родичів, що живуть із цим

станом, а з іншого – експертиза медичного працівника щодо догляду, лікування та реабілітації стану – більш загальне знання.

2. Вислуховування скарг пацієнта, що описують свій стан, у поєднанні з будь-якими результатами медичних оглядів та тестів, є необхідною умовою особистісно-орієнтованого підходу. Лікування, реабілітація або допомога планується у партнерстві з медичними працівниками, а угода оформляється у формі письмового плану охорони здоров'я, що містить цілі та стратегії коротко– та довгострокового спостереження. Родичі часто спільно беруть участь у цьому процесі.

3. Документація. Третій компонент особистісно-орієнтованого підходу – це документування скарг та плану здоров'я пацієнта в журналі пацієнтів. Це повинно бути живим документом, що означає, що він повинен регулярно переглядатися, бути доступним для пацієнта в будь-який час і повинен слідувати шляхом пацієнта [4].

Згідно з даними ВООЗ, одна з п'яти осіб має у курсі свого лікування хоча б одне непотрібне обстеження та 40% витрат на охорону здоров'я витрачаються марно через неефективність. Особистісно-орієнтований підхід спрямований на виявлення непотрібних обстежень та їх усунення, оскільки саме цим шляхом можна підвищити рівень ефективності системи охорони здоров'я. Порівняльна характеристика особистісно-орієнтованого та традиційного підходу до охорони здоров'я зображена у табл. 1.

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика традиційного
та особистісно-орієнтованого підходу до охорони здоров'я**

Традиційний підхід	Особистісно-орієнтований підхід
Професіонал (лікар, фельдшер, тощо) оцінює потреби людини	Планування догляду та підтримки здійснюється разом із людиною
Планування догляду базується на медичній моделі захворювання	Планування догляду базується на соціальній моделі захворювання
Зосередженість на тому, що людина не зможе зробити	Зосередженість на цілях та прагненнях, чого б хотіла досягти людина цією підтримкою
Статичний вид здібностей та можливостей людини	Планування догляду вивчає потенціал змін, можливості для розвитку потенціалу та здібностей
Професіонал пише план догляду з невеликим або відсутнім вкладом від людини або їх представника.	Людину підтримують, щоб висловити, як вона хотіла б, щоб турбота та підтримка були надані. Професіонал надає інформацію про те, що може запропонувати послуга. Вони погоджуються, що буде в плані догляду та підтримки. Копія плану надається особі та/або їх представнику.
Акцент робиться на захисті людини від ризику.	Акцент робиться на безпечному догляді, який поважає право людини на ризики, які вони розуміють.
Процес відбувається тоді, коли професіоналу це зручно.	Бесіда з планування догляду відбувається в той момент, коли це зручно для обох сторін.
Сила в професіоналах	Сила розподіляється рівномірно

Саме тому, ВООЗ створила стратегію щодо впровадження цього підходу на період до 2026 року [6, с. 6]. Ця стратегія складається з п'яти взаємозалежних цілей: розширення можливостей та залучення людей, зміцнення управління та підзвітності, переорієнтування моделі охорони здоров'я, координація на всіх рівнях та створення сприятливого середовища шляхом реформації системи на всіх рівнях.

У зв'язку із ростом витрат на охорону здоров'я по всьому світі, особистісно-орієнтований підхід зорієнтований саме на створення доступного, якісного та ефективного лікування.

Таким чином, із викладеної інформації зрозуміло, що в Україні необхідно міняти підхід до системи охорони здоров'я. Впровадження особистісно-орієнтованого підходу дозволить залучити пацієнтів до свого здоров'я, зменшити кількість непотрібних обстежень, чим забезпечиться підвищення якості та ефективності системи охорони здоров'я та буде сприяти глобалізації України, адже його впровадження рекомендоване ВООЗ.

Література:

1. The Legatum Prosperity Index 2018. URL: <https://www.prosperity.com/rankings>
2. Украина: 137-я из 149 в рейтинге Европейского индекса здоровья пациента. *Ракурс*: веб-сайт. URL: <https://racurs.ua/2188-ukraina-137-ya-iz-149-v-reytinge-evropeyskogo-indeksa-zdorovya-pacienta.html>
3. Неефективні аспекти охорони здоров'я в Україні: чи справді якість відповідає ціні? *voxukraine*: веб-сайт. URL: <https://voxukraine.org/uk/neefektivni-aspekti-ohoroni-zdorov-ya-v-ukrayini-chi-spravdi-yakist-vidpovidaye-tsini/>
4. Person-centred Care. *GPCC CENTRE FOR PERSON-CENTRED CARE*: вебсайт. URL: <https://gpcc.gu.se/english/about-gpcc/person---centred-care>
5. WHO: What is people-centred care? *YouTube*: вебсайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=pj-AvTOdk2Q>
6. WHO global strategy on integrated people-centred health services 2016-2026. *World Health Organization*: вебсайт. URL: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/180984/WHO_HIS_SDS_2015.20_eng.pdf;jsessionid=E502B9EA8D1CA7601463600ED6996C76?sequence=1

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ

Лімарьов В. П.

студент VI курсу

Інститут права економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Деркач Т. В.

доктор економічних наук

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

В умовах перевищення пропозиції над попитом, для збереження й тим більше завоювання свого місця на ринку, вже недостатньо просто продемонструвати свою здатність зробити продукцію високої якості, яка відповідає вимогам замовника. Потрібно ще переконливо довести, що ця здатність поширюється не тільки на окремі зразки, а й на весь спектр продукції. Тобто підприємство повинне надати гарантію того, що здатне випускати високоякісну продукцію стабільно [1].

Менеджмент якості є поняттям, що включає діяльність, спрямовану на планування, забезпечення, контроль, аналіз та покращання якості продукції та послуг, що виробляються підприємством.

Менеджмент якості – скоріше концепція управління організацією, ніж технічна дисципліна. Система менеджменту якості – є системою методик, правил, інформації, ресурсів, людей і т.д., що взаємодіють у рамках організації для встановлення та досягнення цілей в області якості.

Для досягнення найкращого результату відповідні ресурси і діяльність, в яку вони залучені, потрібно розглядати як процес.

Державний стандарт ДСТУ ISO 9000-2001 також сприяє прийняттю процесного підходу в розробленні, впровадженні та поліпшенні результативності системи управління якістю для підвищення задоволеності замовника виконанням його вимог.

Для ефективного функціонування організація повинна визначити численні взаємопов'язані види діяльності і управляти ними. Діяльність, у якій використовують ресурси і якою можна управляти для перетворення входів на виходи, може вважатися процесом. Часто вихід одного процесу безпосередньо становить вхід наступного.

Процесний підхід орієнтований, у першу чергу, не на організаційну структуру підприємства, а на бізнес-процеси, кінцевими цілями виконання яких, є створення продуктів або послуг, що представляють цінність для зовнішніх або внутрішніх споживачів.

Процесний підхід підводить до необхідності переходу на, так зване, «хуже виробництво», ресурсозберігаючу організаційну структуру. Основними рисами такої реорганізації є:

- а) широке делегування повноважень і відповідальності виконавцям;
- б) скорочення кількості рівнів ухвалення рішення;
- в) підвищена увага до питань забезпечення якості продукції або послуг, а також роботи підприємства в цілому;

г) автоматизація технологій виконання бізнес-процесів.

При автоматизації, організаційній перебудові фінансової служби, розробці правил управлінського обліку і аналізі витрат багато компаній стикаються з необхідністю опису і оптимізації бізнес-процесів – процесним підходом [1]. Зображена на рисунку 1 модель системи управління якістю, в основу якої покладено процес, ілюструє зв'язки між процесами управління ресурсами, випуску продукції, вимірювання, аналізування, поліпшення та системою управління якості в цілому. Моніторинг задоволеності замовника вимагає оцінення інформації, пов'язаної із сприйняттям замовником того, як виконала організація його вимоги. Зображена на рисунку 1 модель охоплює всі вимоги державного стандарту, але не деталізує процеси [2].

Взагалі, процес – це стійка, цілеспрямована сукупність взаємозв'язаних видів діяльності, яка за певною технологією перетворює входи у виходи, що представляє цінність для споживача [3, ст. 16-18].

Вимога стандартів ISO щодо представлення системи менеджменту якості у вигляді мережі процесів є необхідною і достатньою умовою забезпечення її «прозорості», доказом потенційних можливостей забезпечення результативності. Наявність актуалізованого опису процесів (визначення, ідентифікація і взаємодія) є «об'єктивним доказом» того, що вони знаходяться під контролем, тобто в керованих умовах. Системи менеджменту якості розглядаються як частина загальної системи керівництва організацією, метою якої є ефективність і результативність роботи компанії. Якість кінцевої продукції визначається якістю процесів.

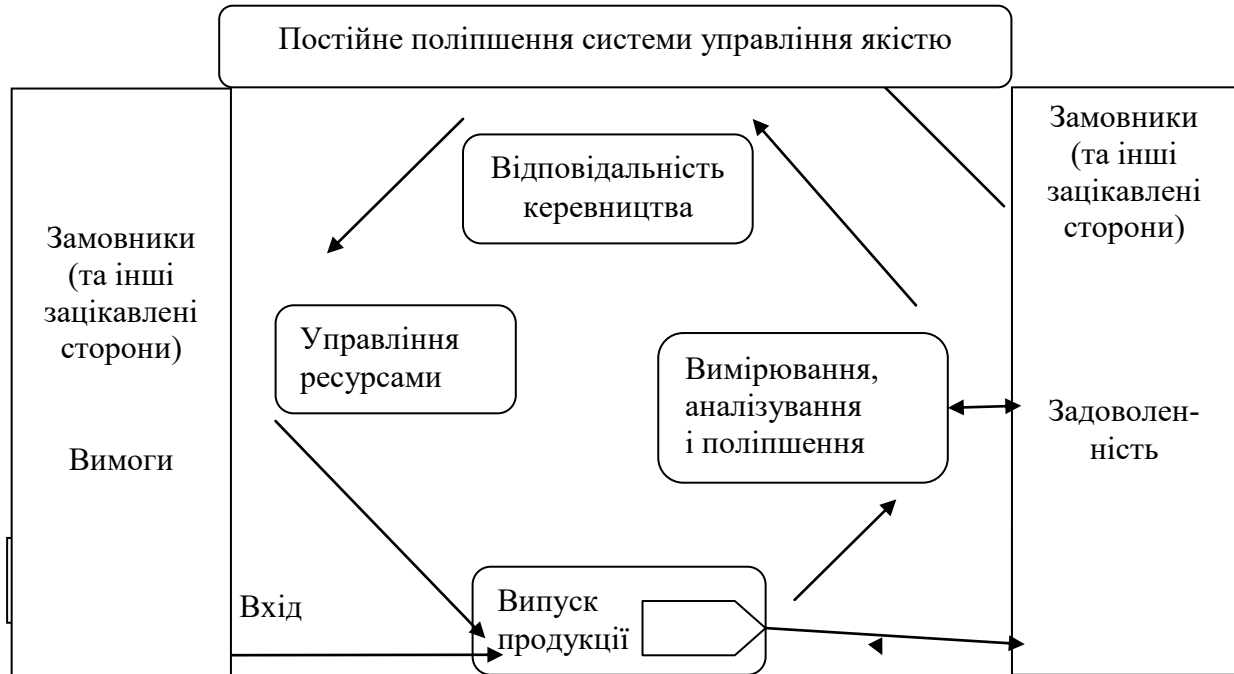

Рис. 1. Модель системи управління якістю, з основу якої покладено процес

Менеджмент якості в рамках системи якості зводиться до керівництва мережею процесів організації, які «формують» якість кінцевої продукції. У цьому і полягає системний підхід до керівництва якістю, що визначає конкурентоспроможність організації [4, ст. 39-45].

Література:

1. Білоус П. Етапи розвитку системи якості підприємства // *«Електротема»*. 2007. № 19 (51). URL: www.proelectro.info
2. ДСТУ ISO 9001-2001 Системи управління якістю. Вимоги
3. Елиферов В.Г., Репин В.В. Бизнес-Процессы: *Регламентация и управление*: Учебник. М.: ИНФРА-М, 2013. С. 319.
4. Королев В. Экономическая эффективность и стандарт ISO 9001:2000, 19.03.2007 // *«Финансовый директор»*. 2006. № 4. С. 77-82.

МЕТОДИ ПЛАНУВАННЯ РОБОЧОГО ПРОЦЕСУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСУ

Літинський В. В.

аспірант кафедри менеджменту

Науковий керівник: Гончарук А. Г.

доктор економічних наук, професор

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

При плануванні роботи у бізнесі необхідно ефективно витратити кожен хвилину робочого часу. Це збільшить результати та допоможе краще розуміти ефективність робітників, а також зробити детальні графіки ефективності компанії і на їх основі формувати чіткі зміни, які ми зможемо визначити завдяки плануванню.

Отже, нам потрібно визначити необхідні критерії, якими має відповідати наш планувальщик задач:

- Кроссплатформений. Працює на iOS, Android, macOS, Windows і в браузерах. Це необхідно, щоб у нас була можливість працювати з ним з будь-якого пристрою.
- Функціональний. Створенням простого списку завдань нікого не здивуєш. Сервіс повинен вміти розставляти пріоритети, робити нотатки, прикріплювати файли і сортувати завдання по групах.
- Хмарний. Працює онлайн і офлайн, а всі дані зберігаються в «хмарному сховищі».
- Безкоштовний. За всі програми необхідно платити – це факт. Але безкоштовна пробна версія повинна бути обов'язково. Це дозволить оцінити продукт і прийняти остаточне рішення.

- Багатомовний. Нікому не хочеться розбиратися в інтерфейсі англійською. Тому можливість вибрати мову – пріоритетний критерій вибору.
- Безпечний. Ваші дані надійно захищені від вторгнень.
- Зручний. Простий і інтуїтивно зрозумілий звичайному користувачу інтерфейс зробить роботу з планувальником ефективнішою.
- Зробивши пошуки та відібравши планувальники по нашим критеріям, а також, додавши власний досвід, можна виділити ось такі приклади, та розглянути їх більш детально.

Jira

- велика кількість розширень;
- можливість інтеграції з іншими сервісами;
- отримання аналітики по проектам;
- зв'язка з системою документування.

За допомогою цього інструменту можливо зробити дуже багатофункціональний планувальник, інтегрувавши його до інших сервісів, чи інтегрувати його до своїх власних розробок.

Trello

- Проста, але візуально приємна канбан-система, де можна створювати і перекидати завдання у вигляді карток. По суті, ми формуємо певну дошку для проекту / відділу з можливістю відстеження та обговорення завдань.
- Будь-яка картка в Trello може бути як цілим проектом, всередині якого є свої цілі, чек-листи, робочі документи, так і звичайне завдання.
- Конкурентна перевага сервісу – доступність.
- Зрозумілий та приємний інтерфейс.

На даний момент дуже популярний та безкоштовний варіант планувальника завдань для бізнесу. Дуже легко інтегрувати до google-сервісів і використовувати їх можливості у Trello.

Але, не варто недооцінювати прості, але дуже функціональні **сервіси Google**. Це класичне поєднання сервісів у єдиний інструмент, завдяки якому можливо :

- Зробити налаштування на спільний доступ.
- Зробити записи про зустрічі, звінки, тощо.
- Отримувати повідомлення на ПК, мобільний телефон, тощо.
- Хмарне сховище.
- Календар

Planfix

- Дуже багатий функціонал та інтеграція з іншими сервісами
- Детальна постановка завдань
- Графік та канбан-дошка
- Інтуїтивно зрозумілий інтерфейс

Не зважаючи на те, що це не зовсім безкоштовний сервіс, він ідеально підходить для невеличких команд та підприємств (до 5 працівників). Допомогає

ефективно і чітко організувати роботу та виставити пріоритет завдань. З особистого досвіду вважаю одним з найзручніших інструментів для планування.

Отже, за допомогою цих планувальників можливо реорганізувати робочий процес підприємства і підняти ефективність праці на інший рівень.

Планувальники вже допомагають організовувати робочі процеси багатьох підприємств, але важливо пам'ятати, що будь-який обраний спосіб планування має в першу чергу вирішувати проблеми користувача. Не важливо, який сервіс використає підприємство, будь то простий планувальник, замітка в телефоні, відправлене собі повідомлення в соціальній мережі або функціональний додаток з хмарної синхронізацією – він повинен допомагати досягати поставленої мети підприємства.

Література:

1. Документація сервісу Jira. URL: <https://www.atlassian.com/software/jira/guides> (дата звернення: 26.09.19).
2. Веб-сторінка сервісу Trello. URL: <https://blog.trello.com/> (дата звернення: 26.09.19).
3. Стаття про планування ресурсів підприємства на Вікіпедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Планування_ресурсів_підприємства (дата звернення: 28.09.19).

ІТ АУТСОРСИНГ: СУТНІСТЬ ТА ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ

Луньов Д. Ю.

аспірант I курсу PhD

спеціальності «Менеджмент»

Інститут права економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Мартинюк О. А.

доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

За останні кілька років бурхливий розвиток ІТ індустрії в Україні і в світі в цілому робить можливим розглядати нові напрямки ефективного управління в розрізі розвитку трудового, наукового, технічного потенціалів економіки. У сфері ІТ технологій є дуже поширеним такий підхід забезпечення ефективної діяльності підприємства як «аутсорсинг»

Термін «аутсорсинг» (англ. outsourcing) складається з двох частин – «out» («поза», «за межою») та «sourcing» («джерело») тобто використання зовнішніх джерел або ресурсів. На українську мову може перекладатися як «підрядництво».

Згідно зі стандартом ISO 9001:2000, аутсорсинг – це процес передачі непрофільних функцій на виконання зовнішньою стороною. Основними озна-

ками аутсорсингу є довготривалі ділові зв'язки на основі контрактних договорів між підприємством і аутсорсером; для аутсорсера передана функція є основним видом діяльності [2, 3].

Сьогодні не існує точної класифікації форм та видів аутсорсингу. Досить часто зустрічається поділ аутсорсингу бізнес-процесів на виробничий і невиробничий, а також окрема категорія «аутсорсинг інформаційних технологій» (ІТ-аутсорсинг).

Розвиток аутсорсингу призвів до його розподілу, за місцезнаходженням аутсорсера, на два типи:

1) Офшорний – це аутсорсинг за участі аутсорсингових компаній за межами країни-замовника. При цьому продукт чи послуга не буде продаватися в межах країни аутсорсера, а лише на території замовника.

2) Оншорний – внутрішній для країни аутсорсинг.

У числі найбільш поширених операцій (задач) які віддаються на аутсорсинг виступають практично будь які стандартні (не стратегічні) функції підприємства. Наведемо приклад у таблиці 1.

Таблиця 1

Відповідність департаментів та аутсорсингових послуг

Вид внутрішнього підрозділу	Вид аутсорсингової послуги	Постачальники аутсорсингових послуг
Відділ розробки	Підтримка, налаштування мереж, розробка та підтримка ПЗ, дизайн та інше	Розробники ПЗ, системні інтегратори, дизайнери
Відділ HR	Підбір кадрів, оцінка персоналу	Кадрові агентства
Штатні прибиральники	Послуги з прибирання	Клінінгові компанії
Бухгалтерія	Ведення бухгалтерії та здача звітності	Аудиторські компанії
Відділ внутрішнього аудиту	Зовнішні аудитори за індивідуальним завданням	
Відділ маркетингу	Зовнішні підрядники з маркетингу	Консалтингові компанії і рекламні агентства
Власний центр прийому дзвінків	Зовнішній Call-центр	Аутсорсингові компанії
Центр збору оперативної інформації	Зовнішній постачальник інформації	Інформаційні агентства, аутсорсингові компанії

Поняття аутсорсинг увійшло в практику бізнесу і отримало дійсно широке поширення лише з кінця 80-х р. Для визначення нових концепцій управління був введений в 1989р., коли компанія Eastman Kodak створила організацію для приватних, інформаційних та електронних служб.

Ця ідея і механізм її реалізації відомі ще з часів, коли в економічній теорії, а потім і в науковому менеджменті сформувалися поняття поділу праці, спеціалізації і кооперації. Проте саме в умовах економічної глобалізації поділ праці і виробнича кооперація в світовому масштабі відкривають абсолютно нові перспективи для застосування давно відомих принципів організації виробничої діяльності та управління нею.

Якщо називати аутсорсингом залучення послуг і ресурсів спеціалізованої фірми для вирішення окремих питань, пов'язаних з діяльністю компанії, то з цієї точки зору першим досвідом аутсорсерів можна вважати послуги юридичних фірм в США і Великобританії ще на початку XX ст. У країнах, законодавство яких засновано на прецедентному праві, вирішення питань юридичного характеру історично передається фахівцям, що мають високу кваліфікацію і необхідний досвід. При вирішенні ділових суперечок в судовому порядку виконання необхідних функцій і беруть на себе незалежні юридичні компанії. Згодом багато хто з них розширювали спектр послуг, широко впроваджуючи практику бізнес-консультування.

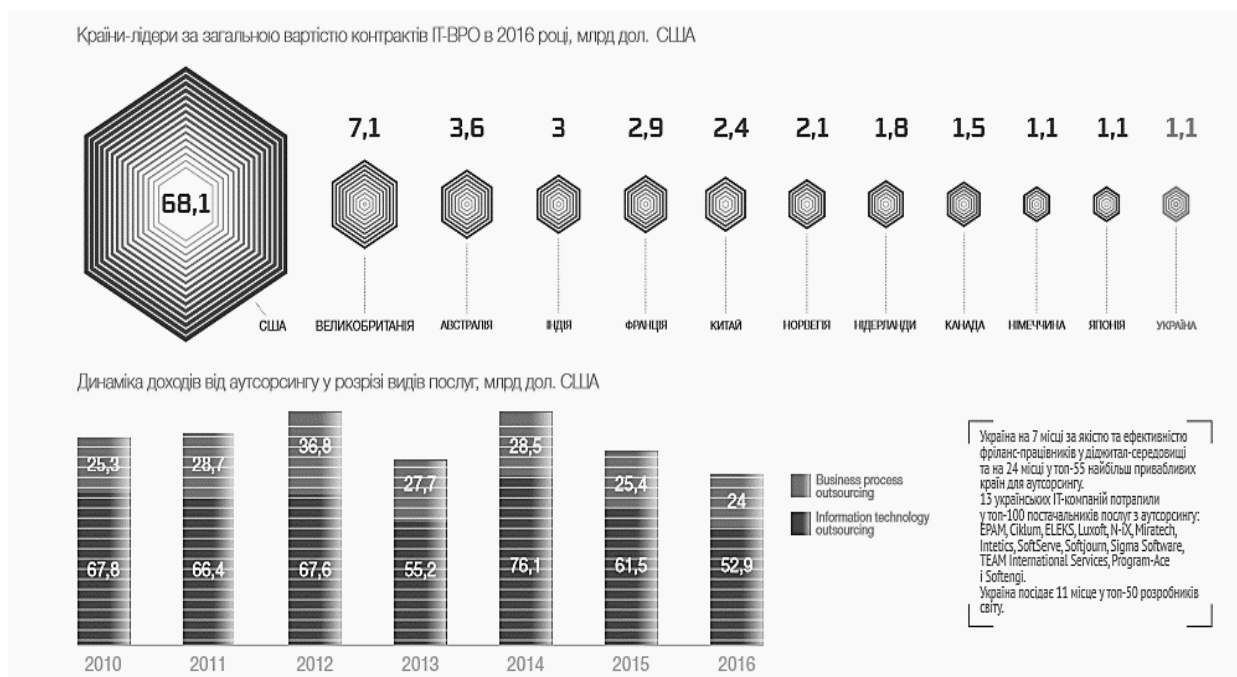

Рис. 1. Динаміка доходів від ІТ outsourcing у розрізі видів послуг (джерело [4])

До початку XX в. сумарний оборот таких компаній в економічно розвинених країнах, за оцінками фахівців, становив близько 50 млрд дол, в рік. Найбільші і відомі аутсорсингові компанії – аудиторсько-консалтингові фірми «Великої п'ятірки» KPMG, Deloitte & Touch, Andersen Worldwide, PricewaterhouseCoopers, Ernst & Young – пропонують послуги аутсорсингу в галузі управління, інформаційних технологій, оподаткування, аудиту, бухгалтерського обліку та звітності, ревізійної діяльності, юридичної забезпечення.

Переваги аутсорсингу.

1. Підвищення операційної ефективності і зменшення часу виходу на ринок для малих організацій та підприємств.
2. Скорочення витрат на непрофільні функції (такі як ІТ підтримка, наприклад) та, як слідство, підвищення якості послуг що надаються за рахунок фокусу на стратегічний рівень.
3. Більш гнучкі відносини з аутсорсерами та зменшення відповідальності (соціальної, фінансової) в порівнянні з відносинами роботодавців-працівників.

4. За рахунок зниження трудових та експлуатаційних витрат – більш гнучке положення на ринку, підвищена стійкість до можливих кризових обставин.

5. Підвищена швидкість введення нових технологій

Недоліки аутсорсингу.

До недоліків можна віднести, наприклад вільний доступ у компанії-аутсорсера до корпоративних баз даних та облікових записів (в ІТ аутсорсерах віддаються такі побічні завдання як первинне розгортання мереж та програмних середовищ, встановлення спеціалізованого програмного забезпечення або реорганізація існуючих мереж, завдяки чому аутсорсер користується повним доступом до життєважливих інформаційних мереж підприємства), можливість втрати контролю за роботою ІТ систем підприємства. Контроль доступу до конфіденційної інформації організувати дуже складно навіть за наявності спеціального системного адміністратора. Через це виявити де саме, та завдяки чому стався витік адміністративних даних буде дуже важко.

Регулювання діяльності та ведення спеціальної документації для своїх співробітників потребує набагато менших витрат ніж контроль за спеціалістами сторонньої аутсорсингової організації. Кваліфікація таких спеціалістів дозволяє швидко і чисто «замести сліди». Часто вони не несуть відповідальності навіть перед своїм роботодавцем, не кажучи вже про клієнтів. В даний час не існує практики, яка передбачала б чітку регламентацію в трудовому договорі обов'язків ІТ-фахівців аутсорсингової компанії і їх відповідальності за забезпечення конфіденційності даних своїх клієнтів.

Таким чином, із викладеної інформації зрозуміло, що ІТ-аутсорсинг може стати одним із домінантних напрямків експорту України, але існує ще багато проблем у цій галузі. За необхідної підтримки з боку держави ІТ-аутсорсинг може не тільки створити велику кількість робочих місць, але і сприятиме подальшій інтеграції вітчизняної економіки в передові світові економічні процеси. Галузь повинна стати стратегічною.

Література:

1. Види аутсорсинга. URL: <http://www.jobgrade.ru/modules/Articles/article.php?storyid=940>. Дж. Брайан Хейвуд. Аутсорсинг. У пошуках конкурентних переваг. : Пер. з англ. – М.: Видавничий дім «Вільямс», 2002.

2. Зорій О.М., Коваленко Т.В. Особливості застосування аутсорсингу. Економічний аналіз. 2013. Т. 14. № 3. С. 18–28.

3. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента. URL: https://studref.com/323906/menedzhment/vozniknovenie_razvitiye_autsorsinga.

4. 10 графіків, що відображають український ІТ-ринок в порівнянні з іншими країнами. URL: <https://ain.ua/2017/12/12/it-ukraina-10-grafikov> – 2017 рік 12 груд.

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ

Назо Ю. О., Голодок Д. О.

студентки 2 курсу магістратури

Інститут права, економіки і міжнародних відносин

*Науковий керівник: **Нестерова К. С.***

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри економіки і міжнародних економічних відносин

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Стратегія – це не просто набір цільових орієнтирів, а чітко вибудована програма конкретних дій, які необхідно вжити в довгостроковій перспективі для досягнення поставлених цілей [1].

З боку органів влади та місцевого самоврядування зростає розуміння важливості стратегії для розвитку міста, відповідно зростають вимоги до питань оцінки стратегій. Велика кількість стратегічних документів часто не відповідають навіть загальним вимогам стратегічного планування.

Оцінка стратегічного планування розвитку міст зводиться вченими до оцінки позитивних і негативних чинників реалізації варіантів стратегії, що здійснюється за експертними оцінками і вимірюється в балах. На наш погляд, експертні бальні оцінки є неминуче суб'єктивними, тому не дають точної оцінки стратегічного планування розвитку міста. О. Карлова пропонує оцінювати реалізацію стратегії через ступінь досягнення стратегічних цілей, що, в свою чергу, визначається за допомогою критеріїв управління містом. Ми згодні з необхідністю визначення ступеня досягнення поставлених цілей (результативності), однак вважаємо, що оцінювати стратегічне управління розвитком міста тільки за показниками результативності недостатньо для комплексної оцінки. Тому дана методика вимагає доповнення і вдосконалення [2].

Концепцію стратегічного планування розвитку доцільно розробляти та реалізовувати у межах районів. Так, зараз йде робота Роздільнянської районної державної адміністрації з розробки та ухвалення Стратегії соціально-економічного розвитку району до 2020 р. Проте концептуальної ідеї у порівнянні з Стратегією м. Одеси проект не містить. Крім того, обидві стратегії не передбачають розробки та впровадження системи оцінки ефективності стратегії. Вважаємо, що з метою усунення зазначеного недоліку доцільно використовувати збалансовану систему показників.

Ми пропонуємо оцінювати ефективність реалізації стратегії соціально-економічного розвитку території на прикладі м. Одеси за допомогою чотирьох складових збалансованої системи показників (далі ЗСП): фінансової, клієнтської, внутрішніх бізнес-процесів, а також навчання і розвитку персоналу.

Ефективна реалізація пріоритетних напрямків розвитку міста передбачає вирішення комплексу завдань. Стратегічні цілі і завдання з пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку міста представлені на рис. 1 [3].

Фінансові показники збережені в ЗСП оцінюють економічні наслідки вжитих заходів і є індикаторами відповідності стратегії, її здійснення і втілення загального плану удосконалення підприємства в цілому. Як правило, фінансові цілі ставляться до прибутковості і вимірюються, наприклад, операційним прибутком, дохідністю зайнятого капіталу або, як це було до недавнього часу, доданою вартістю. Альтернативними фінансовими цілями можуть бути швидке зростання обсягу продажів або генерування потоку готівки [3].

Клієнтська складова в світлі ЗСП розглядається як споживча база та сегмент ринку, в яких конкурує дане підприємство, а також як показники результатів його діяльності в цільовому сегменті ринку. Як правило, ця складова включає в себе кілька основних, або базових, показників результатів успішного втілення в життя правильно сформульованої і добре виконуваної стратегії. Наприклад, для клієнта надзвичайно важливі фактори своєчасної доставки або доставки в короткі терміни; постійного потоку нових видів продуктів або послуг; здатності постачальника не тільки передбачати нові потреби клієнта, але і можливості задовольнити їх [3].

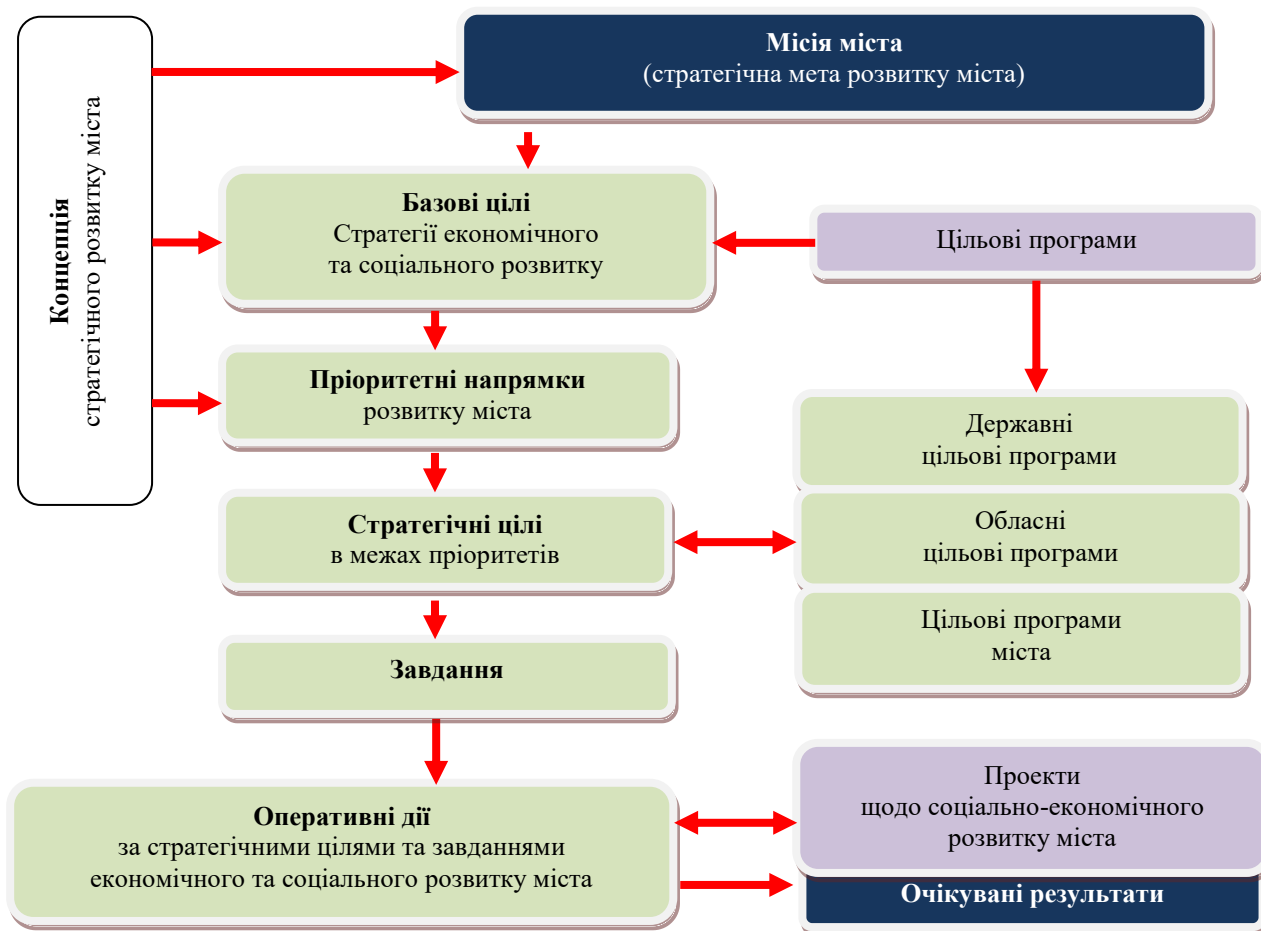

Рис. 1. Стратегічні цілі і завдання з пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку міста [2]

Складова внутрішніх бізнес-процесів визначає ті найголовніші внутрішні бізнес-процеси, які необхідно довести до досконалості. Це дозволяє компанії: – розробити такі бізнес-пропозиції споживачам, які допоможуть створити

і зберегти клієнтську базу в цільовому сегменті ринку; – задовольнити очікування акціонерів щодо високої фінансової прибутковості. Показники даного напрямку зосереджені на оцінці внутрішніх процесів, від яких великою мірою залежить задоволення потреб клієнтів і досягнення фінансових завдань компанії в цілому. Складова внутрішніх бізнес-процесів виявляє два фундаментальних відмінності між традиційним підходом і ЗСП в оцінці діяльності компанії. Наприклад, одна з фірм раптом усвідомлює, що для передбачення майбутніх потреб клієнтів або для розвитку нового напрямку обслуговування цільових споживачів необхідно розробити новий бізнес процес. Збалансована система показників висвічує ті процеси, які є вирішальними для успішного виконання стратегії, причому частина з них можуть взагалі не використовуватися в даний момент [3].

Четверта складова збалансованої системи показників ефективності визначає інфраструктуру, яку слід створити, щоб забезпечити довготривалі зростання і вдосконалення [3].

Дві попередні складові системи формували фактори, найбільш значущі для сьогодення і майбутнього бізнес-процесів. Підприємство навряд чи зуміє досягти довгострокових цілей, користуючись технологічними можливостями сьогодення. Агресивна глобальна конкуренція вимагає від компаній постійного вдосконалення при створенні вартості для клієнтів і акціонерів.

Перші три складові збалансованої системи виявляють великий розрив між існуючими можливостями людей, систем і процедур і тими, які потрібні для прориву в діяльності. Для того щоб ліквідувати цю прогалину, підприємство повинно інвестувати в перенавчання персоналу, вдосконалення інформаційних технологій і систем, створення взаємозв'язку між організаційними процедурами і щоденними операціями. Ці цілі формуються складовою ЗСП, яка називається навчання і розвиток персоналу.

Отже, збалансована система показників – це параметри досягнення бажаних результатів і процесів, які призводять до цих результатів.

Чотири складових ЗСП дозволяють досягти балансу між довгостроковими і короткостроковими цілями, між бажаними результатами і факторами їх досягнення, а також між жорсткими об'єктивними критеріями і м'якшими суб'єктивними показниками. На перший погляд, багатопланова збалансована система може здатися досить складною і заплутаною, однак насправді, правильно складена, вона відображає спільність цілей, оскільки всі параметри спрямовані на виконання єдиної стратегії.

Література:

1. Ткаченко А.М. Управління фінансовими ресурсами підприємства та оптимізація вартісної структури капіталу. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2006. № 5. С. 297-299.
2. Програма розвитку туризму в м. Одесі 2016-2020 роки: веб-сайт. URL: <http://omr.gov.ua> (дата звернення: 16.03.2016).
3. Сталинская Е.В. Сбалансированная система показателей и стратегическая карта как инструменты формирования и реализации стратегии предприятия. *БизнесИнформ*. 2010. № 2. С. 78-83.

«ЕФЕКТ ТОМА СОЙЕРА» ЯК ОДИН ІЗ ПРИЙОМІВ МОТИВАЦІЇ В КОМПАНІЇ

Онищенко В. Д.

студент II курсу магістратури

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

*Науковий керівник: **Коваленко Н. П.***

доктор фізико-математичних наук,

професор кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Внутрішнє спонування, яке змушує людину діяти, постійно бути сконцентрованим на своїй цілі, набагато важливіше, ніж зовнішній мотив.

Менеджмент постійно шукає «формулу» мотивувати персонал, дати поштовх до дії в робочому середовищі, контролювати потік виконаних завдань і в цьому дотримуватися корпоративного стилю і місії компанії. Немає єдиного уявлення про те, як виглядає справжня мотивована команда, всі проходять через помилки, експерименти, в постійному пошуку свого шляху розвитку і мотивування персоналу. Але є психологічні прийоми, які впливають на команду і людини в цілому.

Почнемо з простого покупця, який не замислюється про те, як на нього впливають різні джерела інформації, впливу WOW-ефекту (це те, що підкорює спочатку зовнішні рецептори, а потім і внутрішні. Підкорити очі може красива обкладинка книг, а купити товар масове зацікавлення) на споживача, підвищує ступінь зацікавленості в тому чи іншому продукті. Прикладом може послужити компанія Apple, яка 18 жовтня 2018 року, напередодні своєї другої за значимістю презентації, розіслала сотні варіацій запрошення на захід 30 жовтня. Скрізь красувався різний логотип з надкушеним яблуком – один іншого чудніше. У спробах розгадати сенс послань в мережі з'являлися різні інтерпретації послання. І цей процес зацікавив «холодну» аудиторію, ніхто вже не зрозумів, що головним змістом презентації був продаж вторсировини – MacBook Air і iPad Pro, яка в багато разів поступається продажу Apple iPhone. Ось що може зробити з масовою свідомістю проста зацікавленість.

А як же змусити людей працювати, виконувати складні операції і завдання в компанії? Візьмемо приклад з роману Марка Твена «Пригоди Тома Сойєра». Том одного разу отримав покарання від тітки Поллі за погану поведінку – пофарбувати огорожі в тридцять ярдів. З таким завданням зникає будь-яке бажання щось робити. Але Тому прийшла в голову геніальна ідея – представити покарання у вигляді привілею. Проходячи повз, хлопчики, його друзі та однолітки, знущалися над роботою, яку йому доводиться робити. Вони були здивовані, коли Том сказав, що білити паркан набагато цікавіше і не кожному хлопчикові довіряють таку відповідальну роботу. Він взявся за роботу і робив вигляд, що це саме відповідальне і захоплююче заняття в його житті. Відповідальне доручення, зацікавленість і важливість роботи так мотивували

друзів, що вони почали просити дати їм хоча б по парі хвилин для участі в фарбуванні паркану. «Ефект Тома Сойера» вплинув на багато компаній.

На сьогоднішній день в таких компаніях, як General Electric, Microsoft, IBM, працює система стратегічного менеджменту, де керівник не долає опір персоналу, а навпаки, пропонує вносити ідеї в основу стратегії всієї компанії. В першу чергу менеджери і керівники відділів «спілкуються на рівних», немає як такої ієрархічної орг. структури в мотиваційному плані, немає конфлікту і заперечення, придушення цих інтересів. По-друге, управлінська здатність мотивувати співробітників бажанням організовувати і «творити» є основою стратегічного управління.

Компанія IBM з генеральним керівником Джіні Рометті запатентувала «програму прогнозування втрати кадрів», що є хорошим аналітичним інструментом для збору інформації про співробітника, допомагає менеджерам знизити рівень плинності персоналу і запобігти звільненням завчасно. За допомогою програми вдалося зберегти близько 300 млн. доларів і скоротити відділ кадрів в компанії на 30%. Аналізуючи кожного співробітника, знаходиться індивідуальний підхід до вирішення завдань.

Залучаючись до процесу роботи над проектом, працівник стає співробітником і сам керує показником ефективності.

«Філософія Toyota 2001» – документ з'явився плодом гарячих дебатів тих часів, в якому чітко представлені принципи, про які писалося вище. Основою документа є формування системи виклику і заохочення співробітникам, довгостроковим завданням. Повага і система взаємної довіри зробили компанію Toyota світовим лідером.

Висновок: якщо управлінець хоче бачити якісного співробітника і хороший результат компанії, він повинен дати свободу лідерським здібностям персоналу, бути готовим ставити людей відповідальними за результат дуже цінного проекту, в результаті чого зростає «бізнес-одиниця», яка в подальшому буде приносити плоди всієї компанії в цілому.

Література:

1. Даніел Пінк «Драйв: Що насправді нас мотивує» / Деніел Пінк; 3-е изд. М.: Паблішер, 2016. 274 с.
2. Джефрі К. Лайкер «Філософія Toyota. 14 принципів роботи злагодженої команди» / Джефрі К. Лайкер; – 1-е изд. М.: Наш Формат. 2017. 424 с.

ОСОБЕННОСТИ РЕСУРСНОГО МЕНЕДЖМЕНТА В РАЗРАБОТКЕ МАРКЕТИНГОВОЙ КОНЦЕПЦИИ IT-ПРОДУКТА

Осиевская Л. Р., Потычев Е. С.

*студенты II курса магистратуры
специальность «Арт-менеджмент»*

Институт права, экономики и международных отношений

Научный руководитель: Лебедева Н. А.,

*кандидат технических наук, доцент,
доцент кафедры менеджмента*

Международный гуманитарный университет

г. Одесса, Украина

Маркетинг IT компаний – важное научно-практическое направление, которое находится в состоянии постоянного развития. Ф. Котлер рассматривает маркетинг инноваций с точки зрения электронной коммерции, определяя новые пути развития маркетинговой деятельности IT компаний.

Спектр маркетинговых приемов, которые используют IT-компании, постоянно расширяется – появляются новые инструменты и технологии, прежде всего связанные с развитием и распространением Интернета, совершенствуются традиционные методики, но системы менеджмента многих отечественных IT – компаний остаются неизменными.

Ресурсный менеджмент – это не только система классификации специалистов компании, а и важная часть общей маркетинговой стратегии. Ресурсный менеджмент – это стратегия управления персоналом в IT-индустрии. Сегодня большая проблема IT-рынка – его несбалансированность. С одной стороны, можно наблюдать возрастающий дефицит профессионалов и стабильный рост зарплат, с другой – излишек специалистов с недостаточным уровнем квалификации. Как следствие – возникает возрастающая конкуренция за квалифицированные человеческие ресурсы. Руководители IT -компаний вынуждены все чаще задумываться о том, что квалифицированные сотрудники – не просто необходимость, а весомый источник конкурентного преимущества. Вопрос квалификации и доступности специалистов это важнейший вопрос для любой компании, который имеет решающее значение для успешности бизнеса. Стратегия IT-компаний – определяющий фактор для процесса управления ресурсами. И в конечном счете именно стратегия диктует, какие ресурсы понадобятся компании в ближайшие годы. Или другими словами – ответственность за то, чтобы проекты компании были своевременно и с надлежащим качеством выполнены. Конечно же, в рамках стратегии компании. Сегодня многие компании уделяют значительное внимание оцениванию компетенции сотрудника, его возможностей, опыта и умений. Такая стратегия гарантирует оптимальное использование ресурсов компании, их наличие в любой момент с необходимым качеством и в заданном количестве, а также постоянный контроль квалификации ресурсов. Основная задача ресурсного

менеджмента компании – обеспечение бесперебойного функционирования высококвалифицированных человеческих ресурсов компании. В зависимости от целей клиента, бюджета и временных ограничений проекта, ресурсный менеджмент позволяет сформулировать оптимальное предложение. В современных условиях такой подход к управлению человеческими ресурсами IT-компаний включает в себя законы, принципы, методы и функции, технологии управления и практику управленческой деятельности. Основной задачей системы управления персоналом является не только формирование профессиональной управленческой деятельности, которая учитывает технические, экологические, экономические, организационные, социальные, психологические, политические и другие аспекты, а и взаимодействие и управление маркетингом. Компании, которые имеют целью рост и выход на международную арену должны уделить внимание использованию ресурсного менеджмента в системе управления маркетингом. Оптимизация ресурсного менеджмента компании и ее интеграция в общую маркетинговую стратегию будет содействовать повышению конкурентоспособности компании. IT-услуги имеют высокую стоимость, поэтому затраты клиента должны быть полностью обоснованными. Традиционно в IT-индустрии принята следующая система учета уровней квалификации: Junior, Middle, Senior. Для каждого уровня существует своя стоимость ресурса, которую диктует рынок. Это позволяет не обращать внимание на стоимость каждого конкретного сотрудника, а оперировать уровнями квалификации, которая дает большую свободу менеджерам проектов при планировании. На основе исследования опыта зарубежных компаний были выделены несколько вариантов стандартных предложений, которые классифицируются за сложностью проекта, ограниченностью времени и пожеланиями клиента: сложный проект, который нуждается в работе специалистов наивысшей квалификации senior. На выполнение предоставляется достаточно времени. На проект привлекаются специалисты уровня senior и под их руководством middle, способные решать сложные задачи в короткие сроки; сложный проект, который нуждается в работе специалистов наивысшей квалификации senior. На выполнение предоставляется мало времени. В таком случае на проект привлекаются наилучшие специалисты, которые способны решать сложные задачи в короткие сроки; проект средней сложности, который нуждается в работе специалистов средней квалификации middle. На выполнение предоставляется достаточно времени. На проект привлекаются специалисты уровня middle; проект средней сложности, который нуждается в работе специалистов средней квалификации middle. На выполнение предоставляется мало времени. На проект привлекаются специалисты уровня senior и под их руководством middle, способные решать сложные задачи в короткие сроки; простой проект, который нуждается в работе специалистов начального уровня junior. На выполнение предоставляется достаточно времени. На проект привлекаются специалисты уровня middle и под их руководством junior; простой проект, который нуждается в работе специалистов начального уровня junior. На выполнение предоставляется мало времени. На проект привлекаются специалисты уровня middle.

Таким образом, применение ресурсного подхода позволяет представить инфраструктурное обеспечение менеджмента в виде системы взаимосвязанных и взаимодополняющих компонентов, а именно организационной культуры, организационной структуры, информационных технологий, общего знания, физического пространства и процедур управления человеческими ресурсами. Дальнейшие исследования в этом направлении будут продолжены в конкретизации роли отдельных инфраструктурных компонентов менеджмента в зависимости от типа организации, стратегии и направлений развития.

Литература:

4. Батра, Раджив, Майерс, Джон Дж., Аакер, Дэвид А. Рекламный менеджмент: Пер. с англ. 5-е изд. М.; СПб.; К.К Издательский дом «Вильямс», 2001.
5. Катлип, Скотт, М., Сентер, Аллен, Х., Брум, Глен, М. Паблик Рилейшнз. Теория и практика, 8-е изд.: Пер. с англ.: Уч. Пос. М.: Издательский дом «Вильямс», 2000.
6. Котлер Ф., Армстронг Г., Сондерс Дж., Вонг В. Основы маркетинга. Киев, Издательский дом «Вильямс», 2003.

МИТНА ВАРТІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Пишина В. В.

студентка II курсу магістратури

Спеціальність: Публічне управління та адміністрування

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Деркач Т. В.

доктор економічних наук, доцент,

завідувач кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Основне визначення митної вартості викладене в ст. VII Генеральної угоди з тарифів та торгівлі (ГАТТ), прийнятої у 1947 р. У цьому документі митна вартість визначається як величина, що базується на дійсній вартості товару, що ввозиться та обкладається митом, або вартості аналогічного товару. У цьому разі митна вартість прив'язана до вартості товару, за якою він проданий з країни експорту в країну імпорту чи до вартості аналогічного товару, що проданий з країни експорту в країну імпорту.

Конвенція про оцінку товарів у митних цілях (м. Брюссель, 1950 р.) має інше визначення митної вартості. У цьому документі митна вартість визначена як нормальна ціна, тобто ціна, яка могла бути виручена при продажу на вільному ринку між незалежними один від одного покупцем та продавцем.

Така нормальна ціна прямо не пов'язана з ціною угоди. Це ринкова ціна товару – найбільш вірогідна ціна, за якою товар може бути відчужений на відкритому ринку в умовах конкуренції, коли сторони угоди діють розумно, мають усю необхідну інформацію, а на ціні угоди не позначаються якісь надзвичайні обставини. Фактичні відхилення від цієї ціни цілком бралися до уваги тільки у випадках, коли декларована вартість була вище від обчисленого значення. Відмінності в бік зменшення бралися до уваги в розмірі величини, що не перевищувала 10% від вартості [1]. Згідно нормативного визначення, митна вартість товару – це вартість, що використовується для митних цілей, яка базується на ціні, що фактично сплачена чи підлягає сплаті за товари. При визначенні митної вартості до неї включаються фактурна вартість – ціна товару, зазначена в рахунку-фактурі (інвойсі), а також такі фактичні витрати, що до нього не включено:

- комісійні та брокерські;
- вартість тари та пакування, невіддільних від товару;
- належним чином розподілена вартість сировини, інструментів, матеріалів, робіт та послуг, якщо вони поставляються для використання у зв'язку з виробництвом та продажем на експорт оцінюваних товарів, та раніше не включалися до їх вартості;
- роялті та інші ліцензійні платежі, що стосуються оцінюваних товарів;
- частина виручки від перепродажу товарів на митній території України, яка прямо чи опосередковано йде на користь продавця;
- на транспортування, навантаження, розвантаження, перевантаження та страхування до пункту перетину митного кордону України [2].

Під економічною безпекою держави, здебільшого, розуміють стан економічного забезпечення національної безпеки держави, певні заходи, спрямовані на постійний та стабільний розвиток економічної системи держави, що включає механізм протистояння зовнішнім загрозам. Відтак, економічну безпеку держави слід розглядати як комплексну систему, яка включає в себе певні елементи і напрями. Митна безпека як складова економічної безпеки держави є комплексом (системою) ефективних економічних, правових, політичних та інших заходів держави і суспільства із захисту інтересів (у тому числі інтересів власності) народу та держави в зовнішньоекономічній сфері [3].

На сьогоднішній день у забезпеченні економічної безпеки держави найважливішу роль відіграє митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Одним із основних напрямів митного-тарифного регулювання є забезпечення повноти справляння митних платежів під час здійснення зовнішньоекономічних операцій та їх своєчасне перерахування до бюджету. Важливою складовою митно-тарифного регулювання товарів є митна вартість. Від ефективності адміністрування митної вартості товарів залежить рівень надходжень митних платежів до бюджету, які забезпечують економічну безпеку держави. Оскільки митна вартість товару виступає базою при митному оподаткуванні та від її достовірного визначення залежить, зрештою, фінансове благополуччя країни.

Митна вартість товару виступає важливим і потужним фінансальним елементом, від якого, у тому числі, залежить поточний фінансовий стан національної економіки [4].

Розглядаючи місце митної безпеки в системі економічної безпеки на рис. 1, слід зазначити, що, з одного боку, вона є складовою фінансової безпеки держави, і в тому числі податкової, а з іншого – зовнішньоекономічної. Розглядаючи фінансову безпеку як першу складову та її вплив на забезпечення митної безпеки, підкреслимо, що під час стягнення митних платежів і перевірки під час митного оформлення товаросупровідних документів фінансового характеру відбуваються фінансові відносини в митній сфері.

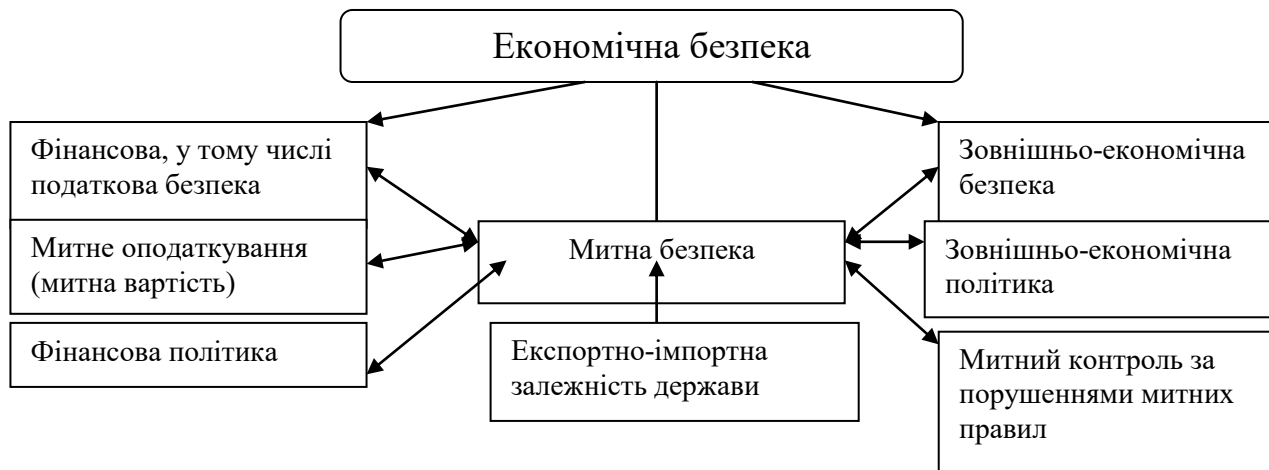

Рис. 1. Місце митної безпеки держави в системі складових її забезпечення

Особливістю митного оподаткування є те, що воно є складовою як зовнішньоекономічної, так і фінансової безпеки держави.

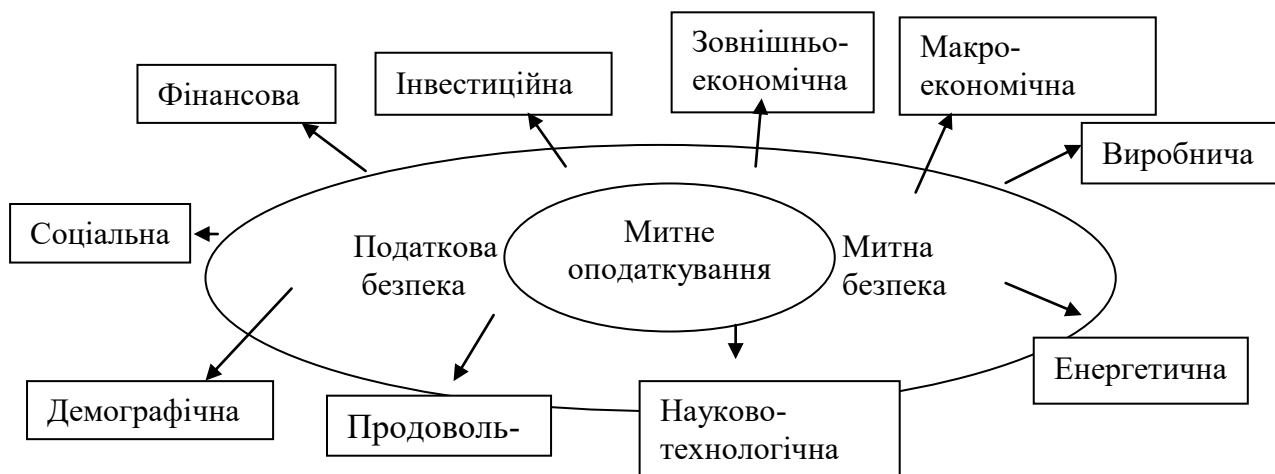

Рис. 2. Місце і роль митного оподаткування в системі економічної безпеки держави

Такі митні платежі, як податок на додану вартість з ввезених в Україну товарів, акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів і мито

входять до податкової системи України, основною законодавчою базою їх справляння та адміністрування є Податковий та Митний кодекси.

Друга складова, що впливає на забезпечення митної безпеки, тісно пов'язана із фінансовою безпекою, – це митне оподаткування (митна вартість). Митне оподаткування – це частина загальнодержавної системи оподаткування, невід'ємна складова зовнішньоторговельної, фіскальної та регуляторної політики будь-якої країни світу

Четверта і п'ята складові забезпечення митної безпеки пов'язані зі здійсненням зовнішньоекономічної діяльності шляхом реалізації принципів зовнішньоекономічної політики. Ефективне митне та податкове регулювання зовнішньоекономічної діяльності сприяє:

1. Захисту вітчизняної економіки від нелегальної торгівлі та демпінгу;
2. Законному переміщенню товарів і транспортних засобів через митний кордон України;
3. Розширенню обсягів та урізноманітненню видів зовнішньоекономічної діяльності, а також стимулює інвестиційну діяльність, розвиває конкурентоспроможну економіку, збільшує обсяги виробництва і тим самим забезпечує повне надходження податків і зборів до державного та місцевих бюджетів і державних цільових фондів і, врешті-решт, впливає на рівень забезпечення митної безпеки держави.

Інтенсивність інтеграції України у світовий економічний простір суттєво залежить від стану як її митної, так і податкової політики. На нашу думку, зовнішньоекономічна безпека та митна безпека однозначно перетинаються в місці здійснення і часі реалізації митної та податкової політики держави.

Стосовно шостої складової забезпечення митної безпеки держави – експортно-імпоротної залежності – слід зазначити, що в Україні значні обсяги зовнішньоторговельних операцій здійснюються в режимі імпорту та експорту, тому ця складова пов'язана з експортною та імпоротною безпекою держави.

«Імпортна безпека – раціональна та географічна збалансованість імпорту, що позитивно впливає на розвиток національної економіки, захищає внутрішній ринок і національного товаровиробника, сприяє зміцненню конкурентоспроможності вітчизняної продукції та експортної незалежності країни» [5, с. 24].

Особливістю забезпечення митної безпеки України є те, що діяльність митних органів спрямована на поточний митний аудит, тобто перевірку митної вартості товарів, визначення країни походження товару, перевірку тарифної класифікації, правильності нарахування митних платежів, ідентифікацію ризикових контрагентів та перевірку інших документів і відомостей безпосередньо при митному оформленні товарів й транспортних засобів, що технічно ускладнює митне оформлення, створює часові незручності при транспортуванні товарів, суттєво знижує фізичну пропускну спроможність митних постів та, відповідно, негативно впливає на обсяги експортно-імпортних операцій.

Література:

1. Бирюков Ю. В. Контрактные цены во внешней торговле / Ю. В. Бирюков, М. В. Долгова // *Форум* : метод. сб. 2000. № 8. С. 113-153.

2. Митний кодекс України від 13.03.2012р. № 4495-VI: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

3. Актуальні питання теорії та практики митної справи : монографія /за заг. ред. І. Г. Бережнюка. – Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013. 428 с.

4. Борисенко О.П. Удосконалення державних механізмів управління митними ризиками при реалізації зовнішньоекономічної політики. *Наукові праці. Державне управління*. 2012. Випуск 190. Том 202. С. 158-163. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/govermgmt/2012/202-190-26.pdf>

5. Про національну безпеку України: Закон України від 08.07.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Ряба Ю. Ю.

студент магістрант II курсу

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковій керівник: Деркач Т. В.

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Значення інвестицій у сучасній економіці складно переоцінити, оскільки вони створюють необхідну матеріально-технічну базу для здійснення відтворювального процесу, виступають джерелами фінансування діяльності компаній, а позитивна величина чистих інвестицій забезпечує розширений характер відтворювального процесу. Для будь-якої країни дуже важливим показником динамічного розвитку та інтегрування в міжнародне економічне співтовариство є ступінь залучення іноземних інвестицій.

Приплив прямих іноземних інвестицій у розвинені країни скоротився на 37% до 712 млрд. доларів. Різко обірвалася тенденція зростання ПІІ 2015 і 2016 років, коли щорічний приплив інвестицій у розвинені країни перевищував 1 трлн. доларів. Основну роль при цьому зіграли такі чинники як значне скорочення потоків ПІІ до Сполученого Королівства після виключно великих по вартості злиттів і поглинань 2016 року і ситуація в Сполучених Штатах, де влади вживали заходів по боротьбі з податковою інверсією.

Вивіз прямих іноземних інвестицій з розвинених країн залишався майже на рівні 2016 року. Збільшення прямих іноземних інвестицій в США, яке пояснюється реінвестуванням прибутку, і Японії, де міжнародні компанії продовжували шукати джерела зростання прибутку за кордоном, компенсувало сукупне скорочення вивозу ПІІ з країн Європи.

У Європі сукупний обсяг вивезення ПП знизився на 21% до 418 млрд. доларів (рис. 1). Якщо простежити динаміку обсягів прямих іноземних інвестицій по країнам Європи, то різко зріс вивіз прямих іноземних інвестицій з Німеччини та Сполученого Королівства [1]. На високому рівні зберігається вивезення ПП з Франції.

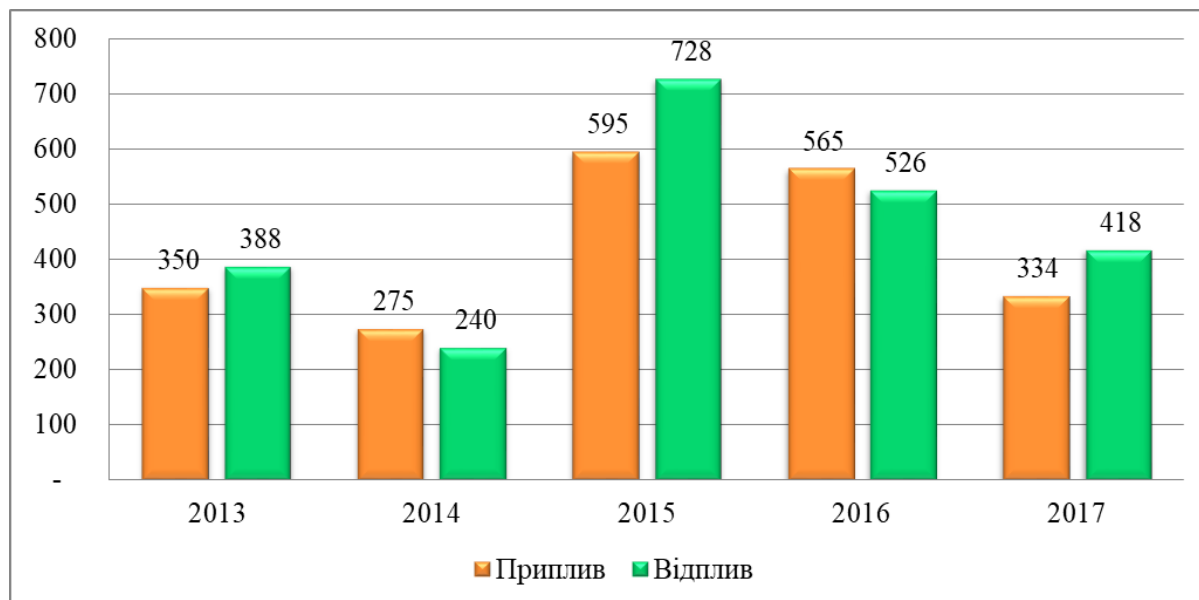

Рис. 1. Динаміка обсягів припливу та відпливу ПП у європейському регіоні за період з 2013 по 2017 роки, млрд. доларів [2]

За даними ЮНКТАД у 2018 році приплив ПП в розвинені країни Європи зріс. Позитивною ознакою є збільшення вартісного обсягу оголошених нових проектів (на 25% до 318 млрд. доларів). Однак фактором невизначеності виступають існуючі перешкоди в глобальній торговій політиці.

Здатність Європи залучати все більше проектів ПП підтверджує привабливість її економічного середовища. Азійські інвестори продовжують підвищувати свою довіру до Європи. Так, китайські компанії реалізували 297 проектів з прямими іноземними інвестиціями в Європі у 2017 році, що на 25% більше, ніж у 2016 році. Проекти з маркетингу та продажу складають левову частку усіх існуючих проектів Китаю – 67%, виробничі проекти складають 17% сукупної кількості китайських проектів, а 16% – це інвестиції в НДДКР, які збільшились на 10% до 2016 року [3]. Великий ринок Європи, понад 500 мільйонів споживачів, робить інвестиції у нові товари та послуги особливо привабливими, а також дозволяє іноземним компаніям досягти економії на масштабі. Відкриті кордони полегшують рух капіталу та сприяють модернізації інфраструктури міст та регіонів як у Західній, так і в Центральній та Східній Європі.

Основними країнами-реципієнтами прямих іноземних інвестицій у 2017 році є Нідерланди, Франція, Швейцарія, Велика Британія та Німеччина (рис.2). Прямі іноземні інвестиції у Велику Британію, яка довгий час займала лідируючі позиції з приймання іноземного капіталу [4], у 2017 знизилася на 92% (9 місце

серед країн Європи) у зв'язку з тим, що потенційні інвестори очікують погіршення інвестиційного середовища після виходу країни з європейського союзу.

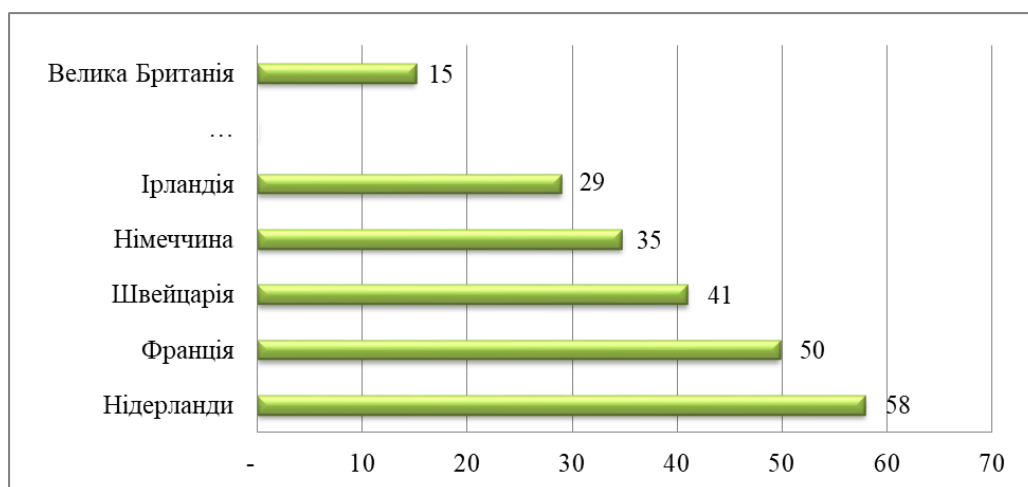

Рис. 2 Обсяги надходжень ПІІ у 2017 році за рецепієнтами, млрд. доларів [4]

Варто розглянути основні сектори, які приваблюють найбільше іноземних інвестицій у Європу (рис. 3). Так, на сектор розробок програмного забезпечення та бізнес-послуг у 2017 році припадає чверть іноземних інвестицій, що є, в свою чергу, основою цифрових трансформацій у Європі. Програмне забезпечення стало найбільшим джерелом приваблення прямих іноземних інвестицій в Європу в 2017 році, у цьому напрямку реалізовано 780 проектів.

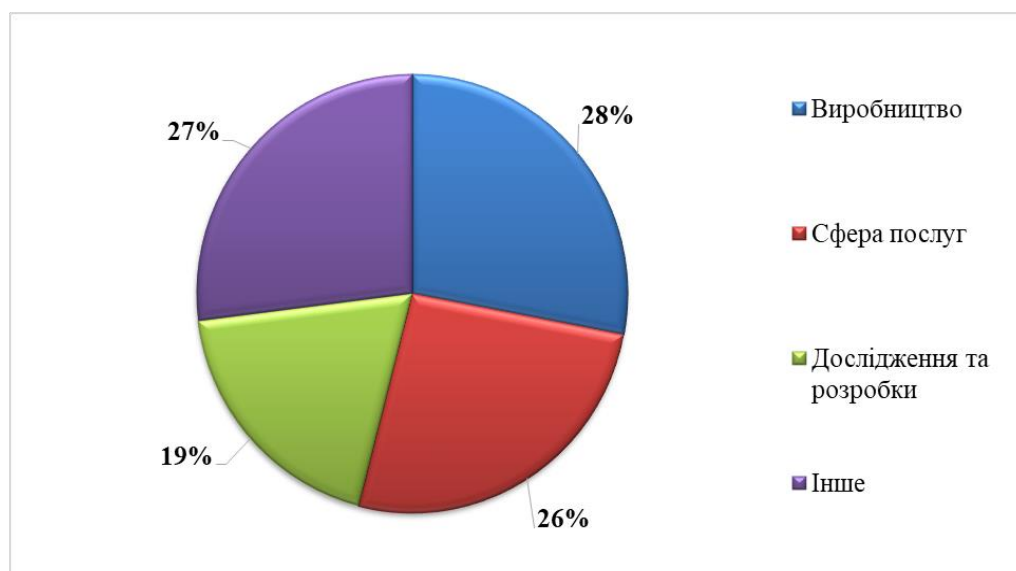

Рис. 3. Основні напрямки іноземних інвестицій до Європи у 2018 році, відсотки [4]

Бізнес-послуги стали другою активною галуззю для залучення прямих іноземних інвестицій, а кількість проектів у 2017 році зросла на 47%. Це було

обумовлено інтенсивною діловою активністю у Франції, Іспанії, Великобританії та Німеччині. Ірландія та Нідерланди також зробили вражаюче зростання на 343% та 133% відповідно у проектах з іноземним фінансуванням бізнесу в 2017 році [3]. Європейський виробничий сектор, у якому було оголошено 1,455 проєктів, сприяв підвищенню кількості робочих місць на 53% у 2017 році, що на 6% більше, ніж у попередньому році.

Серед основних інвесторів в Європу є Китай, Сингапур, США та Канада. Зокрема, китайські інвестиції останнім часом викликають найбільше занепокоєння у Європі, адже вони спрямовані на стратегічно важливі джерела зростання європейської економіки: хайтек, включаючи товари подвійного використання, транспорт, енергетику (включаючи АЕС), інфраструктурні проєкти.

До того ж, аналітики стверджують, що є підозри, що китайці купують компанії не стільки для прибутку, скільки для використання їх інтелектуальної власності у себе в країні, в Китаї, а при нагоді – й для впливу на стратегічні вузли європейської економіки [5].

Дослідження багатьох науковців підтверджують важливість приваблення прямих іноземних інвестицій у тому числі й у розвинені країни. Іноземні інвестиції також спроможні здійснювати вплив на розвинені країни, шляхом стимулювання модернізації економіки цих країн, а також пришвидшення їх технологічного вдосконалення та оснащення. Ефект від прямих іноземних інвестицій на розвинені країни та країни, що розвиваються, відрізняється лише масштабами та існотністю впливу на економіку. Так, країни, що розвиваються, будуть більш виражено відображати результати залучення ПІІ у різних сектори економіки.

Література:

1. World Investments Report 2018: Investment and new industrial policies URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_en.pdf
2. Офіційний сайт Конференції ООН з торгівлі та розвитку // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>
3. Шемелин Д. Инвестиции как угроза: зачем ЕС перекрывает кислород китайскому капиталу // Украинская правда. –2017 // URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/experts/2017/08/17/7069823/>
4. Santander Trade portal // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://en.portal.santandertrade.com/>
5. Китай захоплює Європу. Торгова війна США з ЄС // Корреспондент. – 23 липня 2018 // URL: <https://ua.korrespondent.net/world/3992799-kytai-zakhopluie-yevropu-torhova-viina-ssha-z-yes>

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ «ARTWALK»

Смірнова А. О.

студентка II курсу магістратури

Інститут права, економіки, та міжнародних відносин

Науковий керівник: Мартинюк О. А.

доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Головною метою будь-якого соціального проекту є створення вигоди для суспільства, тобто позитивний соціальний ефект. Як соціальні вигоди від реалізації проектів у суспільному секторі можуть виступати такі соціально значущі результати, як зниження рівня безробіття або злочинності, створення нових високооплачуваних робочих місць, зміни у структурі зайнятості населення, розширення спектра соціальних послуг або зниження їх вартості тощо.

Соціальний проект – це сконструйоване ініціатором проекту нововведення, метою якого є створення, модернізація та підтримка матеріальних та духовних цінностей, взаємодія яких визнається позитивним по соціальному відношенню. Іншими словами – комплексна дія людини, чи групи людей, що направлена на вирішення певних проблем соціуму, на його трансформацію та покращення рівня життя.

Головною ціллю соціального проекту є розвиток та створення цінностей суспільства. Через велику кількість соціальних проблем (розвиток інфраструктури, підтримка людей з інвалідністю, культурний занепад, тощо) однією із головних рис соціального проекту стає різноманіття його видів.

Види соціальних проектів розділяють за певними критеріями. Розглянемо основні – за характером проектних змін, за направленням діяльності, за особливостями фінансування, за масштабом та за строком реалізації.

За характером проектних змін проекти бувають інноваційні та підтримка.

– інноваційні – впровадження принципово нових розробок, тому цей вид тісно пов'язаний із науково-технічною сферою;

– для підтримки (реанімаційні, реставраційні) існують для підтримки культурного надбання, екологічного стану.

За направленням діяльності види проектів поділяють на освітні (розвиток економіки, адаптація населення у сучасному світі, підвищення рівня кваліфікації), науково-технічні, та культурні (традиції, покращення рівня життя суспільства, культурний розвиток).

За особливостями фінансування існують інвестиційні, спонсорські, кредитні, бюджетні, та благодійні види проектів. Але більшість соціальних недержавних проектів будуються як проекти зі змішаним фінансуванням, адже він допомагає акумулювати кошти із різних джерел, кожен з яких не мав би змоги повністю фінансувати великі проекти.

За строком реалізації існують короткострокові (1-2 роки), середньострокові (3-5 років), довгострокові (10-15 років). Строки проекту в першу чергу регулюються наявністю ресурсів, та особливостями потенційного споживача.

За масштабом проекти виділяють за різними показниками, такі як, кількість людей, що може користуватися цими послугами, кількість кадрів, кількість фінансів.

– мікропроекти – це частіше за все форма індивідуальної ініціативи, що проводиться для вузького кола споживачів. частіше за все не потребує стороннього фінансування, але з часом за допомогою ЗМІ проект може розширити свої кордони;

– малі проекти – не великі за обсягом роботи, фінансування, що мають не велике коло споживачів;

– мегапроекти – частіше за все це цільові програми, що складаються з декількох проектів.

Соціальний проект ArtWalk – це свого роду кластер для розвитку творчості, власного бізнесу, та самореалізації населення. Це величезна платформа, що надає не лише майданчики для різного роду фестивалів, музеїв та експозицій творчих майстерень, коворкінгів та воркшопів, барів, тощо. Команда ArtWalk надає послуги по створенню та просуванню усіх цих подій.

Зародження ArtWalk немає точних дат. Ця течія починалась із старих районів Америки, занедбаних кварталів, заводів, будівель, тощо. Молоді художники малювали на стінах свої роботи, що стосувалися історії міста, тим самим спочатку лише прикрашали його. У майбутньому із цих кварталів створювались цілі міні містечка творчого простору, де вже були не тільки картини, а й скульптури, а надалі невеличкі концерти, фудкорти із національною їжею.

Такий досвід вже дістався усіх великих країн світу. Так у Фінляндії група активістів зайняла територію занедбаного трамвайного депо і створили арт-простір із галереями, концертними майданчиками, книжковими та дизайнерським магазинами. Сьогодні відома в усьому світі завдяки театральному фестивалю Stage.

Так у Парижі група художників захопила будівлю зруйнованого банку. Спочатку влада була проти, але художників підтримали діячі мистецтва, і вже згодом будівля була відремонтована, і відкрита як творчий простір та музей.

На території Радянського Союзу існував схожий аналог. У 1940х роках скрізь починають будувати ВДНГ. У Києві на території приміського хутору відбудовують територію, з декількома павільйонами, парковими зонами. Тоді це був спосіб прищеплення народіві єдиної думки, за допомогою мистецтва. Сьогодні на території колишнього ВДНГ у Києві відбудовано чудовий парк, де у теплий сезон, відбуваються соціальні фестивалі, а у павільйонах розташовані знімальні майданчики.

ArtWalk надає можливість минулим, теперішнім та майбутнім мешканцям підтримувати і відчувати гордість за велику спадщину музичного та художнього таланту свого міста. Це чудова можливість для просування нових, талановитих осіб у сфері арт та IT-простору. Арт-простір співпрацює не лише із місцевими талантами, а й з закордонними майстрами, тим самим впливає

на економічну і соціальну можливість для міста. Проект мотивує майбутнє покоління пишатися своїм містом.

Література:

1. Луков В.А. Социальное проектирование. Електронне наукове видання. – Москва 2007 С. 36 – 84.
2. Социальное проектирование. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/ Социальное_проектирование](https://ru.wikipedia.org/wiki/Социальное_проектирование)
3. Арт завод платформа. URL: <https://artzavodplatforma.com/index.html>
4. Новая жизнь европейских заброшек. URL: <https://34travel.me/post/novaya-zhizn-evropejskikh-zabroshek>
5. David Colbert Jr. A note from the founder. Compton ArtWalk. URL: <https://www.comptonartwalk.com>
6. Національний експоцентр України. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Національний_експоцентр_України

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ: МОДА ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ?

Ступина Г. Л., Касьяненко Ю. О.

студентки III курсу спеціальності «Менеджмент»

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Мартинюк О. А.

доктор економічних наук,

професор кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Принято считать, что королем ситуации чувствует себя только тот, кто управляет временем. Сегодня стало очень модно расписывать день по минутам, «заводить» в смартфоне программы учета времени, строить планы и пытаться их выполнять. Но всем ли нужен тайм-менеджмент?

Нехватка времени – настоящий бич нашего времени. С его нехваткой сталкиваются все от мала до велика. Школьникам не хватает времени, чтобы сделать домашнее задание, студентам – освоить все необходимые материалы за отведённый срок, работникам – выполнить все возложенные обязанности, а бизнесменам – сделать всё, что было запланировано. Почему это происходит? Как показывают исследования, потому, что около 40% рабочего времени расходуется впустую. С нерабочим же временем дело обстоит ещё плачевнее – большинство людей бездарно тратят 70% личного времени. Проблема налицо! А если есть проблема, то должно быть и решение. И такое решение было найдено – тайм-менеджмент. Или, говоря по-русски, искусство управления временем.

Тайм-менеджмент – способ организации времени для повышения эффективности и рациональности его использования.

То есть условный контроль над временем позволяет активизировать свою производительность таким образом, чтобы получить желаемый результат «в срок» или за меньший срок.

Структура тайм-менеджмента выглядит следующим образом:

- разработка стратегии;
- целеполагание (то есть понимание принципов, по которым определяются цели)
- определение приоритетов и планирования;
- реализация плана;
- контроль достижения цели.

Практику грамотного распределения времени целесообразно использовать не только для достижения целей на работе или в учебе, а также в быту. Даже распланированная уборка, стирка, приготовление пищи или что-то ещё могут высвободить время на мини-отпуск.

Планирование является одним из главных элементов тайм-менеджмента, но далеко не единственным. И не просто обычное планирование, а планирование двухступенчатое. Первая ступень – составляется список всех необходимых дел. Вторая ступень – дела ранжируются в соответствии с приоритетностью. Составить список всех дел для любого человека не составит труда, а вот при расстановке приоритетов зачастую возникают трудности. Рекомендуется пользоваться при расстановке приоритетов знаменитым бизнес-правилом: «20% всех дел дают 80% результатов». Другими словами, только 1/5 часть от всех дел приносит результат. Остальные дела можно отложить на потом или вовсе отбросить. Выделите эту пятую часть дел и приступайте к их выполнению.

Для ранжирования дел можно использовать систему «1-2-3».

Дела из категории «1» самые важные. Однако их выполнение требует всего 10% времени. При этом эффект от выполнения этих дел достигает 70%!

Дела из категории «2» – дела средней важности. На их выполнение уходит 20% времени. Эффект от их выполнения – 20%.

В категорию «3» стоит отнести дела малой важности – рутину, которая занимает 70% времени, но приносит всего 10% результатов.

Поначалу сложно будет расставлять приоритеты, но чем больше практиковаться, тем лучше будут результаты.

А главное, не сосредотачивать внимание на планировании всего времени. Специалисты рекомендуют планировать лишь 60% своего рабочего времени. 20% рекомендуется оставить на решение непредвиденных трудностей и задач, а еще 20% оставить для свободной творческой деятельности.

Ещё один важный элемент тайм-менеджмента – умение выполнять неприятные дела. К разряду неприятных относятся такие дела, которые по каким-либо причинам нам неприятны или неинтересны. Поэтому человек стремиться любыми путями отложить их выполнение в долгий ящик. Постепенно та-

кие дела накапливаются, что требует уже гораздо больше сил и времени для их выполнения. Помните, неприятное дело не исчезнет само по себе, поэтому, чем раньше его сделаете, тем больше свободного времени останется.

Немаловажен и третий элемент тайм-менеджмента – оптимизация общения. Один из основных источников временных потерь – ненужное общение с окружающими и выполнение чужих дел. Отвлекающие телефонные звонки, беседы с сослуживцами или знакомыми в рабочее время, просмотр новостей – всё это отнимает до 30% рабочего времени.

Четвёртый элемент – работа с информацией. Главная ошибка большинства людей – желание впитывать как можно больше разнообразной информации. Это не всегда идёт на пользу. Напротив, зачастую это приводит к колоссальным временным потерям. Человеческий мозг способен давать максимальную отдачу только при работе с одним конкретным объектом. Поэтому, нужно выделить главное дело или объект на данный момент времени и только с ним работать.

И последний элемент – умение чередовать работу и отдых. Не перегружать себя работой. К новому рабочему циклу организм должен подойти отдохнувшим. Не экономить на перерывах, еде и крепком здоровом сне. Четыре D эффективности

Первое – это желание. Вам необходимо ощущать в себе мощное, жгучее желание научиться управлять своим временем и добиться максимальной эффективности.

Второе необходимое условие – решение. Вы должны принять для себя однозначное решение, что будете целенаправленно применять лучшие приемы тайм-менеджмента, пока они не войдут у вас в привычку.

Третье – настойчивость. От вас требуется быть готовыми к тому, чтобы продолжать упорствовать, несмотря на все трудности и искушения, пока не научитесь эффективно управлять своим временем. Желание будет усиливать вашу настойчивость.

И, наконец, четвертое, самое важное условие для успеха – дисциплина. Вы должны заставить себя сделать тайм-менеджмент частью своей обычной практики ведения дел. Реальная дисциплина – это готовность заставить себя «платить по счетам», выполнять то, что вы должны выполнить, независимо от наличия или отсутствия настроения и хотения. Дисциплина – ключ к успеху [1].

7 основных правил тайм-менеджмента

1. Начните с наведения порядка. На рабочем столе, в папках, документах, а главное – в голове. Психологами давно доказан тот факт, что, наводя порядок, вы «чистите» свои мысли и ваше психическое состояние улучшается, мир для вас становится более гармоничным.

2. Определитесь с жизненными целями. Замечательно, если вы можете сформулировать, чего хотите в долгосрочной перспективе: чего достичь, кем стать. Обязательно запишите или «визуализируйте» их в виде рисунка или фотографии. Разбейте ваш личный «бизнес-план» на этапы и обязательно проставьте конкретные сроки выполнения. Размытые сроки достижения

цели – признак размытости самой цели. Дайте определение тем результатам, которых вам обязательно надо достичь в своей работе, и добивайтесь их.

3. Заведите ежедневник (бумажный или электронный). В нем вы будете записывать планы и этапы своих дел. Здорово, когда эти записи доступны вам и на работе, и дома, и в дороге. Каждый вечер проверяйте, нужно ли подкорректировать план на завтра, надо ли что-то дополнить или отменить.

4. Все большие дела разбивайте на маленькие. Так гораздо проще и легче справляться с задачами. Ведь большое всегда кажется чем-то тяжелым и сложно выполнимым. Делайте только то, что понятно, интересно и приносит удовольствие.

5. Расставляйте дела по приоритетам. Более важные дела выполняйте в первую очередь. Планируйте только 60% времени. Остальное время, скорее всего, спланировать не получится из-за случайных обстоятельств.

6. Выясните основные причины пустых трат времени. Устраните мелких «прожор», которые съедают ваше время. Болтовня по телефону во время работы, сидение часами в социальных сетях, просмотр однотипных сериалов и телепередач... Доведите до автоматизма ежедневные дела, четко вкладывайтесь в выделенное на них время. А еще научитесь бороться с ленью и постоянным откладыванием дел «на завтра».

7. Наслаждайтесь своей жизнью! Больше занимайтесь тем, что вам нравится, ищите что-то положительное и полезное в том, что вам нравится не слишком. Не забывайте про свое здоровье, биоритмы. Обязательно дарите себе подарки, особенно за хорошо выполненное дело.

Литература:

1. Брайан Трейси «Тайм-менеджмент» 86 с. 2006 г.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МОДЕЛИ KUBERNETES С МЕНЕДЖМЕНТОМ

Тополь О. В.

аспирант кафедры менеджмента

Научный руководитель: Гончарук А. Г.

доктор экономических наук, профессор

Международный гуманитарный университет

г. Одесса, Украина

Представьте себе мир, в котором вы можете легко управлять контейнеризованными приложениями в разных средах. Это мир Kubernetes, и обучение его внедрению изменит вашу жизнь, потому что эта модель может помочь маркетологам более эффективно управлять данными на разных платформах.

Это позволяет вам полностью контролировать работу ваших приложений и взаимодействие с другими системами в более глобализированной среде. Чтобы полностью понять всю красоту Kubernetes и ее связь с непрерывной

разработкой, важно понять архитектуру контейнеров с открытым исходным кодом и то, как они работают.

Первоначально система была разработана компанией Google и передана Cloud Native Computing Foundation (CNCF), и в настоящее время становится стандартом контейнеризации для большинства облачных бизнес-приложений. Цель платформы – обеспечить более сжатое, настраиваемое управление активами и услугами во множестве сред. В все более глобализированной бизнес-модели эта способность необходима для сохранения жизнеспособности.

Архитектура построена по уровням, при этом главный сервер выступает в роли мастера среди кластера машин, которые составляют инфраструктуру этой конкретной сети. Каждой машине в этой группе назначается определенная функция, а главный сервер выступает в качестве основного устройства управления и коммутатора. Он получает запросы от конечных пользователей, выставляет API, выполняет проверки работоспособности на узлах в сети серверов и планирует задачи для любого сервера, предназначенного для их выполнения [4].

Далее по цепочке находятся узлы или отдельные серверы в более крупной сети. Эти серверы получают инструкции от главного сервера и управляют рабочими нагрузками или назначенными задачами, создавая или уничтожая контейнеры в соответствии с тем, что требуется для их выполнения.

Все это приводится в движение логикой, содержащейся в Кубернетесе. По своей сути контейнеры Kubernetes являются средством быстрого развертывания микро сервисов в масштабах, невиданных в прошлом. Эти контейнеры позволяют массовое развертывание и управление рабочей нагрузкой в кластере компьютеров без необходимости ручного вмешательства или человеческого контроля. В сочетании с другими интуитивно понятными технологиями, такими как блокчейн, меняется и процесс разработки и реализации программного обеспечения.

Старый способ работы требовал монолитной программы, в которую по мере необходимости добавлялась кучка функций или функций, пока не возникла громоздкая, неуправляемая неразбериха, которая могла вылететь при замене одного простого компонента.

В мире, где ловкость имеет первостепенное значение, а простои приводят к смерти, это неустойчиво.

Введите понятие микроуслуги и контейнерное развертывание. Идея заключается в разработке микро-приложений, которые хорошо выполняют определенную функцию, но поддерживаются в различных средах и совместимы с другими смежными приложениями. По словам Ник Грэйндж, технического директора Retriever Communications, микросервисы – это «подход к разработке программных систем, которые состоят из небольших независимых сервисов, каждый из которых имеет определенную цель» [2].

Непрерывное развертывание и конвейеры интеграции позволяют автоматически создавать контейнеры. Ранее новое программное обеспечение выпускалось в основном выпуске с последующими периодическими обновления-

ми и исправлениями по мере необходимости. Модель непрерывного развертывания означает, что каждое изменение кода автоматически отправляется в промежуточную область для проверки и отправки. Следует отметить, что, несмотря на огромные преимущества, новый процесс так же подвержен хакерским угрозам, как и традиционная среда.

Другими словами, крипто-майнинг, вымогатели, кража данных и сбои сервисов, приписываемые всем разновидностям вредоносных программ, все еще не только возможны, но и вероятны в среде Kubernetes. Чтобы воспользоваться преимуществами непрерывной доставки и развертывания означает, что маркетолог все еще нуждается в тех же основных мер безопасности. Это должно включать надежный набор программного обеспечения для обеспечения безопасности и брандмауэр для обнаружения, блокировки и устранения входящих угроз вредоносного ПО, а также виртуальную частную сеть (VPN) для шифрования трафика в вашей сети. VPN работает путем создания зашифрованного «туннеля» (т.е. Подключения к Интернету, которое защищает все данные сеанса просмотра от потенциальных хакеров).

С моделью непрерывного развертывания, которая включает в себя растущий devsecops философия, изменения или откат возможны в любой точке цикла разработки, что обеспечивает обратную совместимость, необходимую для избежания синхронизированных выпусков. Это также может быть реализовано для обеспечения бесперебойной доставки услуг [3].

Каждый контейнер Kubernetes представляет собой модуль, содержащий код (изображение Docker), размещенный в изолированной среде.

Модули или узлы размещаются в одной сети серверов, где они имеют предопределенные функции. Например, один модуль связывается с местным хостом сервера и находит другой контейнер в том же модуле, который доступен для назначенного порта.

Поскольку модули являются смертельными и исчезают в случае сбоя системы, при непрерывном развертывании модули отслеживаются и гарантируют, что они переназначаются на работающий сервер в случае сбоя или отключения текущего сервера.

Использование механизмов Docker позволяет одновременно развертывать приложения на отдельных компьютерах, обеспечивая высокую степень масштабируемости. Вы можете увеличить или уменьшить свои возможности автоматически. Ранее приложения были развернуты разработчиками путем введения XML-документа в изолированное пространство процесса. С переходом к развертыванию и хранению облачных приложений необходимо было найти платформу с открытым исходным кодом, которая могла бы автоматически выполнять эту функцию, и интегрировать ее в различные среды.

Это экономит время и деньги маркетологов, делая реализацию данных-продвигать маркетинг быстрее и эффективнее. Приложения достаточно портативны, чтобы перемещать их с одной платформы на другую, например, с облака на физическую машину и обратно, с меньшими практическими затратами на запуск после установки системы. Когда крупному предприятию с большим

количеством движущихся частей нужна система, чтобы не допустить выхода из-под контроля развертывания приложений, автоматизация – ваш друг.

Вы можете разместить базу данных клиентов в одном контейнере, свой сервер кэширования – в другом, а внешний интерфейс – в другом, с комбинацией главного сервера и непрерывного развертывания, чтобы гарантировать, что все будет работать в соответствии с планом без необходимости практической работы. надзор или большая команда, чтобы управлять всем. Это позволяет виртуализировать маркетинговые кампании, которые возможны в любом масштабе. Использование этой модели позволяет вам контролировать расходы, не жертвуя услугами, и вы можете без проблем пользоваться всеми преимуществами облачной или гибридной платформы [1].

Литература:

1. Sam Newman. Building Microservices: Designing Fine-Grained Systems. O'Reilly Media, 2015. 280 с.
2. Sourabh Sharma, Rajesh RV, David Gonzalez. Microservices: Building Scalable Software. Packt Publishing Limited, 2017. 919 с.
3. Rajesh RV, Spring Microservices. Packt Publishing, 2016. 436 с.
4. Pethuru Raj. Docker: Creating Structured Containers. Packt Publishing, 2016. 320 с

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗОЛОТОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ УКРАЇНИ

Федорова О. О.

студент магістрант II курсу

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Деркач Т. В.

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Впродовж століть золото було основним платіжним засобом. І хоча сьогодні воно виключено зі сфери грошових відносин, але залишається високоліквідним товаром, який легко змінюється на гроші, не втрачаючи при цьому своєї справжньої вартості. Інвестиції в золото дозволяють врятувати накопичення від їх неминучого знецінення. Золото є тим інвестиційним активом, в якому зберігають свої кошти як населення, так і бізнес, і держави. Багато країн світу регулярно поповнюють свій золотий запас, зміцнюючи таким чином стабільність своїх національних валют.

У складі золотовалютних резервів будь-якої держави одним з основних елементів є золотий запас. При цьому саме цей запас є стабілізуючим

елементом фінансової системи країни, становить резерв особливого роду і має для держави стратегічне значення [1, с. 65].

Міжнародні резерви розділені на дві частини: резерви, що знаходяться в веденні Національного банку України, і резерви, що знаходяться у веденні уряду. Незважаючи на такий поділ, в літературі, як правило, при розгляді золотовалютних (міжнародних) резервів розглядається їх загальна величина, без поділу на частини за належністю.

На сайті Міністерства фінансів України є таке визначення міжнародних резервів: «**Золотовалютні резерви** (скор. **ЗВР**, вони ж – *міжнародні валютні резерви*, вони ж – *офіційні резервні активи*) – зовнішні високоліквідні активи, що знаходяться під наглядом держави. Золотовалютні резерви (офіційні резервні активи) розраховуються в доларах США. Резерви можуть використовуватися для здійснення міжнародних розрахунків і платежів, покриття дефіциту платіжного балансу, стабілізації курсу національної валюти на міжнародних ринках, тощо» [2].

Згідно з Положенням про політику управління міжнародними (золотовалютними) резервами України [3], міжнародні резерви складаються з таких активів:

- 1) монетарне золото;
- 2) СПЗ;
- 3) резервна позиція в МВФ;
- 4) іноземна валюта у вигляді банкнот і монет або кошти на рахунках за кордоном;
- 5) цінні папери (крім акцій), що оплачуються в резервній валюті;
- 6) будь-які інші міжнародно визнані резервні активи за умови забезпечення їх надійності та ліквідності.

Для управління міжнародними резервами в Україні законодавчо визначено цілі і принципи управління міжнародними (золотовалютними) резервами України та побудовані інституційні й операційні основи управління ЗВР. Серед нормативно-правових актів основними є: Положення про політику управління міжнародними (золотовалютними) резервами України, Закони України «Про Національний банк України», «Про державне регулювання видобутку виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» [1-3].

Станом на кінець квітня 2019 Україна мала резервні активи на суму 20524,72 млн.дол. США. Повністю структуру золотовалютних резервів НБУ за даними МВФ наведено на рис. 1.

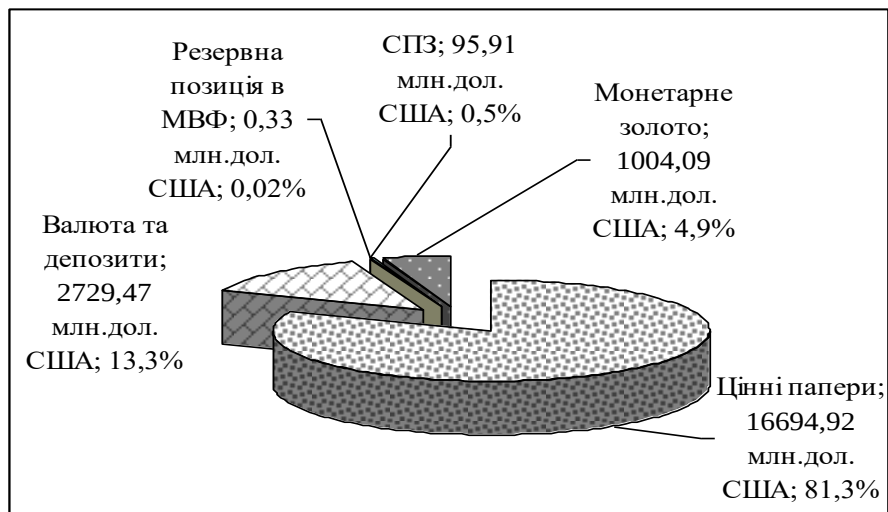

Рис. 1. Офіційні міжнародні резерви України на 30 квітня 2019 (млн.дол. США) [10]

Як бачимо з рисунку, лівова частка міжнародних резервів України представлена цінними паперами, 1/7 ЗВР – це валюта та депозити, монетарне золото становить лише 1/20 частину, а резервна позиція в МВФ та СПЗ зовсім незначні.

Проаналізуємо динаміку міжнародних резервів України за 2009-2019 рр. (рис. 2).

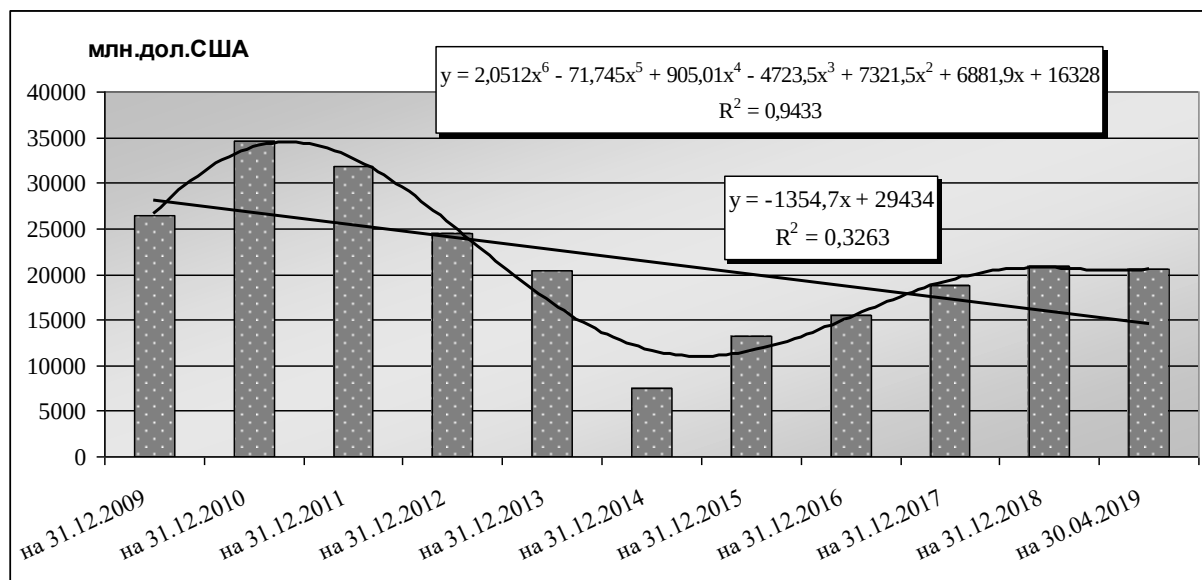

Рис. 2. Динаміка міжнародних резервів України за період 2009-2019 рр. (млн.дол. США) [4]

З кінця світової фінансової кризи 2008-2009рр. в динаміці міжнародних резервів України можна спостерігати 2 хвили: 2009-III кв. 2014 рр. та IV кв. 2014-2019 рр. Не дивлячись на піднесення величини ЗВР у 2018 році, на початку 2019 року відбулось їх зменшення. В цілому за весь досліджуваний

період простежується негативна тенденція щодо зниження суми міжнародних резервів України, причому лінійна швидкість їх зменшення становить 1354,7 млн.дол. США на рік. Динаміка величини ЗВР України за своєю конфігурацією наближається до поліноміальної кривої (коефіцієнт апроксимації $R^2=0,94$).

Україна в загальносвітовому рейтингу за сумою ЗВР в 2017р. посідає 56 сходинку. Її міжнародні резерви (18811 млн.дол. США) в 172 рази менше, ніж ЗВР Китаю. За підсумками 2017 р. Україна покращила свій результат в порівнянні з 2016 р., тоді її ЗВР були рівні 15537 млн.дол. США. В 2017р. частка України в загальносвітовому результаті складає лише 0,16%. Єдине, що може надати оптимізму – це стійке підвищення рейтингу України з 2015 р.: з 72 сходинки наша країна перемістилась на 59 у 2016р. та зайняла 56 у 2017 р. Це при тому, що з докризового 2013 року ми спостерігали неухильне падіння: з 57 місця у 2013р. до 61 у 2014р. та до 72 у 2015р. В цілому для найбільшої країни Європи, що має величезний запас природних ресурсів та інтелектуального капіталу, – це дуже слабкі результати.

Якщо порівняти темпи зростання світових ЗВР з темпами зростання ЗВР України можна побачити більш позитивну картину: в 2017р. в порівнянні з 2016р. обсяг загальносвітових ЗВР зріс на 7,4%, а в Україні це зростання досягло 21%. В тому ж Китаї темп зростання ЗВР за ці роки становив 4,5%, в Росії – 14,8%, в Німеччині та Франції відповідно 8,7% та 7,2%. Отже є ще надія на те, що з часом Україна займатиме більш гідне місце серед європейських країн та в світовому рейтингу.

На початку 2019р. Україна мала 24,3 тонни золота у державній скарбниці, причому частка золота в золотовалютних резервах склала 4,8%. Якщо порівняти ці показники з аналогічними показниками розвинутих країн, то США – найбагатша держава в світі – має 8133,46 тонн з часткою золота у золотовалютних резервах 74,8%. В п'ятірку лідерів за запасами золота у державному резерві також входять Німеччина (3369,7 т та 70,1%), Італія (2451,84 т та 66,3%), Франція (2436 т та 60,2 %) та РФ (2113 т та 18,5%).

Обвал економіки, вихід з рублевої зони, шалені темпи інфляції, масове безробіття, – все це не дозволило нашій країні в 90-х роках минулого сторіччя за короткий строк сформувати запаси сонячного металу в скарбниці держави.

Україна почала формування золотого запасу лише з 2000 року. На початок 2019р. в рейтингу золотого резерву в абсолютному вимірі Україна займає 53 сходинку серед інших країн світу, маючи золотий запас в 335 разів менший, ніж у світового лідера – США. За питомою вагою золотого запасу в загальних золотовалютних резервах наша країна займає ще нижчу сходинку – 59, що менше відповідного показника Венесуели у 16 разів, яка лідирує в цьому рейтингу [7].

Сьогодні золотий запас країни виконує наступні функції:

- є резервом для міжнародних платежів;
- регулює ціну дорогоцінного металу на внутрішньому ринку;
- використовується як страхове забезпечення у приватних вкладників;

- є засобом платежу при купівлі іноземної валюти;
- є заставою позичальника перед банком при кредитуванні.

Золотовалютні резерви являють собою найважливіший засіб економічного регулювання, ресурсне забезпечення, що використовується для вирішення будь-яких стратегічних завдань. Їх наявність є показником платоспроможності держави і служить найважливішим підтвердженням його здатності виконати свої договірні зобов'язання.

Література:

1. Кучеров Антон Ильич Золотой запас: Российская и зарубежная практика формирования, хранения и использования. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zolotoy-zapas-rossiyskaya-i-zarubezhnaya-praktika-formirovaniya-hraneniya-i-ispolzovaniya>
2. Закон України «Про державне регулювання видобутку виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» від 18.11.1997, № 637/97-ВР (в редакції від 28.12.2015). [URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80>].
3. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999, № 679-XIV (в редакції від 07.02.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
4. Офіційний сайт міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/>

ВИРТУАЛЬНЫЙ РЫНОК КАК НОВЫЙ ТИП ИНФОРМАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ

Хаджиогло А. В.

студент III курса

Институт права, экономики и международных отношений

Научный руководитель: Мартынюк Е. А.

доктор экономических наук,

профессор кафедры менеджмента

Международный гуманитарный университет

г. Одесса, Украина

В информационной экономике информация является важнейшим фактором производства, она становится определяющим источником конкурентных преимуществ фирм на внутренних и международных рынках. Под воздействием информатизации изменяются пространственно-временные характеристики рынка, формируется новая глобальная география, что связано с развитием информационно-коммуникационных технологий. Новые системы коммуникаций в корне изменяют традиционное представление о рынке как о месте, где заключаются сделки.

К основным признакам виртуальных рынков относятся: пространственная удаленность участников друг от друга; круглосуточная работа; связь между участниками рынка через компьютерные сети; равный доступ к информации для всех участников. Данные признаки дополнены: диалоговым режимом общения между участниками и сведением к минимуму времени на совершение сделок. Выделены специфические отличия виртуального рынка от традиционного: конкуренция на виртуальном рынке, как и на традиционном, может проявляться как между однотипными товарами и услугами на уровне торговых марок, так и на уровне способов удовлетворения потребности, поэтому считать виртуальный рынок в полной мере «рынком с совершенной конкуренцией» неправомерно. На виртуальном и на традиционном рынке происходит добровольная встреча двух или более сторон для заключения сделки (осуществления процесса обмена), в результате которой они приходят к соглашению о характеристиках, ценностях товаров и всех существенных условиях сделки. В качестве особенностей виртуального рынка предложены следующие: прозрачность рыночных транзакций (легкий доступ к информации позволяет пользователям одномоментно получать всю релевантную информацию о предложении, что создает равные возможности для всех клиентов, сотрудников или партнеров); особая система экономических отношений, созданная благодаря использованию информационных технологий характеризуется более тесным взаимодействием производителя и потребителя; активность аудитории Интернет, анонимность, позволяет предприятиям легко получать существенную для предложения информацию об аудитории, обратную связь, отзывы о своей работе и качестве товаров и услуг; кастомизация предложения на любой стадии производства – от идеи до выпуска продукта.

1. Двигатель торговли на виртуальном рынке.

При создании электронных торговых центров под одной крышей не учли, что в Интернете имеется возможность легко и мгновенно переключиться с одной страницы на другую и группировка разнородных вещей на одном сервере теряет смысл.

В отличие, скажем, от реальных торговых центров, где объединение под одной крышей обусловлено экономией на торговых издержках, времени и т. п. Оказалось, что принципиально более важным для Интернета является общность интересов покупателей. Это в известном смысле «точки кристаллизации», или центры притяжения сообществ потребителей. По этой причине серверы многих передовых фирм (IBM, Microsoft и др.) поддерживают бесплатные дискуссионные форумы, на базе которых и формируются сообщества по интересам. Именно возможность «четкой фокусировки» на определенную группу потребителей есть принципиально новое качественное преимущество электронного рынка.

2. Суверенитет потребителя.

Экономика «чистого обмена» – это абстрактное понятие, используемое только в математических моделях микроэкономики. На самом деле чаще используется концепция «суверенитета потребителя», основанная на 4-х принципах: 1. потребитель преследует, прежде всего, собственные интересы, а

экономика для него должна быть максимально полезной; 2. именно потребители определяют (задают) как качество товаров, так и их количество; 3. потребители задают также цены, здесь действует закон спроса; 4. потребителем часто движет прагматизм, ему невозможно объяснить, почему всеобщее счастье лучше личного за исключением того случая, когда он увидит в этом всеобщем и свое личное.

В условиях новой экономики все большую роль для концепции суверенитета потребителя является его информированность о товаре, эта проблема рассматривается в широко распространенной, особенно среди европейских экономистов, теории асимметричной информации, охватывающей также проблемы информированности фирм и поведении их на рынке. С точки зрения информированности можно выделить два типа потребителей: сильные потребители, обладающие симметричной информацией и потребители, адаптирующиеся к рынку в условиях асимметричной информации.

3. Свободный рынок.

Свободный рынок лучше других способов обмена может обеспечить рост благосостояния общества. Один из главных результатов рыночных преобразований в информационном обществе – исчезновение перепроизводства товаров. До 75% товаров в развитых странах не находят своего покупателя, реализуются в странах «третьего мира» или уничтожаются. При индивидуально-массовом производстве будут выпускаться только товары на заказ. В информационной экономике, основанной на знаниях, предложение определяет производство. Материализованные знания в виде новых технологий становятся главным фактором развития экономики страны, определяют ее рейтинг. Таким образом, знания как товар обладают совершенно новым качеством: их можно тиражировать независимо от производителя, не затрачивая на это практически никаких усилий, особенно это относится к компьютерным программам.

4. Свободная конкуренция.

Свободная конкуренция является одной из главных характеристик рыночной экономики, хотя в современной рыночной теории все больше говорят о «совершенной» и «несовершенной» конкуренции. В новой экономике преимущества над конкурентами имеет тот, кто владеет большей информацией. Конкуренция основана прежде всего на идеях плюрализма, однако, рынок информационных товаров постепенно монополизирован, этому способствует как структура затрат на эти товары, так и сетевой эффект. Сетевой эффект не является нововведением информационной экономики, он возник одновременно с появлением телефонов еще сто лет назад, но проявление его в настоящее время настолько сильно в связи с появлением Интернет, что, во-первых, появилось понятие «сетевая экономика» и, во-вторых, сетевой экономике отдаются приоритеты по сравнению с традиционной экономикой, обусловленной ростом масштабов производства. Таким образом, на рынке информационных товаров создаются условия для доминирования одной фирмы.

5. «Невидимая рука».

Рынок дает возможность координировать экономическую деятельность без наличия какой-либо центральной организации, данный принцип рыночной экономики был сформулирован еще Адамом Смитом. Развитие компьютерных сетей, являющихся базой для электронной коммерции, а также процессы глобализации, для которых Интернет стал одним из элементов рыночной инфраструктуры, только подтверждают данный принцип.

Однако, в условиях информационной экономики принцип «невидимой руки» имеет и негативный аспект, т.к. не может учитывать «сетевые экстерналии», способствовать противодействию усилению монополий и решать проблему распределения доходов. Информационная экономика нуждается в несовершенном рынке, на котором инноваторы могут получать компенсации за свои инвестиции.

6. Государственное невмешательство.

Данный принцип также претерпевает изменения. С одной стороны, государству практически невозможно отслеживать электронную коммерцию и влиять на рынок, функционирующий в компьютерных сетях. С другой стороны, информационные технологии и сети предоставляют новые возможности для перераспределения материальных благ. Ключевым положением конкурентной политики со стороны государства в условиях новой экономики должен стать учет того фактора, что хотя информационная экономика не является чисто рыночной сферой, но злоупотребление рыночной властью одной фирмой может охладить инновационный пыл других организаций (корпораций, компаний).

Литература:

1. Алгулиев Р. М., Махмудов Р. Ш. Вопросы трансформации рыночной экономики в информационном обществе // *Вестник Института экономики РАН*. 2014. № 6. С. 85–101.
2. Григорьев С. С. Особенности рыночных отношений в интерактивном секторе экономики // *Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета*. 2012. № 1 (40). С. 13–16.
3. Григорьев С. С. Тенденции развития интерактивных товарно-денежных отношений // *Terra Economics*. 2012. Т.10. № 1–3. С. 28–30.
4. Григорьев С. С. Основные формы рыночных интерактивных отношений // *Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета*. 2010. № 5. С. 19–22.
5. Тапскотт Д. Электронно-цифровое общество. Пер. с англ. К. «INT–пресс». Издательство М. : «Рефлбук», 1999. 432 с.
6. Эймор, Д. Электронный бизнес. Эволюция и революция [текст] / Д. Эймор. М.: Вильямс, 2011. 201 с.6. Ламбен, Ж.Ж. Менеджмент, ориентированный на рынок / Ж.Ж. Ламбен. СПб: Питер, 2011. – 718 с.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ОЦІНКИ СТРУКТУРНИХ ЗМІН В РЕГІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Чебаненко Д. І.

аспірант кафедри економіки

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Деркач Т. В.

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

При оцінці диференціації регіонального розвитку необхідно враховувати три аспекти: базу оцінки, еталон (ідеал) розвитку й масштаби диференціації.

На практиці, найбільш використовуваним підходом є методика, заснована на складанні рейтингу розвитку регіонів. Даний рейтинг складається на основі статистичних показників, що характеризують регіональний розвиток по трьох напрямках: економіка, інфраструктура (соціальна й економічна), соціальна сфера.

Стосовно до нашої проблематики може бути використана ентропійна характеристика Шеннона:

$$H = - \sum_{i=1}^n p_i \log p_i \quad (1)$$

де n – загальне число подій;

p_i – частка i -го компонента в сукупності ($\sum_{i=1}^n p_i = 1$); за підставу логарифма береться число 2.

Головними властивостями ентропійної характеристики, які визначили її використання, є граничні значення: при максимальній однорідності $H_{\min}=0$; при максимальній неоднорідності $H_{\max}=\log n$.

Так само, поряд з абсолютним значенням ентропійної характеристики (H) обчислюється відносна ентропійна характеристика Нот:

$$\text{Нот} = H_i / H_{\max} \quad (2)$$

Даний показник більш зручний при порівнянні неоднорідності розподілу, інтервал зміни в межах $[0; 1]$.

Ще один метод виміру регіональної асиметрії передбачає використання декількох груп показників. На макрорівні використовуються «індикатори розвитку соціальної сфери» [1].

Для оцінки ступеня соціальної асиметрії розраховуються показники, що показують структуру надаваних послуг у розрізі галузей соціальної сфери.

Для цих цілей використовується модель «середній стандарт», у якій оцінюються відхилення від середньої величини:

$$\Delta_i^r = g_i^r - \overline{g_i}, i \in I, r \in R \quad (3)$$

де i – ознака (галузь послуг, обсяг послуг на душу населення);

r – регіон, для якого виконуються розрахунки (або район регіону);

g_i^r – обсяг або питома вага показника для регіону (або його району);

$\overline{g_i}$ – обсяг або питома вага показника для країни (або регіону) у цілому.

Ще однією групою показників є набір «індикаторів розподілу повноважень у бюджетній сфері між різними рівнями влади по вертикалі» [2].

У дану групу включаються показники розподілу соціальних витрат по вертикалі влади, а також показники, що відображають виділення бюджетних коштів у різні галузі соціальної сфери на різні рівні влади.

У наступну групу показників входять «індикатори соціально-економічної асиметрії регіонального розвитку». З назви виходить, що дана група показників показує відхилення й розриви в рівнях регіонального соціально-економічного розвитку. У розрахунках використовуються дані про бюджетні витрати й доходи, а також дані про виробництво ВРП. При виявленні асиметрії на основі згаданих показників можливе застосування моделей «середнього» й «мінімального» стандарту.

У дану групу входять також і підгрупа «індикаторів економічної забезпеченості соціальних витрат». Показники цієї підгрупи ґрунтуються на даних про соціальні витрати й виробництво ВРП.

На практиці, при аналізі регіонального розвитку, нерідко виникають ситуації, коли дані в загальному масиві інформації мають різну розмірність. Для приведення їх у розмірний вид застосовується коефіцієнт варіації (процентне відношення середньоквадратичного відхилення до середнього значення показника):

$$K^i = \frac{1}{k^t} \sqrt{\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N (k_i^t - k^t)^2} \quad (4)$$

де K^t – коефіцієнт варіації в році t ;

k^t – середнє значення показника по Україні на душу населення в році t ;

k_i^t – значення показника в регіоні i на душу населення в році t ;

N – число регіонів.

Однак дана методика, а також всі розглянуті підходи до оцінки територіального розшарування не дають можливості виразити масштаб розшарування в натуральних величинах.

Суть нової методики повинна полягати не в тих показниках, які фіксують числові значення диференціації в статистичних показниках, а в тому, щоб відібрані показники відображали сутність і природу розходжень.

Перший блок повинен включати базові або економічні показники. До таких відносяться: ВРП; обсяг випуску промислової, сільськогосподарської

продукції; інвестиції в основний капітал; оборот роздрібної торгівлі; обсяг платних послуг.

Дані показники дають можливість оцінити об'єктивні розходження в базових економічних показниках. [3].

Другий блок включає цільові показники або соціально-економічні. До таких відносяться: рівень безробіття; реальні доходи на душу населення; показники розвиненості соціальної інфраструктури (кількість медичних установ, освітніх і культурно-масових установ й т.д.) Дані показники є цільовими й відображають бажані рівні соціально-економічного розвитку регіону.

Третій блок включає оціночні показники. До таких відносяться: частка прибуткових підприємств; обсяг податкових надходжень у бюджети; кількість очисних споруджень; використання свіжої води (м^3); відновлення лісового масиву (га) і т.д. [3].

Типовим недоліком методик визначення ступеня диференціації є невизначеність ідеального або цільового показника. В умовах, коли територіальне розширення дуже велике даний «ідеальний» показник повинен вирішувати дві проблеми: давати оцінку розмаху диференціації; не повинен сприяти зниженню зацікавленості керівництва регіонів у високих індикаторах розвитку.

Відповідно до закону нормального розподілу «еталоном» виступає величина середня арифметична. Але внаслідок того, що варіація ознак, які показують рівень соціально-економічного розвитку територій, досить велика, і ряд показників, такі як рівень розвитку м. Києва, аномально високі необхідно:

1. Як еталон повинна виступати нижня границя припустимого інтервалу (середня – середньоквадратичне відхилення). Тоді близько 50 % показників будуть знаходитися в межах рівня нормального розвитку.

2. Сильне позитивне відхилення від середнього значення не слід вважати аномальним, тому що високий рівень розвитку хоч і говорить про високий ступінь диференціації, але в цілому, по своїй природі є позитивним моментом. [3].

Порівняння регіонів є не простим методичним завданням. На сьогоднішній день, відповідно до різних концепцій сформовані різні системи показників по оцінці рівня соціально-економічної диференціації.

Найбільш значимими є концепції комплексного розвитку регіонів, концепція стабільності, а також концепція самозабезпеченості. Концепція забезпечення стійкого розвитку, на сьогоднішній день придбала популярність у науці й стала одним з швидко розвинених напрямків, насамперед на міжнародному рівні.

На нашу думку, самодостатність регіону можна розглядати з декількох сторін, по-перше, як закриту самодостатню систему й, по-друге, як відкриту самодостатню систему.

Аналіз концепцій, а також економічні процеси, що відбуваються в Україні, визначили інший підхід до розробки й реалізації механізмів вирівнювання регіональної соціально-економічної диференціації, в основі якого лежать принципи самодостатності розвитку регіонів, як відкритих систем [4].

Одним зі способів зниження диференціації розвитку регіонів, а також базисом для розвитку вузькоспеціалізованих регіонів є розміщення на даних

територіях інфраструктурної системи. Інфраструктурне забезпечення повинне базуватися на принципах єдності й спеціалізації. Перший принцип має на увазі те, що територія регіону забезпечена єдиною інфраструктурною системою. Другий принцип спеціалізації, у відповідності з яким, у межах кожної території повинна розташовуватися власна інфраструктурна система, що буде сприяти функціонуванню всієї території як одного цілого, з огляду на специфіку даного регіону.

Література:

1. Панасюк Б.Я. Прогнозування та регулювання розвитку економіки. К.: Поліграфкнига, 1998. С. 303.
2. Качур П.С. Міжбюджетні відносини в Україні. *Економічні реформи сьогодні*. 2000. № 31. С. 50-53.
3. Деркач Т.В. Концептуальні засади формування стратегії оцінки структурних змін у регіональній економіці. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2018. № 30. С. 40-45.
4. Кулік О.О. Перспективи регіональної економічної політики на межі ХХ та на початку ХХІ століть. *Український географічний журнал*. 1999. № 1. С. 10-15.

ЗНАЧЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ ПРОЕКТІВ НА ЇХ ОСНОВІ

Чебаненко Д. І.

аспірант кафедри економіки

Інституту права, економіки та міжнародних відносин

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Надмірне використання викопних джерел енергії, пов'язане з зростаючою необхідністю в електроенергетиці, призвело до проблеми перенасичення атмосфери вуглекислим газом. В зв'язку з цим, все більшого значення набуває розвиток відновлюваних джерел енергії, в якості основного елемента в енергетичному міксі країн. При цьому особливу увагу приділяють економічно вигідним відновлюваним джерелам енергії котрі здатні підвищувати рівень енергетичної незалежності країн.

Дослідженням проблем розвитку та класифікації ВДЕ займалися такі вчені, як С. Азар, В. Дорнбург, П. Васько, І. Андрійчук.

Розглядаючи проблему вибору типу відновлюваних джерел енергії для використання, як на території України так і світу в цілому, слід приділити особливу увагу до їхньої класифікації. Лише шляхом детального вивчення видів ВДЕ можливо розробити прогнози щодо їх актуальності в якості основи для забезпечення енергобезпеки України.

Під час розроблення класифікації з ціллю дослідження ВДЕ, особливу увагу зазвичай звертають на наступні характеристики, а саме: економічність, енергоефективність, екологічність. Безсумнівно, що дослідивши дані показники можливо зробити певні позитивні припущення, щодо майбутньої парадигми функціонування одного з видів ВДЕ на території тієї чи іншої країни, проте виникає питання чи слід обмежити себе під час прийняття рішень лише цими показниками або включити додаткові показники до класифікації.

Енергію можливо поділити на два типи: первинну та вторинну енергію. Первинною енергією називають всю ту енергію, що існує в природі і котра не була штучно змінена людьми. До неї належать як відновлюванні (енергія сонця, вітру, гідроенергія, геотермальна енергія та біомаса) так і не відновлюванні джерела енергії (вугілля, газ, нафта, уран). Завдяки активному людському втручанню, з ціллю перетворення первинної енергії у форми енергоносіїв більш пригідних для транспортації та розподілу між споживачами, отримується вторинна енергія до якої належать такі енергоносії, як електроенергія, гідроген.

Початкова класифікація відновлюваних джерел енергії основана на походженні використовуваного первинного ресурсу, що включає в себе: сонячну енергію, енергію вітру, енергію надр (геотермальна енергія), енергію води (гідроенергія), енергію біомас та океану (хвиль та приливів).

Подальший розгляд відновлюваних джерел енергії дозволяє нам поглибити дану класифікацію за допомогою таких параметрів, як підтип використовуваних технологій, потужність виробництва, тип отриманого кінцевого продукту. При цьому особливу увагу слід приділити тому факту, що дані параметри подальшої класифікації доцільно використовувати лише в контексті того чи іншого джерела відновлюваної енергії. Це не виключає можливості класифікувати усі типи відновлюваних джерел за такими критеріями, проте отримана в процесі інформація не несе в собі тієї значимості, що виникає при застосуванні цих критеріїв лише по відношенню до певної технології. Наприклад, за критерієм аналізу «потужність» можливо класифікувати усі підприємства, що займаються виробництвом енергії на основі ВДЕ, проте особливе значення цей показник набуває лише в контексті його використання по відношенню до підприємств гідроенергетики, чиї специфічні лімітуючі фактори мають прямий вплив на максимальну виробничу потужність і при цьому відсутні або мінімізовані при в інших видах ВДЕ [2].

В той же час, при спробі класифікувати за технологічними ознаками, виникає проблема неможливості розмежування технологій в деяких з видів ВДЕ, хоча при цьому можливо прослідити значні відмінності в специфіці функціонування підприємств в межах виду. Так розглядаючи сонячну енергетику можливо легко виділити два цілковито відмінні типи технологій котрі використовуються, а саме фотовольтаїку та системи концентрованої сонячної енергії. Перша використовує сонячні панелі для отримання електроенергії напряму, друга ж працює шляхом перетворення теплової енергії в електроенергію. Як можливо побачити, відмінність технологій в межах сонячної енергетики не викликає питань та не створює проблем для класифікації. Про-

блема виникає при спробі розглянути та класифікувати гідроенергетику і енергію вітру.

Обидва види ВДЕ, в своїх межах, використовують одну технологію. В вітроенергетиці використовуються незмінні вітряки, а в гідроенергетиці різниця в рівні води, що створює натиск для обертання турбін. Проте досліджуючи інформацію, що до функціонування підприємств на основі ВДЕ, в особливості на основі енергії вітру, можливо побачити внутрішньогалузевий поділ підприємств за територіальною ознакою на берегові та офшорні. Обидва типи мають спільну конструкцію робочої частини та працюють за однаковим принципом. Відмінність між ними полягає в конструкції фундаменту та вежі, а також складності встановлення та підтримання в робочому стані. При цьому жодний з цих параметрів не впливає на сам процес генерації енергії [4].

Схожа ситуація наявна також і у гідроенергетиці де положення гідроелектростанції відносно дамби та водойму дає основу для внутрішньогалузевої поділу, при тому, що основний принцип функціонування технології залишається незмінним. Тому класифікацію «за технологічними ознаками» слід замінити на «за принципом використання природних ресурсів», що включатиме в себе, як технологічну так і територіальну складову.

Використовуючи, як основу принцип використання природних ресурсів, можливо встановити наступний поділ комерційних технологій ВДЕ:

1. Сонячна енергія – фотовольтаїка та системи концентрованої сонячної енергії.
2. Вітроенергетика – берегові та офшорні системи.
3. Геотермальна енергія – системи прямої подачі сухого пару, непрямі системи на основі водяного пару, системи подвійного циклу (бінарні), геотермальні циркуляційні системи.
4. Гідроенергетика – ГЕС, гідроакумулювальні електростанції (насосні та насосні з природним надходженням води), дериваційні ГЕС.
5. Енергія океану – хвиль та приливів.
6. Біоенергетика – на основі використання чистої біомаси, на основі звалищного газу, на основі стічних вод.

Причина значимості класифікації за принципом використання природних ресурсів полягає в тому, що навіть при технологічній схожості між підвидами ВДЕ створюється достатній рівень відмінності для впровадження різних рівнів податкових зборів та систем надання преференцій. Додатковими факторами, що відіграють роль в зміні рівня преференцій котрі надаються окремим видам та підвидам ВДЕ слугують потужність підприємства та просторове місцезнаходження обладнання.

Дані фактори мають найбільший вплив по відношенню до об'єктів гідроенергетики де присутній чіткий поділ за потужністю на звичайні ГЕС, малі ГЕС (МГЕС), міні-ГЕС та мікро-ГЕС, а також в меншій степені по відношенню до об'єктів сонячної та вітряної енергетики. Щодо поділу на основі просторового місцезнаходження обладнання, то найбільш яскравим прикладом слугують сонячні електростанції, де при розробці схем державної підтримки враховується розташування СЕС на землі або на покрівлі будинків [1].

Додаткову економічну цінність ВДЕ можливо прослідити класифікувавши їх за прямим (одноцільовим) та вторинним (багатоцільовим) призначенням, при цьому під прямим призначенням розуміється вироблення енергоносіїв. За такою характеристикою, до одноцільових ВДЕ належать: сонячні фотовольтаїчні системи, берегові та офшорні системи вітроенергетики, системи спрямовані на використання енергії хвиль та приливів.

До багатоцільових ВДЕ належать: системи концентрованої сонячної енергії котрі використовуються в процесі опріснення води; ГЕС в якості систем зрошення, регуляції рівню та накопичення води; геотермальні системи, що використовуються для обігріву і виробництва сірки [3].

На основі проаналізованих даних було встановлено комплексність системи класифікації ВДЕ котра базується на технологічно-просторових факторах. Розкрито необхідність приділяти особливу увагу до таких параметрів, як потужність виробництва лише у контексті специфіки функціонування деяких з ВДЕ, підкреслено важливість розуміння класифікації ВДЕ за принципом використання природних ресурсів.

Зроблено висновки, що при плануванні впровадження підприємства на основі ВДЕ, слід звернути особливу увагу на існуючі особливості класифікації таких об'єктів, котрі не завжди є інтуїтивними, проте зазвичай широко відображені в законодавстві в вигляді різних рівнів преференцій в межах одного виду ВДЕ.

Література:

1. Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 33, ст. 324)
2. Guideline and Manual for Hydropower Development Vol. 1 Conventional Hydropower and Pumped Storage Hydropower // Japan International Cooperation Agency. 2011. URL: http://open_jicareport.jica.go.jp/pdf/12024881_01.pdf.
3. Specifications for the application of the United Nations Framework Classification for Fossil Energy and Mineral Reserves and Resources to Geothermal Energy Resources // UNECE. 2009. URL: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/energy/se/pdfs/UNFC/UNFC_GEOTH/UNFC.Geothermal.Specs.pdf.
4. Wind Energy Guide for County Commissioners // U.S. Department of Energy. 2006. URL: <https://www.nrel.gov/docs/fy07osti/40403.pdf>.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Щиткова Д. В.

магістрантка II курсу

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Деркач Т. В.

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

В сучасних економічних умовах більшість підприємств мають дуже складне фінансове становище, значна частина прибутку носить інфляційний характер, не поліпшується і платоспроможність. Такий стан економіки вимагає від підприємств підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції та послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом, подолання безгосподарності, активізації підприємництва, ініціативи і т.д. Для стабільного розвитку необхідне досягнення стійкості високого порядку – динамічної стійкості або стійкого розвитку.

Однією з характеристик стабільного стану підприємства є його фінансова стійкість. Вона обумовлена як стабільністю економічного середовища, в рамках якого підприємство здійснює свою діяльність, так залежить і від результатів його функціонування, його активного і ефективного реагування на зміну внутрішніх і зовнішніх факторів.

У науковій літературі поняття «стійкість» ототожнюється з такими поняттями, як сталість (незмінність, постійність) та стабільність (забезпечення сталості) [1]. Кібернетичний підхід трактує стійкість як збереження незмінності деяких інваріант системи у процесі змін її стану. Економіко-математичний підхід до визначення стійкості характеризується твердженням про умови, які забезпечують системі стан рівноваги або утримання її характерних ознак на відповідному рівні.[2]

Стійкість підприємства, як економічна категорія, охоплює сукупність факторів, що забезпечують підприємству стан контрольованої рівноваги та здатність до сталого економічного зростання шляхом ефективного управління діяльністю [3].

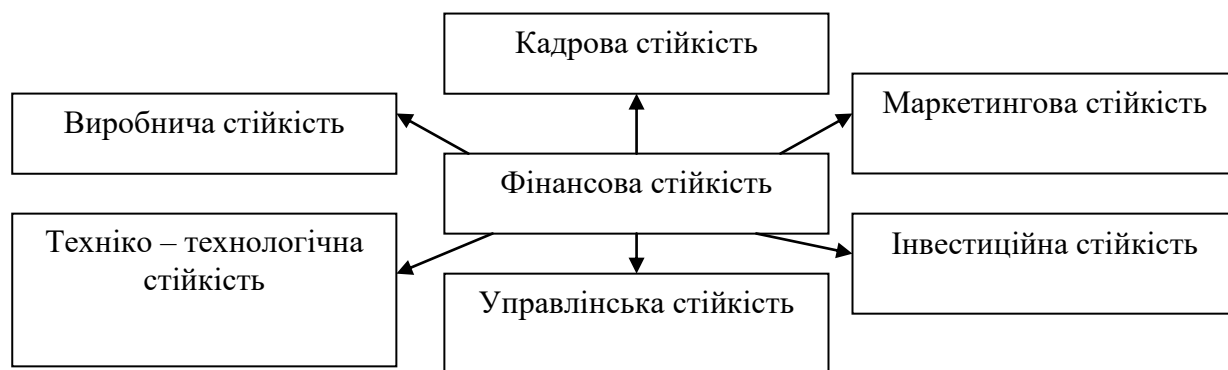
Виділяють такі види економічної стійкості: внутрішня, зовнішня, спадкова, загальна і фінансова (табл. 1.).

**Види економічної стійкості підприємства
у залежності від факторів, що на неї впливають**

Види	Характеристика
Внутрішня	Відображає такий стан трудового потенціалу, матеріально-речової і вартісної (грошової) структур виробництва і таку його динаміку, при якій забезпечуються стабільно високі натурально-речові й фінансові результати функціонування підприємства. В основі досягнення внутрішньої стійкості підприємства лежить своєчасне й гнучке управління внутрішніми і зовнішніми факторами його діяльності
Зовнішня	Слід визначати на основі стабільності економічного середовища, в рамках якого здійснюється його діяльність. Вона досягається відповідним макроекономічним регулюванням ринкової економіки
Загальна	Загальна стійкість підприємства може бути забезпечена лише за умови стабільної реалізації продукції й одержання виручки, достатньої за обсягом, щоб виконати свої зобов'язання перед бюджетом, розрахуватися з постачальниками, кредиторами, працівниками тощо
Спадкова	Визначається наявністю певного запасу міцності, досягнутого підприємством за період його попередньої діяльності, і яка захищає від впливу несприятливих дестабілізуючих факторів
Фінансова	Є відображенням стабільного перевищення прибутків над витратами, забезпечує вільне маневрування коштами підприємства і шляхом ефективного їх використання сприяє безперебійному процесу виробництва і реалізації продукції

Головною компонентою економічної стійкості підприємства є його фінансова стійкість (рис. 1.), за рахунок якої підприємство спроможне забезпечувати маркетингову та кадрову стійкість, сприяти розвитку виробничої та техніко-технологічної стійкості, підтримувати інвестиційну стійкість, підвищувати ефективність процесу управління. Отже, фінансова стійкість підприємства стає запорукою стабільного функціонування і розвитку підприємства.

Зміст і завдання аналізу фінансової стійкості підприємств впливають насамперед із функцій, які він виконує. З урахуванням підходів до аналізу господарської діяльності можна запропонувати і визначити декілька функцій фінансової стійкості (рис. 2).

**Рис. 1. Вплив фінансової стійкості
на інші складові стійкості підприємства [4]**

Функції аналізу фінансової стійкості підприємства	Вивчення характеру впливу економічних законів на діяльність підприємства, установлення закономірностей і тенденцій економічних явищ і процесів у конкретних умовах підприємства
	Наукове обґрунтування поточних і перспективних планів – потрібно аналізувати результати діяльності підприємства, обґрунтовувати прогнози, вивчати закономірності розвитку і виявляти недоліків та помилки, це дасть можливість розробити науково обґрунтований план, вибрати оптимальний варіант рішень
	Контроль за виконанням планів і управлінських рішень – потрібно проводити контроль у процесі аналізу фінансової стійкості підприємства з метою виявлення недоліків, помилок та оперативного впливу на діяльність підприємства
	Пошук резервів підвищення ефективності функціонування підприємства на основі вивчення передового досвіду і досягнень науки та практики – оцінка результатів діяльності підприємства і виконання поставлених планів, а також оцінка досягнутого рівня розвитку і використання наявних можливостей. Об'єктивна оцінка діяльності сприяє оперативному й ефективному втручання з метою усунення виявлених відхилень
	Розробка заходів для використання виявлених резервів у процесі функціонування підприємства сприяє формуванню рекомендацій щодо коригування тактики підприємства

Рис. 2. Функції аналізу фінансової стійкості підприємства [5]

Існують певні принципи (вимоги), які повинні обов'язково виконуватися у процесі організації, проведення і практичного використання результатів при проведенні аналізу фінансової стійкості підприємств. Принципи проведення аналізу фінансової стійкості підприємств наведені в табл. 2.

Проведення аналізу фінансової стійкості підприємств на основі вказаних принципів може істотно збільшити ефективність і позитивні результати їх діяльності. Виходячи з періодичності проведення, аналіз фінансової стійкості підприємств може класифікуватися як щоденний, щотижневий, місячний, кварталний, річний.

Таблиця 2

Принципи аналізу фінансової стійкості підприємства

Принцип	Характеристика
Національність	Урахування специфіки тієї країни, де функціонує підприємство
Науковий характер	Аналіз має базуватися на науковому підході (використання передового досвіду, новітніх методів досліджень)
Комплексність	Аналіз повинен охоплювати всі сторони діяльності підприємства, щоб установити його фінансовий стан і виробити необхідні заходи для поліпшення його функціонування
Забезпечення системного підходу до аналізу	Кожний досліджуваний об'єкт розглядається як складна динамічна система елементів, пов'язаних між собою і зовнішнім середовищем

Об'єктивність, конкретність, точність	Аналіз має базуватися на достовірній інформації, а висновки і рекомендації – обґрунтовуватися точними аналітичними розрахунками
Дієвість	Аналіз повинен ефективно впливати на діяльність підприємства, дозволяючи його керівництву вчасно виявляти недоліки, а також сприяти попередженню виникнення їх у майбутньому
Плановість і систематичність	Для цього необхідно організувати підприємству окремий підрозділ, що буде здійснювати аналіз його діяльності
Оперативність	Швидке і своєчасне проведення аналізу дасть змогу приймати правильні управлінські рішення, що відповідають поточній кон'юктурі ринку і пріоритетам розвитку підприємства
Демократизм	Участь в аналізі широкого кола співробітників підприємства забезпечує істотне підвищення його ефективності, що позитивно впливає на фінансові показники і згуртовує колектив

Джерело: складено автором на основі [6, с. 5; с. 26; с. 104]

Фактори, які впливають на фінансову стійкість підприємства, класифікуються за такими ознаками: за місцем виникнення (зовнішні, внутрішні) (рис. 3); за важливістю результату (основні, другорядні); за структурою (прості, складні); за часом дії (постійні, тимчасові).

В процесі аналізу фінансової стійкості підприємства особливу увагу слід приділяти внутрішнім факторам, які залежать від діяльності підприємства і на які воно має можливість впливати та якими управляти.

Фінансова стійкість є найважливішою характеристикою фінансово-економічної діяльності підприємства в умовах ринкової економіки.

Галузева належність	Структура послуг, їх частка в загальному платоспроможному попиті	Стан майна і фінансових ресурсів	Структура та динаміка витрат	Розмір статутного капіталу
Внутрішні фактори				
Фінансова стійкість підприємства				
Зовнішні фактори				
Зовнішньо-економічні зв'язки	Рівень платоспроможного попиту, конкуренція	Економічні умови госпо-дарювання	Податкова, кредитно-фінансова, облікова, інвестиційна система	

Джерело: авторська розробка на основі [7, с. 214; 8, с. 86]

Якщо підприємство фінансово стійке, то воно має перевагу перед іншими підприємствами того ж профілю та залучень інвестицій, в отриманні кредитів, у виборі постачальників і в підборі кваліфікованих кадрів.

Література:

1. Котляр, М. Л. Аналіз фінансового стану підприємства [Текст] / М. Л. Котляр // Фінанси України. 2014. N 5. С. 99-105.
2. Остапенко, В. Финансовое состояние предприятия: оценка, пути улучшения [Текст] / В. Остапенко, Л. М. Подьяблонская, В. Мешков // Экономист. 2010. N 7. С. 37–43.
3. Котляр, М. Л. Оцінка фінансової стійкості підприємства на базі аналітичних коефіцієнтів [Текст] / М. Л. Котляр // Фінанси України. 2005. N 1. С. 113–118.
4. Бень, Т. Г. Интегральная оцінка фінансового стану підприємства [Текст] / Т. Г. Бень, С. Б. Довбня // Фінанси України. 2012. N 6. С. 53–61.
5. Смачило, В. В. Оцінка фінансової стійкості підприємств [Текст] / В. В. Смачило, Ю. В. Будникова // Економічний простір. 2008. № 20/2. С. 266–275.
6. Финансовое положение предприятия: оценка, анализ, планирование [Текст] : монография / ред. А. В. Чупис. Сумы : Университетская книга, 2009. 332 с.
7. Савицкая, Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия [Текст] : учебное пособие / Г. В. Савицкая. 4е изд., перераб.и доп. Минск : Новое знание, 2000. 688 с.
8. Лахтіонова, Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання [Текст]: монографія / Л. А. Лахтіонова ; КНЕУ. К. : КНЕУ, 2001. 387 с.

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Яковенко С. Л.

викладач вищої категорії

Лозівської філії

Харківський державний автомобільно-дорожній коледж

м. Лозова, Харківська область, Україна

Кожна людина протягом всього свого життя змушена вирішувати фінансові питання, приймати рішення в області формування особистих доходів і здійснення особистих витрат. Більшість людей відчують при цьому чималі труднощі, пов'язані з відсутністю необхідного рівня фінансової грамотності. Лише незначна частина людей вміє змусити гроші працювати на себе. Велика частина населення Землі все життя вчиться працювати за гроші. Як доказ існуючої проблеми і її масштабів можна навести такий факт – половина світо-

вого багатства (нерухомість і фінансові активи) зосереджена в руках 2% населення Землі.

Так що ж таке фінансова грамотність і як поводить себе фінансово грамотне населення:

- 1) Щомісяця веде облік витрат і доходів;
- 2) Живе за коштами – без зайвих боргів;
- 3) Фінансово планує на перспективу (відкладати на «чорний день»; підготовка до пенсії);
- 4) Купує фінансові продукти і послуги на основі раціонального вибору;
- 5) Орієнтується в фінансовій сфері [1].

В Україні менше половини українців (45%) здійснюють облік особистих фінансів. Але у них дуже короткий горизонт фінансового планування – 2/3 планують на місяць, і лише 9% – на період більше одного року. Лише 11% українців мають стратегію накопичень на забезпечення старості (для порівняння – 63% у Великобританії). Значна частина населення не готова нести відповідальність за свої фінансові рішення. 28% вважає, що держава повинна компенсувати втрати, пов'язані з падінням цін на паї / акції / нерухомість.

Фінансова безграмотність населення впливає на економіку будь-якої країни.

Чи вважаєте Ви себе фінансово грамотною особою? (відсоток всіх респондентів, відсоток респондентів за віком)

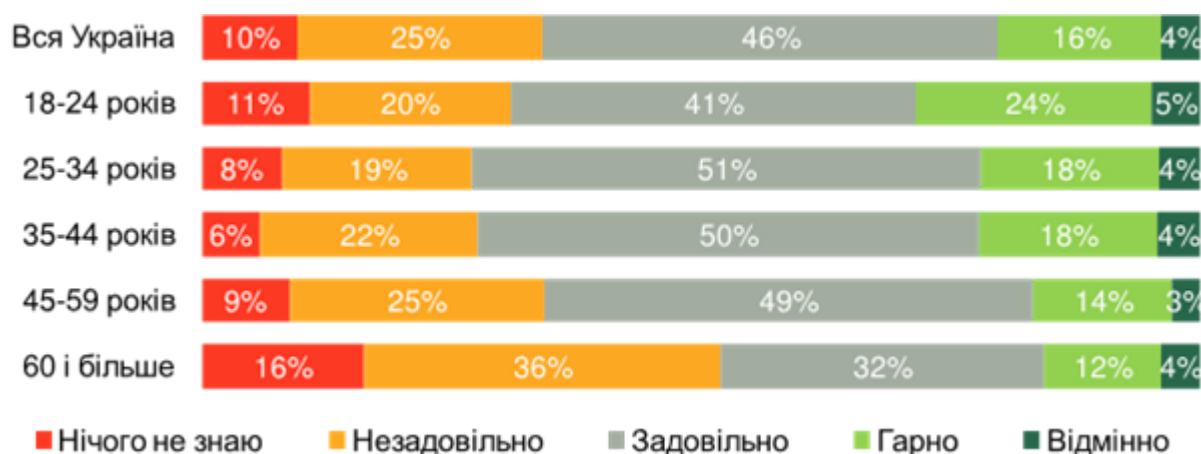

Рис. 1. Самооцінка фінансових знань та навичок в розрізі вікових груп

Як показано на рисунку, майже половина всіх респондентів (46%) оцінила власний рівень фінансових знань та навичок як посередній (задовільно). Кожен п'ятий українець оцінив свій рівень фінансової грамотності як гарний або відмінний. Натомість кожен десятий вважає, що взагалі нічого не знає та не вміє у фінансовій сфері, а кожен четвертий – що знання та навички є незадовільними [2].

Виділимо основні проблеми фінансової грамотності:

- Відсутність планування сімейного бюджету;

- Нездатність приймати зважене рішення щодо використання тих чи інших фінансових продуктів або послуг, спонтанність прийняття фінансових рішень;
- Прагнення перекласти відповідальність за свої фінансові рішення на державу;
- Невміння населення адекватно оцінювати ризики;
- Недостатня інформованість громадян про можливості інвестування і ведення операцій на фінансових ринках;
- Відсутність правових знань в області захисту прав споживачів на фінансових ринках;
- Недоступність для більшості громадян професійного фінансового консультування;
- Відсутність зрозумілої і доступної інформації про пенсійну реформу, відсутність звички і навички планування пенсійних заощаджень.

Рішення перерахованих проблем може позитивно вплинути на всіх зацікавлених «гравців». Йдеться, перш за все, про населення, державу і фінансово-кредитні установи.

Переваги, які отримують сторони в разі позитивного вирішення зазначених основних проблем:

Діти – можливість краще розуміти, що таке гроші, навіщо вони потрібні і звідки вони з'являються у батьків.

Молоді люди – вже на початку самостійного життя зможуть грамотно і ефективно використовувати свої фінансові ресурси, планувати на довгострокову перспективу свій бюджет і відповідно планувати і накопичувати заощадження з метою інвестицій.

Люди середнього віку – зможуть краще підготуватися до пенсійного віку, забезпечити собі додаткові джерела доходів, які будуть служити додатковою підтримкою під час виходу на пенсію.

Люди пенсійного віку – можливість ефективно використовувати свої пенсійні доходи, берегтися від шахраїв і фінансових пірамід, користуватися сучасними фінансовими продуктами, призначеними, зокрема, для пенсіонерів.

Переваги для держави:

1. Активний розвиток кредитно-банківської системи, ринку страхових послуг, а також в цілому сфери фінансових послуг.

2. Збільшення вливань в економіку вільних грошових ресурсів населення через розвиток депозитних послуг.

3. Збільшення масштабів безготівкових платежів.

4. Підвищення прозорості фінансових операцій населення [3].

В даний час проблема підвищення фінансової грамотності усвідомлена, що відбилось в розробці стратегії розвитку країни. У Концепції «Цілі сталого розвитку: Україна» на період до 2030 р, затвердженої Урядом в 2015 році, підвищення фінансової грамотності названо серед основних напрямків формування інвестиційного ресурсу.

Таким чином, хороший рівень фінансової грамотності необхідний кожній людині не тільки для досягнення її особистих фінансових цілей, але і для забезпечення життєвого циклу.

Якою б не була конкретна мета, вирашем від фінансової грамотності буде підвищення рівня життя і впевненість у майбутньому, стабільність і процвітання економіки і суспільства в цілому.

Література:

1. Забуга Н. Курс «Фінансова грамотність» у системі загальної середньої освіти: практичні питання впровадження. URL: http://finrep.kiev.ua/download/finlit_workshop_sep22_2014_zabuha.pdf;
2. Офіційний сайт ЮніорБанку. URL: <https://juniorbank.com.ua>.
3. Смовженко Т. Курс «Фінансова грамотність»: досягнення, проблемні питання та завдання на майбутнє / Тамара Смовженко. URL: http://finrep.kiev.ua/download/finlit_workshop_sep22_2014_smovzhenko.pdf;

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Янішевський Д. О.

*студент II курсу магістратури
спеціальність «Менеджмент»*

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Лебедєва Н. А.

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Налагодження якісної системи управлінського контролю є однією з невід'ємних умов підвищення ефективності та розвитку інноваційної діяльності вітчизняних підприємств у конкурентному ринковому середовищі. Одним із дієвих засобів забезпечення виконання стратегії розвитку підприємства є використання системи управлінського контролю. Він є важливим інструментом менеджменту, гарантом досягнення цілей підприємства. Ефективне управління можливе за умови усвідомлення змісту і раціонального використання функцій організації та функцій менеджменту, вміння вищого керівництва структурувати функції менеджменту відповідно до функцій організації та формувати адекватну його структуру. Контроль, як функція менеджменту, забезпечує організацію засобами для пристосування до зміни середовища, зменшення нагромадження помилок, додання складних організаційних проблем та мінімізації витрат. На думку науковців, функція контролю має чотири головні завдання і правильно спроектована система контролю здатна ви-

конати кожне з цих завдань. Першим завданням функції «контроль» є пристосування до зміни середовища. Це завдання є особливо актуальним сьогодні. У сьогоднішньому складному та змінному середовищі всі організації повинні справлятися зі змінами. Правильно спроектована система контролю може допомогти менеджерам діяти, проводити моніторинг та реагувати на змінні умови. Натомість неправильно спроектована система може призвести до організаційної діяльності, що опускається значно нижче від запланованого рівня. Правильно спроектована система контролю, крім того, покликана стежити за зміною стандартів. Другим завданням контролю є обмеження нагромадження помилок. Невеликі помилки можуть погіршити фінансовий стан організації. Третім завданням контролю є долання складних організаційних проблем. Коли підприємство купує тільки сировину, виробляє один продукт, має просту організаційну структуру та постійний попит на свою продукцію, то її менеджери можуть підтримувати контроль за допомогою нескладної системи. Однак підприємство, яке виробляє багато продуктів з безлічі сировинних матеріалів і має великий ринок, складну організаційну структуру та багато конкурентів, потребує складної системи для підтримки адекватного контролю. Останнім загальним завданням функції контролю є мінімізація витрат підприємства. Якщо контроль проводиться ефективно, то він допомагає знизити витрати і стимулювати виробництво. Кожне із завдань, які виконує функція контролю є надзвичайно важливими, їх виконання повинно значно сприяти ефективності діяльності всього підприємства та мінімізувати його витрати. Науковці розділяють контроль залежно від рівня всередині організаційної системи. Так, операційний контроль охоплює процеси, які організація використовує для трансформації ресурсів у продукцію або послуги. Фінансовий контроль стосується фінансових ресурсів організації. Структурний контроль покликаний стежити за тим, як елементи організаційної структури слугують наміченим завданням. Більшість організацій розробляють системи контролю, які охоплюють усі три головні типи контролю. Попередній контроль стосується ресурсів – фінансових, матеріальних, людських та інформаційних; організація бере їх із середовища. За допомогою цього контролю перевіряють якість чи кількість цих ресурсів перед тим, як вони надійдуть в організацію. Поточний контроль передбачає перевірку відповідності стандартів якості чи кількості продукції і/або послуги під час фактичного трансформаційного процесу. Він значно залежить від зворотного зв'язку. Підсумковий контроль зосереджений на моніторингу випуску або результатів діяльності організації після завершення трансформаційного процесу.

Контролювання як функцію менеджменту необхідно розглядати передусім у контексті організації менеджером індивідуальної і колективної діяльності людей. Контролювання як функція менеджменту є визначенням якості та коригування роботи, що виконується підлеглими з метою забезпечення виконання планів і завдань, спрямованих на досягнення цілей організації. Більшість науковців з менеджменту види контролю класифікують за такими ознаками: за сферами (контроль стану матеріально-технічного забезпечення; контроль виробництва; контроль маркетингу і збуту); за змістом (контроль

ресурсів (матеріальних, фінансових, людських, інформаційних) та контроль процесів)); за етапами проведення (попередній, поточний та підсумковий); за формами організації (централізований; децентралізований, самоконтроль); за способами (суцільний, вибірковий) [1]. Процес контролювання є комплексом контрольних дій (заходів), які виконуються суб'єктом контролювання над об'єктом. Узагальнена схема процесу контролю виглядає так: постановка завдання (вимоги до результатів) – порівняння досягнутих результатів з плановими (вимірювання результатів, визначення відхилення) – вибір лінії подальшої поведінки (нічого не робити, усунути відхилення, змінити плани). Кожну складову системи контролювання конкретизують у системах внутріфірмового, незалежного (аудиторського) і державного контролювання.

Таким чином, за умов зростання нестабільності та конкурентності ринкового середовища підприємства не можуть ефективно функціонувати без використання сучасних методів контролю, покликаних забезпечити своєчасне виявлення негативних явищ і процесів у виробничо-господарській діяльності та визначити способи їх вирішення. Управлінський контроль є однією з найважливіших складових процесу менеджменту підприємства, оскільки характер здійснення управлінського контролю безпосередньо впливає на ефективність роботи підприємства.

Література:

1. Хміль Ф. Менеджмент: Підручник для студ. вуз./ Федір Хміль,. К.: Академвидав, 2005. 607 с.
2. Шегда А. Менеджмент: Учебник/ Анатолий Шегда,. 3-е изд., испр. и доп.. К.: Знання, 2006. 645 с.
3. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. М., 1992.

НАПРЯМ 3. ФІЛОЛОГІЯ

РОЗВИТОК КОРЕЙСЬКОЇ ПОЕЗІЇ У ЧАСИ ЯПОНСЬКОЇ КОЛОНІЗАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ЛІ САНХВА

Андріанов Д. В.

аспірант

Інститут філології

Науковий керівник: Бондаренко І. П.

доктор філологічних наук,

професор кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії

Інститут філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Корейська поезія японської колоніальної доби (1910 – 1945 рр.) дуже важлива історична сторінка в літературно-історичному просторі сучасної корейської літератури. Її формування було спричинене не лише природним історичним розвитком, а й через складну політичну ситуацію на Корейському півострові першої половини кінця XIX ст. – першої пол. XX століття.

У 1910 році, коли Корея була окупована японським урядом, стався новий поштовх в інтелектуальному середовищі. Відкрилися двері для західної літератури, що суттєво вплинуло на її подальший розвиток. До кінця 19 століття Корея була консервативною країною з досить консервативними поглядами на все іноземне. Це можна пояснити релігійним чинником, де конфуціанство було основною релігією, і мало тотальний вплив на повсякденне життя та устрій у корейському суспільстві. Протягом останніх десятиліть XIX століття та першої половини XX століття Корея перейшла від консерватизму і стала повністю відкритою до нових релігій, де неконсервативна і відкрита ідеологія була спрямована на мету отримати максимум від культурної спадщини Заходу.

З японським правлінням і порядком на півострові місцеві корейські жителі переживали жорсткий гніт національної самоідентифікації, проте в той же час, відкрилися двері щодо пошуку нових форм мистецтва, незважаючи на жахливий факт колонізації корейського півострова іншою країною. Згодом, це спричинило бум у пошуках нових засобів вираження в будь-яких видах мистецтва, зокрема, поетичних. Під впливом сучасної західної літератури поети намагалися наслідувати та модернізувати свої способи самовираження шляхом створення нових жанрів та використання символізму як основного інструменту для передачі ідеї духу незалежності корейського народу. Іноді їм доводилося друкувати свої твори за кордоном у Маньчжурії, щоб уникнути ув'язнення та японських законів про свободу слова.

Лише у 1920-х рр. з'явилися перші твори сучасної корейської поезії. Після невдачі Першо-березневого маршу незалежності¹ тенденції до повного заперечення загальних цінностей та романтичного занепаду були поширені в корейському літературному світі; молоді поети епохи співали про лють і скорботу особистості зазвичай у формі вільного вірша. З'явилися також ліричні поети, які зазначали колоніальний статус корейського народу та трагедію втрати національного суверенітету у віршах. Серед видатних поетів 1920-х та першої половини 1930-х рр. були Кім Соволь, Кім Йок, Чу Йохан, Лі Санхва та інші. Зокрема, вірш «Квітка азалії», написані Кім Соволем та вірш «Мовчання коханої» Хан Йонуна, оспівують колоніальне становище корейського народу, і вважаються важливими поемами в розвитку сучасної корейської поезії.

З виникненням в 1922 р. групи «Білий прилив» (白潮) в корейському романтизмі має місце перехід від дуалізму реального і ідеального до нового філософського дуалізму – раціонального та ірраціонального. Якщо для романтизму Чхве Намсона актуальним були суб'єктивізм, відкриття особистості, нова поетика самовираження, то для Лі Санхва (이상화) (1901 – 1943 рр.), одного з яскравих романтиків 1920-х рр., головним стає вираження романтичного ідеалу, прагнення до універсалізму, синтетизму, символу-міфу. Його лірику характеризують незвичайність образів і нова концепція любові.

Кризові настрої суспільства поети намагалися відобразити в нереальних образах, невиражених почуттях ліричного героя, що не були зрозумілі пересічному читачеві через новизну та незвичність. Обмеженість читацької аудиторії змусила поетів задуматися про нагальність такої поезії, переосмислити свою творчість, а деяких спонукала до відмови від романтичних і символістських принципів. Вони прагнуть наблизитися до життя, до проблем сучасника, і в їхній творчості з'являються вірші, які відрізняються реалістичністю зображення, достовірністю подій, образів.

Твір Лі Санхва (이상화) «Чи прийде весна на поля, що відібрали? (배앗긴 들에도 봄은 오는가, 1926 р.)» має чітко виражене відчуття доволі стриманого спротиву японським діям. Лі Санхва (1901 – 1943 рр.), є одним з яскравих романтиків 1920-х рр..

Він народився в м. Тегу, провінція Північний Кьонсан (Республіка Корея). Після закінчення навчання в школі в Сеулі, він в 1923 р. відправився в Токіо і став вивчати французьку мову в школі іноземних мов. В той рік він випробував на собі і землетрус, що стався на території Японії і побиття корінними жителями місцевими корейських студентів та іммігрантів. Лі Санхва тоді дивом уникнув бійки. Можна зазначити, що ці події стали поворотним моментом, і сильно змінили напрямок думки в його літературних творах: існуючі на ранніх етапах сентиментальні і занепадницькі настрої в його творчості більше не проявлялися. У всіх творах пізнішого періоду домінуючим став образ національного духу, що проривається назовні. Головного набуває вираження

¹ Рух 1 березня – масовий рух корейського народу проти японських колонізаторів у березні-квітні 1919 р.

романтичного ідеалу, прагнення до універсалізму, синтетизму, символу-міфу. Його лірику характеризують незвичайність образів і нова концепція любові.

Чи прийде весна на поля, що відібрали?

Чи прийде весна на землі, що відібрали в нас та тепер чужі?

*По моєму тілу розтікається сонячне проміння,
Там, де блакитне небо з полем кохаються разом,
По лисій доріжці через поле рису йду я мов у сні.*

*Небо та поля, із зімкнутими вустами,
Я не відчуваю, що опинився поміж вами зовсім самий,
Чи ви мене манили, чи ви мене звали? Відповідайте! Відгукніться! (...)
Перекл. Андріанова Д.В.*

«Весна» – це закон природи, що позначає джерело усього чистого та скорого звільнення батьківщини. Термін «тепер» вживається відповідно до значення «зараз», в якому мається на увазі складна ситуація з територією Кореєю та її доля у майбутньому. Тож, герої твору спочатку відходять від почуття мрійливості до весни. Але незабаром він прокидається і запитує, чому він стоїть серед поля. Це чудове весняне поле розкривається перед ним навкруги. Свіжий вітер, в небі заспівав жайворонок, а чудовий дощ висипав на поле наче зерно. На сухих рисових полях потічок біжить з заспокійливим, веселим звучанням. Весна завжди перебувала в замерзлих полях під час середини зими, і все повертається до життя. Відчайдушна потреба персонажів у цій прекрасній сільській місцевості докладно описується. Він також хоче привітатися з маленькими квітками, має сильне бажання попрацювати на полі. Таке бажання яскраво відображається у виразі «М'яка земля, немов повні груди». Слово «груди» нагадує про маму, і нагадує почуття натхнення та теплої лагідної любові.

З'являється холоднокривне відчуття смутку і відчаю від розуміння цього факту, що розбиває кожну ілюзію. Він каже про себе: «Моя душа борсається без спочину», і ставить різке питання: «Що ти шукаєш?» Практично він не може піти на захоплену землю. На його думку, він, здається, під впливом весняного духу, а не здорового глузду. Цей змішаний стан розуму з'являється у фразі: «Зливається посмішка та туга в синеві.» Синя посмішка – це відповідь на красу і імпульс життя, яке відчуваєш, коли бачиш природу навесні, і сиве горе трапляється, коли людина не може володіти ситуацією і керувати нею. Він повинен відчувати повернення природи весни, але в остаточному підсумку перевірити відчай від позбавленої колоніальної ситуації, щоб він не міг насолодитися радістю життя. Болісний висновок останнього уривку вірша полягає в тому, що «Проте через те, що землю в нас тепер відібрали, ми втрачимо нашу весну». Ця фраза означає, що, коли позбавлений соціального стану насолоди природним джерелом, весняний час життя в кінцевому підсумку не має сенсу.

Життя автора як основа для вірша добре описана в поетичному контексті, що навіть весна, символ нового життя, повинна бути відібрана. Жвавість вес-

няних полів описана в минулому часі, і біль втрати проявляється в реальному світі. Духовні висловлювання мають поетичний ефект на картину, які зображують сцену землі як вічної матері та весни з динамічним іміджем.

Поема показує позитивне та орієнтоване на майбутнє ставлення, яке базується на усвідомленні реальності нації, та відпадає від декадентського та сентиментального смаку. Існує конфлікт між яскравою та веселою емоцією ліричної яскравості і сентиментально-стійкої емоції, яка виражається в конфлікті між дійсністю та героєм, створюючи напругу і життєвий потяг в поемі.

Нарешті, якщо вирішується відмінність емоцій першого і останнього рядка, то герой у першій строфі здивований і в захваті від весняного життя землі. З іншого боку, поет у останній строфі виражає відчуття відчаю, наближаючись до сприйняття реальності часів без враження від явища. Ось чому люди плачуть, що навіть весна, яка повна родючої землі, буде забрана через реальність колонізації. Герої говорять про весну як про сезонне явище, але виказують радість у першому рядку та тугу в останньому. Проте, треба зазначити, що історія останнього рядка – це іронічне вираження пристрасті і волі, від чого героя (незалежну країну) ніколи не можна позбавити.

Література:

1. Антологія корейської поезії (І ст. до н.е. – ХХ ст.). За заг. ред.: Хо Сунчхоля. Укладачі: І. Бондаренко, Кім Суквон, Ю. Скрипник. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 804 с.
2. Бреславец Т.И. Литература модернизма в Японии. Владивосток: Дальнаука, 2007. 254 с.
3. Конрад Н.И. К вопросу о литературных связях. Запад и Восток. М.: Наука, 1972. 18 с.
4. Москаленко Ю.В. Корейская поэзия в период японского правления. *Вестник Челябинского государственного университета*, № 13. 2008. С. 162–169.
5. Солдатова М.В. Становление национальной прозы в Корее в первой четверти ХХ века. Владивосток: Изд-во Дальневост. ун-та, 2004. 188 с.
6. Солдатова М.В. Современная литература Кореи. Владивосток: Изд-во Дальневост. ун-та, 2003. 284 с.
7. Black Crane. Anthology of Korean Literature. New-York: Cornell University Press, 1977. 458 p.

ДО ПИТАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ЕТИМОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Браславська О. В.

магістрантка II курсу

факультету іноземних мов

Науковий керівник: Білецька І. О.

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри теорії та практики іноземних мов

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Черкаська область, Україна

Мова – це довгострокова еволюціонуюча система, яку «слід розглядати не як мертвий продукт, а як творчий процес, не як продукт діяльності, а діяльність – за своєю сутністю щось постійне і, разом з тим, у кожен момент минає. Мови не можуть не змінюватись, оскільки в основі виконуваної ними комунікативної функції лежить відображення об'єктивної реальності, яка безперервно змінюється [2].

Лексична система мови на відміну від всіх інших її систем є найбільш чутливою до суспільно-історичних, культурних, матеріальних змін у різних сферах людської діяльності. Словниковий склад мови є найбільш рухливою її частиною і змінюється практично безперервно. І. Арнольд вважає, що «вокабуляр мови – це адаптивна система, постійно пристосовується до необхідних змін і умов людського спілкування і культурного оточення. Він постійно розвивається за рахунок подолання протиріч між його станом і новими завданнями і вимогами, з якими йому доводиться стикатись [3].

Словниковий склад сучасної англійської мови є складною системою, що виник у процесі багатовікового історичного розвитку. В силу того, що розвиток мови, всіх її сторін відбувається поступово, ми знаходимо в словниковому складі сучасної англійської мови слова, що склалися в різні історичні епохи. Етимологічні особливості різних періодів розвитку англійської мови визначають тенденції діхронічного розвитку англійської мови та словникового складу зокрема.

Одним із основних джерел поповнення словникового складу англійської мови є запозичення. Запозичена лексика проникає в мову під впливом різноманітних екстралінгвістичних чинників. І це закономірно передбачає існування різної динаміки варіювання мов-джерел та існування мов-посередників, які беруть участь у поповненні словникового складу англійської мови в різні періоди його існування.

Так, староанглійський (англосаксонський) період розвитку англійської мови характеризується переважанням споконвічно англійської лексики (95,4%). Запозичення на цьому етапі розвитку англійської мови незначні (4,6%). Основні мови-джерела запозичень: латинська, французька, грецька, скандинавська. В англосаксонський період переважають конкретні іменники, які називають продукти харчування і напої, географічну локальність, частини тіла людини й органи, елементи одягу, тварин і рослини; дієслова дії та стану.

Найбільша кількість запозичень припадає на середньоанглійський період (97,3%), де домінують латинська, грецька, французька, старофранцузька, скандинавська, італійська, іспанська, арабська мови. Словниковий склад англійської мови цього періоду включає в себе іменники, які називають предмети одягу, продукти харчування, осіб за професійною ознакою; дієслова, що позначають економічну, політичну, військову діяльність.

Слід означити особливу тенденцію, що веде до зменшення запозиченої лексики в наступні періоди розвитку англійської мови. Ранній новоанглійський період характеризується в основному власне англійською лексикою (90,9%). Значне зменшення кількості запозичень викликано збільшенням обсягу похідної лексики шляхом різних способів словотворення, серед яких продуктивними для іменників є афіксація, словоскладання, аббревіація, злиття, і для дієслів – конверсія й афіксація.

Звертає на себе увагу той факт, що ранній новоанглійський період розвитку сучасної англійської мови характеризується зміною і розширенням груп мов-джерел. Це зумовлюється розширенням мовних контактів, виникненням нових предметів побуту, тканин, появою екзотичних страв.

У період ранньої сучасної англійської мови спостерігається значне збільшення мов джерел. Їх загальна кількість сягає 77 груп. Крім європейських мов у формуванні словникового складу мови беруть участь мови індійської групи (хінді, панджабі, гуджараті, маратхі, непалі, санскрит), афразійські мови (арабська, іврит), мови Далекого Сходу (японська, корейська), нігероконголезійські мови (манде), китайсько-тібетські (китайська, тибетська) і ін. [1].

Сучасний період розвитку англійської мови в сфері виробництва основних частин мови свідчить про те, що англійська мова змінила тенденції свого розвитку. Запозичення нових слів зменшується (7,9%), в силу вступають різні способи словотворення, продуктивними з яких є конверсія, афіксація і словоскладання. У XX -XXI ст. спостерігається розширення старих і поява нових сфер номінації, викликані бурхливим розвитком науки, засобів масової інформації [1].

Беручи до уваги те, що мовна система знаходиться в постійному русі та розвитку, слід припустити можливість зміни словникового складу сучасної англійської мови в умовах глобалізації, появи нових груп запозиченої лексики в результаті міжмовних контактів, збільшення складу одних і зменшення впливу інших.

Література:

1. Громова Е. А. Диахронические изменения словарного состава английского языка: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 – германские языки. Ростов-на-Дону, 2011. 215 с.
2. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. М.: Прогресс, 1984. 400 с.
3. Arnold I. V. Lexicology of modern English. М.: Высшая школа, 1986. 295 p.
4. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Oxford: Oxford University Press, 2002. 498 p.

ІНТЕРАКТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ І ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МОВНИХ НАВИЧОК

Головко Л. О.

студентка II курсу

Навчально-науковий інститут неперервної освіти

Науковий керівник: Ніколаєнко В. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри методики викладання іноземних мов

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

м. Київ, Україна

Однією з причин невдалих дискусій між студентами в аудиторії є те, що студенти не охоче висловлюють свою думку навпроти всієї аудиторії, особливо якщо вони не знають, що можна сказати і не впевнені щодо правильності побудови речень іноземною мовою. Багато студентів відчують себе некомфортно під час проведення дискусій. Поділ студентів на невеликі групи є одним із способів як викладач може уникнути таких труднощів. Такий поділ сприяє тому, що студенти мають можливість короткої дискусії в малих групах до того, як кому-небудь з них буде поставлене запитання. Оскільки студенти мають можливість подумати про що вони будуть говорити (у них виникають певні ідеї) і які слова вони будуть використовувати до того як їх попросять говорити перед всією аудиторією, рівень стресу від виступу перед всією аудиторією зменшується.

Роберт Е. Славін в своїх працях продемонстрував, що кооперативне навчання може бути ефективним для студентів усіх академічних рівнів навчання. Інші зарубіжні вчені (С. Лотан, М. Гроєрті) також доводять, що спільне навчання може бути ефективним методом навчання іноземної мови [1, с. 430].

Інтерактивне навчання передбачає спілкування студентів у малих групах, що сприяє їх позитивній взаємодії. На думку С. Кокрана, варто використовувати інтерактивні методи навчання при викладанні іноземної мови в групах, де є слабкі студенти, тому що використання даного підходу надає можливість всім студентам висловитися. Студенти отримують користь від спостереження за стратегіями навчання, які використовують їхні колеги [2].

Поряд з більш високими академічними досягненнями Г. Клауес також відмічає зменшення розриву між студентами з високим та низьким рівнем досягнень, покращені соціальні навички та співпрацю, підвищення самоповаги, поліпшення клімату в аудиторії, підвищення лідерських навичок, вдосконалені навички вирішення конфліктів та посилення співчуття та турботи про інших [3].

Переваги інтерактивним методів навчання можна реалізувати лише за певних умов. Як зазначає Е. Коєн, якщо завдання, надане групі, є рутинним, співпраця між студентами може бути непотрібною для деяких осіб. Навпаки, групи, які мають справу з нерутинними, дискусійними темами, стають більш

продуктивними, оскільки зростає взаємодія між студентами, а взаємний обмін інформацією є необхідною умовою для вирішення завдання. Тому дуже важливим є вдалий вибір теми для обговорення у групі [4, с. 2].

Творчі завдання розвивають креативність і мислення, але також ефективні для розвитку комунікативних навичок. Дослідження показують, що студенти розвивають свою мовну компетентність краще, якщо вони виконують завдання, де вся їх концентрація зосереджена на створенні чогось креативного, а не на самій мові. На виконання творчих завдань студенти повинні мати достатній час, щоб вони могли закінчити свою розробку і відчувати задоволення від виконання завдання. Творчі завдання повинні нагадувати реальні завдання і можуть, наприклад, залучати студентів до виготовлення плакатів для вечірки, організації вигаданої (або реальної) поїздки, включаючи розроблення власного маршруту, організації благодійної акції, розробки телевізійної реклами для продукту, проектування кімнати та інших проєктів.

Другим важливим завданням є мотивування вчителем взаємодії студентів між собою. Р. Славін на основі проведених широкомасштабних досліджень в своїй відомій праці «Коли кооперативне навчання підвищує досягнення?» зробив висновок, що використання інтерактивних методів у навчанні є більш ефективним, якщо при оцінці роботи студентів оцінюється не тільки індивідуальна відповідь окремого студента, але враховується виконання завдання всією групою. Це мотивує тих студентів, рівень знань яких є вищим допомагати тим студентам, які мають труднощі із виконанням завдання [1, с. 443].

Таким чином, проведені вченими і практикуючими викладачами дослідження довели, що використання інтерактивних методів навчання на заняттях з англійської мови підвищують комунікативні навички студентів. Корисність використання цієї технології підтвердили як викладачі, так і студенти. Спільна праця студентів у невеликих групах сприяє підвищенню впевненості і успішності студентів, зменшує рівень тривоги.

Література:

1. Slavin R. When does cooperative learning increase student achievement? *Psychological Bulletin*. 1983. № 94. P. 429–445.
2. Cochran C. Strategies for involving LEP students in the ALL-English-Medium Classroom: A cooperative learning approach. *National Clearinghouse for Bilingual Education*. 1989. № 12. P. 1–16.
3. Clowes G. *The Essential 5: A Starting Point for Kagan Cooperative Learning*. San Clemente, 2011. URL: https://www.kaganonline.com/free_articles/research_and_rationale/330/The-Essential-5-A-Starting-Point-for-Kagan-Cooperative-Learning (дата звернення: 26.09.2019).
4. Cohen E.G. Restructuring the Classroom: Conditions for Productive Small Groups. *Review of Educational Research*. 1994. Vol. 64. № 1. P. 1–35.

METHODE DER BILATERALEN KONTRASTIVEN FORSCHUNG DER KRITIK IM POLITISCHEN DISKURS DEUTSCHLANDS UND DER UKRAINE

Grydiushko O. O.

Aspirantin des Lehrstuhls für germanische und romanische Sprachen

Internationale Humanitäre Universität

Assistentin des Lehrstuhls für Fremdsprachen № 2

Nationale Universität „Juristische Universität Odessa“

*Wissenschaftliche Betreuerin: **Petljutschenko N. V.***

Doktor der philologischen Wissenschaften, Professorin

Leiter des Lehrstuhls für Fremdsprachen № 2

Odessa, Ukraine

Das Phänomen der Kritik spiegelt spezifische zwischenmenschliche Beziehungen wider, wenn ein Subjekt ein anderes Subjekt mit weiteren Ablehnungen oder Forderungen nach einer Änderung seiner Handlungen verurteilt und auf der Feststellung der Wahrheit besteht. Kritik ist jedoch ein wesentlicher Bestandteil des politischen Diskurses, der eine wichtige ausgleichende Kraft in der sozialen rationalen Konstruktion darstellt und häufig das menschliche Bewusstsein manipuliert, insbesondere im Lauf des politischen Kampfes vor den Wahlen [3, S. 13]. Aus konzeptioneller Sicht ist Kritik eine komplexe mentale Formation, die folgende konzeptionelle Merkmale umfasst: 1) negative Bewertung; 2) das Ergebnis menschlicher geistiger Aktivität; 3) Realisierung in Form einer aktiven Sprechaktivität; 4) der Statusvektor des höchsten Subjekts; 5) das Vorhandensein von Verstößen gegen Normen (Verhalten, künstlerische, ästhetische, ethische usw.) aus dem Gegenstand der Kritik; 6) Vorhandensein des Zwecks – Korrektur der festgestellten Verstöße [2, S. 6].

Das Objekt der Studie ist der aktuelle politische Diskurs Deutschlands und der Ukraine. Der Untersuchungsgegenstand ist die Gemeinsamkeiten und Besonderheiten der Kritik im politischen Diskurs Deutschlands und der Ukraine in vergleichender Hinsicht aus. Wir schlagen vor, dass verbale und paraverbale Merkmale der Kritik einerseits von den individuellen Merkmalen des politischen Sprechers abhängt (Alter, Geschlecht, sozialer Status, Bildungsniveau, emotionaler Zustand, rhetorische Kompetenz usw.), andererseits haben sie ihre eigene Ethnospezifität und verwandte sprachliche und kulturelle Traditionen politischer Kritik im öffentlichen Diskurs Deutschlands und der Ukraine. Daher hat der Begriff «Kritik» auf Deutsch selbst nicht die gleiche negative Bedeutung wie auf Russisch und auf Ukrainisch, da Kritik sich von positiv und negativ unterscheidet und ein wichtiger Bestandteil der öffentlichen Rhetorik in politischen und wissenschaftlichen Diskursen ist [6, p. 235]. Kritik bezieht sich im deutschen politischen Diskurs auf das unverzichtbare Führungsarsenal eines Politikers, der seine Fähigkeit unter Beweis stellt, Kritik zu kritisieren und auf sie zu reagieren, während er persönliche (positive / negative) Einstellungen gegenüber den Teilnehmern der Debatte trennt [5, S. 53].

Auch deutsche Zeitungen und Zeitschriften sind trotz ihrer politischen Sympathien immer in der Lage, die von ihnen unterstützten Parteien scharf zu kritisieren [1, p. 52], während der Grad der Kritik bestimmter Politiker / politischer Kräfte durch die ukrainischen Medien verzerrender ist und somit die Rolle von «politischen Mördern» spielt [10].

Um die Vermutung zu überprüfen, wurde ein gemeinsames Korpus sprachwissenschaftlichen Forschungsmaterials gebildet, das aus Videoaufzeichnungen vielfältiger deutscher politischer Reden bestand (A. Merkel, M. Schulz, K. Kühnert, A. Kramp-Karrenbauer, A. Weidel, A. Gauland, H. Seehofer), F. Merz und andere) und Ukrainer (O. Lyashko, R. Kotsaba, O. Kucherenko, V. Tsybulko, N. Shufrich, V. Zelensky, P. Poroshenko, I. Farion, N. Savchenko usw.) Politiker insgesamt 5 Stunden für jede Sprachgruppe. Aufgrund des Identifikationsexperiments aus dem obigen Korpus wurden durch kontinuierliche Stichproben kritisch diskutierte Fragmente von 500 Einheiten für Deutsch und Ukrainisch herausgegriffen. In diesen Fragmenten wurden 680 sprachbegleitende Gesten identifiziert, die den kritischen Ausdruck betonen und unterschiedliche Formen haben: (1) Gesten der rechten oder linken Hand mit einer Faustkonfiguration, einem Zeigefinger, einer weit geöffneten Handfläche, (2) Nicken, (3) Körperbewegungen.

Die instrumentelle Bearbeitung von Videoausschnitten mit einem Gesamtvolumen von 100 Minuten erfolgte mit der Video-Software Sound Forge 9.0. Der aus dem Video extrahierte Soundtrack wurde in PRAAT 5.04.43 [4] verarbeitet. Die Annotation sprachbegleitender Gesten im kritischen Diskursfragment erfolgte mit den ELAN-Softwarepaketen [9] und ANVIL [7].

Die sprachliche Besonderheit des ukrainischen politischen Wahldiskurses ist seine ukrainisch-russische Zweisprachigkeit, die beim Vergleich der Ausdrucksmittel von Kritik im deutschen politischen Diskurs berücksichtigt wird. Eine solche Inkongruenz von Sprachen vs. Sprachgemeinschaften machen eine bidirektionale Kartierung und Modellierung des entsprechenden tertium comparationis erforderlich [8]. Als solche Vergleichsbasis wählen wir das idealisierte nichtsprachliche Konzept der politischen Kritik, das durch vier Parameter weiter verglichen wird: (1) semantische (tiefe Struktur des kritischen Ausdrucks), (2) verbale (lexikalisch-syntaktische Ausdrucksmittel), (3) paraverbale (Prosodie). und kinetische Mittel zur Gestaltung eines kritischen Fragments) und (4) diskursiv (Strategien und Taktiken der Kritik).

In der ersten Vergleichsphase bestimmen wir den Parameter für den Vergleich der Bedingungen politischer Kritik auf semantischer Ebene. Dieser Parameter hängt mit der Tiefenstruktur der kritischen Äußerung zusammen, die durch die folgende Umschreibung erklärt wird: Das Subjekt X <kritisiert> das Objekt Y für die Handlung P, während es auf die Fehler Z des Objekts Y und / oder seiner Aktionen R hinweist. Ein Hinweis auf die Fehler Z des Objekts Y und / oder seiner Handlungen P] unterscheidet Kritik von Verurteilung. Es ist zu beachten, dass Kritik konstruktiv oder destruktiv sein kann. Da das Subjekt X auf die Fehler von Z hinweist, ist diese Kritik destruktiv und wird von Objekt Y als Verurteilung empfunden. Schließlich ist eine solche Kritik konstruktiv und wird von Objekt Y als Diskussi-

on oder Analyse wahrgenommen, wenn Subjekt X im Detail und gründlich auf die Fehler von Z des Objekts Y und / oder seiner Handlungen P hinweist.

In der zweiten Vergleichsphase wird der Parameter des Vergleichs der Mittel der politischen Kritik auf verbaler Ebene bestimmt, nämlich lexikalische und syntaktische Mittel, wobei Kriterien wie «explizit / implizit», «direkt / indirekt» berücksichtigt werden.

Die dritte Stufe des Vergleichs betrifft die Festlegung des Parameters des Vergleichs der politischen Kritik auf paraverbalen Ebene mit der Verteilung der Prosodie und der kinetischen Mittel zur Gestaltung der kritischen Rede in den mündlichen politischen Reden deutscher und ukrainischer Politiker der Gegenwart.

In der vierten Vergleichsphase wird der Vergleichsparameter auf diskursiver Ebene festgelegt, nämlich die Definition von Einigkeiten und Unterschieden (Kontrasten) in den Strategien und Taktiken der Kritik im politischen Diskurs Deutschlands und der Ukraine. Dieser Parameter steht im Zusammenhang mit der Unterteilung von Kritikstrategien in konstruktive und destruktive Typen. Die Strategie der destruktiven Kritik wird durch die Taktik von Kritik-Vorwurf, Kritik-Verurteilung und Kritik der Niederlage umgesetzt, die vom Adressaten als ungünstige Kritik empfunden wird; Die Strategie der konstruktiven Kritik wird durch die Taktik der Kritikdiskussion und der Kritikanalyse bestimmt, die beim Kritikempfänger einen günstigen Eindruck hinterlassen.

Beim Vergleich der Strategien und Taktiken der Kritik im politischen Diskurs Deutschlands und der Ukraine werden auch die Arten von Adressaten-Ziel-Beziehungen berücksichtigt, die sich nachfolgenden Modellen gliedern: (1) *face-to-face-criticism*; (2) *face-to-side-criticism*; (3) *face-to-back-criticism*; (3) Kritik von Dritten, Kritik von Angesicht zu Hintergrund Kritik) (4) *self-criticism* [11, p. 190].

Litaraturverzeichnis:

1. Белинский А.В. Политические партии Германии в начале 21 века: между традицией и модернизацией. *Политическая наука*. 2015. № 1. С. 48–59.
2. Гаврилова Н.В. Лингвокультурный концепт «КРИТИКА» и его функционирование в педагогическом дискурсе: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19. Волгоград, 2007. 263 с.
3. Каменская Т.Г. Критика в социально-политической сфере. *Наукові праці. Соціологія*. 2010. Вип. 133. Т. 146. С. 11–13.
4. Boersma, P., Weenink, D. Praat: doing phonetics by computer. Version 5.4.08. URL: <http://www.praat.org/> (дата звернення: 10.08.2019)
5. Dahms, M. Motivieren, delegieren, kritisieren: die Erfolgsfaktoren der Führungskraft/ Matthias Dahms. Wiesbaden. 2008. 175 S.
6. Franz B. Öffentlichkeitsrhetorik: massenmedialer Diskurs und Bedeutungswahl. Wiesbaden. 2000. 294 S.
7. Kipp M. Anvil, DFKI, German Research Center for Artificial Intelligence. URL: <http://www.anvil-software.de/> (дата звернення: 15.08.2019)
8. Lehmann Ch. Zum Tertium comparationis im typologischen Sprachvergleich. *Beiträge zum romanisch-deutschen und innerromanischen Sprachvergleich*. Bonn. 2005. – Bd. 1. S. 157-168.

9. Nijmegen: Max Planck Institute for Psycholinguistics, ELAN – linguistic annotator. Language archiving technology portal. – URL: <http://www.latmpi.eu/tools/elan/> (дата звернення: 10.09.2019)

10. VoxCheck: політичне кілерство за грантові гроші. – URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/krulko/5bb49224db6f0/> (дата звернення: 21.08.2019)

11. Woolard K. A., Auer P. Bystanders and the Linguistic Construction of Identity in Face-to-Back Communication. Berlin/NY. 2007. P. 187–207.

ВИВЧЕННЯ ЛАТИНИ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ СУЧАСНИХ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Іванова Т. В.

викладач кафедри іноземних мов професійного спілкування

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Розширення Європейського Союзу та прагнення України до інтеграції з авторитетними міжнародними інституціями актуалізувало проблему докорінних змін у сфері освіти для забезпечення підготовки кваліфікованих спеціалістів різних галузей. Професіоналізм є невід’ємною складовою успішного медика. Він формується шляхом вивчення базових предметів та досконалого оволодіння вузько спеціальних дисциплін, які тісно пов’язані у системі навчання. Латинська мова закладає фундамент необхідного матеріалу, без вивчення якого неможливо досягнути розуміння більш складної інформації протягом навчання у медичному університеті.

Для того, щоб стати майстром своєї справи, необхідно для початку оволодіти професійною мовою та спеціальною термінологією. Історично склалося так, що протягом багатьох століть високим рівнем професіоналізму в медичній галузі є знання латинської мови, яка увібрала в себе лексичне та словотвірне багатство давньогрецької мови та відігравала ключову роль у професійній діяльності лікарів, фармацевтів, біологів та науковців інших галузей знань. І сьогодні це значення зберігається. Алфавіт, фонетика, морфологічні, словотвірні, синтаксичні та лексичні ресурси латинської мови продовжують активно функціонувати у якості наднаціональної знакової системи у мовах різних наук та сфер наукового знання. Давньогрецька та латинська мови справили величезний вплив на культурний та науковий розвиток людства, залишаються одними з основних джерел для поповнення нової природничої, медичної, фармакологічної, фармацевтичної термінології. Рецепти та клінічні діагнози записуються саме латиною. Також треба пам’ятати, що від коректного запису рецептів залежить не лише показник знань лікаря, але й життя

пацієнта. Існує безліч препаратів, що мають схожу назву, але кардинально різне призначення. Наприклад, такі препарати як:

– Betazinum (бетазин) – гальмує утворення тиреотропного гормону передньої долі гіпофіза та Betasone (бетазон) – кортикостероїди, що застосовуються у дерматології.

– Coronel (коронель) – препарат, що використовується для лікування стенокардії та Coronal (коронал) – використовується також при лікуванні стенокардії, але має зовсім іншу діючу речовину, що може викликати алергію.

– Ibufen (ібуфен) – жарознижувальний препарат та Abufene (аб'юфен) – протиклімактеричний засіб.

– Pиковit (пиковит) – вітамінний засіб для дітей та Pіnovit (піновіт) – краплі від нежитю.

Таким чином, неможливо недооцінити важливість вивчення латинської мови як у професійній компетентності, так і термінологічній освіченості, але найголовніше – у житті пацієнта.

Важливою ознакою професіонального спеціаліста є не лише оволодіння базовими знаннями, але й всебічний розвиток, який досягається вивченням додаткової літератури. Латинська мова має великий запас афоризмів та різних сталих висловів, які сформувались на протязі історії медицини. Знання таких висловів та їхнє використання у своїй практичній діяльності, публічних виступах чи наукових конференціях дає змогу зрозуміти оточуючим, що перед ними знаходиться високоосвічений лікар, який володіє різною інформацією та вдосконалює свої знання, а отже є професіоналом, наприклад:

- «*Invia est in medicina via sine lingua Latina*» – у медицині неможливий шлях без латинської мови.

- «*Bona valetudo melior est quam maximae divitiae*» – гарне здоров'я краще найбільшого багатства.

- «*Chirurgia effectus inter omnes medicinae partes evidentissimus est*» – ефект хірургії серед всіх розділів медицини – найпомітніший.

- «*Ignoti nulla curatio morbi*» – не можна лікувати невідому хворобу.

- «*Omne nimium nocet*» – будь-яка надмірність шкідлива

Але найбільше вона потрібна медикам, для яких латина є професійною мовою спілкування: анатомічна, гістологічна, клінічна та фармакологічна термінологія на 97% базується на латинських назвах. Завдяки саме цій мові лікаря, які не розуміють один одного на рідних мовах, з легкістю зможуть поставити спільний діагноз. Латина є основою міжнародної термінології в усіх галузях медицини: анатомії (*carpus, lingua*), патологічної анатомії (*cheiloschisis*), гістології (*linteum*), фізіології (*adynamia*), патологічної фізіології, біохімії (*membrana*), біології (*cellula*) та фармакології (*acidum*). Лікар у своїй роботі найчастіше звертається до наукової термінології латиною порівняно з іншими мовами. Ведення історії хвороби пацієнта також здійснюється за допомогою латинської мови (*anamnesis aegroti, anamnesis morbi*).

Латинська мова – основа усієї фармакології, спектр її використання дуже широкий. Фармацевт у своїй професійній мові використовує 90% латини. Адже рецепт, який виписує лікар, починаючи від складових препарату

(Sol. Acidi ascorbinici, Lidocaini hydrochloridum та інші) і до сталих виразів (Misce. Da. Signa.; Da tales doses numero), повністю пишеться латиною. Наприклад:

Recipe: Solutionis Analgini 50% 1 ml

Da tales doses numero 6 in ampullis

Signa: По 1 мл в м'язи.

Фармацевт має обов'язково знати назви лікарських препаратів і номенклатурних найменувань, адже саме латинські словотворчі елементи показують приналежність до того чи іншого класу препарату, його хімічний склад, терапевтичний, анатомічний, фізіологічний характер, специфічні властивості, а за рецептом, що складений лікарем, фармацевт прочитає й зрозуміє склад, принцип дії, побічні ефекти ліків.

Сучасна наукова медико-біологічна термінологія складається у великій мірі: а) зі слів грецького та латинського походження; б) із штучно утворених слів на основі грецьких та латинських словотвірних елементів – основ, префіксів та суфіксів. Саме цей величезний словотвірний фонд є безцінним скарбом для сучасного наукового термінотворення. Особливу, першочергову, роль він відіграє у номенклатурі лікарських засобів. Вивчення «мертвої мови» дозволяє конструювати більшість назв препаратів за певними узгодженими правилами; а по-друге, допомагає розуміти походження ліків, їх хімічний склад, належність до певної фармакологічної групи чи їх терапевтичний ефект.

Кожний студент медичного вузу отримує з фонду греко-латинської лексики термінологію різноманітних хвороб, патології, симптоми, багаточисленні медичні прилади та апарати, розносники хвороб, ботанічну та зоологічну номенклатуру і тому подібне. Своєчасне вивчення латинської мови, вільне її використання в процесі навчання стимулює інтерес до вивчення курсу основ медицини, активізацію мислення, дозволяє глибше вивчати матеріал сучасних медичних дисциплін, що в майбутньому впевнено відчувати професіоналізм в своїй сфері.

Сьогодні у студентів переважає зовнішня вмотивованість, так звана «праця на оцінку», причиною до вивчення латинської мови є кількість набраних балів, а не пізнавальний інтерес. Це призводить до вивчення мінімального об'єму знань для отримання максимально високої оцінки. А найголовніше студент повинен сам виявляти бажання до подальшого вивчення предмету. Для цього необхідно не тільки пояснити чому латина буде корисна для практичної діяльності медиків та й стимулювати інтерес до навчання.

Студент, який не оволодів елементами латинської фонетики, граматики та термінологічними основами латинської мови не просто не зможе продуктивно використовувати на практиці термінологію міжнародних латинських номенклатур, для нього за сьома печатками залишиться багато що з тої інформації, яка так часто закладається у латинську назву. У фармацевтичній термінології латина і надалі, як і раніше, залишиться дієвим засобом міжнародної комунікації, навіть незважаючи на посилення у майбутньому впливу національних мов.

Насьогодні актуальне питання – тотальний вплив на спеціальну термінологію, головним чином, англійської мови. Її повсякчасне вживання на практиці, у науковій літературі, Internet, а особливо широке розповсюдження біологічно активних добавок та їх англomовне позначення чинять могутній вплив на номенклатуру. До неї все частіше проникають назви, побудовані на основі англійської мови, яка намагається витіснити латину й зайняти місце міжнародної метамови фармації та медицини.

Отже, латинська мова, хоча і вважається «мертвою мовою», проте найпоширена сьогодні. Латина продовжує жити не тільки в термінах, але й в численних крилатих виразах, афоризмах, прислів'ях.

Отже, латинська – це мова медицини, яка допомагає формувати професіональних лікарів та фармацевтів. Вона є основою, без якої неможливо досконало осягнути інші предмети та стати справжнім фаховим лікарем. Знання латинської мови є вирішальним фактором у подальшому навчанні студента-медика.

Література:

1. Латинська мова та медична термінологія (практикум) / Кісельова О. Г., Лехніцька С. І., Шпинта Г. М. К.: Книга-плюс, 2016. 372 с.
2. Закалюжний М.М., Янков А.В., В.В. Чолач. Латинська мова і основи медичної термінології. Тернопіль: Укрмедкнига, 1999.
3. Іваницька П. Латинська мова з медичною термінологією. Рівне, 2001.
4. Шевченко Є. М. Латинська мова і основи медичної термінології: Навч.посібник. К.: ВСВ «Медицина», 2012. 240 с.

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ СЛОВЕСНИХ ОБРАЗІВ В АВСТРАЛІЙСЬКИХ ТА НОВОЗЕЛАНДСЬКИХ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ

Коврова М. О.

магістр факультету іноземної філології

*Науковий керівник: **Белєхова Л. І.***

професор кафедри англійської мови та методики її викладання

Херсонський державний університет

м. Херсон, Україна

Актуальність теми зумовлена загальною спрямованістю наукового дослідження у галузі етнолінгвістики на виявлення лінгвокультурних особливостей та лінгвостилістичних засобів формування словесних образів австралійської та новозеландської поезії, її вивчення з точки зору особливостей етнокультурної картини світу Австралії та Нової Зеландії. Відсутність робіт з даної проблематики у лінгвокогнітивному та лінгвокультурологічному ракурсі посилює актуальність обраної теми.

На національну культуру сучасного австралійського та новозеландського суспільства істотно вплинули соціально-історичні й історико-культурні аспекти формування й еволюції засад етносу, що стало підвалинами формування особливостей національної ментальності Австралії та Нової Зеландії. Специфіку певної етнічної культури в концентрованому вигляді відбивають особливості менталітету народу, втілені в етнокультурних словесних образах [7, с. 145].

Словесний поетичний образ, так само як й етнокультурний словесний поетичний образ – це лінгвокогнітивний конструкт, що інкорпорує передконцептуальну, концептуальну та вербальну сторони або іпостасі [6, с. 68].

Константи національної духовності, що виражають та закріплюють основоположні властивості етносу як культурної цілісності – це етнокультурні архетипи. У кожній національній культурі домінують свої етнокультурні архетипи, які суттєво визначають особливості світогляду, характеру художньої творчості та історичної долі народу. Вони відіграють чималу роль у створенні етнокультурного словесного поетичного образу [5, с. 86].

Етнокультурні архетипи австралійської лінгвокультури (*DREAMING, BUSH, BOOMERANG*) представляють собою концепти, що відмічені етнокультурною специфікою, вони віддзеркалюють зміст знань, досвіду, результатів діяльності й пізнання навколишнього світу австралійцями й передаються від попереднього покоління наступним у вербальній або невербальній спосіб. Вони часто використовуються поетами для створення етнокультурних словесних поетичних образів.

Використання етноконцепту *KIWI* новозеландськими поетами є лінгвокультурним феноменом, адже образ *KIWI* є центральним у культурі Нової Зеландії, навіть самі жителі островів називають себе ківі.

Розглянемо австралійський концепт *DREAMING* (спосіб буття австралійських аборигенів). «Dreaming» – частина реальності австралійських аборигенів; водночас, це місце зіткнення двох світів: реального й ірреального; місце зародження духовності [4, с. 248]. Етноархетип *DREAMING* в австралійській лінгвокультурі поєднує минуле й майбутнє, наголошує на всіх духовних і соціальних аспектах життя австралійських аборигенів, втілює їх вірування.

Австралійські аборигени, загалом, вірять у реінкарнацію, у ланцюг послідовних перевтілень душ з одного тіла в інше. У художньому мовленні австралійських поетів це утворення вербалізується лексемами «*time out of time*», «*everywhen*» «*dance for being born again*» [2, с. 189].

Саме ці мотиви можна простежити у поезії «Balance» Кейт Волкер (*Kath Walker, Noonuccal Oodgeroo*), австралійської письменниці, політичної активістки за права аборигенів, що стала першою туземкою, яка опублікувала книгу – том поезії «*We Are Going*» (1964):

*Spin a coin:
Life or death.
Next of kin
To death Is life,
And life To death* [3, с. 11].

Австралійські племена вірили в духів та реінкарнацію, тобто після того як прийшла на Землю смерть, вона уявлялась як плавний перехід в інше життя.

Це означає, що кожна дитина, яка з'явилася на світ несе в собі частинку душі тотемного предка, в якійсь мірі вона і є цей первотпредок, хоча сама і не підозрює цього, поки це не відкриють в ініціаціях. Вірш «*Balance*» складається з коротких рядків, котрі побудовані на антитезах, які балансують «*Life or death*», «*Light comes Before dark*». Перший рядок «*Spin a coin*» є концептуальною метафорою, яка створює образ монети. Підкидання монети – це універсальний символ ймовірності. Автор підкреслює, що є два варіанти як дві сторони у медалі: життя або смерть. Далі у рядку «*Next of kin To death Is life*» ці дві ймовірності переплітаються в одну, що пов'язано з давніми віруваннями австралійських аборигенів та етнокультурним архетипом *DREAMING*, що розуміється як початок, який ніколи не закінчується, період, який триває в минулому, теперішньому та майбутньому.

У поезії Нової Зеландії центральним етнокультурним архетипом можна вважати *KIWI*. Культурні здобутки новозеландців називають *Kiwiana*, а самі тубільці іменують себе ківі. Цей факт доводить існування таких сполучень, як *Kiwi worldview* і *Kiwi mindset*, які в сутності, є альтернативними найменуваннями всієї новозеландської етнічної картини світу, новозеландського характеру, менталітету. Відома новозеландська приказка *You can take a Kiwi out of New Zealand but you can't take New Zealand out of a Kiwi* (Ти можеш забрати ківі з Нової Зеландії, але не можна забрати Нової Зеландії з ківі) свідчить про те, що в даному концепті сконцентрована квінтесенція національного світогляду новозеландців. *Kiwi* і *New Zealand* нерозривно пов'язані в свідомості нації, яка втілена у віршованому тексті новозеландського автора Брайана Тернера (*Brian Turner*) «*Semi-Kiwi*»:

...*I'm neither handy*
in the great Kiwi DIY tradition,
nor monied... [1, с. 6].

Брайан Тернер – сучасний поет, відомий своїми творами про пейзаж, екологію та спорт. Віршована поема під назвою «*Semi-Kiwi*» розкриває власні уявлення автора про свою ідентичність ківі, про те, що означає бути людиною у цьому світі. Автор використовує етнокультурний архетипний образ *Kiwi* як втілення усіх рис новозеландців, що карбувалися протягом усього часу їх існування, а також показує свою індивідуальність, несхожість і водночас схожість на них, саме тому така назва *Semi-Kiwi*. Номінативні одиниці «*neither handy like Kiwi*», «*dab-hand at recognising self-pity*» імплікують цей концепт у поетичному тексті.

Отже, мова і культура віддзеркалюють світогляд людини, особливості менталітету етносу, його національних цінностей, духовного світу. У менталітеті етносу закарбовані його когнітивні, емотивні та поведінкові стереотипи. Мова є ключем до вивчення лінгвокультури певного етносу. Особливості менталітету народу, вірування, релігійні, соціальні, історичні, правові стандарти лінгвокультури виражаються у поезії через етнокультурні словесно-поетичні образи. Підґрунтям для їхнього створення стають етнокультурні архетипи, які допомагають осягнути та експлікувати концептуальну сутність свідомості, є засобом доступу до розкриття світобачення етнічної спільноти. Етнокультурні архетипи австра-

лійської та новозеландської лінгвокультури допомагають експлікувати поетичні образи, щоб глибше зрозуміти ідею автора.

Література:

1. Brian Turner Semi-Kiwi, in Taking Off. Wellington, 2001. 17 p.
2. Flood J. The Original Australians. Story of the Aboriginal People. Crows Nest, N.S.W, 2006. 306 p.
3. Oodgeroo Noonuccal (Kath Walker) Poetry. New Jersey, 1970. 120 p.
4. The Big Treasury of Australian Folklore: Two Centuries of Tales, Epics, Ballads, Myths & Legends. Balgowlah, 1990. 319 p.
5. Белєхова Л. І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04. Київ, 2002. 476 с.
6. Белєхова Л.І. Словесний образ в американській поезії: лінгвокогнітивний аспект. Москва, 2004. 376 с.
7. Голубовська І.О. Етноспецифічні константи мовної свідомості: дис... доктора філол. наук: 10. 02. 15. Київ, 2004. 346 с.

КАТЕГОРІЯ «ЕТНІЧНІСТЬ»: ДИНАМІЧНІСТЬ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Мельник Н. І.

магістрантка II курсу факультету іноземних мов

Науковий керівник: Білецька І. О.

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри теорії та практики іноземних мов

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Черкаська область, Україна

У сучасному світі, характерними рисами якого є міграційні процеси, етнічне та культурне змішання, зростає інтерес представників різних галузей знань до категорії етнічності, етнопроцесів, що відбуваються в соціумі, їх історичної, культурної, філософської та лінгвістичної складової.

Формування категорії етнічності в сучасному її розумінні починається у другій половині ХХ століття. До цього лексема *ethnicity* не фіксувалась англійськими словниками. Етнічність у цей період розуміється з есенціалістських позицій – як незмінна, зумовлена біологічно (походженням), внутрішньо властива людині якість. У наступні роки це розуміння змінюється.

Етнічність є одним із важливих компонентів соціальної ідентичності. Етнічна ідентичність – це результат когнітивно-емоційного процесу усвідомлення себе представником етносу чи переживання своєї тотожності з однією етнічною спільнотою і відділення від інших [3].

В сучасній гуманітарній науці концепції і теорії етнічної ідентичності об'єднані в дві групи на основі методологічно протилежних підходів до про-

блеми етнічної субстанції: онтологічного або есенціалістського і функціонального або конструктивістсько-інструменталістського.

Онтологічний підхід передбачає наявність етнічної субстанції, що має соціобіологічну, або еволюційно-історичну природу. Прихильники соціобіологічного напрямку трактують етнічність як об'єктивну даність, вихідну характеристику людства і вважають, що усвідомлення групової приналежності закладено в генетичному коді і є продуктом ранньої людської еволюції [2, с. 29].

Прихильники еволюційного історизму виходять із визнання етнічних спільнот як особливих матеріально-духовних утворень на основі спільності території, економічного життя, мови, культури і психології. Етнос трактується як історично сформована на певній території стійка міжпоколінна сукупність людей, що володіють не тільки загальними рисами, а й відносно стабільними особливостями культури і психіки, а також усвідомленням своєї єдності і відмінності від усіх інших подібних утворень – самосвідомістю, фіксованою в самоназві – етнімі.

Прихильники онтологічного підходу схильні розглядати етнічні об'єднання як реально і здавна існуючі групи з властивими їм атрибутами, а етнічність вважають тією консервативною силою, яка зберігає моделі ментальності та поведінки попередніх поколінь. Сучасні підходи в рамках цієї традиції визнають зростання ролі духовних і організаційно-політичних чинників в житті етносів, що, однак, не скасовує об'єктивний зміст закономірності і тенденції розвитку етнічних процесів [1, с. 104].

Для функціонального підходу, який об'єднав конструктивізм та інструменталізм, характерним є заперечення етнічної субстанції або її ігнорування. Представники конструктивізму розглядають, як правило, зовнішні функціональні зв'язки, які виникають в суспільстві щодо ставлення до етнічного. Згідно до конструктивістської концепції, етнічність – це не есенціалістська (сутнісна) категорія, а ментальний конструкт, «нав'язана» соціальність, що корениться в міфах, цінностях, символах, що створюються суспільством і постійно змінюється. Відповідно етнічність постає як величина історична, яка не містить нічого статичного і завжди передбачає новий зміст. Відтак все, що пов'язане з ідентичністю й етнічністю, завжди було конструктом, образною сутністю і по суті є результатом культурної уяви і конструювання» [1, с. 105].

Функціональний підхід точніше і глибше розкриває сутнісні зміни, що відбуваються з етнічними спільнотами в умовах сучасного світу. У конструктивістській парадигмі достатньо точно зазначено, що деякі, вельми істотні елементи етнічності піддаються соціальному конструюванню.

В сучасній вітчизняній науці справедливо підкреслюються переваги інтегрованого підходу до трактування категорії етнічності, що сприяє формуванню уявлення про етнічність і етнос як без занадто онтологізуючого етнічність примордіалізму, так і без крайніх проявів конструктивізму, сфокусованого на суб'єктному продукуванні соціального світу [1, с. 109].

Література:

1. Грошева Г. В. Категории этноса и этничности в современном научном дискурсе. *Вестник Томского государственного педагогического университета*. 2006. Вып. 1 (52). С. 104–109.
2. Тишков В. А. Реквием по этносу: Исследования по социально-культурной антропологии. М.: Наука, 2003. 544 с.
3. Шпет Г. Г. Введение в этническую психологию. СПб: Алетейя, 1996. 156 с.

МОРФОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕГАТИВНОЇ ЕМОТИВНОСТІ В РОЗМОВНОМУ ДІАЛОЗІ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФУ)

Меньшикова О. С.

аспірант III курсу кафедри германських та східних мов

*Науковий керівник: **Зубов М. І.***

доктор філологічних наук, професор,

декан факультету лінгвістики та перекладу

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

З другої половини ХХ сторіччя лінгвістика емоцій активно досліджується зарубіжними та вітчизняними мовознавцями на всіх мовних рівнях: фонетичному (Калита, 2001; Ковалевська, 2009), морфологічному та словотвірному (Мельничук, 2015; Арнольд, 1984), лексичному (Бабаєва, 2008; Шаховський, 2008; Фоміна, 1995; Мягкова, 2000), фразеологічному (Бабенко, 1989; Синельникова, 2013, Лакофф; 1987), граматичному та синтаксичному (Москальська, 1979; Кострова, 2004; Єрмоленко, 1982; Weißgerber, 1971), текстовому (Караулов, 1987; Адамчук, 1996; Філімонова, 2001; Ortner, 2014), семантичному (Вольф, 2002; Воркачев, 2003), стилістичному (Болотов, 1981; Чабаненко, 2002) та прагматичному (Бабаєва, 2008; Піотровська, 1994). Проте, численні проблеми та завдання комунікативної лінгвістики і далі потребують дослідження ролі емотивного значення як людського фактора в здійсненні мовленнєвої комунікації [1, 53; 2].

Метою даного дослідження є аналіз репрезентації категорії емотивності на морфологічному рівні на матеріалі німецького та українського розмовного діалогу з подальшою класифікацією морфологічних класів за семантичними групами.

Огляд наукової літератури вказує на те, що традиційно психологи та лінгвісти розподіляють емоції на негативні та позитивні, тобто емоції, які суб'єктивно постають як неприємні чи приємні переживання [3, 232]. Крім того в психологічній літературі виокремлюється також група амбівалентних

емоцій, тобто емоцій, для яких є характерними внутрішній суперечливий стан чи переживання, пов'язані з двоїстим відношенням до особи, предмету, явищу чи події з одночасним прийняттям та відштовхуванням [4, 29; 2].

На першому етапі нашого дослідження у ході суцільної вибірки на мовленнєвому матеріалі персонажного діалогу оригінальної німецької теленовели «Sturm der Liebe» та оригінальної української теленовели «Тільки кохання» емоційні висловлювання було розкласифіковано на негативні, позитивні та амбівалентні (див рис. 1, 2).

Рис. 1. Класифікація емоцій за знаком в українській мові

Рис. 2. Класифікація емоцій за знаком в німецькій мов

За результатами кількісних підрахунків було встановлено, що в обох мовах питома вага висловлювань з негативним семантичним навантаженням становить більш 50 відсотків.

На другому етапі, в обох досліджуваних мовах, на основі речень на позначення негативних емоцій, було відокремлено негативні емотиви та розкласифіковано за частинами мови (див. рис. 3).

З наведеної діаграми можна зробити висновок, що в обох мовах провідна роль в реалізації негативної емотивності на лексико-семантичному рівні належить дієслову (48% в німецькій мові та 60% в українській мові). Питома вага іменника як маркера негативної емотивності складає 20 та 22% співвідносно. На третьому місті були зафіксовані негативні емотиви-прикметники (21 та 12%). Найменші кількісні показники належать емотивам-прислівникам (9 та 8%).

На наступному етапі відбувся більш детальний аналіз семантики негативних дієслів-емотивів, як найбільш численної морфологічної групи. В результаті проведеного аналізу дієслова були розкласифіковані по групам за принципом наявності спільної семи.

Рис. 3. Морфологічна класифікація негативних емотивів на матеріалі німецького та українського розмовного діалогу у процентах

На матеріалі німецької мови найчисленішими виявились такі групи дієслів:

1. Зі спільною семою «відмови та переривання»: kündigen (звільнити, розірвати контракт), abbrechen (перервати, скасувати), ablehnen (відмовити), abblasen (скасувати), aufgeben (кинути, припинити), abspringen („відстрибнути» від спільної праці), abweisen (відхилити) та інші;

2. Зі спільною семою «переслідування та натиску»: verfolgen (переслідувати), spionieren (шпигувати), abhören (підслухувати), abrauschen (доносити), beurteilen (звинувачувати), unterdrücken (пригнічувати), drängen (натискати), ertappen (підловити), unterstellen (засуджувати, звинувачувати), erwischen (застигнути) та інші;

3. Зі спільною семою «відсутності та втрати»: vermissen (сумувати, помітити втрату), verlieren (загубити), fehlen (бути відсутнім), vergessen (забувати), verschwinden (зникати), verstecken (ховати), sich verabschieden, weggehen, löschen, verlassen (покидати) та інші;

4. Зі спільною семою «деструктивної поведінки»: hassen (ненавидіти), ruinieren (руйнувати), streiten (сваритися), sich ärgern (злитися), stören (заважати), quälen (мучити), reizen (чепляти), nerven (нервувати), ausrasten (розлютитись), ausflippen (вийти з себе) та інші;

5. Група дієслів з модальністю необхідності у сукупності з численними повторами дієслів müssen та sollen (мусити);

6. Зі спільною семою «протиправної поведінки»: bestechen (підкупити), (an)lügen (брехати), desertieren (дезертирувати), decken (викривати), lästern (зневажати Бога), (ab)hauen (втікати), abjagen (відбивати), auseinanderbringen (розлучати), ausrauben (викрадати), klauen (красти) та інші;

7. Зі спільною семою «протиправної поведінки»: zögern (вагатися), verzweifeln (сумніватися, впадати у відчай), verwechseln (плутити), verbocken (ухилитися), rechtfertigen (виправдовуватись), sinken (тонути), murmeln (бормотіти), schmachten (тужити), herumhängen (зависати) та інші.

На матеріалі української мови було виявлено такі групи дієслів:

1. Зі спільною семою «прагматичної деструктивної поведінки»: заважати, використовувати, перебивати, чепати, втручатися, відбивати, дорікати, лізти, руйнувати, причепитись, постріляти, збити, дорікати, вірватися, вбити, ненавидіти, насміхатися та інші;

2. Зі спільною семою «фізичного недугу чи дискомфорту»: боліти, свербіти, розболітися, подряпатись, страждати, проплакати, лікуватися, втомитися, вмирати та інші;

3. Зі спільною семою «страху та переживання»: злякатися, лякати, боятися, хвилюватися, нервувати, непокоїтися та інші;

4. Зі спільною семою «обману»: брехати, вигадувати, завирати, пліткувати, прикидатися, приховувати та інші;

5. Зі спільною семою «відсутності та втрати»: втрачати, викидати, відвикаати, звільняти, скінчитися, програти, проміняти, відпускати, розбити, прощавати, розлучатися та інші;

6. Зі спільною семою «вибачення»: форма «Пробач!», благати, вибачатись, будь ласка, виправдовуватись;

7. Зі спільною семою «раптової події»: трапитись, відбуватися, доводитись, наснитись, потрапляти, творитись, статися;

8. Група дієслів з модальністю необхідності: «треба», намагатися, мусити.

Висновки. В результаті кількісних підрахунків було встановлено що в обох досліджуваних мовах в розмовному діалозі теленовел превалюють висловлювання на позначення негативних емоцій з питомою вагою понад 50%. Провідна роль в реалізації негативної емотивності на лексико-семантичному рівні належить дієслову. На основі нашого дослідження на матеріалі української мови виявилась значна більша синонімічна варіативність дієслів в рамках семантичних груп.

Література:

1. Шаховский В. И. Лингвистическая теория эмоций [Текст]: монография / В. И. Шаховский. М. : Гнозис, 2008. 416 с.
2. Friesel M. Emotion und Sprache [Text] / M. Friesel. Tübingen: A. Francke. xii, 2007. 401 S.
3. Кондаков И. М. Психология. Иллюстрированный словарь [Текст] / И. М. Кондаков. СПб. : «Прайм-ЕВРОЗНАК», 2003. 512 с.
4. Ребер А. Большой толковый психологический словарь [Текст] : у 2 т. / А. Ребер; перевод с английского Е.Ю.Чеботаревой. Москва : Вече, 2000. Т. 1 (А-О). 592 с.

ОСНОВОПОЛАГАЮЩИЕ ПРИНЦИПЫ КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ

Мизецкая В. Я.

*доктор филологических наук, профессор,
заведующая кафедрой иностранных языков профессионального общения
Международный гуманитарный университет*

Коркишко С. В.

*студентка VI курса факультета лингвистики и перевода
Международный гуманитарный университет
г. Одесса, Украина*

Можно выделить некоторые основополагающие принципы когнитивной лингвистики (КЛ), многие из которых значительно отличаются от принципов генеративистики :

1) КЛ основывается на холистическом подходе к интерпретации языковой способности, процессов восприятия и порождения текста человеком в противовес отстаиваемому генеративистами модулярному подходу.

2) Лингвистический анализ не ограничивается описанием языкового поведения, но распространяется и на соответствующие ментальные состояния и процессы.

3) Провозглашается органическая связь языкового знания с психической организацией человека, что отрицает возможность алгоритмического подхода к описанию языка. В связи с этим высказываются предложения в пользу сближения лингвистики с биологией (Langacker) – в противовес практиковавшемуся в структурализме и генеративной грамматике союзу с логикой и математикой.

4) Антропоцентрический принцип в КЛ вытекает из постулата о связи языка с когницией, сознанием, психикой человека. В КЛ считается, что антропоцентричность буквально пронизывает язык, проявляясь в широком спектре языковых структур. Как известно, для генеративистов антропоцентрический момент не является существенным.

5) Подчеркивается центральная роль физического опыта взаимодействия человека с окружающим миром в организации его понятной системы. В связи с этим выдвигается тезис о том, что мышление « воплощено» (embodied), т.е. неразрывно связано с телом человека, его анатомическими и физиологическими особенностями, перцептивным и моторным опытом. У генеративистов телесное, соматическое не рассматривается как важный фактор, влияющий на продуцирование речи.

6) Формализуется требование субъективизации лингвистических исследований – в противовес стремлению генеративистов к « объективному» описанию языка, основанному на языковой компетенции некоего « усредненного» говорящего, функционирующего в « нейтральной» среде.

Иными словами, постулируется принцип значительной субъективизации языковой деятельности, что предполагает привлечение экстралингвистической информации (сведения об участниках коммуникации – социальные характеристики, психологические особенности, коммуникативные цели, фоновые знания, прошлый опыт и т.д.). Учитываются также место, время и обстановка, статусно – ролевые характеристики участников и т.д.

7) Языковое значение трактуется как связующее звено между языком и когнитивной.

8) Экспланаторность – т.е. установка на объяснение языковых фактов, что резко контрастирует с позицией дескриптивистов о том, что дело лингвиста – констатировать, а не объяснять.

9) КЛ провозглашает максимальную открытость, готовность инкорпорировать сведения из различных областей знания. Генеративная грамматика функционирует в более герметических условиях.

К весьма уязвимым местам КЛ обычно относят отсутствие своей самостоятельной методологической базы (Паршин), хотя такие учёные , как Е.С. Кубрякова, утверждают, что собственный метод у данного направления есть и заключается он в постоянном соотношении языковых данных с другими опытными сенсомоторными данными (Кубрякова).

В современной КЛ всё чаще можно наблюдать использование эмпирических методов.

Сами когнитивисты в качестве своего основного метода чаще всего называют интроспекцию, которую дескриптивисты вообще считали ненаучным методом.

Современная КЛ характеризуется стремлением обеспечить эмпирически выверенный методологический фундамент за счет внедрения количественных методов исследования и использования возможностей корпусной лингвистики.

КЛ всё больше опирается на данные, полученные в результате нейрофизиологических исследований. Не случайно сами ученые не проводят резкой границы между нейролингвистической и когнитивной лингвистикой. Эти дисциплины всё более смыкаются и кооперируются в своих усилиях уточнить механизмы взаимодействия языка и мышления.

По-видимому, время фундаментальных построений сменилось временем их верификации и корректировки на широком эмпирическом материале.

Среди прикладных направлений КЛ можно упомянуть переводоведение. На стыке КЛ и литературоведения возникают когнитивная стилистика, когнитивная поэтика, когнитивные исследования нарратива, когнитивное литературоведение и др.

Усилиями Д. Герарта и его коллег формируется когнитивная социолингвистика. Провозглашается когнитивная этнолингвистика.

Идет становление когнитивной лексикографии, в рамках которой исследователи пытаются усовершенствовать структуру словарной статьи толкового словаря за счет усиления антропоцентрического компонента (Ostermann) и определения соотношения между когнитивными и лексическими значениями.

Возникает закономерный вопрос: сохранится ли КЛ как самостоятельное направление или растворится в других областях. С одной стороны, фундаментальные принципы, разделяемые всеми приверженцами КЛ, служат её консолидации, с другой – растущая интеграция с широким кругом научных областей способствует расщеплению единства.

Литература:

1. Касевич В.Б. Когнитивная лингвистика : В поисках идентичности. М. Языки славянской культуры, 2017.
2. Кубрякова Е.С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века// Язык и наука конца XX в. М.: РГГУ, 1995.
3. Першин П.Б. Теоретические перевороты и методологический матеж в лингвистике XX века// *Вопросы языкознания*. 1996. – № 2.
4. Скребцова Т.Г. Когнитивная лингвистика. Классические теории, новые подходы. М. Изд.дом ЯСК, 2018 392 с.
5. Langacker R.W. Foundations of Cognitive Grammar. Vol. 1. Theoretical Prerequisites. Stanford: Stanford Univ. Press, 1987.
6. Ostermann C. Cognitive Lexicography : a New Approach to Lexicography Making Use of Cognitive Semantics. Berlin; N.Y. Mouton de Gruyter, 2015.

НЕКООПЕРАТИВНИЙ ДІАЛОГ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

Музика Я. В.

магістр II курсу факультету іноземних мов

Науковий керівник: Кирилюк М. А.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та практики іноземних мов

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Черкаська область, Україна

Відомо, що спілкування є однією з визначальних умов людського буття, діяльності індивіда в соціумі. Мову ж, в свою чергу, вважаємо знаряддям спілкування між людьми, що використовується для формування і передачі інформації різного роду. Дослідженнями проблем мовного спілкування займалися такі видатні лінгвісти, як В. Гумбольдт, Ф. де Соссюр, В. Матезіус, Ш. Балі та багато інших.

Загальновизнано, що для мовного спілкування недостатньо володіти граматичними правилами побудови речень; для досягнення мети в процесі спілкування необхідно також знати інструменти впливу на співрозмовника, використовуючи весь комплекс системи мовних засобів, об'єднаних в підсистемах фонетики, лексики, граматики, стилістики та відповідно до цього, правильно вживати мовні висловлювання.

Дослідження тексту, аналіз мовних повідомлень в контексті соціальних умов спілкування – це завдання, які стоять перед сучасними лінгвістами. Проблема комунікативної здатності пов'язує спілкування з процесом становлення особистості людини та з його діяльністю.

В сучасному світі міжкультурних та міжсуспільних зв'язків, з'являється необхідність детального вивчення та спостереження за некооперативним спілкуванням з метою виявлення та запобігання розвитку глобальних конфліктних ситуацій. Актуальність обраної теми обумовлена необхідністю вивчення аспектів розвитку, становлення, факторів, причин, особливостей, наслідків некооперативного діалогу, його прихованих механізмів, що провокують комунікантів до цієї форми мовленнєвого контакту.

Зауважимо, що некооперативний діалог – це таке мовленнєве спілкування мінімум двох сторін спілкування зі своїми різними ідіолеками, одна з яких (або мовець, або слухач), або ж обидві сторони, не зацікавлені в продовженні діалогу між ними та активно прагнуть до його завершення [3, с. 23]. Таким чином, некооперативний діалог – це діалог комунікантів, які не прагнуть до його успішного розвитку.

Діалог, в перекладі з грецької мови, означає «розмова», «бесіда». Вивченням діалогу займалися багато видатних лінгвістів. Наприклад, дослідники Є. М. Молчан, А. А. Гончарова, аналізуючи ціннісний аспект діалогу, розуміють діалогічну взаємодію як «комунікативну взаємодію», під впливом якого соціальні суб'єкти здійснюють пошук істини, обмінюючись духовно-моральними цінностями. Лінгвісти дають визначення за яким, діалогічна взаємодія – це комплекс певних стратегій поведінки, які регулюють спільну діяльність суб'єктів в умовах конкретної сталої культури [4, с. 33]. На думку М. М. Бахтіна, діалогічність є філософсько-естетичним способом буття людини, яка реалізує себе в активному діалозі з іншими, під час читання творів різних жанрів (відносини автор-читач, автор-герой тощо). Саме М. М. Бахтін трансформував терміни «оповідач» та «слухач» в «оповідач-наратор» і «слухач-наратор» [2, с. 8].

В художній літературі діалоги виступають яскравим стилістичним прийомом, засобом зацікавлення читача, одним із способів мовленнєвої характеристики персонажа. В діалозі, зазвичай, розкривається характер кожного з героїв. З одного-двох діалогів, читач має можливість зрозуміти вік (приблизний або точний) персонажа, стать, його соціальний статус, освіченість, риси обличчя, статуру, притаманні риси характеру тощо.

В роботах, присвячених некооперативним (конфліктним) діалогам, матеріалом для аналізу служать як усні конфліктні діалоги, так і діалоги, що містяться в художніх творах. Разом з тим, ці групи діалогів належать, на думку М. М. Бахтіна до різних «первинних і вторинних мовленнєвих жанрів», що зумовлює необхідність виділення конфліктного діалогу в художньому тексті як самостійного об'єкту вивчення [1, с. 428].

Некооперативний діалог не може не цікавити лінгвістів, адже, як відмічає Н. І. Чиркова «він є явищем, що вивчається давно, проте яке досі не охарактеризоване на достатньому рівні» [5, с. 143].

Некооперативний діалог, як правило, формується на наступних трьох базових факторах: особистісний, ситуативний та соціальний. Основним вважається особистісний фактор, так як творцем діалогу є особа. Власне індивід розпочинає розмову, бесіду.

Розглядаючи особистісний фактор, як один із основних у зародженні і розвитку некооперативного діалогу, з'являється необхідність зазначити основні аспекти особистості, які відіграють важливу роль в мовленнєвому спілкуванні, в тому числі, у становленні й розвитку некооперативного діалогу. Аспекти особистості – це певні риси особистості, які можуть розглядатися з різних позицій з метою створення її портрета і розкриття мотивації її вчинків. Тому, серед основних аспектів особистості виділяємо: характер особистості, стать, сімейний стан, етап життя, інтелект, моральне «Я» особистості, поведінка, конфліктність, емоційна напруженість. Окрім цього, чималу роль у становленні й розвитку некооперативного діалогу відіграє аспект комунікативної супозиції, що характеризується розбіжністю думок комунікантів з приводу одного і того ж явища, пов'язаною із, насамперед, досвідом життя та складеними уявленнями і стереотипами індивіда, які відіграють важливу роль у відношенні людей до різних типових життєвих ситуацій.

Наприклад:

«You don't happen to need a soda fountain helper, do you?» Clyde cast at him a glance that said as plain as anything could, «If you have any such place, I wish you would please give it to me. I need it.»

«No, no, no,» replied this individual, who was blond and vigorous and by nature a little irritable and contentious [6, с. 171].

В цьому діалозі з твору відомого митця Теодора Драйзера «Американська трагедія», автор демонструє імпульсивність та роздратованість блондина, який тричі заперечує «Ні, ні, ні» на прохання продемонструвати якусь роботу юному Клайду Гріффітсу. Мова героя емоційна, з яскраво вираженою невдоволеністю. Врешті-решт, Клайду вдається вмовити чоловіка, але діалог все ж є некооперативним. До того ж, основною причиною некооперації послуговував особистісний фактор.

Іншим прикладом некооперативного діалогу, може слугувати діалог із книги Дж. Роулінг «Гаррі Поттер і Таємна кімната»:

«Granger, they're after Muggles,» said Malfoy. «D'you want to be showing off your knickers in midair? Because if you do, hang around... they're moving this way, and it would give us all a laugh.»

«Hermione's a witch,» Harry snarled.

«Have it your own way, Potter,» said Malfoy, grinning maliciously. «If you think they can't spot a Mudblood, stay where you are.»

«You watch your mouth!» shouted Ron [7, с. 88].

У романі Дж. Роулінг Драко Мелфой – конфліктна особистість. Все починається з того, що батьки Драко вважаються чистокровними чарівниками. Відповідно, в їхній родині присутній певний мікроклімат, де батьки гаряче засуджують нечистокровних чарівників (Роулінг, протягом всієї історії про Гаррі Поттера, вказує, що негативні і агресивні мотиви поведінки, закладені в людині з

дитинства, мають негативний вплив на всю його долю, постійно провокуючи конфлікти, сутички в тих ситуаціях, де їх можна було б уникнути). Це зародило в маленького Драко коріння конфліктності на ґрунті бажання заступитися за батька і на ґрунті затвердження чистокровності походження в якості чарівника. З самого дитинства він вибирає собі «ворогів» з числа нечистокровних чарівників і не може уникнути конфліктів. В цьому діалозі він прямо говорить про нечистокровне походження Герміони Грейнджер, тим самим провокуючи Герміону і її друзів на подальшу ескалацію конфлікту. Протягом роману всі діалоги Мелфоя по відношенню до його «ворогів» завжди носять яскраво виражений некооперативний, і, навіть, агресивний характер.

Аналіз некооперативних діалогів англomовної художньої літератури дає можливість студентам, магістрам, викладачам, науковцям по-іншому розглянути твори, навіть ті, що вже були прочитані. Детекція некооперативного діалогу дозволяє зрозуміти основну думку твору, всебічно охарактеризувати кожен описаний епізод. Знання й розуміння різних аспектів аналізу має на меті розкрити повну картину характеристик кожного з героїв, їх приховані мотиви, цінності, особливості, особистісні переживання та внутрішні конфлікти.

Література:

1. Бахтин М. М. Проблема речевых жанров. Литературно-критические статьи. Москва: Худож. лит-ра, 1986. С. 428-500.
2. Букин А. С. Некооперативный диалог (на материале англоязычной художественной литературы): автореф. дис. Москва, 2015, 19 с.
3. Букин Александр Сергеевич Некооперативный диалог (на материале англоязычной художественной литературы): диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Орехово-Зуево, 2016.
4. Молчан Е. М., Гончарова А. А. Диалогическое взаимодействие субъектов: ценностный аспект. // Ценности и смыслы. 2016. № 2(42). С. 31-35.
5. Чиркова Н. И. Конструкции с прямой речью в текстовой зоне диалога. Текстовый аспект в изучении синтаксических единиц. Л.: ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1990. 143 с.
6. Dreizer T. The American Tragedy. M., 2003.
7. Rowling J. K. Harry Potter and the Chamber of Secrets. – Bloomsbury Publishing PLS, 1998. 251 p.

ТВІРНА ВЛАСНА НАЗВА В ФОРМУВАННІ СЕМАНТИКИ ПОХІДНИХ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Омельченко В. О.

магістрант II курсу факультету іноземних мов

Науковий керівник: Білецька І. О.

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри теорії та практики іноземних мов

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Черкаська область, Україна

У сучасній лінгвістиці мовні явища, в тому числі похідна лексика від власних назв в англійській мові, розглядаються в рамках когнітивно-дискурсивної парадигми знання, в основі якої лежить «визначення мови як когнітивного процесу, здійснюваного в комунікативній діяльності і забезпечуваного особливими когнітивними структурами та механізмами в людському мозку» [3, с. 406]. Когнітивний аспект дослідження похідних слів передбачає вивчення ментальних, пізнавальних процесів, виявлення структур знання, народжуваних в актах пізнання й оцінки світу, які отримують об'єктивації за рахунок похідних слів.

Дослідження особливостей похідних від власних назв в англійській мові потребує використання результатів досліджень, присвячених проблемі репрезентації різних типів знання, в тому числі інтеграційного характеру (інтегративного концепту) [2], та досліджень, що розглядають співвідношення мовного значення з певними когнітивними структурами, когнітивними контекстами, що стоять за цими значеннями [1; 4; 5]. Саме вони дозволяють визначити знання, співвідносно з твірною власною назвою.

При описі знання, що стоїть за твірною власною назвою, ми звертаємося до методики когнітивно-матричного аналізу, розробленої М. Болдирєвим. Цей метод, на його думку, вводиться з метою дослідження багатоаспектних знань матричного формату, які можна віднести до числа стереотипних знань, асоційованих із певною мовною формою, і які тому не можуть бути виявлені й описані за допомогою традиційних методів [1, с. 62].

До багатоаспектних знань, які вимагають використання поняття когнітивної матриці, можна віднести різного роду лінгвокультурні знання: діалектні, стилістичні, етнічні, культурні, а також ономастичні. В дослідженні похідних від власних назв поняття когнітивної матриці використовується для позначення конфігурації (ономастичного) знання, що визначає формування і розуміння похідного слова, утвореного від власної назви.

Під когнітивною матрицею розуміється «особливий, єдиний формат знання – знання багатоаспектного, як системи взаємопов'язаних когнітивних контекстів, які носять опційний характер і не передбачають їх обов'язково одночасне ієрархічне асоціювання з тим чи іншим словом або концептом. Когні-

тивна матриця об'єднує в собі кілька когнітивних контекстів, на тлі яких відбувається формування і розуміння відповідних мовних значень» [1, с. 49].

Головною відмінністю когнітивної матриці від інших типів когнітивного контексту, наприклад, фрейму, в структурі якого виділяють обов'язкові та другорядні компоненти, є відсутність будь-якої ієрархії в її структурі. Склад матриці потенційно не обмежений. Вона може включати будь-яку кількість концептуальних сфер, необхідних для актуалізації значення слова, які не є суворо обов'язковими або домінуючими щодо один одного.

Поряд з очевидною відмінністю структурного характеру, когнітивна матриця виявляє відмінність і в змістовому плані, яка проявляється в тому, що вона є системою різних когнітивних контекстів, представлених її компонентами інтегративно в рамках єдиного складного концепту. Когнітивна матриця має здатність зводити воедино різні аспекти мовного та немовного знання про одне явище.

М. Болдирєв указує, що в залежності від способу репрезентації когнітивна матриця може мати різну структуру і тому виділяються два типи когнітивної матриці: загальна і часткова. При формуванні загальної когнітивної матриці необхідне звернення як мінімум до двох її компонентів (концептуальних сфер). Наприклад, загальна когнітивна матриця може бути представлена словом «культура», яке передає багатоаспектне знання. Як компоненти когнітивної матриці цього виду можуть виступати такі поняття, як звичаї, традиції, звичаї, цінності тощо.

Часткова когнітивна матриця, на відміну від загальної, володіє єдиним правилом побудови її компонентів, де виділяється один головний елемент (ядро), до якого «прив'язані» всі інші (компоненти). Тобто структурною особливістю часткової матриці є принцип її побудови на кшталт: «ядро-периферія», де в якості ядра виступає об'єкт думки (діалектна, культурно-маркована одиниця, прецедентний, культурний, економічний феномен тощо), а як компоненти – когнітивні контексти як різні аспекти осмислення мовних одиниць і феноменів [1, с. 63–65].

При описі ономастичного концепту, що стоїть за власною назвою в англійській мові – топонімом або антропонімом, доцільно звертатися до часткової когнітивної матриці. У структурі когнітивної матриці ономастичного концепту виділяється ядро і компоненти матриці. Ядром виступає концепт, що співвідноситься або з топонімом, або з антропонімом, а сферу периферії утворюють когнітивні контексти (різні аспекти ономастичного знання), при зверненні до яких відбувається формування і розуміння мовної одиниці, похідної від власної назви.

Отже, дослідження особливостей формування лексичного значення похідного від власної назви в англійській мові потребує нового погляду на структуру знання, що стоїть за твірною власною назвою. Ця структура знань має вигляд когнітивної матриці і здійснюється за рахунок певних когнітивних механізмів.

Література:

1. Болдырев Н. Н. Концептуальная основа языка. *Когнитивные исследования языка*. Выпуск IV. М.: Ин-т языкознания РАН; Тамбов: Издательский дом ТГУ им. Г. Р. Державина, 2009. С. 25–77.
2. Болдырев Н. Н., Алпатов В. В. Когнитивно-матричный анализ английских христианских топонимов. *Вопросы когнитивной лингвистики*. 2008. № 4. С. 5–14.
3. Кубрякова Е. С. Язык и знание. На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. М.: Языки славянской культуры, 2004. 560 с.
4. Fauconnier G. *Mental Spaces: Aspects of Meaning Construction in Natural Language*. Cambridge, Mass., London, England: A Bradford Book, The MIT Press, 1985. 190 p.
5. Lakoff G. *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago and London: University of Chicago Press, 1990. 607 p.

ПАРЕМІЇ З КІНЕСИЧНО-СОМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ В АНГЛОМОВНІЙ ПРЕСІ

Радченко П. С.

студент VI курсу факультету іноземних мов

Науковий керівник: Кирилюк М. А.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та практики іноземних мов

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Черкаська область, Україна

Фразеологія як мовне явище привертає увагу мовознавців світу з середини XIX століття. Яскравими репрезентантами національно-мовної картини світу є одиниці, що творяться способом вторинної номінації, зокрема фразеологічні одиниці – стійкі сполучення слів з повністю або частково переосмисленим значенням, які відтворюються у готовому вигляді та виконують експресивно-номінативну функцію.

У роботі ми дослідили фразеологічні одиниці англійської мови з кінесично-соматичним компонентом, тобто ті, у структурі яких одним із компонентів виступає назва органу тіла людини, який бере участь у відповідній дії, що відбувається в процесі жестикуляції, та в основі яких лежить метафоричне переосмислення значення.

Фразеологія кожної мови вносить істотний вклад у формування образної картини світу. У сучасному мовознавстві існує поняття «фразеологічна картина світу», що має на увазі частину мовної картини світу, описаної засобами фразеології, у якій кожний фразеологічний зворот є елементом строгої системи й виконує певні функції в описі реалій навколишньої дійсності [1, с. 131].

Як відзначає В.М. Телія, передачу інформації фразеологічна одиниця здійснює «стислими засобами», виражаючи у внутрішній формі характерні риси деякої ситуації, закріпленої в мовній свідомості носіїв даної мови і виникаючої у вигляді образу при вимовленні звукової оболонки. У зв'язку з цим фразеологічна одиниця сприймаються також як своєрідні стереотипи [2, с. 270].

У ході дослідження було з'ясовано, що використання КСФО у публіцистичному жанрі полегшує і прискорює процес сприйняття інформації, забезпечує тим самим впливову силу тексту. У нашому дослідженні було проаналізовано КСФО, у складі яких були задіяні наступні компоненти-соматизми: *head, finger, hand, foot, nose, leg, ear, eye, neck, knee, thumb, shoulder, arm та toe*. Було виявлено, що найбільш активними з них у фразотворенні є *hand, head, foot, finger, nose та ear*. Семантика багатьох фразеологічних одиниць з компонентом-соматизмом *hand* пов'язана з діяльністю людини (праця, допомога, влада, власність, сила, насилля); КСФО з компонентом-соматизмом *head* використовуються на позначення розумової діяльності людини (мислення, пам'ять, розумові здібності); компонент-соматизм *foot* позначає рухову діяльність людини (одужання, допомога, пригнічення); компонент-соматизм *finger* найчастіше використовується на позначення відношення до праці, цікавості, уважності та сміливості. Компоненти-соматизми *pose та ear* найчастіше зустрічаються у фразеологічних одиницях, значенням яких є отримання певної інформації (уважність, цікавість).

В результаті систематизації корпусу наявних КСФО, було складено їх класифікацію, яка базується на семантичній спільності загального значення КСФО.

Наше дослідження розглядає КСФО, утворені мотивованим метафоричним переносом на основі аналогії, схожості, порівняння дій, які репрезентують сфери міжособистісних відношень та властивостей особистості, що знайшли відображення у характеристиці певних подій на сторінках сучасних газет.

Людина живе у соціумі, тому сфера міжособистісних стосунків представляє інтерес до вивчення КСФО, які характеризують положення людини у суспільстві та її відносини з іншими людьми. Багатство цієї тематичної групи пояснюється тим, що міжособистісні стосунки є невід'ємною частиною людського життя, що не могло не відобразитися у фразеологічному фонді англійської мови.

У ході аналізу КСФО було визначено 3 фразеосемантичні групи, які репрезентують спектр міжособистісних стосунків у публіцистичному жанрі: 1. Колективна, спільна праця. 2. Допомога. 3. Обман.

Аналіз фразеосемантичної підгрупи «колективна, спільна праця» показав, що найчастіше метафоризація поняття спільної праці відбувається через компонент-соматизм *head та hand*. У мовній свідомості слово «голова» означає не тільки «верхню частину тіла», але й являє собою вербальний символ центру розуму, інтелекту, вищої цінності. Ця культурна семантика будується на магічному й міфологічному осмисленні таких ознак, як «розташування нагорі, на небесах, протилежно низу, області переродження», «керівництво

діями, вчинками», «збереження і відтворення потрібної інформації» тощо, які входять до ядерної дефініції лексеми «голова»:

to put one's heads together – *радитися, обговорювати, разом думати, ламати голову над чимось*.

Дана фразеологічна одиниця утворена шляхом метафоричного переосмислення завдяки переносу значення по схожості поведінки, дії. Опорною лексемою в основі даної фразеологічної одиниці лежить компонент-соматизм *head*, що означає «зосередження думок, розуму, суджень, уявлень, пам'яті», а також характеризує саму людину як «носія будь-яких ідей, поглядів, здібностей».

Майже всі дії людини у всіх сферах його життя пов'язані безпосередньо з руками, що і визначило активну участь цього слова у складі досліджуваних КСФО у фразеосемантичній підгрупі «допомога». У зв'язку з тим, що лексема «рука» володіє багатою символікою і вживається з самими різними значеннями, у всіх досліджуваних мовах КСФО з цим компонентом-соматизмом є найчисленнішими:

to give (offer) a helping hand to somebody – *допомагати комусь, подати руку допомоги*.

У фразеосемантичній підгрупі «обман» було розглянуто КСФО, у семантиці яких полягає факт обману, введення в оману та непорядного ставлення до когось шляхом надання помилкових обіцянок:

to lead by the nose – *обдурити когось, водити за ніс*.

Переносне значення полягає у проведенні аналогії з дією, коли людину хвтають за ніс та примушують робити те, що вона не бажає. У цій фразеологічній одиниці знаходить відображення метафоричне уподібнення поведінки тварини і людини. Метафора пов'язана зі способом керувати тваринами (биками, кіньми і т.п.), яких водять за допомогою кільця, протягнуто у ніздрі; у європейській традиції цей образ актуалізувався порівнянням з ведмедями, яких водили напоказ за кільце, протягнуте у ніс.

Слід зазначити, що, так як переважна більшість англійських та українських еквівалентів є еквівалентними один одному, то метафоричність англійських ФО з соматичним компонентом базується на тих образах, що і метафоричність українських ФО.

Так, наприклад, фразеологізми ахіллесова п'ята і «Achilles' heel» є прикладами однієї з різновидів метафори – алюзії: в основу покладено образ героя давньогрецького епосу.

Міжмовні відмінності виявляються тільки в безеквівалентних ФО і фразеологічних аналогах, в основу яких покладені різні образи, що обумовлено відмінностями в національній свідомості представників обох мовних спільнот. Так, наприклад, в основу фразеологізмів *from the bottom of one's heart* і «від чистого серця» покладено один і той же образ, що має різні характеристики, в англійській мові увага акцентується на глибині почуття, а в українській його чистота, незаплямованість.

В англійському фразеологізмі *heart of oak* зі значенням «brave man», не має еквівалента в корпусі досліджуваного матеріалу, метафоричність досягається

шляхом перенесення на людину таких характеристик дуба, як міцність і стійкість у будь-якій ситуації.

Література:

1. Норенко О. Антропоцентризм як вектор розвитку сучасного мовознавства. *Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Філологія (мовознавство)*. 2014. Вип. 20. С. 128-134. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_filol_2014_20_28
2. Телия В. Н. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира. М. : Наука, 1998. С. 270 – 271.

НАПРЯМ 4. МЕДИЦИНА ТА ФАРМАЦІЯ

PROBLEM SOLVING AS A CONDITION OF IMPROVING STUDENTS' MEDICAL STUDY QUALITY

Alekseienko R. V.

*Associate of Professor Department of Physiology,
Kharkiv National Medical University*

Rysovana L. M.

*Associate of Professor Department of Medical Biophysics and Medical Informatics
Kharkiv National Medical University
Kharkiv, Ukraine*

The most effective means of forming mental actions in the theoretical learning of any profile is the systematization of educational material, problem solving, laboratory work, student's independent work, and medicine is no exception [1].

One of the main means of performing actions within the framework of theoretical training of the medical student is to solve problems, including situational ones.

Problem solving is one of the important learning methods that can provide the most profound and complete assimilation of medical material by students, consolidate it in memory and develop the ability to apply the acquired knowledge with sufficient autonomy. Problem solving, especially of high quality, always involves active mental activity aimed at transferring knowledge, establishing new connections and relationships between them [1].

The ability to solve problems in medical and biological physics, as well as normal physiology, as well as the ability to apply the techniques of mental activity in the academic work, is achieved through repeated repetitions.

Generally, the formation of the ability to solve typical and situational problems begin with the ability to spell out the condition correctly, developing a solution to a particular problem, showing the general course of action and form of writing a specific decision. Then students first perform similar tasks and then perform more complex tasks. It should be borne in mind that tasks (questions, tasks and exercises) are unequal in developing actions in students. When solving any problems in medical and biological physics, as well as normal physiology, there is an improvement of the actions and knowledge of the medical student, so the answer to each of the following tasks takes a more professional and advanced appearance.

Any task in medical and biological physics and normal physiology can be attributed to one of two groups – calculated or qualitative. The same task can be given in the form of qualitative and quantitative. However, to solve the quantitative problem requires some calculations. Note that quantitative problems are widely used in the study of medical and biological physics, and qualitative – normal physiology.

Emphasis on the importance of studying the material and solving the problem for the future doctor will activate the students' practical independent work.

After analyzing the knowledge and skills of students of the three medical and dental faculties, before and after solving the problems, we found that the acquisition of practical skills with the help of these solutions will increase the quality of the educational process by an average of 21% ($p < 0.05$) (Fig. 1).

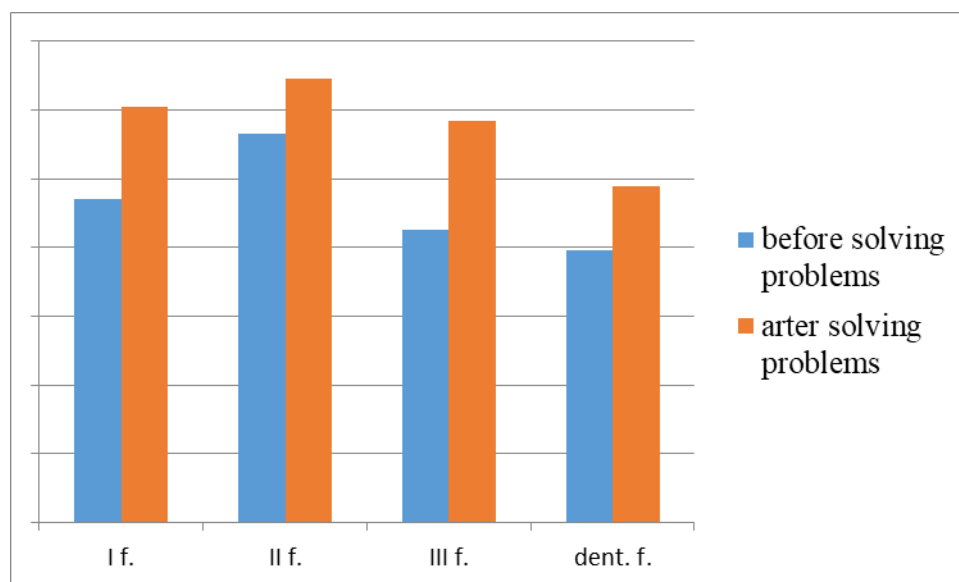

Fig. 1 Comparative analysis of knowledge acquisition before and after solving problems

Moreover, the speed and quality of solving problems in normal physiology second-year medical students increases by an average of 19% ($p < 0.05$) (Fig. 2), if they learned to solve problems in medical and biological physics in the first year.

When developing skills to solve problems should be used as questions and exercises. The main of the requirements for all tasks and tasks is their compliance with the stage of assimilation, that is, in the condition of the task must reflect the relevance, purpose and characteristics.

Problem solving is important not only in the study of fundamental disciplines, but also in the study of basic clinical disciplines, such as biological chemistry, pathological physiology, histology, internal diseases, microbiology, hygiene and more.

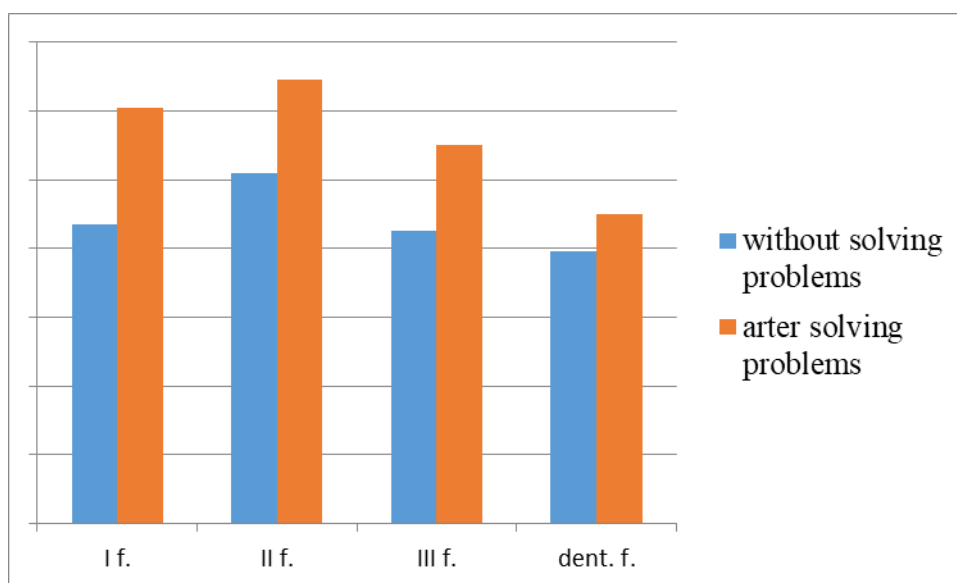

Fig. 2. Improving the quality of studying normal physiology

Tasks allow to specify students' knowledge, help to see the application of general laws and laws in practice.

Thus, solving problems promotes a deeper and stronger assimilation of laws, laws, develops logical thinking, develops skills of independent work, increases interest in the subject in addition, while solving problems, a number of additional skills (analysis of physical meaning, the use of additional literature, use of unit system, etc.).

References:

1. Іщейкіна Ю.О., Сілкова О.В. Проблеми з підготовки медичної інформатики студентів вищих навчальних закладів. *Вісник проблем біології і медицини*. 2011. Т.3 (89). С. 128-129.
2. Alekseienko R.V., Rysovana L.M. Psychological and pedagogical requirements to the modern teacher of educational higher education. *Influence of Scientific Achievements in Education on the Development of Modern Society: International Scientific and Practical Conference*. Vilnius, Lithuania. 2019. P. 31-32.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОРОШКІВ ДЛЯ ПОВІТРЯНО-АБРАЗИВНОГО ПОЛІРУВАННЯ ЗУБІВ

Антощук В. О.

аспірант

Одеський медичний інститут

Міжнародного гуманітарного університету

Науковий керівник: Чумакова Ю. Г.

доктор медичних наук, професор,

професор кафедри загальної стоматології

Одеський медичний інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Одеса, Україна

Професійна гігієна порожнини рота – це комплекс лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на видалення зубних відкладень (мікробної біоплівки) із подальшим поліруванням поверхні емалі та цементу кореня зуба, з метою запобігання розвитку і прогресування карієсу зубів, захворювань пародонту та періімплантних тканин.

Універсальним методом, який дозволяє одночасно видалити зубну біоплівку та полірувати поверхню емалі і кореня зуба, є повітряно-абразивна обробка з використанням спеціальних наконечників – хендблестерів та поліруючих порошків.

Технологія повітряно-абразивного полірування зубів була вперше запропонована швейцарською компанією EMS (Electro Medical System S.A.) у 1984 році як метод Air Flow (Патент US 4676749 А від 30.06.1987 р.) [1]. Суть методу полягала в очищенні поверхні зуба сумішшю води і порошку бікарбонату натрію (соди), яка утворюється стисненням під високим тиском повітрям. Показання до цього методу: полірування емалі та кореня зуба після скейлінга, видалення пігментного нальоту («наліт курця» та ін.), якісне очищення фісур жувальної поверхні перед герметизацією, очищення поверхні зуба перед фіксацією брекет-систем. Першим порошком в технології Air Flow став високоабразивний (розмір частинок $\sim 65 \mu\text{m}$) порошок Air-Flow Classic на основі бікарбонату натрію.

Досвід використання високоабразивних порошків показав, що при здатності прекрасно очищати поверхню вони мають значні недоліки. Вплив абразивної повітряно-порошкової суміші може викликати ерозію емалі, особливо в період її дозрівання (у підлітків до 18 років), та пошкодити поверхню естетичних реставрацій. При обробці під тиском поверхні кореня зуба абразивним порошком вже через 5 секунд виникають серйозні ушкодження цементу і дентину [2].

З метою зниження негативного впливу порошку Air-Flow Classic на тверді тканини зуба, поверхні реставрацій та ясна був запропонований новий, менш абразивний порошок на основі бікарбонату натрію – Air-Flow Classic Comfort

з розміром частинок – 40 μm . Цей порошок є більш комфортним для пацієнта, процедура стає безболісною для осіб із гіперестезією твердих тканин зуба, і його можна використовувати у дітей з 12 років для видалення щільного пігментованого нальоту та перед герметизацією сліпих ямок та фісур.

Значним недоліком порошків на основі бікарбонату натрію на даний час, в епоху прогресуючого зростання поширеності захворювань пародонту та тканин навколо імплантату), вважають неможливість застосовувати його у під'ясенній зоні, так як потрапляння соди в пародонтальну або періімплантальну кишеню, де рН становить 7,8-8,0, може спричинити опік м'яких тканин.

У цьому зв'язку, виникла необхідність у розробці нового нетоксичного, біосумісного порошку для використання у під'ясенному просторі. Це – порошок Air-Flow Perio на основі амінокислоти гліцину, з розміром частинок – до 25 μm (аналог: Clinpro Prophy Powder, 3M ESPE). Його рекомендують для видалення під'ясенної біоплівки та полірування поверхні кореня зуба або імплантату в кишенях глибиною до 4 мм, а з використанням спеціальної насадки Perio-Flow nozzle на наконечник Perio-Flow – в кишенях до 10 мм. Низькоабразивний порошок Air-Flow Perio можливо застосовувати у дітей віком з двох років для видалення над– та під'ясенної біоплівки з молочних і постійних зубів, а також для очищення та полірування незнімних ортодонтичних апаратів (брекет-систем, лігатур та ін.).

Компанія EMS запропонувала ще один поліруючий порошок на основі гліцину – Air-Flow Soft, але з розміром частинок $\sim 65 \mu\text{m}$, який був спеціально розроблений для видалення мікробної біоплівки та полірування в осіб із підвищеною чутливістю твердих тканин зуба.

Найбільш значним досягненням компанії EMS в останні роки можна вважати розробку абсолютно нового порошку Air-Flow PLUS, який має унікальні властивості: абсолютно нешкідливий, нетоксичний, має приємний солодкуватий смак, низькоабразивний (14 μm), що дозволяє використовувати його без обмежень у дітей (віком з 6 років) і в дорослих при будь-яких гігієнічних процедурах.

Основним компонентом порошку Air-Flow PLUS є ерітрітол – натуральний цукрозамінник із групи поліолів, який з 1990 р. застосовується у харчовій промисловості. Ерітрітол – кристалічний порошок білого кольору, добре розчиняється у воді, стійкий до впливу високих температур і багатьох видів мікроорганізмів, має низьку гігроскопічність. У дослідженні *in vitro* встановлено виражену антиоксидантну та мембранопротекторну дію ерітрітолу, а в дослідженні *in vivo* в щурів з експериментальним діабетом доведена здатність ерітрітолу запобігати дисфункції ендотелію судин (ангіопротекторна дія) [3]. Також в експерименті *in vitro* показана здатність ерітрітолу знижувати адгезію і ріст полісахарид-продукуючих стрептококів (*Streptococcus mutans*), що забезпечує зниження швидкості формування біоплівки та карієспрофілактичний ефект [4]. Крім того, в умовах моделювання утворення біоплівки *in vitro* з використанням тест-штамів бактерій *Streptococcus gordonii* і *Porphyromonas gingivalis* додавання в середовище 10% ерітрітолу призвело до зниження темпу формування біоплівки та її біооб'єму, до пригнічення росту колоній

P. gingivalis та порушення метаболізму бактерій [5], що вказує на виражені пародонтопротекторні властивості ерітрітолу.

Порошок Air-Flow PLUS містить 99,7% ерітрітолу та 0,3% хлоргексидину, який був доданий в якості консерванту, однак це посилює антимікробні властивості порошку. У 2014 р. опубліковані дані, що вказують на більш високу бактеріцидну активність комбінації ерітрітол-хлоргексидин у порівнянні з гліцином щодо бактерій *Staphylococcus aureus*, *Bacteroides fragilis* та грибів *Candida albicans*, культивованих у біоплівці на поверхні титанових дисків (72 години), які потім були оброблені методом повітряно-абразивного полірування двома різними порошками [6]. Висока антимікробна активність порошку Air-Flow PLUS встановлена і в клінічних дослідженнях у хворих на пародонтит, де доведено зниження частоти висівання та рівня обсіменіння *Aggregatibacter actinomycetemcomitans* в пародонтальних кишнях через 12 місяців після під'ясенної обробки Air-Flow з періодичністю кожні 3 місяці [7].

Таким чином, встановлені антиоксидантні, мембранотропні, ангіопротекторні властивості ерітрітолу, виражена антимікробна дія комбінації ерітрітол з хлоргексидином, здатність їх перешкоджати утворенню біоплівки (хімічний контроль біоплівки) в сукупності забезпечують карієс–профілактичний та пародонтопротекторний ефекти. Цей факт переводить процедуру Air-Flow з використанням порошку Air-Flow PLUS з розряду суто гігієнічної в лікувально-профілактичну, яка може бути рекомендована: для видалення біоплівки з зубів, ясен, щік, язика; на етапі підтримуючої терапії у хворих на генералізований пародонтит [7]; у дітей і підлітків з гіпертрофічним гінгівітом, особливо при використанні брекет-систем; в осіб з дентальними імплантатами для профілактики мукозиту та периімплантиту; для очищення ортопедичних конструкцій (так звана «full-mouth air polishing therapy»). При цьому відпадає необхідність полірування зубів щітками, полірувальними чашечками і професійними пастами.

Таким чином, на даний час лікарі-стоматологи та зубні гігієністи мають величезний вибір та перелік необхідних засобів і методів для ефективної професійної гігієни порожнини рота, як в осіб з інтактними зубами та інтактним пародонтом, так і у хворих з множинним карієсом, генералізованим пародонтитом, при використанні ортодонтичних апаратів і ортопедичних конструкцій, при наявності дентальних імплантатів, а також без обмежень у дітей віком з 6 років.

Література:

1. Nozzle head for the hand piece of a dental prophylactic apparatus / Mabile Pierre; Electro Medical Systems, S.A.: патент US 4676749 A; заяв. US 06/706,090; 27.02.1985; опубл. 30.06.1987.
2. Bühler J., Schmidli F., Weiger R., Walter C. Analysis of the effects of air polishing powders containing sodium bicarbonate and glycine on human teeth. *Clin. Oral Invest.* Publ. online: 21 Sept. 2014 (DOI 10.1007/s00784-014-1317-z).
3. Erythritol is a sweet antioxidant /G.J.M. den Hartog, A.W. Boots, A.Adam-Perrot [et al.] *Nutrition*. 2010. Vol. 26. P. 449-458.

4. Söderling E.M., Hietala-Lenkkeri A.-M. Xylitol and erythritol decrease adherence of polysaccharide-producing oral streptococci. *Current Microbiology*. Publ. online: 24 Sept. 2009 (DOI 10.1007/s00284-009-9496-6).
5. Erythritol alters microstructure and metabolomic profiles of biofilm composed of *Streptococcus gordonii* and *Porphyromonas gingivalis* /E. Hashino, M. Kuboniwa, S.A. Alghamdi [et al.] *Mol. Oral Microbiol.* 2013. Vol. 28. P. 435-451.
6. Biofilm removal and antimicrobial activity of two different air-polishing powders: an in vitro study /L. Drago, M. Del Fabbro, M. Bortolin [et al.] *J. Periodontol.* 2014. Vol. 85, N. 11. P. 363-369.
7. Müller N., Moëne R., Cancela J.A., Mombelli A. Subgingival air-polishing with erythritol during periodontal maintenance. *J. Clin. Periodontol.* 2014. Vol. 41. P. 883-889.

КРАЙОВЕ ПРИЛЯГАННЯ КУЛЬТЮВІХ ВКЛАДОК ДО ТВЕРДИХ ТКАНІН ЗУБІВ

Антощук М. М.

*студент I курсу аспірантури
стоматологічного факультету*

*Науковий керівник: Шутурмінський В. Г.
доктор медичних наук, доцент
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Ортопедичне лікування при повному руйнуванні коронкової частини зуба із застосуванням литих культьових вкладок залишається однією з найважливіших проблем в сучасній стоматології. Однак питання вибору методу виготовлення культьових вкладок недостатньо вивчений.

Мета дослідження: підвищення якості ортопедичного лікування культьовими вкладками. Завдання: 1) виготовити керамічні культьові вкладки і металеві прямим і непрямим методами; 2) дослідити крайове прилягання вкладок до тканин зубів; 3) проаналізувати результати. Матеріал і методи: для проведення дослідження було взято три зуба, видалених по хірургічним показанням. На них зішліфувати коронкові частини для створення умов, що імітують тотальне руйнування коронкової частини зубів. Для виготовлення трьох культьових вкладок непрямим методом з видалених зубів, поміщених в гіпсову підставу, були отримані відбитки А-силіконовою відбитковою масою «Zhermask» кільцем. Кореневі канали були підготовлені за стандартною методикою. При виготовленні прямим методом три кульшових вкладки моделювалися з пластмаси «Pattern resin». Шість культьових вкладок відливалися з кобальто-хромового сплаву. Три керамічні вкладки були виготовлені методом фрезерування на апараті «Zircon zahn» за допомогою аналогів,

змодельованих з пластмаси «Pattern resin». В зубах-зразках були випилені «Віконця» для визначення контакту вкладки з твердими тканинами. При 200-кратному збільшенні скануючого електронного мікроскопа «SMA Helios 650» досліджено крайове прилягання дев'яти штифтових культових вкладок до зубів. Результати: величини зазорів керамічних вкладок з зубами становить в середньому 57 мкм. У металевих вкладках, виготовлених прямим методом зазор в середньому 80 мкм, а вкладки, виготовлені непрямим методом – 125 мкм.

Висновок: керамічні культові вкладки забезпечують найбільш точне прилягання до твердих тканин зубів. Культові вкладки, виготовлені непрямим методом прилягають менш точно.

Література:

1. Аболмасов Н.Г., Аболмасов Н.Н., Бичков В.А., А. Аль-Хакім – Ортопедична стоматологія
2. Арутюнов, Жульєв, Волков, Лебеденко, Глебова – Одонтопрепарування при відновленні дефектів твердих тканин зубів вкладками
3. Гольдштейн Рональд – Естетична стоматологія. Том 1, 2.

ЧАСТОТА ВИЯВЛЕННЯ ТА СТРУКТУРА ЕНДОДОНТО-ПАРОДОНТАЛЬНИХ УРАЖЕНЬ У ХВОРИХ НА ГЕНЕРАЛІЗОВАНИЙ ПАРОДОНТИТ

Бороденко Д. І.

здобувач

ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України»

Науковий керівник: Чумакова Ю. Г.

доктор медичних наук, професор,

професор кафедри загальної стоматології

Одеський медичний інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Одеса, Україна

Поєднання пародонтиту та ускладнень карієсу зубів (пульпіту та періодонтиту) в ділянці одного зубощелепного сегменту називається ендодонто-пародонтальним ураженням. Прогресуючий перебіг обох цих захворювань часто призводить до передчасної втрати зубів і порушення функції зубощелепної системи [1-4].

Наявні класифікації ендодонто-пародонтальних уражень, зокрема перша класифікація Simon J.H.S. et al., 1972 [5], як правило, засновані на локалізації первинного вогнища інфікування: первинне ураження ендодонта; первинне ураження ендодонта з вторинним залученням пародонта; первинне ураження

пародонта; первинне ураження пародонта з вторинним залученням ендодонта; комбіновані ураження, коли некроз пульпи зуба і пародонтит прогресують одночасно і вражають один і той же зуб.

У новій міжнародній класифікації захворювань і станів тканин пародонта і періімплантних тканин (AAP&EFP, Chicago, 2017) ендодонто-пародонтальні ураження внесені до III групи – групи станів, які можуть чинити негативний вплив на тканини пародонта [6, 7].

Мета роботи – визначити частоту виявлення та структуру ендодонто-пародонтальних уражень у хворих на генералізований пародонтит (ГП) різного ступеня.

Матеріали і методи. Проведено аналіз історій хвороби та клініко– рентгенологічне обстеження стану зубів і тканин пародонта у 392 хворих на ГП різного ступеня віком 14-70 років (середній вік склав $37,66 \pm 0,49$ років).

Критеріями включення в групу з ендодонто-пародонтальними ураженнями хворих на ГП вважали: 1) наявність клінічних ознак хронічного пульпіту в вітальних зубах з рівнем резорбції кісткової тканини не менше 1/2 довжини кореня та зі скаргами пацієнта на болі в області даного зуба. Вітальність пульпи визначали за допомогою холодового тесту; 2) наявність клінічних і рентгенологічних ознак різних форм хронічного періодонтиту (фіброзний, гранулюючий, гранулематозний).

Результати дослідження. За результатами клініко-рентгенологічного обстеження серед 392 пацієнтів виявлено 43 хворих на ГП початкового-I, I ступеня, що склало 11,0%, 154 хворих на ГП I-II, II ступеня (39,3%) і 195 хворих на ГП II-III, III ступеня (49,7%). Серед обстежених було 146 чоловіків та 246 жінок, відповідно 37,2% і 62,8%.

Ендодонто-пародонтальні ураження визначені у 96 хворих, тобто поширеність ендодонто-пародонтальних уражень у хворих на генералізований пародонтит склала 24,5%. Серед хворих на ГП з ендодонто-пародонтальними ураженнями була практично рівна кількість чоловіків та жінок, відповідно 46 чоловіків (47,9%) та 50 жінок (52,1%).

Слід зазначити, що більшість пацієнтів з ендодонто-пародонтальними ураженнями мали ГП II-III, III ступеня – 73 людини з 96, тобто 76,0%, і тільки у 4 хворих на ГП початкового-I, I ступеня (4,2%) та у 19 хворих на ГП I-II, II ступеня (19,8%) діагностовані ендодонто-пародонтальні ураження.

Саме довготривалий і прогресуючий перебіг пародонтиту та відсутність адекватного пародонтологічного лікування можуть призвести до досягнення пародонтальної кишені апікального отвору або усть бічних і додаткових каналів, у результаті чого може розвиватися запалення й некроз пульпи зуба. Так виникає первинне ураження пародонта з вторинним залученням пульпи, і таких пацієнтів виявилось 58 осіб, що склало 60,4% від усіх хворих на ГП з ендодонто-пародонтальними ураженнями. Серед них було 28 чоловіків (48,3%) і 30 жінок (51,7%), а також 2 хворих на ГП початкового-I, I ступеня (3,4%), 11 хворих на ГП I-II, II ступеня (19,0%) і 45 хворих на ГП II-III, III ступеня (77,6%).

Істинно комбіновані ендодонто-пародонтальні ураження формуються, коли вогнище деструкції периапікальних тканин прогресує коронально і з'єднується з інфікованою пародонтальною кишенею. Така патологія виявлена у 38 осіб, що склало 39,6% від всіх хворих на ГП з ендодонто-пародонтальними ураженнями. Серед них було 19 чоловіків (50,0%) і 19 жінок (50,0%), а також 2 хворих на ГП початкового-I, I ступеня (5,3%), 8 хворих на ГП I-II, II ступеня (21,0%) і 28 хворих на ГП II-III, III ступеня (73,7%).

Заключення. Встановлено, що у хворих на генералізований пародонтит різного ступеня частота виявлення ендодонто-пародонтальних уражень складала 24,5%, з переважним ураженням зубів у хворих на ГП II-III, III ступеня (у 76,0% випадків). В структурі ендодонто-пародонтальних уражень переважають первинні ураження пародонта з вторинним залученням пульпи (у 60,4% випадків).

Література:

1. Грудянов А.И., Макеева М.К., Пятигорская Р.В. Современные представления об этиологии, патогенезе и подходах к лечению эндодонто-пародонтальных поражений. *Вестник РАМН*. 2013. № 8. С. 34-36.
2. Орехова Л.Ю., Кудрявцева Т.В., Осипова В.А., Бармашева А.А. Влияние сочетанных поражений осложненного кариеса и воспалительных заболеваний пародонта на состояние зубочелюстной системы. *Пародонтология*. 2004. № 2 (31). С. 8-14.
3. Harrington G.W., Steiner D.R., Ammons W.F.Jr. The periodontal-endodontic controversy. *Periodontol.* 2000. 2002. Vol. 30. P. 123-130.
4. Rotstein I., Simon J.H. Diagnosis, prognosis and decision-making in the treatment of combined periodontal-endodontic lesions. *Periodontol.* 2000. 2004. Vol. 34. P. 165-203.
5. Simon J.H.S., Glick D.H., Frank A.L. The relationship of endodontic-periodontic lesions. *J. Periodontol.* 1972. Vol. 43, N. 4. P. 202-208.
6. A new classification scheme for periodontal and periimplant diseases and conditions – Introduction and key changes from the 1999 classification / Caton J., Armitage G., Berglundh T. [et al.] *J. Clin. Periodontol.* 2018. Vol. 45, Suppl. 20. P. S1-S8.
7. Herrera D., Retamal-Valdes B., Alonso B., Feres M. Acute periodontal lesions (periodontal abscesses and necrotizing periodontal diseases) and endo-periodontal lesions. *J. Clin. Periodontol.* 2018. Vol. 45, Suppl. 20. P. S78-S94.

ADJUSTMENT OF FIRST-YEAR STUDENTS IN THE STUDY OF MEDICAL AND BIOLOGICAL PHYSICS

Grankina S. S.

*Head teacher Department of Medical Biophysics and Medical Informatics,
Kharkiv National Medical University*

Shuba I. V.

*Head teacher Department of Medical Biophysics and Medical Informatics,
Kharkiv National Medical University
Kharkiv, Ukraine*

The problems of adaptation, that is, the adaptation to the new conditions of freshmen attract the attention of researchers in the field of sociology, psychology, philosophy and pedagogy.

Research experience and general pedagogical observations indicate that the first course of study is the most critical for students, because it is at this time that complex and multifactorial adaptation processes take place to new learning conditions. Many first-year students are confused by the fact that in a short period of time they undergo considerable overload not only of the intellectual, but also of the emotional. That is why many of them start getting tired at higher education. So the process of adaptation, that is, adaptation to new conditions, is slow. In addition, recent students are often unable to learn and acquire knowledge in higher education. It can be noted that the modern school does not give one of the main skills – the ability to learn independently.

There is something different in higher education institutions. School lessons, which were explained, honed skills, replaced by lectures, practical and laboratory classes. Therefore, it is quite different to work.

The purpose of adaptation can be defined as the development of an optimal mode of purposeful functioning of the individual, that is, bringing it in specific conditions of time to a state where all energy, all physical and spiritual forces are directed to the fulfillment of basic tasks – to education and self-education.

As a rule, adaptation and acquisition of new knowledge, skills and abilities take place simultaneously.

It takes little time for the freshman student to adapt to the requirements of the institution of study. Only then does the tension decrease, excessively emotional reactions change to rhythmic actions.

It can be argued that the content of adaptation for students – is the acquisition of new ways of learning activities inherent in higher education institutions, the formation of a complete and adequate view of future professional activity based on the acquisition of special knowledge, skills and skills.

On this basis, it can be argued that an important component, such as professional adaptation, is included in the structure of adaptation. It is the formation of a complete and adequate view of future professional activity. Of great importance is the physiological state of the nervous system and the student's temperament.

Consider the impact of different types of temperament on the adaptation of the first-year student:

1) in the group of sanguine people, the orientation towards the values of life efficiency at the expense of creative self-realization, entertainment, communication prevails. In the structure of orientation, they are dominated by task orientation;

2) in the group of choleric people other values such as friends, love, activity prevail. They attach less importance to intellectual development, self-discipline, rationalism. In the structure of orientation, they have a predominant focus on interaction, setting on maintaining friendly relations with partners;

3) the group of melancholic people differs tendency to cognition, to accumulation of knowledge, to widening of horizons. They value vital wisdom, independence, creativity. A small place they take away well-being, optimism, responsiveness. They express a focus on the task and on themselves;

4) a group of phlegmatic people of great importance in the system of values assign love, friends, optimism, patience, personal development and intelligence. Their orientation is characterized by a focus on the task and minimally expressed focus on themselves.

As for the peculiarities of the valuable orientations of students of different types of temperament, it should be noted that the first-year students of all types of temperament attach to such values as efficiency, will, education, and education. At the same time, first-year students of sanguine and melancholy appreciate health, work, and phlegmatic and choleric love, friendship and will.

The interest in the knowledge of the first-year students, as well as the adaptation to master the material in medical and biological physics, are stimulated by the opportunities to apply this knowledge in their future professional activity. Therefore, it is very important to stimulate the professional interest of medical specialists in a timely manner.

Many years of teaching experience at the Department of Medical and Biological Physics and Medical Informatics have shown that first-year students adapt to the acquisition of new material faster and easier, and they perceive a large amount of information when the material is saturated with examples from practical medicine.

Summarizing the above data, we can conclude that the scientific literature is interpreted as the adaptation of first-year students to the requirements aimed at gaining the knowledge, skills and competences necessary for the employment of future medical professionals.

The teaching of theoretical disciplines, including medical and biological physics, should be saturated with the material of practical medicine, as well as have a clinical focus, which allows to increase the survival of knowledge of the given discipline. It also offers the opportunity to deepen and strengthen interdisciplinary relationships, enabling the further training of highly qualified medical professionals.

References:

1. Alekseenko R.V. Viktoristannya Interaktivnih tehnologiy v protsesi pidgotovki maybutnih likariv. *New collegium*. 2012. No4 (69). P. 63-66.
2. Nagaev V. M. Dvorivneva model upravlinnya navchalno-doslidnoyu robotoyu studentiv u vischih navchalnih agrarnih zakladah. *New collegium*. 2012. No. 1 (66). P. 24-29.

МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ ГІАЛУРОНОВОЇ КИСЛОТИ НА РЕГЕНЕРАЦІЮ ТКАНИН ПАРОДОНТА

Марчук Т. С.

аспірант

Науковий керівник: Чумакова Ю. Г.

доктор медичних наук, професор,

професор кафедри загальної стоматології

Одеський медичний інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Одеса, Україна

У світлі сучасної концепції патогенетичного лікування генералізованого пародонтиту [1] результати його значною мірою залежать від розуміння біологічних особливостей регенерації тканин, можливості відновлення структурної біології всього ураженого пародонтального комплексу (епітеліального прикріплення, пародонтальної зв'язки, цементу кореня зуба, альвеолярної кістки), що є однією з найбільш складних завдань у клінічній пародонтології [2]. З метою посилення регенерації тканин пародонта протягом останніх десятиліть застосовують широкий діапазон терапевтичних та хірургічних методів лікування з використанням різних лікарських засобів і біосумісних остеоіндуктивних матеріалів.

В теперішній час отримано позитивні результати впровадження в медичну практику досягнень молекулярної і клітинної біології з трансплантації різних регуляторних речовин, в тому числі і стовбурових клітин, з метою заміщення в організмі втрачених та ушкоджених тканин. У цьому полягає основний напрямок регенеративної (відновлювальної) медицини, яка базується на здатності живих організмів з часом відновлювати пошкоджені тканини, а іноді й цілі втрачені органи.

Тому актуальним є пошук природних біорегуляторних речовин для направленої регенерації тканин пародонта та неінвазивних способів їх введення при лікуванні пародонтиту. До таких біорегуляторів можна віднести гіалуронову кислоту [2].

Гіалуронова кислота (ГК) є нессульфатованим глікозаміногліканом, що відноситься до гетерополісахаридів. Вона знаходиться головним чином у позаклітинному матриксі та є структуроутворюючим матеріалом сполучної тканини [3].

ГК забезпечує бар'єрну і захисну функції міжклітинного простору; бере участь у транспортуванні й розподілі води в тканинах; стимулює синтез протеогліканів і синтез колагену; акцептує активні форми кисню, блокуючи вільнорадикальне окиснення ліпідів; знижує продукцію прозапальних медіаторів і матриксних металопротеїназ; впливає на функцію імунно-компетентних клітин; пригнічує лізис тканин під дією бактеріальних гіалуронідаз [3-7].

Встановлено роль гіалуронової кислоти у формуванні кристалів гідроксиапатиту та виявлені інші остеотропні ефекти [6-8].

В експерименті, на моделі пародонтиту у щурів, за результатами біохімічних, морфометричних і морфологічних досліджень встановлені виражені протизапальні, антиоксидантні, остеотропні та підсилюючі процеси регенерації властивості гелю, що містить 0,2% гіалуронової кислоти. Доведено, що застосування гелю у вигляді щоденних аплікацій на ясна щурів з експериментальним пародонтитом викликає активний процес ремоделювання кісткової тканини, про що свідчить достовірне підвищення активності лужної фосфатази (маркер остеобластів, $p < 0,001$) і кислої фосфатази (маркер остеокластів, $p < 0,01$). На гістоморфологічних препаратах щелеп виявлені ділянки активного ремоделювання кістки (остеокласти та остеобласти) і ділянки новоствореної кісткової тканини [9].

В останні роки найперспективнішим методом досягнення регенерації втрачених тканин є так звана «тканинна біоінженерія», яка полягає в конструюванні й вирощуванні поза організму людини живих, функціональних тканин або органів для подальшої трансплантації пацієнтам з метою заміни або стимуляції регенерації пошкоджених органів і тканин. Для цього використовують різні регенеративні біоматеріали, клітини і сигнальні молекули (фактори росту), які беруть участь в регенерації тих чи інших тканин, в тому числі і стовбурові клітини різного походження [2, 10, 11]. При цьому в ділянці дефекту повинна бути відновлена 3D-структура тканини [10].

Основні вимоги висуваються до регенеративних біоматеріалів, що утворюють каркас (scaffold – структурна матриця) тканинної інженерного комплексу. Вони повинні зберігати простір під клаптем для проростання тканин, направляти ріст клітин в простір дефекту, вивільняти сигнальні молекули в ділянці дефекту, бути біодоступними, біосумісними, схильними до біодеградації та підтримувати біомеханічні властивості трансплантованого біоінженерного каркаса [2, 10, 12].

На даний час з'явилися перші публікації про ефективне використання гіалуронової кислоти в якості скаффолда в тканинній біоінженерії [13-14].

Таким чином, представлені відомості є обґрунтуванням для подальшого вивчення біорегуляторних властивостей гіалуронової кислоти та вказують на перспективу її використання в регенеративній пародонтології.

Література:

1. Kornman K.S. Mapping the pathogenesis of periodontitis: a new look. *J. Periodontol.* 2008. Vol. 79, N. 8 (Suppl.). P. 1560-1568.
2. Ramseier C.A., Rasperini G., Batia S., Giannobile W.V. Advanced reconstructive technologies for periodontal tissue repair. *Periodontology* 2000. 2012. Vol. 59. P. 185-202.
3. Волков В.Г. Гиалуроновая кислота и основные направления ее применения в медицине. *Вестник новых медицинских технологий.* 2001. Т. 8, № 1. С. 67-71.

4. Азнабаев М.Т., Имаева А.Р., Башкатов С.А., Габдрахманова А.Ф. Противовоспалительная активность гиалуроновой кислоты. *Эксперим. и клинич. фармакология*. 2003. Т. 66, № 5. С. 28-29.
5. Пустынников А.В., Ушаков Р.В., Ушакова Т.В. Современные возможности препаратов гиалуроновой кислоты в пародонтологии и имплантологии (Обзор литературы). *Стоматолог*. 2011. № 3. С. 53-58.
6. Dahiya P., Kamal K. Hyaluronic acid: a boon in periodontal therapy. *North American Journal of Medical Sciences*. 2013. Vol. 5, N. 5. P. 309-315.
7. Sukumar S., Dřizhal I. Hyaluronic acid and periodontitis. *ACTA MEDICA (Hradec Kralove)*. 2007. Vol. 50, N. 4. P. 225-228.
8. Sakasi T., Watanabe C. Stimulation of osteoinduction in bone wound healing by high-molecular hyaluronic acid. *Bone*. 1995. Vol. 16. P. 9-15.
9. Чумакова Ю.Г., Николаенко Т.В. Влияние геля, содержащего 0,2 % гиалуроновую кислоту, на процесс ремоделирования костной ткани челюстей крыс при экспериментальном пародонтите. *Вісник стоматології*. 2015. № 3. С. 29-33.
10. Kao R.T., Murakami S., Beirne O.R. The use of biologic mediators and tissue engineering in dentistry. *Periodontology 2000*. 2009. Vol. 50. P. 127-153.
11. Lynch S.E. Introduction to tissue engineering. *Tissue engineering: applications in maxillofacial surgery and periodontics* / S.E. Lynch, R. J. Genco, R.E. Marx, editors. Hanover, IL: Quintessence Publishing Co, 1999: xi–xviii.
12. Kao R.T., Scott D.D. A review of bone substitutes. *Oral Maxillofac. Surg. Clin. North Am.* 2007. Vol. 19. P. 513-521.
13. Ballini A., Cantore S., Capodiferro S., Grassi F.R. Esterified hyaluronic acid and autologous bone in the surgical correction of the infra-bone defects. *Int. J. Med. Sci.* 2009. Vol. 6, N. 2. P. 65-71.
14. Engineering three-dimensional constructs of the periodontal ligament in hyaluronan-gelatin hydrogel films and a mechanically active environment / A. Saminathan, K.J. Vinoth, H.H. Low [et al.]. *J. Periodont. Res.* 2013. Vol. 48. P. 790-801.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ПЕРСОНАЛУ У СУЧАСНОМУ ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ БІЗНЕСІ

Смірнова Г. В.

*викладач кафедри загально-медичних наук
Міжнародний гуманітарний університет*

Кударенко В. І.

викладач кафедри медичної хімії та біології

Науковий керівник: Антіпов М. Г.

кандидат медичних наук, доцент,

доцент кафедри загальної та клінічної фармакології

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

На сьогодні, особливої уваги потребує формування ефективної кадрової політики та управління розвитку персоналу аптек в умовах глобалізації, як основного елемента конкурентної позиції сучасного фармацевтичного ринку. Персонал аптек є важливим ресурсом, який вимагає пошуку нових підходів та методів управління ним для забезпечення результативності його роботи в довгостроковій перспективі. Конкурентоспроможність аптекних мереж значною мірою визначається управлінням персоналом, де переможцями виявляться ті мережі, які мають високий рівень стимулювання персоналу, його розвиток та навчання, забезпечення конкурентними перевагами на фармацевтичному ринку.

Особливість та сутність управління персоналом полягає в тому, що люди розглядаються як конкурентне багатство підприємства, яке, разом з іншими ресурсами, потрібно планувати, розвивати, мотивувати для забезпечення стратегічного розвитку [2].

Сучасний етап розвитку українського фармацевтичного ринку характеризується високою концентрацією іноземних виробників, що знаходить відображення в позитивній динаміці зростання рівня конкуренції серед учасників ринку. Збільшення кількості виробників на ринку тягне за собою ускладнення позиції українських виробників. Тому необхідність збереження позицій більшості фармацевтичних підприємств ставить дуже важливе завдання – пошук нових конкурентних переваг. На нашу думку, ключовою конкурентною перевагою фармацевтичного підприємства в сучасних економічних умовах є наявність конкурентоспроможного персоналу. У нашому розумінні – це внутрішньо мотивований персонал, який володіє високою самоорганізацією, необхідним набором компетенцій, і ставить перед собою чіткі цілі. Тому постійний розвиток персоналу повинен стати основним завданням менеджменту аптекних мереж.

Професіоналізм співробітника аптеки, який засвоїв всі перераховані вище нюанси можна назвати елементом конкурентної переваги аптекної

організації. Чим вище рівень професіоналізму персоналу, тим вище конкурентоспроможність фармацевтичного підприємства [31].

Основними мотивуючими факторами для працівників фармацевтичного бізнесу є заробітна плата, стабільність робочого місця та можливість кар'єрного росту.

Для фармацевтичної галузі України характерна велика частка імпорту продукції та висока конкуренція, тому більшість вітчизняних підприємств зацікавлені в професійності працівників та їх навичкам. Кваліфікованих трудових ресурсів у фармацевтичній промисловості дуже мало, тому саме рівень заробітної плати залишається на першому місці по мотивуючим факторам.

Сучасний етап розвитку українського фармацевтичного ринку характеризується високою концентрацією іноземних виробників, що знаходить відображення в позитивній динаміці зростання рівня конкуренції серед учасників ринку. Збільшення кількості виробників на ринку тягне за собою ускладнення позиції українських виробників. Тому необхідність збереження позицій більшості фармацевтичних підприємств ставить дуже важливе завдання – пошук нових конкурентних переваг.

Тому, ключовою конкурентною перевагою фармацевтичного підприємства в сучасних економічних умовах є наявність конкурентоспроможного персоналу. У нашому розумінні – це внутрішньо мотивований персонал, який володіє високою самоорганізацією, необхідним набором компетенцій, і ставить перед собою чіткі цілі. Тому постійний розвиток персоналу повинен стати основним завданням менеджменту фармацевтичних підприємств [33].

Література:

1. Армстронг М. Стратегическое управление человеческими ресурсами: [пер. с англ.] / Армстронг М. М. : ИНФРА-М, 2002. 328 с.
2. Шекшня С. В. Управление персоналом современной организации. 5-е изд., перераб. и доп. М.: Бизнес-школа «Интел-синтез», 2005. С. 345.
3. Посилкіна О. В. Сучасні підходи до оцінки та управління трудовим потенціалом фармацевтичних підприємств / О. В. Посилкіна, Ю. С. Братішко, О. А. Яремчук // *Фармац. журн.* 2006. № 5. С. 3–9.

ШЛЯХИ ТА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Смірнова Г. В.

*викладач кафедри загально-медичних наук
Міжнародний гуманітарний університет*

Кударенко В. І.

викладач кафедри медичної хімії та біології

Науковий керівник: Антіпов М. Г.

кандидат медичних наук, доцент,

доцент кафедри загальної та клінічної фармакології

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Фармацевтична галузь посідає значне місце в економіці України, оскільки є важливим сегментом національного ринку, соціально відповідальною галуззю та багато в чому визначає національну безпеку країни [1, с. 38-42].

За роки незалежності України вітчизняна фармація пройшла багато досить складних етапів свого становлення: від практично повного розпаду галузі до її відновлення та перетворення на одну з найприбутковіших в країні. За останні 15 років фармацевтична галузь досягла належного рівня розробки і виробництва лікарських засобів, контролю їх якості, просування і реалізації.

В сучасних умовах розвитку світової економіки передовими є ті країни, які розвивають інноваційні галузі промисловості. У вітчизняній фармацевтичній галузі є значний потенціал, але зовнішні економічні умови ставлять функціонування ринку та інноваційний розвиток галузі у скрутні умови [2, с. 51–56].

Сучасний фармацевтичний ринок України є складною, багаторівневою динамічною системою, яка має тенденцію до зростання. Він включає в себе виробництво лікарських засобів, дієтичних добавок, лікувальної косметики та виробів медичного призначення, оптових та роздрібних продажів продукції через аптечні мережі, спеціалізовані продажі та дистрибуцію [3].

Фармацевтичний ринок відноситься до групи висококонкурентних і зрілих ринків в Україні. На ньому присутні основні міжнародні компанії та безліч інших виробників, в тому числі і локальних. Загальні правила конкуренції регулюються законодавством України, які в певних частинах є для галузі більш жорстким, ніж на інших ринках.

Українська фармацевтична промисловість виробляє близько 1500 із 3500 препаратів на ринку України. Вітчизняні фармацевтичні підприємства виробляють лікарські засоби практично в усіх формах (твердих, рідких, суспензійних, ампульних, порошкоподібних тощо). Основними групами є серцево-судинні препарати, знеболюючі препарати, вітамінні лікарські засоби, препарати для лікування респіраторної та ендокринної систем, системи шлунково-кишкового тракту, а також антибіотики [4].

В основному, фармацевтичні компанії України виробляють препарати-генерики, але є тенденція переорієнтації від виробництва генеричних препаратів на створення власних марок з метою збільшення своєї частки реалізації продукції на ринку, а також підвищення лояльності споживача.

Слід зазначити, що головною метою сталого розвитку вітчизняної фармацевтичної галузі є підвищення рівня та якості життя громадян на основі забезпечення населення якісними, ефективними і доступними ліками, надання кваліфікованої фармацевтичної допомоги, збереження потенціалу здоров'я і працездатності українського народу.

Таким чином, сталий розвиток фармації України – це процес збалансованого та цілеспрямованого розвитку галузі як соціально-економічної системи, який, базуючись на позитивних досягненнях минулого, спрямований на забезпечення населення доступними, якісними лікарськими засобами та їх раціонального використання у теперішньому та майбутньому, що досягається шляхом взаємодії економічної, соціальної, інституціональної та екологічної складових.

Тому стратегія сталого розвитку фармації має інтегрувати у собі базові принципи національної лікарської політики та враховувати українські реалії розвитку галузі, збалансовувати та гармонізувати ці складові та бути запорукою сучасних потреб суспільства, захищати інтереси майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в підвищенні якості життя з урахуванням аспектів здоров'я, безпеки та чистоти довкілля.

Література:

1. Блавацька О. Б. Правові проблеми запровадження фармацевтичної опіки в Україні / О. Б. Блавацька // *Фармац. журн.* 2004. № 3. С. 38-42.
2. Тараненко, І. В. Інноваційний імператив сталого розвитку глобалізованого суспільства [Текст] / І. В. Тараненко // *Економічний вісник Донбасу.* 2011. № 3. С. 51–56.
3. Організація та економіка фармації. Організація фармацевтичного забезпечення населення. Ч. 1 [Текст]: підруч. / А. С. Немченко, В. М. Назаркіна, Г. Л. Панфілова, К. Л. Косяченко, Л. О. Гала; ред. А. С. Немченко. Х.: НФаУ «Золоті сторінки», 2015. 360 с.
4. Братерский, М. В. Что есть что в мировой политике: словарь-справочник [Текст] / М. В. Братерский, В. И. Батюк, Е. В. Ананьева; ред. М. В. Братерский. М.: Издательский дом Высшей школы экономики, 2016. 368 с.

НЕВРОТИЧНІ РОЗЛАДИ З ЗАТЯЖНИМ ПЕРЕБІГОМ В УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ З ВИСОКИМ КАРДІОВАСКУЛЯРНИМ РИЗИКОМ

Сябренко Г. П.

кандидат медичних наук, доцент,

доцент кафедри медичної реабілітації

Донецький національний медичний університет МОЗ України

м. Кротивницький, Україна

Дослідження, спрямовані на удосконалення медико-психологічного моніторингу, ранньої діагностики, індивідуалізацію ризикометричних підходів є актуальними [6-9], оскільки згідно до існуючих уявлень, шкала оцінки ризику «SCORE» призначена для прогнозування смертельного (коронарного чи некоронарного) захворювання в найближчі 10 років. Тоді як в молодому віці технологія оцінки КВР носить проспективний характер. І, не дивлячись на меншу точність, ніж у старших вікових групах, технологія дозволяє на рівні первинної ланки надання медичної допомоги індивідуалізувати засоби цільової профілактики кардіоваскулярних подій [6-10]. Серед способів діагностики та моніторингу кардіоваскулярного ризику (КВР), відомі способи, що спрямовані на використання як результатів лабораторних досліджень, так і дихотомічних індикаторів ризику [1, 4]. Недоліком існуючих підходів є лабораторно – інструментальна формалізація в оцінках КВР, яка не враховує ні психологічний портрет особистості, ні наявність непсихотичних розладів психічної сфери, що актуалізує удосконалення концепції діяльності на первинному рівні надання допомоги, задля підвищення ефективності профілактичних заходів та покращення прогнозу пацієнтів з високим КВР [11].

Мета дослідження полягала у вивченні частоти та характеру патологічних симптомів при різних варіантах невротичних розладів з затяжним перебігом у комбатантів з високим кардіоваскулярним ризиком.

Матеріали та методи дослідження. Первинною інформаційною базою для виконання дослідження стали результати комплексного клініко – анамnestичного обстеження пацієнтів молодого віку, частина яких мали непсихотичні розлади психічної сфери (НППС) та які попередньо були стратифіковані за рівнем кардіоваскулярного ризику (КВР), визначеним за методикою «SCORE» [1, 16]. Застосування цієї методики передбачало урахування віку, статі, наявності паління, рівня артеріального тиску та інших і передбачало можливість екстраполяції можливого ризику на старший вік [1, 4]. Дослідження виконано за стандартизованою програмою збирання, накопичення та аналізу результатів. Серед 199 осіб з підвищеним кардіоваскулярним ризиком (пКВР) та НППС – 47 осіб з невротичними розладами з затяжним перебігом (НРЗП) виділено чотири основні синдромологічні групи пацієнтів: гіпотимний ($^1n_4=12$), астено-іпохондричний ($^2n_4=11$), іпохондричний ($^3n_4=4$), сенесто – іпохондричний ($^4n_4=20$). При виконанні дослідження застосовано відомі та широко вживані клініко-статистичні та клініко-інформаційні методи:

анамнестичний кількісний аналіз [2, 3, 12], варіаційна статистика [12], імовірнісний розподіл клінічних ознак з оцінкою достовірності результатів [12].

Результати та їхнє обговорення. Невротичні розлади з затяжним перебігом (НРЗП) характеризувалися втратою парціальності, зв'язку з психотравмою, усвідомлення хворобливості стану, обтяженими астено – депресивним, астено-іпохондричним, obsесивно-фобічним або депресивно-фобічним синдромом, формуванням особистісної акцентуації, ригідності та дезадаптації. За наявності у цих пацієнтів коморбідної патології, вона тісно перепліталася з невротичною симптоматикою, та призводила до погіршення їх психічного стану, посилення депресивного фону настрою, зростання явищ астенії. Соматичні скарги мали підкреслено виразний вигляд: лише об'єктивна параклінічна підтвердженість наявної патології дозволяла виключити її іпохондричну природу.

Характерним для цих пацієнтів з підвищеним КВР був низький бар'єр больової чутливості підсилював депресивно-іпохондричні прояви та фіксації; звертала на себе увагу невідповідність виразності коморбідної патології вираженості її емоційного сприйняття та інтерпретації. Ступінь інтенсивності психопатологічних симптомів діагностовано на рівні 2,6-3,1 б., однак синдромологічна завершеність була повною, і навіть з елементами особистісної акцентуації. В підгрупі пацієнтів з підвищеним КВР (пКВР) та наявними невротичними розладами із затяжним перебігом, а саме з гіпотимним синдромом основним психопатологічним симптомом була слабкість – у $(91,7 \pm 8,0)\%$, хворобливо знижений настрій – у $58,3\%$, відсутність бадьорості після нічного сну – у $58,3\%$. Достовірно більшою, ніж в середньому в групі, у цих пацієнтів діагностувалися також невпевненість у своїх силах, образливість – $50,0\%$, швидка стомлюваність – у $58,3\%$. Більш, ніж у половини хворих з гіпотимним синдромом при НРЗП зустрічалися: неспокійний переривчастий нічний сон, ригідність мислення і головний біль та відчуття важкості в голові. В підгрупі пацієнтів з пКВР та з астено-іпохондричним синдромом найбільш характерними проявами, що зустрічалися достовірно частіше, ніж в середньому в групі, були: швидка стомлюваність – $(81,8 \pm 11,6)\%$, страхи та побоювання – у $(63,6 \pm 14,5)\%$, загальна слабкість, емоційна лабільність, нав'язливі думки та дії, помисливість, дратівливість і нестерпимість.

В підгрупі пацієнтів з підвищеним КВР та іпохондричним синдромом при НРЗП достовірно частіше в порівнянні з середніми показниками діагностувалися: помисливість, утруднене засипання, головний біль, нестерпність гучних звуків та яскравого світла – у $75,0\%$, нав'язливі думки – у $50,0\%$, дії, ригідність мислення – у $50,0\%$, страхи, побоювання – у $50,0\%$. Широко і достовірно частіше, ніж в середньому в групі, у пацієнтів з пКВР з іпохондричним синдромом був представлений блок больових відчуттів, пов'язаних з переживаннями: в животі, в області серця, в грудях – у $25,0\%$.

У пацієнтів з сенесто-іпохондричним синдромом ці тілесні сентенції були на перших місцях за поширеністю: біль в області серця, пов'язаний з переживаннями – у 40% випадків, в животі, в грудях – у $40,0\%$. Більш, ніж

у половини хворих цієї підгрупи відзначалися нав'язливі думки, дії та невпевненість у своїх силах, нерішучість (у 65-75% обстежених).

Висновки. В підгрупі пацієнтів з пКВР та з астено-іпохондричним синдромом найбільш характерними проявами, що зустрічалися достовірно частіше, ніж в середньому є: швидка стомлюваність – $(81,8 \pm 11,6)\%$, страхи та побоювання – у $(63,6 \pm 14,5)\%$, загальна слабкість, емоційна лабільність, нав'язливі думки та дії, помисливість, дратівливість і нестриманість. У осіб з підвищеним КВР та іпохондричним синдромом при НРЗП достовірно частіше в порівнянні з середніми показниками діагностуються: помисливість, утруднене засипання, головний біль, нестерпність гучних звуків та яскравого світла – у 75,0 %, нав'язливі думки – у 50,0%, дії, ригідність мислення – у 50,0%, страхи, побоювання – у 50,0%. У пацієнтів з вКВР та з сенесто-іпохондричним синдромом на перших місцях за поширеністю – тілесні сентенції: біль в області серця, пов'язаний з переживаннями – у 40% випадків, в животі, в грудях – у 40,0%. Більш, ніж у половини хворих цієї підгрупи відзначалися нав'язливі думки, дії та невпевненість у своїх силах і нерішучість.

Література:

1. Горбась І.М. Шкала SCORE у клінічній практиці: переваги й обмеження / І.М. Горбась // *Здоров'я України*, 2008. № 11(1). С. 40-41
2. Личко А.Е., Иванов Н.Я. Медико-психологическое обследование соматических больных // *Журн. невропатологии и психиатрии им. С.С. Корсакова*. – 1980. Т. 80, N 8. С. 1195-1198.
3. Лищук В.А. Информатизация клинической медицине / *Клин. информатика и телемедицина*. 2004. № 1. С. 7-13.
4. Нетяженко В.З. Пацієнт високого кардіоваскулярного ризику: як покращити прогноз / В.З. Нетяженко, О.Г. Пузанова // *Внутрішня медицина*, 2008. № 5-6. 123-129.
5. Органов Р.Г. Новый способ оценки индивидуального сердечно-сосудистого суммарного риска для населения России / Р.Г. Органов, С.А. Шальнова, А.М. Калинина // *Кардиология*, 2008. № 5. С. 85-89.
6. Панченко М.С. Медико-психологічні, санологічні та генеалогічні передумови формування підвищеного серцево-судинного ризику у пацієнтів з хронічними захворюваннями шлунково-кишкового тракту. *Проблеми екологічної та медичної генетики і клінічної імунології: Збірник наукових праць*, 2013. Вип. 4. (118). С. 280-287.
7. Панченко М.С. Прогностичне значення медико-психологічних факторів в оцінці серцево-судинного ризику. *Вісник проблем медицини та біології*, 2013. Вип. 4. Т. 1. С. 193-197.
8. Панченко М.С. Психологічні особливості хворих з соматичною патологією та кардіоваскулярний ризик. *Вісник проблем медицини та біології*, 2013. – Вип. 4. – Т. 2. – С. 149-153.
9. Панченко М.С. Санологія та клінічна медицина: методологія та досвід популяційного аналізу психосоматичних розладів у молодому віці / М.С. Панченко, С.П. Шкляр, Д.П. Перцев, Л.В. Черкашина // *Проблеми*

екологічної та медичної генетики і клінічної імунології: Збірник наукових праць, 2011. Вип. 6. (108). С. 457-467.

10. Приходько В.Ю. Пациент высокого риска – кто он ? / В.Ю. Приходько // *Здоров'я України*, 2010. № 3. С. 18-19.

11. Сіренко Ю.М. Ефективність профілактичних заходів для попередження розвитку серцево-судинних захворювань. *Сімейна медицина*, 2006. № 1. С. 52-60.

12. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я / Заг. ред. Москаленко В.М., Вороненко Ю.В. / Підручник. Тернопіль, 2002. С. 50-75.

АДАПТАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ХВОРИХ НА ГІПЕРТОНІЧНУ ХВОРОБУ В ДИНАМІЦІ МОНОТЕРАПІЇ ЛІЗИНОПРІЛОМ

Терещенко І. Ф.

магістрант

Науковий керівник: Романчук О. П.

доктор медичних наук, професор,

завідувач кафедри загально-медичних наук

Одеський медичний інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Одеса, Україна

Інгібітори ангіотензинперетворювального ферменту (іАПФ) розглядаються як один з провідних класів лікарських засобів, які використовуються для лікування серцево-судинних захворювань. Одним з найчастіше застосовуваних в клінічній практиці препаратів цієї групи є лізиноприл [4]. Основні гемодинамічні ефекти лізиноприла полягають в периферичній вазодилатації (зниження перед- і постнавантаження на міокард), зниженні загального периферичного опору судин і системного АТ, поліпшенні регіонарного кровотоку [2, 3]. Слід зазначити, що при застосуванні лізиноприла, на відміну від інших вазодилаторів, не розвивається рефлекторна тахікардія. Окремі зміни стосуються чутливості артеріального барорефлексу [5].

Одним із інформативних критеріїв оцінки функціонального стану організму людини та його пристосувальних можливостей є показник адаптаційного потенціалу (АП), запропонований Р.М. Баєвським та А.П. Берсеневою [1].

Метою нашого дослідження було визначити зміни АП в динаміці монотерапії лізиноприлом.

Під наглядом знаходились 9 пацієнтів жіночої статі з гіпертонічною хворобою II стадії віком $51,6 \pm 5,3$ роки, які проходили стаціонарне та амбулаторне лікування у клінічному центрі Одеського національного медичного університету. Протягом місяця спостережень всі пацієнти приймали стабільну дозу лізиноприлу: 7 пацієнтів – 10 мг на добу (двічі на день по 5 мг), 2 пацієнтів –

5 мг на добу (один в два прийоми та один в один прийом у ранішні години). Перед початком прийому лізинопрілу всі пацієнти лікування не отримували.

На початку лікування, а також щотижня протягом місяця проводилось комплексне клінічне обстеження хворих, яке включало використання рутинних, антропометричних, біохімічних та інструментальних досліджень, а також розрахунок АП. Останній розраховується за формулою представленою нижче.

$$\text{АП} = 0,011 \times \text{ЧСС} + 0,014 \times \text{СТ} + 0,008 \times \text{ДТ} + 0,014 \times \text{В} + 0,009 \times \text{МТ} - 0,009 \times 3 - 0,273,$$

де: СТ – систолічний тиск, ДТ – діастолічний тиск, В – вік, МТ – маса тіла, 3 – зріст.

За результатами вимірювань було встановлено, що адаптаційні можливості (за АП) пацієнтів через тиждень монотерапії лізинопрілом покращуються і з пересічного рівня, який на початку лікування характеризується незадовільною адаптацією, переходить на рівень, який характеризується напруженням механізмів адаптації. Такий варіант адаптаційних можливостей зберігався до кінця спостереження, яке тривало місяць. У табл. 2 представлено індивідуальний розподіл рівнів АП у пацієнтів в динаміці лікування. Ефект застосування лізинопрілу на адаптаційні можливості хворих на гіпертонічну хворобу є найбільш істотним через тиждень монотерапії, коли через тиждень у 22,2% пацієнтів спостерігається задовільна адаптація організму, а у 66,7% пацієнтів вона знаходиться на рівні напруження механізмів адаптації.

Таблиця 1

**Зміни показників серцево-судинної системи
у курсі монотерапії лізинопрілом**

Етап виміру	ЧСС	СТ	ДТ	АП
вихідний	74,7± 6,9	142,7± 5,3	93,2± 5,3	3,2± 0,2
ч/з тиждень	75,1± 4,7	129,5± 8,8*	82,3± 7,9*	2,9± 0,2*
ч/з 2 тижні	76,3± 9,0	129,0± 5,4	80,0± 4,0	2,6± 0,5
ч/з 3 тижні	70,6± 6,6	128,6± 3,1	79,1± 5,0	2,9± 0,1
ч/з місяць	68,9± 5,9	129,1± 3,3	81,8± 6,0	2,9± 0,1

В той же час після 2 тижня прийому лізинопрілу до кінця спостереження у жодного з хворих задовільної адаптації не реєструється.

Таблиця 2

**Зміни розподілу АП в динаміці монотерапії лізинопрілом
пацієнтів з ГХ II ст**

Адаптаційні можливості	На початку	Через тиждень	Через 2 тижні	Через 3 тижні	Через місяць
Задовільна адаптація	0,0	22,2	11,1	0,0	0,0
Напруження механізмів адаптації	11,1	66,7	88,9	88,9	88,9
Незадовільна адаптація	88,9	11,1	0,0	11,1	11,1
Зрив адаптації	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

А у 11,1% хворих лізинопріл взагалі не впливає на рівень адаптаційних можливостей, що в цілому є зрозумілим з позицій стійкості параметрів артеріального тиску, який у даних пацієнтів погано піддається впливу монотерапії.

Тобто, застосування лізинопрілу не призводить до відновлення задовільної адаптації, проте суттєво зменшує рівень незадовільної і в цілому характеризується напруженням механізмів адаптації. Враховуючи інтегральність показника АП, який враховує морфометричні параметри, а також показники діяльності серцево-судинної системи, можна рекомендувати використовувати його для оцінки ефективності фармакотерапії гіпертонічної хвороби.

Література:

1. Баевский Р.М., Берсенева А.П. Оценка адаптационных возможностей организма и риска развития заболеваний. Москва, 1997. 200 с.
2. Штанько В.А., Бекало І.С., Романчук О.П. Потіжнева динаміка змін вегетативного забезпечення серцевого ритму, артеріального тиску під час регулярного прийому стабільної дози лізинопрілу. *Вісник морської медицини*. 2011. № 4. С. 103-106.
3. Штанько В.А., Бекало І.С., Романчук О.П. Потіжнева динаміка змін показників кардіоінтервалографії, артеріального тиску під час регулярного прийому стабільної дози лізинопрілу. *Вісник морської медицини*. 2012. № 1. С. 58-62.
4. 2013 ESH/ESC Guidelines for the management of arterial hypertension. *European Heart Journal*. 2013. 34: 2159–2219.
5. Romanchuk A.P., Shtanko V.A., Bekalo I.S. Lizinopril Monotherapy and Sensitivity of the Baroreflex in Patients with Hypertension. *IOSR-JDMS*. V. 18. Is.1. Ser.12 (Jan, 2019). P. 74-79.

ЛІКИ З АБОРТивноЮ ДІЄЮ

Циганко М. В.

студентка III курсу

Кременчуцький медичний коледж імені В. І. Литвиненка

м. Кременчук, Полтавська область, Україна

Науковий керівник: Гіндіна М. С.

викладач фармакології з медичною рецептурою вищої кваліфікаційної категорії, педагогічне звання «старший викладач»,

магістрант кафедри педагогіки

факультету романо-германської філології

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Висококваліфікований медичний фахівець повинен вміти самостійно знаходити й обробляти отриману інформацію щодо безпечної фармакотерапії різних станів, визначати її достовірність, користуватися різними джерелами

та засобами інформації. Сучасний медичний працівник повинен не лише виконувати призначення лікаря, а й сприяти формуванню здорового способу життя. Стрімкий та динамічний розвиток фармацевтичної галузі, різноманітня рекламних послуг, поширення доступу до Всесвітньої мережі Internet різних верств населення, заборона абортів в окремих країнах, страх перед можливими ускладненнями хірургічного абортів сприяють поширенню переривання небажаної вагітності медикаментозними методами.

Завдання: проаналізувати асортимент та фармакологічну дію ліків різного походження, які виявляють абортивну дію.

Проблема застосування лікарських засобів як синтетичних, так і рослинного походження, для переривання небажаної вагітності є актуальною на різних континентах. За даними ВООЗ, у всьому світі щороку роблять близько 25 мільйонів небезпечних абортів, що становить 45% від усіх абортів. Близько 14% всіх абортів особливо небезпечні, оскільки є кримінальними, виконуються непрофесіоналами, у тому числі й з використанням рослинних зборів. Після них можуть виникати такі ускладнення, як інфекція та неповний аборт, що є підставою для звернення за кваліфікованою медичною допомогою з різними методами її вирішення. За повідомленням інституту ім. Гуттамахера, щороку від ускладнень після небезпечного абортів гинуть щонайменше 22 800 жінок.

Як свідчить аналіз пошукових запитів Google, проведений ВВС, кількість пошукових запитів в інтернеті про таблетки для абортів по всьому світу протягом останнього десятиліття збільшилась більш ніж удвічі.

Його висновки також свідчать про те, що в країнах, де закони щодо абортів більш суворі, спостерігається більший інтерес до пошуку медикаментів для переривання вагітності.

Медикаментозний аборт може проводитися на строку до 42 днів аменореї (42 днів від першого дня останньої менструації) при виявленні маткової вагітності. Найбільш ефективним медикаментозний аборт є на строках до чотирьох тижнів, коли плідне яйце ще слабо прикріплене до матки, та гормональна перебудова жіночого організму не так сильно виражена. Метод полягає в одноразовому прийомі в присутності лікаря 200 мг стероїдного препарату *міфепристону* (Міфегін (Франція), Міфепрекс (Росія)), який провокує загибель плоду. Пов'язуючись з прогестероновими рецепторами, міфепристон блокує дію прогестерону, який стимулює ріст ендометрія. При цьому відновлюється чутливість міометрію до окситоцину, збільшується дія простагландинів, міометрій починає посилено скорочуватися, що призводить до переривання вагітності. Через 36-48 годин після прийому міфегіну, пацієнтка приймає аналог простагландинів (*мізопростол* 400 мкг орально або *гемепрост* 1 мг вагінально), які комплектуються разом з *міфепристомом*. Під дією простагландинів матка скорочується, запускається механізм вигнання плода з порожнини матки [2].

Приймати препарати необхідно в присутності лікаря, пацієнтка повинна перебувати під наглядом медперсоналу мінімум дві години після прийому препаратів. Через 36-48 годин пацієнтці слід пройти контрольне УЗД, а також

через 8-14 днів прийти на гінекологічний огляд та повторне УЗД для того, щоб переконатися у повному вигнанні плода з матки. У разі неповного аборту проводиться вакуум-аспірація або вискоблювання. Ефективність методу становить 80–99 % [2].

Для зупинки медикаментозного абортів та збереження вагітності після застосування міфепристону під контролем лікаря застосовується *прогестерон*. Однак, цей спосіб слід застосовувати у можливі найкоротші строки (бажано протягом доби), і він не дає 100 % гарантії збереження вагітності.

Перевагами медикаментозного абортів при небажаній вагітності на ранніх термінах є: висока ефективність методу, відсутність ускладнень та швидка відновлюваність фертильності, що дозволяє рекомендувати його до використання, особливо у підлітків, молодих жінок та першовагітних.

Утеротонічну дію (підвищення тонуусу матки, що може викликати викидень) виявляють лікарські рослини, завдяки наявності біологічно-активних речовин, а саме: базилік (ефірна олія), вербена, материнка, гідрастис, дерево (мірра-камедь) мірри, ялівець, малина (листя), грицики, полин (всі види), собача кропива звичайна, ромашка лікарська (есенціальна олія, ромазулан), чебрець звичайний (ефірна олія). У високих дозах ефект можуть проявляти дягель, імбир, лаванда, первоцвіт весняний, деревій, чистець буквицековитковий, кріп городний (насіння) [1]. Абортівна дія спостерігається також при застосуванні седативного засобу – настоянки півонії, протигельмінтного – квітів пижма звичайного та інших.

Випробування фітопрепаратів ніколи не проводяться на вагітних, тому об'єктивних даних про безпеку тих чи інших лікарських рослин недостатньо.

Потенційну небезпеку для вагітних представляють:

- рослини з потужним гемостатическим (кровоспинним) ефектом;
- рослини з високою концентрацією фітоестрогенів;
- рослини, в яких присутні стероїди;
- рослини з високим вмістом ефірних масел;
- гіркі лікарські настоянки;
- рослини з вираженим послаблюючу дію;
- рослини, які містять природні алкалоїди.

Розглянемо негативну дію біологічно активних компонентів рослин.

- Фітопрепарати, що зупиняють кровотечі, підвищують матковий тонус, що може привести до мимовільного абортів (викидня), в зв'язку з чим їх неприпустимо приймати до 36-го тижня.

- Фітоестрогени, тобто рослинні аналоги жіночих статевих гормонів, також можуть привести до переривання вагітності або до передчасних пологів.

- Стероїди (гормональні речовини) можуть мати негативний вплив на внутрішньоутробний розвиток дитини.

- Ефірні масла в значних концентраціях нерідко призводять до порушень різних видів метаболізму і стають причиною розладів процесів травлення. Крім того, вони можуть негативно впливати на формування центральної нервової системи плода.

- Гіркоти, які присутні в багатьох рослинах, підвищують тонус міометрія (м'язів матки), наслідком чого може стати викидень.
- Проносна дія фітопрепаратів, як правило, обумовлена біологічно активними компонентами – антрахінонів. Вони не тільки стимулюють кишкову перистальтику, а й сприяють підвищенню маткового тонусу.
- Алкалоїди – це найсильніші і небезпечні компоненти трав. Найчастіше вони мають виражену токсичну дію на різні органи та системи майбутньої дитини [1].

Висновки:

1. Метод медикаментозного переривання вагітності в ранні строки є високоєфективним і складає в дослідженнях 80–99 %.
2. Застосування низьких доз міфепристона є ефективним у разі документально підтвердженої якості препарату та дотримання умов зберігання і використання у ліцензованих лікувальних закладах.
3. Медикаментозний вплив на організм при небажаній вагітності на ранніх термінах є найбільш щадним та прийнятним. Висока ефективність методу, відсутність ускладнень та швидка відновлюваність фертильності дозволяє рекомендувати його до використання, особливо у підлітків, молодих жінок та першовагітних.
4. Застосування лікарських рослин, що виявляють утеротонічні властивості, небезпечно під час вагітності, оскільки може призвести до викидню.

Література:

1. Богуславська Н.Ю., Круть Ю.Я., Корнієвська В.Г. Фітотерапія в акушерстві та гінекології: навч. посіб. Запоріжжя: Вид-во ЗДМУ, 2014. – 337 с.
2. Камінський В.В., Прядко Н.Г., Булгакова В.М. Особливості ведення медикаментозного абортів. *Здоров'є жінки*. 2015. № 6 (102).

НАПРЯМ 5. ГУМАНІТАРНІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАУКИ. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

ФІЛОСОФІЯ ДІАЛОГУ ЯК ШЛЯХ ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ САМОТНОСТІ

Асадова С. А.

студентка 1 курсу

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Людина – це частина цілого. Розуміння природи буття дає можливість розуміння усього суцього. Людина повинна розвивати свою внутрішню Божественну природу, але у сучасному світі у погоні за матеріальними благами вона забуває про те, що найголовніше – це високодуховні людські відносини. Ми живемо у соціумі і абсолютно абстрагуватися від суспільства неможливо. Це неможливо тому, що людині потрібна людина. З початку існування людства так склалося, що індивіди об'єднувалися між собою для безпеки, можливості продовження роду, добування їжі, і потім – для подальшого розвитку суспільства. Саме завдяки діалогу почався новий етап у становленні людських взаємовідносин.

Еволюція особистості полягає у тому, щоб краще розуміти цей світ, самого себе та інших, щоб піднятися у своєму розвитку до вищих щаблів.

Уміння будувати здорові відносини шляхом діалогу, поважати оточуючих, а головне сприймати їх як самих себе, бачити в них Божественний початок, на мою думку – ознака приналежності до *Homo sapiens*. Такий стан досягається не через осудження, жорстокість та ненависть, а через Божественну любов.

Приділяти увагу людському діалогу почали на межі XIX століття, а вже у XX столітті ця проблема пригорнула до себе увагу цілої низки вчених, які розглядали проблематику діалогу. Її становлення визначалось екзистенціальною спрямованістю філософської думки початку XX століття зорієнтованої на подолання суб'єкт-об'єктної онтолого-гносеологічної парадигми і, водночас, утвердження людської особистості як вищої цінності, що обумовлювало уявлення про самоцінність Іншого [5, с. 3]. Етичний потенціал філософії діалогу спрямований на подолання егоцентризму і актуалізацію внутрішніх механізмів особистої відповідальності. Це був «комунікативний поворот» – нова методологічна настанова від позиції монологічності в бік прийняття принципів діалогу.

В європейській філософській думці традиція діалогічного мислення започатковується в межах класичної філософії наприкінці XVIII століття. Перші спроби дослідження міжособистісних відношень у філософському сенсі можна віднайти у голландського філософа Ф. Гемстергойса та німецького мислителя Л. Фюєрбаха. У XX столітті поняття «діалог» стає предметом філософської рефлексії і набуває категоріального значення в роботах М. Бубера та М. Бахтіна [1].

Одним із основних теоретичних понять М. Бахтіна є поняття «діалогізм» (діалогічність). Він вводить поняття «межа» і говорить про «позицію позанаходження» суб'єктів діалогу один щодо одного. Саме феномен «межі», відчуття «інакшості» («другості») Іншого створює умови для творчого діалогу та наміру зрозуміти Іншого як самого себе. Він дає таку характеристику діалогу: «Діалог охоплює висловлювання по крайній мірі двох суб'єктів, пов'язаних між собою діалогічними відношеннями, і цей зв'язок відображається в кожній репліці діалогу» [1, с. 118]. Такої ж думки М. С. Каган. Він зазначає: «кожне повідомлення розраховане на інтерпретацію співбесідником і повернення в збагаченому вигляді для подальшої аналогічної обробки іншим партнером» [2, с. 147].

Для діалектико-екзистенційної теології Мартіна Бубера властиве розрізнення трьох видів діалогу: справжнього, технічного та замаскованого. Філософ віддає перевагу першому, перейнятому «живим взаєморозумінням». Відношення «Я-Ти» справжнє, адже воно обопільне й не зумовлене жодними причинними зв'язками. «Я» і «Ти» в ньому присутні в усій повноті свого особистого буття. Бог – це остаточне, трансцендентне «Ти», основа будь-якого людського «Ти» та самої можливості екзистенційного діалогу між «Я» і «Ти» [3, с. 947].

Для Е. Левіанаса характерним є особливий підхід до вирішення проблеми інтерсуб'єктивності, пов'язаної з пошуком сенсу людської екзистенції у розмові з іншою особистістю. Найбільш оригінальним і важливим моментом в буберівській концепції діалогу Е. Левінас вважає «повернення до себе через ти», яке підтримується завдяки активній позиції Я, яке несе відповідальність за відношення, що виникає між співучасниками діалогу. Діалог між людиною і людиною – це відношення між Я і Ти, оскільки людина зустрічає своє Ти і саме через Ти людина стає Я. На думку Левіанаса, те, «що виступає нам назустріч у вигляді людського обличчя, є не пересічним феноменом серед багатьох інших, а «епіфанією» іншого, який у своїй трансцендентності, величі та відчуженості викликає нескінченне бажання і домагання, задовільнити які ми здатні лише через дар мовлення, займаючи при цьому позицію гостинності» [цит. за 4].

З вищезазначеного випливає, що сучасній людині життєво необхідно навчитись будувати здоровий, конструктивний діалог з собі подібними, основою цього діалогу має бути повага до іншої людини як до самої себе. Це можливо лише за умови якщо особистість розвиває в собі Божественне світло. Середньостатистичний індивід займається тим, що задовільняє свої насущні потреби. Але, як показує історія людства, цей шлях не піднімає людину на

рівень вище. Лише тоді, коли більшість людей почнуть будувати відношення взаємоповаги, тоді люди зможуть зрозуміти один одного. Щоб зрозуміти іншого потрібно спочатку зрозуміти самого себе. Тому єдине, що потрібно особистості – це самопізнання, пізнання світу, себе, буття. Найголовніше для пізнання – це завжди бути людиною з відкритим серцем і душею, людиною, яка готова розвиватись розумово і духовно. І тоді, у процесі розвитку, людина відчує ту саму всеосяжну любов – це Божественна любов, яка керує світом і допомагає рухатись далі. Тільки через Божественну любов можна відчувати радість спілкування з іншими людьми, приймаючи їх такими як вони є. Пізнання «Я» через «Ти» – це скрита нині істина, яку треба прийняти.

Література:

1. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. 1979. 444 с.
2. Каган М.С. Мир общения: Проблема межсубъектных отношений. М., 1988. 320 с.
3. Варениця О.П. Філософія діалогу : стаття. Історія філософії. Словник. За заг. ред. В.І. Ярошовця. К.: Знання України, 2006. С. 946 – 948.
4. Пішак О.В. Етичний вимір філософії діалогу: стаття. Сайт Інституту стратегічного аналізу нарративних систем. URL: <http://narratif.primordial.org.ua/pishak01.htm>
5. Аляєв Г.Є. Особистість у відносинах «я-ти» і «я-ми». С. Франк і філософія діалогу. *Філософські обрії*. 2009. № 22. С. 3-19.

ФІЛОСОФІЯ ЯК КУЛЬТУРА МИСЛЕННЯ: КЛАСИЧНИЙ ТА НЕКЛАСИЧНИЙ ПІДХІД

Білич А. А.

студентка II курсу

Економіко-правовий коледж

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Питання ролі філософії в культурі, на нашу думку, дуже важливе для людства. І це стосується не тільки філософії як суто професійної сфери. Сенса філософії набагато ширший, ніж вивчення думок тих чи інших філософів. Хоча і це важливо, бо досвід цих людей заставляє нас зрозуміти могутність людської думки, спрямовує на власні інтелектуальні зусилля. Філософи періоду класики вважали, що людина має розвивати в собі саме інтелектуальні здібності, що завдяки розуму вона підіймається над своєю природою, тим самим стає більш розвиненою, цивілізованою, культурною. Але у другій половині

XIX століття завдяки новим відкриттям в сфері науки, а саме біології, психології, починають формуватися погляди протилежні класичним. Філософи – представники некласичної філософії вважали, що водночас, кожен із нас поважає себе, виходить за рамки соціального кола, щоб бути особливим, і неповторним. Тому жага до звеличення ніколи не залишить нас. Людина – природна істота, сповнена бажаннями, емоціями самого різного характеру.

Одним з мислителів, що вплинули на становлення некласичної філософської думки як констатації кризи європейського раціоналізму і класичної парадигми культури, був Фрідріх Ніцше. У своїй філософії життя він піддав радикальній критиці розуміння культури як розвитку духовного і розумного начала в людині. Розкриваючи філософію Ф. Ніцше, слід сказати про його ототожнення істини з істиною життя. Наука, а ще більше філософія, не могла бути для нього цінністю в собі – цінністю, яка б поглинала, приховувала або спотворювала цінність життя. Остання, у свою чергу, розкривається як максимальна цінність життя великої людини (надлюдини), що створює культуру, а не грошова цінність пересічного шукача дрібних тілесних задовольень [1, с. 187]. Ф. Ніцше пише про неусталеність людської природи, її динамічність, мінливість. «Зрештою всі твої пристрасті обернулися б на чесноти, а всі твої дияволи – на ангелів», – говорить філософ у своїй знаменитій праці «Так казав Заратустра» [2, с. 15].

Що ж таке філософія як культура мислення та чим ця тема важлива і актуальна? Всі ми живемо не дуже задумуючись над різноманітними життєвими питаннями, – кожен день робимо те, чого вимагає від нас наше оточення, маємо певні звички, дивимось як роблять інші. Це починається із самого початку нашого життя: зростаємо, ідемо в дитячий садок, далі в школу, університет, на роботу. Багато хто сказав би: нічого особливого тут немає, а філософія – це просто наука. Інші стверджували б що це все тільки слова, іноді нудні і нікому не цікаві, та й наука тяж, складна і не цікава. Але я, маю намір звернути увагу на філософію, з іншого боку. Філософія (від грец. *φιλοσοφία*) в дослівному перекладі означає: «любов до мудрості», тому згідно цьому твердженню, зрозуміло її вплив на людину та насагу до знань.

Культура мислення зародилась в людському суспільстві досить давно у вигляді певних міфологічних, а потім релігійних уявлень. Але тільки з появою філософії людина стала думати про саму думку. Питання «Що я можу знати?», яке формулює засновник німецької класичної філософії І. Кант, в кінцевому підрахунку стосується того, «Що є людина?». Класична філософія по-різному відповідає на це питання, але провідна думка класичних філософів стосується людського розуму, раціональних форм людського буття. Людина має розум і це підвищує її на вищий щабель стосовно усіх інших створінь на нашій планеті. Водночас, це є дуже відповідальним. Тобто класична культура бачить філософію як вищу форму розумової діяльності людини.

Некласична філософія намагається показати те, що людина, крім розуму керується цілим комплексом нерозумних феноменів, які, часто-густо, керують її розумом. Воля життя, бажання, емоції, несвідомі потяги переповнюють внутрішній світ людини і спрямовують її розум в те чи інше русло. Людина

бачить те, що вона бажає бачити, і свої раціональні цілі і завдання вона вибудовує згідно своїм бажанням.

У висновку, хочу сказати, що філософія зовсім не «нудна» наука, для мене це навіть більше ніж просто наука, вона апіорі не може бути нецікавою, так як це наше існування, це те, що ми робимо і то як живемо. Наше життя і є філософія, тому варто звертати увагу навіть на самі неважливі, на вашу думку питання, які виникають у вас в думках. Шукайте відповіді, але не тільки у висловлюваннях відомих філософів, книгах, або питаючи інших людей, з надією, що хтось знає більше за вас, але і велику частину пошуків віддайте самому життю. Усвідомте справжнє призначення цього, можна сказати, сакрального явища – філософія як культура мислення і віддайте собі належне, що ви до цього навіть не замислювалися про це поняття, як про власне життя.

Література:

1. Гоян І. Філософія Ф. Ніцше у контексті проблеми філософського психологізму. *Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. праць*. Вип. 706 – 707. Філософія. С. 187 – 191.
2. Ніцше, Ф. Сочинения в 2-х томах. Том 2. Перевод Ю.М. Антоновского, под редакцией К.А. Свасьяна. М.: Мысль, 1990.

ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бондарєва І. В.

магістрант II курсу

Науковий керівник: Пляка Л. В.

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки та психології

Національний фармацевтичний університет

м. Харків, Україна

Мотиваційна сфера особистості здобувачів вищої освіти є визначальною у процесі професійного становлення.

Освіта повинна мати особистісно орієнтовану спрямованість, внаслідок чого знання, вміння та навички перетворюються з мети навчання на засіб розвитку пізнавальних і особистісних якостей студента, а сам здобувач вищої освіти – на суб'єкт свого розвитку. Тільки на основі внутрішньої мотивації навчання можливий успішний розвиток здібностей, створення сприятливих умов для прояву особистості. Внутрішні навчально-пізнавальні мотиви зумовлюють у студента бажання не тільки засвоїти певний обсяг знань, але і прагнення до самоосвіти. Тому формування навчально-пізнавальних мотивів – це головна умова підготовки майбутніх фахівців різних сфер суспільного життя.

У психолого-педагогічній літературі найчастіше виділяють два основних типи мотивів: внутрішні і зовнішні. Внутрішні мотиви змістовно пов'язані з процесом і результатами навчання: бажання пізнати нові факти, оволодіти знаннями, способами дій, захопленість процесом навчання тощо. Ця мотивація закладена в самому процесі навчальної діяльності, коли навчання, пізнання має самостійну цінність, надає безпосереднього задоволення. В основі прагнення набувати знання лежить допитливість, нестримне бажання пізнавати нове. У ході навчання індивід відчуває радість і задоволення від пізнання нового, усвідомлення розширення власних перспектив в плані знайомства з дійсністю, відкриття невідомих сторін оточуючої дійсності. Стійкі пізнавальні інтереси спонукають не лише до того, щоб переборювати перешкоди, витрачати зусилля там, де це необхідно, але і до того, щоб переборювати труднощі інтелектуального порядку, братися за складні справи, які вимагають творчого підходу.

Навчальна діяльність спонукається не лише внутрішніми, але й зовнішніми мотивами (прагнення отримати бажану професію, досягти певного соціального статусу, підтвердити батьківські очікування, заслужити матеріальну винагороду, авторитет серед ровесників тощо). Серед них окремо виділяють широкі соціальні (мотиви обов'язку і відповідальності); вузькі соціальні мотиви (прагнення отримати схвалення, посісти гідне місце в соціальній групі, підтвердити свій статус); мотиви соціального співробітництва, спілкування з іншими людьми в ході навчання і т. ін. Зовнішні мотиви перебувають поза навчальною діяльністю в тому розумінні, що визначаються не процесом і безпосередніми результатами навчання, а змістовно іншими соціальними цілями [1, 2].

Метою даної роботи є аналіз мотивів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти. У процесі дослідження було проведено анкетування 101 здобувача вищої освіти 5 курсу спеціальності «Фармація».

Нами було використано такі методи: метод експертних оцінок, системного аналізу, статистики та графічний. Встановлено, що найбільш важливими для здобувачів вищої освіти є широкі соціальні мотиви – 31% відповідей, це пов'язано з професією респондентів – фармацією, адже головна їх майбутня місія – забезпечувати населення лікарськими засобами та виробами медичного призначення. На другому місці – 26% відповідей мотиви благополуччя; далі за значимістю здобувачі вищої освіти відзначили такі мотиви: мотивації змісту – 17%; мотиви престижу – 12%; соціальні мотиви – 8%; мотиви процесу – 6%.

Як пізнавальні, так і соціальні мотиви розрізняються за своїми змістовими та динамічними характеристиками. До змістових характеристик мотиву належить наявність або відсутність особистісного смислу навчання; дієвість мотиву, яка виявляється в реальному впливові на процес навчання; самостійність у виникненні й функціонуванні мотиву; місце мотиву в структурі мотиваційної сфери, його домінуюча або другорядна роль; рівень усвідомлення мотиву, який спонукає діяльність і разом з тим може достатньою мірою не усвідомлюватися учнем; поширення мотиву на різні сторони процесу навчання. Динамічні характеристики мотивів проявляються в: а) силі мотивів; б) емоційній забарвленості (модальності); в) тривалості. Поряд з мотивами

важливим елементом мотиваційної сфери є цілі, які забезпечують реалізацію мотивів. Мотиви співвідносяться з навчальною діяльністю в цілому, а цілі відповідають окремим навчальним діям, забезпечують їх реальне виконання [1, 2]. Процес постановки мети вимагає певних умінь, рівень сформованості яких характеризує міру зрілості мотиваційної сфери учня. До цих вмінь слід зарахувати обґрунтований вибір однієї з кількох можливих, самостійну постановку та тривале утримання мети, постановку перспективних цілей та їх корекцію в залежності від обставин, реалізацію поставлених цілей, вибір засобів їх реалізації та подолання можливих перешкод. Завдяки цим умінням забезпечується реальне виконання дії, установку до якої створює мотив.

Таким чином, нами проаналізовано за значимістю основні мотиви навчальної діяльності здобувача вищої освіти 5 курсу спеціальності «Фармація».

Література:

1. Клименко Н. О. Психолого-педагогічні умови формування мотивів навчально-пізнавальної діяльності студентів// *Сучасне студентство України: досвід, проблеми, перспективи*: Матеріали регіон. наук.-практ. конференції. Запоріжжя, 2004. С. 276-280.

2. Пляка Л.В., Огарь С.В. Психодіагностичний комплекс з вивчення особистості студента: практ. посібник / Л.В. Пляка, С.В. Огарь. Х. : ФаУ, 2016. 124 с.

STOP-MOTION АНІМАЦІЯ ЯК ЯВИЩЕ АУДІОВІЗУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Галкіна В. П., Лазарева О. Л.

студентки IV курсу

спеціальності аудіовізуальне мистецтво та виробництво

Науковий керівник: Уварова Т. І.

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри кіно і телебачення

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Stop-motion анімація або техніка покадрової зйомки – процес створення відеоролика шляхом покадрового фотографування елементів відео. Вона створюється на основі техніки stop-motion суть якої полягає у фіксації об'єктів, які фізично маніпулюються невеликими приростами між індивідуально сфотографованими кадрами, щоб вони проявляли незалежний рух, коли серія кадрів відтворюється як швидка послідовність. Із застосуванням цієї техніки створені такі відомі мультфільми як «Чебурашка», «Пластлінова ворона», «Падав торішній сніг» тощо.

Примітно, що stop-motion називають першим спецефектом в кіно, і вважається, що цій технології вже більше століття. Лялькова анімація з'явилася разом з першими ігровими фільмами. В їх основі лежить одна ідея: створити ілюзію руху за допомогою швидкої зміни кадрів. Різниця тільки в тому, що для зйомки реального руху потрібно робити безліч знімків в секунду, в той час як stop-motion не вимагає поспіху. Аніматор знімає об'єкт, потім пересуває його для наступного знімка і так кадр за кадром. Якщо швидко прокрутити отримані фотографії, то буде здаватися, що об'єкт рухається сам. Техніка stop-motion схожа на традиційну 2D-мультиплікацію, тільки замість малюнків використовуються фотографії.

Stop-motion анімація розвивалась паралельно з ігровим кіно: вона була практично єдиним доступним спецефектом, і була застосована ще в перших картинах кіностудії Едісона (кіностудія існувала з 1894 по 1911 рр.).

За словами дослідників, перший повністю ляльковий мультфільм – «Цирк Шалтай-Болтая» – був знятий приблизно 1898 року (за деякими даними – 1908 року) Джеймсом Стюартом Блектон і Альбертом Смітом. Чи справді цей фільм найбільш ранній приклад stop-motion мультиплікації достеменно невідомо та й сама картина була втрачена.

1907 року Джеймсом Стюартом Блектоном і Альбертом Смітом знято ще одну анімацію – «Готель з привидами» від тих же авторів – один з перших ігрових фільмів із застосуванням stop-motion як спецефекта. Правда, анімували режисери не ляльок, а меблі і посуд.

Крім заміни спецефектів, лялькової анімації знайшлося й інше застосування. Режисер В. Старевич (1882-1965), наприклад, використовував її в документальному фільмі про комах. Під час зйомок однієї зі стрічок жуки перестали рухатися перед камерою через штучне освітлення. Для вирішення проблеми В. Старевич запропонував використовувати stop-motion: замість справжніх жуків зняли панцирі, відтворили їх вручну по кадрам. Також В. Старевич одним з перших зняв лялькові фільми з сюжетом, часто заснованому на відомих літературних творах, а його картини мали шалений успіх серед сучасників. «Прекрасна Люканіда, або Війна вусанів з рогачами» (1912 р.) – перша комедія режисера, в якій він теж використовував ляльки комах.

Яскрава фігура в світі ранньої лялькової анімації – Вілліс О'Брайан, режисер легендарної картини «Втрачений світ» (1925 р.). В. О'Брайан часто використовував stop-motion і для створення спецефектів. Відома стрічка, що вийшла на екран 1933 року – «Кінг Конг», стала однією з найбільш видовищних для свого часу саме завдяки ефектному використанню stop-motion анімації в екшен-сценах.

Багато режисерів, які працювали зі stop-motion анімацією, часто експериментували. Наприклад, Джордж Пал винайшов техніку, що спростила роботу з ляльками: замість голів з рухомими очима і ротом аніматор майстрував ляльки зі змінними головами. Кожна голова показувала потрібну емоцію, а переставляти їх було простіше, ніж вручну міняти вираз обличчя ляльки. Навіщо це очевидно прийом але свого часу він став справжнім винаходом. За своє відкриття режисер удостоївся почесної нагороди від американської кіноакадемії. А ще Джордж Пал одним з перших став знімати рекламні ролики з використанням stop-motion анімації.

У 30-40 рр. XX ст. Джордж Пал випускав своє власне лялькове шоу, в створенні якого також брав участь Рей Харріхаузен – інший видатний stop-motion аніматор. До роботи на студії він самостійно майстрував ляльок і експериментував з ними у себе в гаражі. Прямо там аніматор-самоучка зняв свій перший короткий фільм і відправив на студію Джорджа Пала, після чого його одразу взяли на роботу.

Важливе досягнення для stop-motion анімації – розроблена Харріхаузенем техніка dynamation. Вона дозволила легко монтувати сцени зі спецефектами, поєднуючи stop-motion зі звичайною зйомкою в одному кадрі. Для цього ляльку поміщали на стіл між двома панелями: з одного боку – фон, з іншого – чорний екран переднього плану. На передній план накладалася плівка з реальними акторами. В результаті виходив «лишковий» кадр: фон, сцена, проанімована у stop-motion, і ігрові кадри на передньому плані.

До масштабних проектів з безліччю спецефектів тяжів не тільки кінематографи США. У 1954 році в Японії вийшла легендарна «Годзілла» Ісіро Хонда, запустивши цілу серію фільмів про гігантського ящера-монстра.

У 60-е і 70-е роки лялькова анімація була популярна і в СРСР. Автор серії мультфільмів про Чебурашку – режисер Роман Качанов – одна з найбільш яскравих фігур радянської мультиплікації.

80-ті рр. у США вважаються золотим часом для stop-motion анімації. Вона використовувалась у кіно, в мультиплікації, в рекламі і в музичних кліпах. Один з таких кліпів на пісню Пітера Діабріелі «Sledgehammer» виграв 10 нагород на MTV Video Music Award 1987 року.

До початку 90-х публіка вже настільки переситилася stop-motion анімацією, що навіть відомі аніматори повільно забувалися. З появою нових технологій потреба в трудомісткій анімації, зробленої своїми руками, відпала. Фіналом епохи stop-motion став фільм «Парк юрського періоду» (1993 р.).

Сьогодні stop-motion анімація знову актуальна. За словами мультиплікаторів, ця техніка має свій особливий шарм, привабливість, самобутність. Сучасний глядач сприймає її не як ефект з минулого століття, а як оригінальний творчий прийом. Визнаними сучасними майстрами анімації кадру є Тім Бертон, Уес Андерсон та ін.

Література:

1. Создание стоп-моушн анимации. URL: <http://www.kompas.by/sozdanie-stop-moushn-animatsii/> (дата звернення: 17.09.2019).
2. Ожившие куклы URL: <https://dtf.ru/cinema/20573-ozhivshie-kukly-istoriya-stop-motion-animatsii/> (дата звернення: 17.09.2019).
3. Stop-motion анімація: 10 кращих мультфільмів URL: https://blog.allo.ua/stop-motion-animatsiya-10-luchshih-multfilmov_2019-01-48/ (дата звернення: 17.09.2019).

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРИРОДНОГО ПРАВА

Гассерт С. О.

студентка II курсу

факультету права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук, доцент кафедри

мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Теорія природного права – це теорія, яка визнає зв'язок між законом і людською мораллю. Основною проблемою для цієї теорії є визначення того, чим являються ці закони і як вони застосовуються до людських обставин. На сьогоднішній день важливі моральні і політичні принципи дозволяють прояснити природу права. Верховенство закону показує, що людина в своїх вчинках може слідувати своєму розуму і духу. І що правова основа існує для найбільш важливих моральних законів і політичних принципів – свободи, прав людини, рівності, справедливості.

Філософія права, яка також називається юриспруденцією, – це галузь філософії, яка досліджує природу права, особливо у зв'язку з людськими цінностями, поглядами, практиками та політичними спільнотами. Погляди на природу закону часто залежать і іноді сприяють відповідям на деякі з найбільш фундаментальних філософських питань, наприклад, стосовно основ моральності, справедливості та прав; характеру людських дій і намірів; співвідношення між соціальними практиками та цінностями; природою знань і правди; обґрунтування політичної влади. Тому філософія природного права є невід'ємною частиною філософії в цілому.

Термін «природне право» неоднозначний. Він відноситься до типу моральної теорії, а також до типу правової теорії, але основні твердження двох видів теорії логічно незалежні. Згідно з природно-правовою теорією права, авторитет правових стандартів обов'язково впливає, принаймні частково, з міркувань, пов'язаних з моральними положеннями цих стандартів. Існує цілий ряд різних видів природничо-правових теорій, що відрізняються один від одного по відношенню до ролі, яку моральність відіграє у визначенні авторитету правових норм.

Концептуальна юриспруденція Джона Остіна передбачає безліч необхідних і достатніх умов для існування права, що відрізняє право від неправа у всіх можливих країнах світу. Класична теорія природного права, така як теорія Фоми Аквінського, зосереджується на перекритті морально-правових теорій природного права. Аналогічно, неонатуралізм Джона Фінніса є розвитком класичної теорії природного права [1, с. 37]. Навпаки, процедурний натуралізм Л. Л. Фуллера – це відмова від концептуальної натуралістичної ідеї про те, що існують необхідні матеріальні обмеження на зміст права. Нарешті,

теорія Рональда Дворкіна – це відповідь і критика юридичного позитивізму [2, с. 529].

З самого початку важливо розрізнити два типи теорії, які мають назву природного права. Перший – це теорія моралі, яка приблизно характеризується наступними тезами. По-перше, моральні твердження мають те, що іноді називають об'єктивним становищем у тому сенсі, що такі пропозиції є носіями об'єктивної істинної цінності; тобто, моральні твердження можуть бути об'єктивно правдивими або помилковими. Хоча моральний об'єктивізм іноді прирівнюється до морального реалізму, взаємозв'язок між цими двома теоріями суперечливий. Джеффри Сайре-Мак-Корд, наприклад, розглядає моральний об'єктивізм як один з видів морального реалізму, але не як єдину форму. На думку Сайра-Мак-Корда, моральний суб'єктивізм і моральний інтерсуб'єктивізм є також формами морального реалізму. Власне кажучи, природно-правова моральна теорія зобов'язується лише об'єктивності моральних норм.

Другою тезою, що становить ядро моральної теорії природного права, є твердження, що стандарти моралі в певному сенсі випливають з природи світу і природи людей, або спричинені нею. Святий Фома Аквінський, наприклад, ідентифікує раціональну природу людських істот як таку, що визначає моральний закон. З цієї спільної точки зору, оскільки людські істоти за природою розумні істоти, це морально доречно, що вони повинні поводитися таким чином, що відповідає їхній раціональній природі. Таким чином, Аквінський виводить моральний закон з природи людських істот.

Але існує й інший вид природно-правової теорії, що має відношення до відносин моралі до права. Згідно природно-правової теорії права немає чіткого розподілу між поняттям права і поняттям моралі. Хоча існують різні версії теорії природного права, всі підписуються на тезу про те, що існують принаймні деякі закони, які залежать від їхньої авторитетності не з якоїсь раніше існуючої людської конвенції, а від логічних відносин, в яких вони підпорядковані моральним стандартам. Інакше кажучи, деякі норми є авторитетними в силу їх морального змісту, навіть якщо немає конвенції, яка робить моральну заслугу критерієм юридичної справедливості. Ідея про те, що поняття права і моралі певним чином перетинаються, називається темою перекриття.

Багато теоретиків моралі природного права також є теоретиками юридичного права, але дві теорії, строго кажучи, логічно незалежні. Можна заперечувати природно-правову теорію права, але мати природно-правову теорію моралі. Джон Остін, найвпливовіший з ранніх юридичних позитивістів, наприклад, заперечував тезу перекриття, але мав щось, що нагадує етичну теорію природного права [3].

Дійсно, Остін чітко схвалив думку, що не обов'язково вірно, що юридична чинність норми залежить від того, чи відповідає її зміст моралі. Але в той час, коли Остін заперечував тезу Оверлап, він прийняв об'єктивістську моральну теорію; Дійсно, Остін успадкував свій утилітаризм майже оптом від Дж. С. Мілля і Джеремі Бентама. Тут варто зауважити, що утилітаристи іноді вважають, що вони отримують свій утилітаризм від певних фактів про людську природу. Саме для них вони вказують, що ми повинні робити, а також

визначати, що ми повинні робити. Стандарт правильного і неправильного, з іншого – ланцюг причин і наслідків, закріплений на їхньому троні». Таким чином, прихильність до природно-правової теорії моралі узгоджується з запереченням природно-правової теорії права [5, с. 191].

І навпаки, можна було б, хоча це було б незвично, прийняти природно-правову теорію права без проведення природно-правової теорії моралі. Можна, наприклад, стверджувати, що концептуальна точка права частково відтворює вимоги моралі, але також має форму етичного суб'єктивізму (або релятивізму). З цієї особливої точки зору, концептуальна точка права полягала б у забезпеченні дотримання тих норм, які морально діють на основі культурного консенсусу. З цієї причини природно-правова теорія права логічно незалежна від природно-правової теорії моралі.

З усіх теорій найбільш робочою, на мою думку, є класична теорія природного права Фоми Аквінського. Адже закони мають на меті забезпечити справедливість. Закон, який не забезпечує правосуддя вважається взагалі не законом. Людські закони визначаються мораллю. Поняття моралі в теорії природного права не суб'єктивно. Це означає, що визначення того, що є «правильним», а що «неправильним», однаково для всіх і всюди. Тому ми, люди, керуємося нашою людською природою, щоб з'ясувати, які закони є, і діяти відповідно до цих законів.

Але всі ці теорії підписують одне або кілька основних положень природно-правової теорії права і мають важливе значення для її розвитку і впливу.

Література:

1. Финнис Дж. Естественное право и естественные права / Джон Финнис; пер. с англ. В. П. Гайдамака и А. В. Панихиной. Москва: ИРИСЭН, Мысль. 554 с. (Серия «Право»). 2012
2. Концепция права Рональда Дворкина. Опубликовано в журнале «Право и политика» в № 4 за 2014 год в рубрике «Правовая и политическая мысль» на страницах 529-5475.
3. Крестовская Н.Н., Цвирку. А.Ф. История политических и правовых учений. URL: http://adhdportal.com/book_3211_chapter_64_PRAVOVOE_UCHENIE_DZHONA_OSTINA.html
4. Теория государства и права: учебник и практикум для академического бакалавриата / М. В. Антонов. Москва: Издательство Юрайт, 2019. 497 с.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ЛІБЕРАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Гончарук А. А.

студентка II курсу

факультету права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук, доцент кафедри

мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Актуальність теми полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку суспільства таке поняття як «лібералізм» грає вагоме і ключове значення, як в житті певного суспільства, так і на рівні міждержавних відносин. Метою роботи є дослідження ліберальної теорії міжнародних відносин, осмислення важливості лібералізму та його розвитку на міжнародному рівні.

Поняття «лібералізм» з'явилося в європейському суспільстві на початку XIX століття. Сутність лібералізму полягає в:

- індивідуальній свободі людини, яка розуміється як повноправна, повноцінна особистість, що здатна діяти за власним наміром і нести відповідальність за свою свободу і несвободу;
- недоторканності індивідуальних прав – кожна людина від природи має певні права (право на життя, свободу, захист від тиранії);
- право на недоторканну приватну власність;
- першочерговості гуманістичних цінностей – захист інтересів людини та її блага;
- договірний характер відносин між державою і суб'єктом.

У сфері політики лібералізм знайшов своє вираження в розподілі виконавчої, судової та законодавчої влади, свободи конкуренції, свободи вибору видів діяльності. Всі ці положення містяться в принципах правової держави. Ідеологія лібералізму так само полягає в неприпустимості зосередження грошей і влади в руках однієї людини, держави або церкви. Сучасний лібералізм передбачає інформаційне різноманіття, розвинені економічні відносини на міждержавному рівні, встановлення і розвиток повної демократії. Сучасна ліберальна теорія прямим чином впливає на міжнародні відносини, де ліберальна думка ґрунтується на тому, що людська природа готова до мирної співпраці і взаємодопомоги.

Звідси випливають наступні положення:

1. Війна – це завжди, безпосередньо, прояв агресії. Війна не є вирішенням проблеми згідно лібералізму. Військові дії – це біда людства, за допомогою якої світової порядок страждає як в моральному, так і в матеріальному сенсі.
2. Але військова сила – найважливіший інструмент держави, її застосування повинно здійснюватися лише з метою самооборони, захищаючи внутріш-

ньодержавні інтереси [1, с. 24]. І. Кант, як прихильник лібералізму вважав, що «постійні армії (*miles perpetuus*) повинні з часом повністю зникнути» [2].

3. Міжнародні відносини позбавлені анархії, а їх структура являє собою міжнародні договори як спосіб укладення конкретних положень між країнами.

4. Існування Мирних міжнародних організацій, таких як Організацій Об'єднаних Націй (ООН), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).

5. Сучасна правова картина світу складається з правових систем, які настільки взаємопов'язані і взаємозумовлені одна одною, що домінування однієї з них тягне за собою загибель всіх інших національних систем. «Жодну самостійну державу (велику чи малу – це байдуже) не повинно бути придбано іншою державою ні за спадок, ні в обмін, ні купівлею, ні у вигляді дару» [2].

6. Просування демократії. Я вважаю, демократична держава не повинна і не має права виступати в ролі країни-агресора по відношенню до інших держав, зачіпати їх окреслені законом межі. Якщо таке явище присутнє, то така держава не може зазіхати на демократичну форму правління. Війна є знаряддям диктаторських та авторитарних режимів.

7. Наявність договору між державами. «Жоден мирний договір не повинен вважатися таким, якщо при його укладанні таємно зберігається підстава для майбутньої війни» [2].

На жаль, в ХХІ столітті на політичній карті світу ми можемо спостерігати нескінченну кількість війн, які не припиняються роками, через що страждають мільйони людей щодня, економіка, екологія тощо. В цьому і проявляється найважливіша основа ліберальної теорії міжнародних відносин, що кожна держава має прагнути до демократії не тільки на папері документу.

Останнім часом впроваджується таке поняття, як **неолібералізм** – школа в теорії міжнародних відносин, що розвиває ідеї політичної ліберально-ідеалістичної парадигми після Другої світової війни. Дана теорія стверджує, що міжнародні політичні інститути можуть дозволити державам успішно працювати разом на міжнародній арені. Головною метою учасників міжнародних відносин, згідно з неоліберальною теорією є міжнародна безпека, в той час, як представники ліберально-ідеалістичної парадигми вказують на плюралізм з метою пріоритету універсальних прав та свобод людини. Але як і ліберали вони вважають, що держава не є єдиним учасником міжнародних відносин. Важливим є поява транснаціональних корпорацій – компаній, що володіють виробничими підрозділами в декількох країнах [3, с. 7, 14].

Один з великих умів людства, Іммануїл Кант, ще в ХІХ ст. виклав своє бачення ліберальної теорії міжнародного права, більш того, він став її засновником. Свої погляди на основи міжнародного права він виклад в трактаті «До вічного миру» в 1795 році. Основні принципи його позиції наступні:

1. Для підтримання та регулювання світового порядку, країни повинні взаємодіяти за допомогою *інститутів*, міжнародних угруповань. Тільки завдяки цьому можна дійти певного діалогу, щоб запобігти розбіжностей та підтримувати мир (таким чином була створена Організація Об'єднаних Націй).

2. *Правова держава. Демократія* вбирає в себе свободу слова, думки, реалізації прав людини в повній мірі. Тільки тоді, коли існує правова держава, можна говорити про панування лібералізму в системі міжнародних відносин.

3. *Реалізація вільної комерції*. Економічні відносини відіграють важливу роль в міжнародних відносинах. Держава зобов'язана охороняти приватну власність.

4. Важливим у дії міжнародного лібералізму є важелі контролю. З метою дотримання міжнародного правопорядку й склалось міжнародне право, яке розповсюджується на країни, законотворчість яких не має входити в розбіжність з нормами, закріпленими у міжнародних інститутах та конвенціях [4].

Таким чином, можна сказати, що співпраця між країнами є запорукою безпеки всього людства планети. Лібералізм становить готовність до активних дій, але не з допомогою зброї. Моя думка стосовно міжнародних ліберальних концепцій зводиться до того, що кожна людина є відповідальною за мир та його безпеку. І доки кожен член загальносвітової спільноти не зрозуміє роль своєї особистої відповідальності за підтримку миру, суспільству не забути про поняття війни. Ліберальна людина – справедлива людина. Я вважаю, що сучасна держава з демократичною формою правління повинна мати представника, який розділяє ліберальні погляди.

Література:

1. Хмільов В.Л.. Сучасні міжнародні відносини: навчальний посібник, 2010 [Електронний ресурс]. – URL: <http://pid.atwebpages.com/sovremennyye-mejdunarodnyie-otnosheniya-hmylev.html>

2. Кант И. К вечному миру / Кант И. Соч. М., 1966.

3. Девід Харві. Коротка історія неолібералізму. Актуальне прочитання. <https://litresp.ru/chitat/ru/%D0%A5/harvi-devid/kratkaya-istoriya-neoliberalizma/1>

4. Білкун О. Лібералізм у міжнародних відносинах / сайт Ліберально-демократичної ліги України [Електронний ресурс]. – URL: <https://ldlu.org.ua/departments-of-foreign-affairs/liberalizm-u-mizhnarodnyh-vidnosynah>

АСПЕКТИ ПАТЕНТУВАННЯ У ГАЛУЗІ ДИЗАЙНУ ПРОМИСЛОВИХ ТЕКСТИЛЬНИХ ТЕХНІК В УКРАЇНІ З 90-Х РР. XX СТ. ДО СЬОГОДЕННЯ

Журавель-Змєєва Л. С.

аспірант спеціальності 022 «Дизайн»

*Київський національний університет культури і мистецтв
м. Київ, Україна*

База патентів України державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» містить чисельні патенти на винаходи, корисні моделі та промислові зразки, в тому числі й ті, що стосуються розвитку текстильної промисловості, методів та способів виготовлення та оздоблення тканин у виробничих масштабах. У базі можна ознайомитися з чисельними патентами починаючи з кінця 70-х рр. XX ст. Так одним з таких патентів, що стосується текстильної промисловості є патент за номером 2540105/28-12, 77–80 рр. за авторства В.Н. Філатова, Б.А. Кузнецова, В.Д. Омельченка «Основовязаная еластичная тесьма» [1].

Протягом останніх десятиліть XX ст. та початку XXI ст. було заєєстровано чимало винаходів у галузі дизайну текстильних виробів та вдосконалення текстильної промисловості. Переважну більшість можна поділити за кількома напрямками:

- Синтетичні матеріали;
- Хімічні композиції для обробки тканих поверхонь;
- Механізми текстильного виробництва та їх деталі;
- Види ткацьких переплетень;
- Виробництво ниток, волокон, пряжі;
- Варіанти та способи оздоблення тканин;
- Розробки з виготовлення одягу;
- Засоби та методи дослідження якостей текстилю

Таким чином, до першого напрямку можна зарахувати патенти типу 96083217 за 1996-2000 рр. авторства А.І. Белік, С.О. Малий, Л.М. Зененко, В.О. Куровський, М.І. Сліпенюк, Е.В. Боришполець, О.М. Лисаківський «Фильтровальная ткань» [2]; 2000085066; за 2000-2001 рр. авторства А.І. Зозовський, В.А. Белік «Фильтровальная ткань» [7].

Варіанти хімічних композицій представлені патентами, на зразок u200604856 за 2006 р. авторства В.В. Задорожний, Ю.М. Бардачов, Д.Г. Сарібекова, О.Л. Ткачук «Емульсия для гидрофобного обрабатывания текстильных материалов» [13]; u200700907 за 2007 р. авторства Д.Г. Сарібекова, Г.О. Рябініна «Склад для кислотозащитной обработки целлюлозовых текстильных материалов» [16].

Варіантами запатентованих корисних моделей, промислових зразків та їх фрагментів варто вважати: u200604267 за 2006 р. авторства І.А. Прохорова, А.Г. Домбровський, О.С. Жук, А.Г. Домбровська «Пристрій для малоінерцій-

ної розкладки нитки» [14]; u200706875 за 2007 р. авторства Є.О. Коробченко, А.І. Марченко «Механізм накатки полотна круглов'язальної машини» [17]; u200800941 за 2008 р. авторства Б.Ф. Піпа, О.М. Хомяк, А.І. Марченко «Товарний валок круглов'язальної машини» [19].

Безпосередній стосунок до дизайну текстильних технік мають патенти, наклади: 2000031307 за 2000-2001 рр. авторства В.І. Дзюби «Спосіб одержання кулірного багатобарвного жакарда» [8]; 2000063324 за 2000-2001 рр. авторства П.Г. Ключко, В.А. Польський «Пристрій для одержання махрових тканин» [9]; 2001129123 за 2001-2002 рр. авторства В.Д. Омельченко, Є.А. Прокопова, О.М. Лоїсгінова «Двошаровий оснований трикотаж» [10]; 2001128950 за 2001-2002 рр. авторства В.Д. Омельченко, Є.А. Прокопова, О.М. Лоїсгінова «Оснований еластичний трикотаж у вигляді стрічки» [11].

До винаходів у галузі виробництва ткацьких матеріалів, таких як волокна, нитки, пряжа належать: u200604798 за 2006 р. авторства І.А. Прохорова, О.С. Жук «Спосіб високошвидкісного намотування нитки на пакування» [15]; u200707779 за 2007 р. авторства М.В. Косінова, В.Г. Каплуненко «Спосіб виготовлення композиційної полімерної нитки з наночастками срібла і міді» [18]; a200713811 за 2006-2010 рр. авторства Роберта Жилия «Поліамідні нитки, філаменти та волокна поліпшеної якості, спосіб їх одержання та продукт на їх основі» [20].

До варіантів оздоблення та дизайну тканин відносяться патенти: 99031804 за 1999-2001 рр. авторства Н.Г. Романенко, Є.П. Романенко, Л.Д. Радостева, Ю.Н. Котляр, Н.О. Беляєвої «Композиція для друку текстильних матеріалів» [6]; 2002021416 за 2002 р. авторства М.І. Біласа, А.М. Войтовича, Б.В. Никифорука «Флексографічна друкарська машина» [12].

Окремою галуззю варто виділити розробки, що стосуються виробництва одягу: 98062826 за 1998-2000 рр. авторства Н.О. Ткаченко «Накладна кишеня для одягу» [3]; 98062827 за 1998-2000 рр. авторства М.В. Паніна «Спосіб з'єднання деталей одягу» [4]; 99073802/К за 1999-2000 рр. авторства В.І. Хоменко, Н.О. Шолудько «Лінія розкрою тканини» [5];

Ще одним важливим дослідницьким напрямом є засоби та методи вивчення та експериментальні пошуки властивостей текстильних матеріалів: u201103315 за 2011 р. авторства М.Л. Рябчиков, В.В. Залкінд, О.І. Косенко «Спосіб визначення характеристик оптичних властивостей текстильних матеріалів» [21]; u201106481 за 2011 р. авторства Г.С. Ткачук «Прилад для вимірювання коефіцієнта тертя текстильних волокон, пряжі, ниток» [22]; u201107403 за 2011 р. авторства М.В. Батаровськ, М.О. Кущевський, Ю.В. Кошевка, В.В. Батаровський «Прилад для вивчення деформаційних властивостей текстильних матеріалів при впливі вібраційного навантаження» [23].

Не зважаючи на подекуди кардинально різні напрямки роботи, здобутки патентування за часів незалежності України сильно вплинули на всебічний розвиток текстильної галузі. Проведення досліджень властивостей тканих матеріалів, з'ясування якостей готових виробів стало поштовхом до винайдення численних композицій для виготовлення нових видів ниток та волокон; складів для обробки тканин, задля надання їм нових, не характерних

властивостей; віднайдення нових технік і переплетень, дизайнерських рішень, вдосконалення видів оздоблення та текстуризації полотнищ. Така діяльність безпосередньо впливає на промисловий потенціал та виробничий асортимент текстильних підприємств.

З'ясування загальних тенденцій у промисловій (в даному випадку текстильній) галузі з точки зору патентного права, дає можливість прогнозувати подальший технологічний розвиток, вплив ІТ-технологій на машинобудівельний аспект та напрями дизайнерських пошуків на поприщі масового виробництва.

Література:

1. «Основовязаная еластичная тесьма» пат. 2540105/28-12 СССР: М Кл -D 04 В 21/00, D 04 В 21/18; заявл. 02.02.77; опубл. 07.07.80, Бюл. № 25.
2. «Фильтровальная ткань» пат. 96083217 Україна: заявл. 12.08.96; опубл. 16.10.2000, Бюл. № 5.
3. «Накладна кишеня для одягу» пат. 30773 Україна: 6 А41D27/20 № 98062826; заявл. 01.06.98; опубл. 15.12.2000, Бюл. № 7.
4. «Спосіб з'єднання деталей одягу» пат. 30774 Україна: 6 А41D1/00, А41D27/00 № 98062827; заявл. 01.06.1998; опубл. 15.12.2000, Бюл. № 7.
5. «Лінія розкрою тканини» пат. 492 Україна: 6 Р 06 Н 7/0, № 99073802/К; заявл. 06.07.99; опубл. 28.02.2000. Бюл. № 1.
6. «Композиція для друку текстильних матеріалів» пат. 34695 Україна: 6 D06P1/60, D06P3/42, № 99031804; заявл. 31.03.99; опубл. 15.03.2001, Бюл. № 2.
7. «Фільтрувальна тканина» пат. 38708 Україна: 7 B01D39/08, № 2000085066; заявл. 29.08.2000; опубл. 15.05.2001, Бюл. № 4.
8. «Спосіб одержання кулірного багатобарвного жакарда» пат. 3932 Україна: 7 D04B1/00, № 2000031307; заявл. 06.03.2000; опубл. 15.06.2001, Бюл. № 5.
9. «Пристрій для одержання махрових тканин» пат. 39362 Україна: 7 D03D49/68, № 5.2000063324; заявл. 07.06.2000; опубл. 15.06.2001, Бюл. № 5.
10. «Двошаровий основов'язаний трикотаж» пат. 52014 Україна: 6 D04B21/00, № 2001129123; заявл. 27.12.01; опубл. 16.12.02, Бюл. № 12.
11. «Основов'язаний еластичний трикотаж у вигляді стрічки» пат. 51996 Україна: 6 D04B21/00, № 2001128950; заявл. 24.12.01; опубл. 16.12.2002, Бюл. № 12.
12. «Флексографічна друкарська машина» пат. 2002021416 Україна: заявл. 19.02.02; опубл. 16.12.02, Бюл. № 12.
13. «Емульсія для гідрофобного оброблення текстильних матеріалів» пат. 18513 Україна: D06M 15/37, № U200604856; заявл. 03.05.06; опубл. 15.11.06, Бюл. № 11.
14. «Пристрій для малоінерційної розкладки нитки» пат. 18432 Україна: B65H 54/28, № U200604267; заявл. 17.04.06; опубл. 15.11.06, Бюл. № 11.

15. «Спосіб високошвидкісного намотування нитки на пакування» пат. 18501 Україна: В65Н 54/28, № U200604798; заявл. 03.05.06; опубл. 15.11.06, Бюл. № 11.

16. «Склад для кислотозахисної обробки целюлозовмісних текстильних матеріалів» пат. 24239 Україна: D06М 15/37, № U200700907; заявл. 29.01.07; опубл. 25.06.07, Бюл. № 9.

17. «Механізм накатки полотна круглов'язальної машини» пат. 27327 Україна: D04В 15/88 (2006.01), № U200706875; заявл. 19.06.07; опубл. 25.10.07.

18. «Спосіб виготовлення композиційної полімерної нитки з наночастками срібла і міді» пат. 27081 Україна: D01F 1/10, № U200707779; заявл. 10.07.07; опубл. 10.10.07.

19. «Товарний валок круглов'язальної машини» пат. 33002 Україна: D04В 15/00, № U200800941; заявл. 28.01.08; опубл. 10.06.08, Бюл. № 11.

20. «Поліамідні нитки, філаменти та волокна поліпшеної якості, спосіб їх одержання та продукт на їх основі» пат. 90312 Україна: попередні WO 02/16264 А, 28.02.2002; WO 01/02629 А, 11.01.2001; US 4 547 546 А, 15.10.1985; GB 759 374 А, 17.10.1956; PCT/FR2006/001309, 09.06.2006; 0505915, 10.06.2005, FR; заявл. 09.06.06; D01F 1/10, D01F 6/60, № А200713811; опубл. 26.04.10, Бюл. № 8.

21. «Спосіб визначення характеристик оптичних властивостей текстильних матеріалів» пат. 63510 Україна: G01N 21/89 (2006.01), G01N 33/36 (2006.01), № U201103315; заявл. 21.03.11; опубл. 10.10.11, Бюл. № 19.

22. «Прилад для вимірювання коефіцієнта тертя текстильних волокон, пряжі, ниток» пат. 65201 Україна: G01N 19/02 (2006.01), № U201106481; заявл. 23.05.11; опубл. 25.11.2011, Бюл. № 2.

23. «Прилад для вивчення деформаційних властивостей текстильних матеріалів при впливі вібраційного навантаження» пат. 66199 Україна: G01N 33/36 (2006.01), № U201107403; заявл. 14.06.11; опубл. 26.12.11, Бюл. № 24.

ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ ПРИНЦИПИ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ В СИСТЕМІ КОЛЕДЖ – МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ

Кіщук В. М.

*асистент кафедри хіміко-фармацевтичних дисциплін
Рівненська медична академія КЗВО «Рівненська медична академія» РОР,
здобувач кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки
Науковий керівник: **Романовська Л. І.**
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна*

Нині вищі заклади освіти, які готують майбутніх фармацевтів мають випустити кваліфікованих фахівців з новим прогресивним способом мислення, які спроможні ефективно і якісно виконувати свої інноваційні професійні завдання. Очевидними є потреба в інноваційних змінах освітнього процесу, які б були спрямовані на суттєве підвищення рівня престижності професійної діяльності фахівців фармацевтичного профілю в українському суспільстві. Як свідчить практика, викладацькому корпусі доцільно активно працювати в контексті впровадження ступеневої («Молодший спеціаліст» – «бакалавр» – «магістр») та неперервної («медичний коледж» – «академія») професійної підготовки фармацевтичних кадрів у нашій країні.

Відзначимо, що теоретичні та практичні питання організації професійної підготовки студентів-фармацевтів проаналізовані у дослідженнях О. Войт, І. Гриценко, М. Головенко, А. Зайченко, Т. Каленюк, З. Мнушко, Б. Парновського, І. Светочевої, В. Толочко, В. Черних та ін. Однак доволі багато психолого-педагогічних аспектів ще й нині не є розв'язаними. Зокрема першочерговим завданням виступає потреба забезпечення студентам неперервності та ступневості професійної підготовки у системі «коледж – академія», а також доцільно наблизити українську фармацевтичну освіту до світових стандартів на основі гуманітаризації освітнього процесу.

У контексті реалізації Наказів МОЗ України «Про затвердження Концепції розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2011–2020 роки» (від 13.09.2010 р. № 769), а також Галузових стандартів вищої освіти та Національної рамки кваліфікацій до основних освітніх пріоритетів української системи професійної фармацевтичної освіти відносимо нагальну потребу вдосконалення теоретико-методичної підготовки майбутніх фахівців, що будуть надавати фармацевтичні послуги.

Вважаємо, що до професійної підготовки майбутнього фармацевта висуваються вимоги, що призводить до перегляду компетенцій і актуалізації в освітньому середовищі загальнонаукових принципів та закономірностей організації їхньої профільної підготовки. Наголосимо на тому, що визначення

загальнонаукових принципів і закономірностей професійної підготовки майбутніх фахівців фармації в системі «коледж – медична академія» здійснювалося на основі максимального задоволення тих головних завдань, які ставить українське суспільство перед освітніми структурами, які готують фахівців таких новітніх спеціалізацій, як «Клінічна фармація», «Технологія парфюмерно-косметичних засобів», «Технологія фармацевтичних препаратів», «Біотехнологія БАР», «Лабораторна діагностика», «Аналітичний контроль якості хімічних лікарських сполук», «Виробництво фармацевтичних препаратів».

Отже, загальнонаукові принципи виступають «головними ідеями, за допомогою яких можна визначити зміст, форми, методи організації навчальної роботи» [2, с. 88]. Іншими словами це основоположні ідеї, базові вимоги та конкретні нормативні положення, якими слід керуватися для забезпечення ефективності підготовки студентів. Тобто загальнонаукові принципи професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі неперервної професійної підготовки «коледж – медична академія» розглядаємо у якості визначальних орієнтирів, що виступають методологічною основою професійної підготовки та допоможуть нам поєднати теоретичні знання з практикою.

Ми виокремлюємо чотири основні загальнонаукові принципи організації педагогічного процесу студентів у фармацевтичному навчальному закладі:

- принцип діалогізації педагогічної взаємодії (передбачає налагодження рівноправного співробітництва викладача і студентів);
- принцип проблематизації (розкриває творчий характер освіти як у коледжах, так і у академії під час неперервної професійної підготовки);
- принцип індивідуалізації (спрямований на подолання недоліків традиційної педагогічної взаємодії та орієнтований на унікальність особистості кожного студента);
- принцип деонтологічної спрямованості професійної підготовки (відображає етичну сторону майбутньої професійної діяльності майбутнього фахівця).

Підсумовуючи, наголосимо, що чотири загальнонаукових принципи були обрані з огляду на рівень розвитку педагогічної науки та реальні освітні можливості як коледжів, де студенти здобувають освітній рівень «молодший бакалавр», так і академії, де є можливість майбутньому фахівцеві здобути освітній рівень «бакалавр».

У психолого-педагогічній площині для того, щоб ефективно сприяти розвитку неперервності професійної підготовки майбутніх фармацевтів в системі «коледж – медична академія» необхідно визначити конкретний спектр та активно реалізовувати загальні закономірності організації освіти. У своєму дослідженні ми виходили з тих міркувань, що встановлення таких загальних закономірностей – мета будь-якого наукового дослідження. Закономірності, у вивченні С. Гончаренка, – це «об'єктивні, стійкі й суттєві зв'язки в навчальному процесі, що зумовлюють його ефективність» [1, с. 131]. Тобто саме завдяки закономірностям можна спрямувати професійну підготовку майбутніх фармацевтів на розв'язання завдань ефективного особистісного й професійного розвитку майбутніх фахівців.

Таким чином, аналіз і оцінка педагогічних аспектів організації професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі «коледж – академія» дозволяють нам виділити і зафіксувати найбільш значущі закономірності, що властиві організації освітнього процесу, а саме:

- наступність, доцільність, інтеграція традиційних методик навчання і сучасних інноваційних освітніх технологій з утворенням цілісної неперервної системи професійної освіти;

- залежність якості професійної підготовки від розвиненої внутрішньої й зовнішньої мотивації, професійної спрямованості та проблемного характеру питань, що розглядаються, ролі дослідницької роботи і формування вміння самостійного навчання у студентів;

- необхідність розробки якісного методичного забезпечення управління якістю освітнього процесу;

- процес формування професійних умінь випускника залежить від професійно-інтеграційної основи формування і засвоєння практичних умінь, особливе значення надають вміння самостійної та дослідницької роботи;

- розвиток професійної компетентності пропорційне до ступеня власної активної діяльності студента і можливості максимального особистісного самовираження, що організоване в освітньому середовищі.

У цілому, закономірності припускають об'єднання процесів інтеграції, фундаменталізації, індивідуалізації змісту процесу підготовки провізора. Основна закономірність полягає в створенні спеціального освітнього середовища у коледжах і академіях, яке здатне стимулювати позитивне емоційно-ціннісне ставлення до освітнього процесу і проектується в тісному зв'язку з майбутньою професійною діяльністю випускника.

У підсумку можемо констатувати, що виокремлений спектр загальнонаукових принципів та закономірностей повною мірою віддзеркалює рівень розвитку інтелектуальної, емоційної і вольової сфери особистості майбутніх фармацевтів, відображає активно-діяльнісний характер професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі «коледж – академія», відповідає їхньому рівні розвитку мотиваційної сфери та передбачає адекватний вибір методів, форм, прийомів та засобів організації освітнього процесу як в коледжах, так і в академії.

Література:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. 2 вид., доп. й випр. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
2. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. К. : Академвидав, 2006. 352 с.

ПОНЯТТЯ «ДРУЖБА» В СОЦІАЛЬНОМУ ВЧЕННІ АРИСТОТЕЛЯ

Колобова К. Д.

студентка II курсу

факультету права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Я вибрала цю роботу, тому що тема «дружби» мені здається, найбільш актуальною, не тільки у XXI столітті, але і в усі часи. Сучасні молоді люди часто задаються питанням: «Чи потрібна нам дружба?», і ще частіше «Що таке справжня дружба?». Мета моєї роботи, полягає в тому, що б дати загальні відповіді на вищезазначені питання. Для досягнення цієї мети я планую спертися на роботи Аристотеля, а саме його філософський труд під назвою «Нікомахова етика».

Аристотель відомий як найвпливовіший філософ, починаючи з Античності і до теперішніх часів. Неможливо точно сказати, автором якої кількості праць він є. Перший європейський класифікатор наук, певні його роботи залишились актуальні і донині. В першу чергу він цікавився тим, як людина і суспільство в цілому можуть процвітати. Філософія, на його думку, повинна бути практичною, давати відповідь на це питання.

Він виділяє чотири основні питання у своїй книзі «Нікомахова етика».

1. Що робить нас щасливими?
2. Для чого потрібно мистецтво?
3. Для чого потрібні друзі?
4. Як зробити так, що б твої ідеї були почуті?

Згідно обраної темі ми опрацюємо третє з вищенаведених питань.

Дружба згідно поглядам Аристотеля є дуже важливою для людини. Кожному потрібен друг, бо не одна душа не може жити на самоті. Нам потрібна та людина, на яку можна покластися, якій можна довірити будь-яку таємницю, яка підтримає у тяжку та радісну хвилину. Розуміючи це, Аристотель багато писав про дружбу – навіщо вона і яка буває. Він зумів класифікувати види дружби таким чином, що така класифікація має актуальність і в наші дні.

Друзі потрібні молодим, щоб уникати помилок, і людям похилого віку, щоб доглядали за ними; а в розквіті років вони потрібні для прекрасних вчинків «двом сукупно йде», бо разом люди здібніші і до розуміння, і до дії [1, с. 85].

Дружбу Аристотель приймав за справжню життєву радість і вважав, що в добре прожитому житті має бути присутня щира і міцна дружба.

Звідки ж походить дружба? Які її джерела? Аристотель писав, що вона закладена самою природою, і не тільки в людях, а й у птахів і у більшості тварин, і в істот одного походження – один до одного. Більш того, дружність скріплює державу.

У восьмій і дев'ятій книгах «Нікомахової етики» Аристотель розрізняє 3 види дружби.

1. Прагнення до задоволення.

Така дружба здебільшого існує поміж молодих людей, бо молоді живуть за пристрастю (*κατά πάθος*), і найбільше домагаються задоволення для себе. Зі зміною віку в людини і задоволення стають іншими. Ось чому молоді стають швидко друзями, і також швидко припиняють ними бути. Адже дружба змінюється разом з тим, що приносить задоволення, а в такого задоволення зміна настає швидко [1, с. 85].

У такій дружбі шукають задоволення для себе і використовують в потрібний момент іншу людину. Нам потрібні приємні компаньйони. Уявіть собі друзів зі школи, інституту, або тих, хто грає в одній команді або ходить на один гурток. Ця дружба тримається на загальних емоціях, які ви отримуєте в певний час, або від певного заняття. Ці дружні відносини часто-густо недовговічні. Усе чудово до того моменту, поки обидві сторони отримують задоволення від взаємних інтересів в чомусь зовнішньому. Але ця дружба закінчується, якщо у одного з друзів змінюються смаки або переваги.

2. Взаємна користь.

У дружбі ж, що заснована на залежності однієї людини від іншого ніколи не слід очікувати надійності, відкритості, тобто щирості і підтримки [3]. Як справедливо зазначав американський драматург і письменник Теннессі Вільямс (1911 – 1983 рр.): „Чим більше в тебе грошей, тим більше й знайомих, із якими ніщо тебе не пов'язує, окрім грошей» [4, с. 192]. У такого взаємозв'язку ми часто опиняємося, навіть не усвідомлюючи цього.

Згадайте, наприклад, відносини на роботі. Вам може подобатися проведене разом з колегою час, але після того, як ви змінюєте роботу, спілкування поступово сходить на ні. Більшість дружніх стосунків потрапляють у ці дві випадкові категорії, хоча Аристотель не обов'язково бачив їх як поганих, він відчував, що їх недолік глибоко обмежує їхню якість.

Дружба заснована на міркуваннях користі або задоволення, не може бути ні справжньою, ні міцною, адже, як вказує Аристотель, «той, до кого її відчують, дістає якесь благо або задоволення». А тому така дружба досить легко розривається, коли «не знаходять одне в одному ні задоволення, ні користі...» [2, с. 222].

Дружба задля користі або задоволення має цінність, вже хоча б оскільки задовольняють наші потреби. Вони є засобом, який ми використовуємо, щоб чогось досягти. Це не значить, що подібна дружба егоїстична – в тому сенсі, що одна сторона використовує іншу, а друга сторона нічого не отримує від цих відносин. І для корисної дружби, і для дружби заради задоволення характерно те, що обом сторонам відносини приносять вигоду або радість. Тут також потрібна взаємність. І поки у відносинах є ця рівновага, сторони можуть бути пов'язані сильними узами. Це добре, і навіть необхідно інколи мати випадкові дружби – проте є набагато більше.

3. Справжня дружба.

Довершена дружба (τελεία φιλία) буває поміж людей чеснотливих та по добродішності один одному подібних [1, с. 85]. Аристотель називає нам одинадцять таких чеснот: мужність, розсудливість, щедрість, пишність, великодушність, гордість, терпіння, правдивість, дотепність, дружність і скромність. Кожна чеснота, на думку Аристотеля, знаходиться між двома пороками. Йдеться про «золоту середину», тобто точки рівноваги між двома крайнощами. Той хто володіє усіма чеснотами може бути справжнім другом. Але, усе ж таки, хто такий справжній друг?

Справжній друг, це не той, хто такий же, як ти, але той, хто тобі важливий не менше себе самого. Його біди – твої біди, його радості – твої радості. Коли з ним трапляється біда, то ти стаєш вразливим, одночасно і більш сильним. Тебе більше не займають тільки твої власні думки і проблеми. Твій внутрішній світ збагачується, і разом ви стаєте розумнішими, сильнішими, щирішими. Справжня дружба допомагає нам розвивати чесноти і боротися з недоліками. Вона вчить нас, якими ми повинні бути. Це в буквальному сенсі слова краще, що може бути в житті, тому звичайно, вона є необхідною у житті кожної людини.

Якщо перші два приклади дружніх відносин Аристотель називав випадковими, то справжня дружба вимагає взаємної довіри, яка вибудовується набагато довше. Справжню дружбу він явно підносить над іншими.

Таким чином, можна сказати що поняття «дружба» в соціальному вченні Аристотеля – це особисті взаємини між людьми, засновані на спільності інтересів і захоплень, взаємній повазі, взаєморозумінні та взаємодопомозі.

Кожна людина повинна сама для себе вирішити і відповісти на питання: яка дружба потрібна йому? Яка буде по-справжньому цінна? Мабуть, всі дадуть відповідь «справжня дружба». Саме вона вимагає зусиль з боку кожної людини і саме вона винагороджує його за ці зусилля близькою людиною. Це не буває легко. Кожна людина унікальна, кожна людина особлива. Будуть сварки, конфлікти і непорозуміння, але, врешті-решт, у тебе буде найрідніша людина. Потрібно тільки пам'ятати, що і ти будеш для неї такою людиною.

Література:

1. Аристотель. Нікомахова етика. Пер. В. Ставнюка, 2002.
2. Аристотель. Твори: В 4-х т. М., 1973. Т. 4.
3. Москаленко С. М. Дружба в інтерпретації аристотеля. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3223/1/Moskalenko.pdf>
4. Кон И.С. Дружба. – СПб., 2005.

ПЕРФОРМАНС ЯК УНІВЕРСАЛЬНА КАТЕГОРІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Криворучко Л. Ю.

магістрантка

Науковий керівник: Романенкова Ю. В.

доктор мистецтвознавства, професор

Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва

м. Київ, Україна

Сучасна культура – явище, сповнене категоріями, неможливими для однозначного термінологізування. Серед найскладіших та суперечливих, що часто піддаються аналізу, але не мають однозначного трактування, – перформанс. Він має місце в багатьох галузях сучасної культури і настільки багатогранний, що часто-густо прояви художньої активності митця, які в дійсності належать іншим мистецьким видам, термінологізують саме як перформанс, застосовуючи цю категорію як синонім чогось незвичного, епатуючого, вражаючого, тобто термін отримує розширене трактування.

Метою даної розвідки є актуалізація перформансу в сучасній культурі та акцентування поліваріантності розуміння категорії, точніше – наголос на її розширеному трактуванні, коли перформансом називають будь-який мистецький феномен чи акт, що володіє рисами незвичності, епатажу, незрозумілості для пересічного глядача.

Чіткість, ясність трактування того чи іншого мистецького феномену настає тоді, коли воно вже є історією, тобто класифікується як «історично усталений матеріал», є предметом аналізу істориків мистецтва, але не лежить у неоднозначній площині дискусій художніх критиків. А перформанс сьогодні, мабуть, тільки вступає у стадію розквіту. Але все ж розуміння перформансу як самостійного сегменту культури може дозволити відокремити його від споріднених, дотичних форм перформативного і процесуального мистецтва, зберігши його «ідентичність» у просторі мистецтва. Можна відразу виділити і категорію «перформативність», яка запозичує у перформансу протестність, новизну, епатажність, концептуальність, але не є повноцінним перформансом і набуває «міжмистецького» характеру, тобто «універсальності», яка є тільки поєднуючою ланкою між минулим, застарілим, і новим, незвичним, ще не визнаного мистецтва. Можливо, в майбутньому воно буде термінологізовано окремо, відкриє нові горизонти сприйняття глядачеві, стане основою нового погляду художників. Адже не можна забувати, що сам перформанс як мистецький феномен спочатку виступав проти тієї самої чіткості кордонів та конкретики, які сьогодні здаються вже обов'язковою умовою, визначають саме чіткість як характерну ознаку перформанса, нової візуально-процесуальної (де головним є процес, а не результат) мови мистецтва.

У сучасному мистецтві власне перформанс іноді трансформується у псевдоперформанс – явище, яке запозичує особливості перформансу в маркетин-

гових, агітаційних, іміджових та інших нехудожніх цілях і тепер здобуває статус одної з головних художніх форм публічного звернення.

У мистецтві перформансу матеріалом для художника є власне тіло, а твором мистецтва виступають власне акти, що відбуваються з ним. Зазвичай перформанс складається з 4 елементів: часу, простору, тіла художника і взаємин між художником і публікою. Традиційно роботи такого типу носять міжджанровий, навіть міжвидовий характер і можуть комунікувати з різними формами візуального мистецтва, відео, звуком, тобто йдеться про взаємопроникнення видів та жанрів мистецтв та стирання меж між ними, що розпочиналося вже давно, але інструментарій чого стає особливо актуальним саме для створення перформансів у площині та просторі сучасної культури [1]. Запропонована на сьогодні типологія перформансу базується на виборі ключової основи, «ядра» акції – головного елемента або риси, на якій робиться акцент, і яка являє собою основну силу впливу. Вдала типологія цього феномену була запропонована М. Антонян, що є автором ґрунтовного дисертаційного дослідження з культурології [2], присвяченого перформансу, та низки серйозних статей на цю тему [1]. Дослідниця виділяє десять типів перформансу, кожен з яких має комплекс власних інструментів впливу на глядача.

«Тілесний» перформанс має всередині ще «радикальний» або «екстремальний», коли йдеться про фізичний, часто руйнівний, вплив художника на власне тіло, іноді за допомогою глядача («Зніми дівчинку», Е. Кавиліна), подолання больового порогу, вивчення можливостей тіла, меж життя і смерті, іноді досягнення колективного катарсису і переживання трансцендентного досвіду. Найчастіше цей феномен носить мазохистський, жертвний, провокативний або протестний характер («Саджаючи траву», Я. Чжічао, «Людина-собака», О. Кулик, тощо). «Відвертий» перформанс як підвид тілесного базується на тому, що оголене тіло вступає в дію без радикального фізичного впливу; йдеться про оголення інтимного, вразливості, відкритості, природності, гендерну специфікацію, руйнування і виділення кордону «суспільне-особисте», що акцентує теми робіт (наприклад, «Шлях арт-самки», Л. Морозова).

«Виснажливий» перформанс як різновид «тілесного» має метою дослідження меж фізичної сили людського тіла.

«Екзистенційний» перформанс може включати також і «тілесний», коли має місце вплив на тіло через знесилення, і «психоментальності» (вплив на свідомість). В основі лежить філософствування через дію або бездіяльність, порушення питання про людське існування, переживання трансцендентного досвіду. Часто такий тип перформансу характеризується тривалістю, монотонністю, самотністю, фізичним знесиленням («Doomed», К. Берден, роботи Т. Сьє).

«Психоментальністю» характеризується перформанс, заснований на впливі на мозкову діяльність, вивченні власної свідомості, підсвідомості і психіки, на шаманських техніках входження в транс тощо («Ритм 2», М. Абрамович).

«Ритуальний» перформанс термінологізується як ритуалізація дії, де ритуал – певна культурологічна основа, тобто фактично йдеться про перетворення перформансу на ритуал. (роботи М. Коатеса).

«Карнавальний» перформанс знається на домінуванні гротеску, ігровому початку (роботи Г. Виноградова, перформанс «Сині носи»).

«Побутовий», «кухонний» або «повсякденний» перформанс має за основу перенесення повсякденних дій або побуту в контекст мистецтва («Kitchen show», Б. Бейкер).

Загальні «тематичні» перформанси мають в основі рефлексії на тему, з приводу, і можуть виокремлюватися їх культурологічні, соціально-політичні, етнічні, протестні, біографічні (в тому числі й автобіографічні) форми.

«Техногенний» перформанс розуміється як відеоперформанс (уходить в узагальнюючу категорію «цифрового перформансу»), інтернет-перформанс («rEmote», А. Elsenaar, «Ping Body», Stelarc).

«Командний» концептуальний перформанс – це передбачуваний перформанс або акція, що повинна бути виконана глядачами згідно з інструкцією художника («Body pressure», Б. Науман, «Black Dragon: For Family Use», М. Абрамович).

Під «делегованим» перформансом розуміється реперформанс, ситуативні акції (М. Абрамович, С. Сьєрра, Т. Сігал) [2].

Одна з ключових фігур перформансу, художниця Марина Абрамович, характеризує явище так: «Перформанс – це розумова і фізична конструкція, створена вами в спеціальному місці і в спеціальний час перед аудиторією. І в момент, коли ви вступаєте всередину цієї конструкції, починається перформанс. Далі може відбутися все що завгодно, і все, що трапиться, – частина твору. Для перформансу особливе значення має стовідсоткова включеність, дуже важливо перебувати в ньому повністю тілом і душею» [2]. Художник використовує людське тіло і енергію як головні медіуми для створення акції, де необхідно пряма або непряма присутність художника і участь глядача.

Часто термін «перформанс» вживається для позначення яскравих подій сучасного життя, народжуючи таким чином «метафору масового споживання», що використовується у різноманітних сенсах і контекстах і провокує підміну понять, багато в чому витісняє дійсне значення мистецтвознавчого терміну й ускладнює сприйняття поняття «перформансу» як модулю мови мистецтва. Хоча саме слово «performance» перекладається з англійської як «вистава» або «гра» і використовується для означення майже будь-якого публічного артистичного дійства (поетичні вечори, музичні і театральні вистави, концерти тощо), все ж, у перерахованих вище прикладах перформанс набуває функції, яка йому історично чужа: розважальної, тобто зароджується внутрішнє протиріччя.

Можна відмітити, що сьогодні спостерігається дещо парадоксальний процес: через відсутність всередині арт-спільноти єдиного розуміння і визначення перформансу виникає настільки ж розширене, поліваріантне вживання терміну в широкому непрофесійному суспільстві, що призводить до термінологічної плутанини та, знову ж, підміни понять. Скажімо, характерними є «розмиті» рамки між деякими арт-феноменами, як, наприклад, акціонізмом, хепенінгом та власне перформансом. Визначення належності дійства певної арт-категорії може викликати ускладнення термінологічного розмежування

не тільки для глядача, але й для фахівця. Акціонізм як узагальнююче поняття включає в себе різні форми процесуального мистецтва, що виникли в авангардистському мистецтві 1960-х рр., – власне перформанс, хепенінг, евент, мистецтво процесу, мистецтво демонстрації та ін. Представники акціонізму вважають, що художник має займатися створенням не статичних форм, а організацією подій, процесів, таких як демонстрація різних жестів, акцій, розігрування коротких уявлень або провокація «подій». Відповідно, акція – це поняття щ розширеним трактуванням, що підходить як для перформансу чи хепенінгу, так і, наприклад, для виступів у рамках протестних рухів. Таким чином, не кожна акція є перформансом, але кожен перформанс – акція. Перформанс можливо розуміти і як феномен сучасного мистецтва, і як одиничний твір цього жанру, який від початку позначено як певне художнє висловлювання. Акція ж не обов'язково повинна бути художнім твором або твором мистецтва. Проте, часто спостерігається звуження проявів акціонізму до власне ознак перформансу, що призводить до того, що будь-яку протестну акцію, епатажну поведінку на вулиці, на кшталт акцій групи «Femen» або панк-молебну «Pussy Riot», виконаних звичайними протестуючими різних професій, що не визначали себе перформансистами, називають «перформансом».

Інша форма акціонізму, хепенінг, визначається як театралізоване коротке дійство на імпровізаційній основі з активною участю в ньому аудиторії, спрямоване на стирання кордонів між мистецтвом і життям. Теорія і практика хепенінгістів спирається на художній досвід футуризму, дадаїзму, сюрреалізму, театру абсурду. Прагнення до спонтанності, безпосереднього фізичного контакту з публікою, підвищеної дієвості мистецтва виливаються в концепцію. Імпровізація, несподіванка, спонтанність, миттєвість, принцип «вторгнення» складають основу хепенінгу і відрізняють його від більш продуманого, усвідомленого, очікуваного аудиторією перформансу.

Незважаючи на те, що термін «перформанс» широко прийнятий у професійному соціумі, проблема визначення поняття продовжує залишатися однією з ключових. Це обумовлено двома основними причинами. По-перше, перформанс нашого часу є різноплановим як за своєю художньою змістовністю та ідейним наповненням, так і за структурою і формою, а сприйняття кожного конкретного твору настільки ж індивідуальне, наскільки індивідуальний власне сам цей твір. По-друге, одна з основних історичних установок перформансу – ігнорування будь-яких загальноприйнятих правил, розрив рамок, руйнація будь-яких кордонів між художником і глядачем. Ця позиція декларувала вільне існування вільного мистецтва і звільнення глядача від усіх нав'язаних йому умовностей і початкових очікувань.

Література:

1. Антонян М. Некоторые особенности употребления понятия перформанс в современной культуре. URL: <http://youngresearchersjournal.org/wp-content/uploads/2013/10/antonian-performance.pdf> (дата обращения: 26.09.2019).

2. Антонян М. Особенности рецепции перформанса: на материале работ Марины Абрамович ... дис. канд. культурологии: 26.00.04. Москва, 2015. 239 с.
3. Груева А. Политический перформанс как технология коммуникативной интеракции. – URL: <http://www.aap.gov.md/files/publicatii/revista/articole/97/ro/Grueva.pdf> (дата обращения: 26.09.2019).
4. 12 всемирно известных перформансов Марины Абрамович. URL: https://artchive.ru/publications/3518~12_vsemirno_izvestnykh_performansov_Mariny_Abramovich(дата обращения: 26.09.2019).
5. Хализева М. Мировоззрение перформанса. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mirovozzrenie-performansa> (дата обращения: 27.09.2019).

АВТОРСЬКЕ ЮВЕЛІРСТВО В СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ АНАЛІЗУ ТВОРЧОСТІ ПОДРУЖЖЯ ПАЛАМАРЧУКІВ)

Кухтій О. С.

аспірантка

Київський національний університет культури і мистецтв

Федотова О. О.

*доктор історичних наук, старший науковий співробітник,
професор Науково-дослідного інституту,*

*Київський національний університет культури і мистецтв
м. Київ, Україна*

На початку ХХІ у соціокультурному поступі України намітилося ряд нових тенденцій щодо розвитку вітчизняного мистецтва, однією з яких є активізація авторського ювелірства, в основі якого лежить індивідуальний підхід майстра. Так, у згаданому напрямі можна бачити посилення національно-історичної тематики, суттєві зміни виражальних засобів, вироблення власних художньо-стилістичних концепцій відображення навколишнього світу, застосування цікавих технологічних прийомів виготовлення ювелірних предметів тощо. І ці процеси цілком закономірні, оскільки саме за часів державної незалежності авторське ювелірство здобуло свободу творчості, змогло вийти на інший, якісний рівень, порівняно з тими процесами, які протягом радянського періоду гальмували його еволюцію, наслідком чого ставали як заборони, так і обмеження приватної ювелірної справи [3, с. 100].

Одним з яскравих прикладів авторського ювелірства є творчість подружжя Паламарчуків, яка фактично не відображена у вітчизняній історіографії (виняток становить публікація старшого наукового співробітника Музею історичних коштовностей України І. Удовиченко) [6, с. 568-578]. З того приводу діяльність ювелірів заслуговує на окреме висвітлення.

Слід зазначити, що Ярослава Паламарчук є спадковим майстром, оскільки перейняла досвід батька, Віктора Олександровича Дудникова (народного

майстера-емальєра), надалі розвинувши та вдосконаливши емалеву техніку. У свою чергу, неабиякий вплив на становлення естетичних смаків Бориса Паламарчука мав Валентин Амплієвич Реунов (художник, реставратор, колекціонер), у майстерні якого, розташованій на Адріївському узвозі, діяч жив і працював протягом 7 років [6, с. 569].

Сімейне подружжя виконує свої роботи в складних техніках гарячої емалі, як от:

1. ліможська мініатюра (найдавніша техніка виїмчастої емалі, де малюнок заглиблюється у металі на підставі заповнення його прозорою або кольоровою емаллю шляхом багаторазового випалення) [2, с. 8, 10];

2. емалевий живопис по гільйоше (емаль по гільшованому фону, що дозволяє декорувати поверхню металу у вигляді променів, концентричних кіл, хвилястих ліній);

3. портретний емалевий живопис (зображення виконується нанесенням емалі шляхом застосування кісточки) [4, с. 56].

Від початку спільна творчість діячів була переважно зосереджена у напрямі сакрального мистецтва. Дорогоцінні метали та каміння виступали матеріалами не розкоші та недоступності, а засобами передачі технічних можливостей у створенні композиції кольорів, світла-тіні, саява, мерехтіння та інших ефектів. У техніці емалі виконано низку божественних образів (Ісуса Христа, Діви Марії, ангелів). Успішними прикладами того є: підвіска «Святий Пантелеймон цілитель», ікони Пресвятої Богородиці «Страсна», Божої Матері «Почаївська», «Казанської Божої Матері» [1, с. 1] та золоті натільні хрестики на темно-синьому фоні, які виготовляються з метою передавання неймовірного ефекту зорового сприйняття. Дані вироби не тільки характеризуються високими естетичними якостями, а й виконують функцію оберегу для їхніх власників.

Згодом майстри поступово розширили напрями власної діяльності, перейшовши також до виготовлення світських виробів.

Роботи пари – справжні шедеври авторського ювелірного мистецтва, у яких поєднано досконале технічне виконання та втілення образів, символів, алегоричні мотиви та певні філософської концепції, наприклад: сережки «Волошки» (символізують простоту та ніжність), каблучка «Амріта» (у перекладі назва означає «божественний нектар»), каблучка «Кої» (в основу її покладений символ риби – «виконавця бажань», який у Японії є запорукою любові та довголіття, здійснення мрій). У процесі виготовлення прикрас майстри-ювеліри переважно використовують золото, срібло, а також дорогоцінне каміння, скажімо: діаманти, опал, сапфіри, рубіни тощо. Застосовується також нетрадиційний матеріал – дерево.

Вироби майстрів здобули визнання не тільки у культурному просторі України, а й далеко за її межами. Беручи участь у різних виставках, діячі отримали цілу низку престижних премій. Так, скажімо, на Міжнародній виставці «Ювелір Експо Україна» у 2015 році каблучка «Амріта» в номінації «Краща каблучка» здобула нагороду «Золоте Сузір'я» [6, с. 570], 2016 р. сережки «Стрімкі Мрії» перемогли як «Краща ювелірна прикраса року» [5, с. 37], 2017р. в номінації «Краща каблучка» – згадана вище каблучка

«Кої» одержала приз «Золоте Сузір'я» [6, с. 571]. З останніх перемог слід згадати удостоєння авторів 2019 р. Гонконгською Радою з розвитку торгівлі «Премії за майстерність» на виставці у Гонконзі.

Символічну значимість для розвитку культури нашої держави мала виставка «Тендітна мить торкає вічність», що пройшла 2017 р в Музеї історичних коштовностей України, відкриття якої відбулося після деякої перерви в експонуванні творів сучасного ювелірного мистецтва [5]. Знаковою подією на ній стало поповнення музейної колекції витвором авторського ювелірного мистецтва Паламарчуків – натільним хрестиком, виготовленим зі срібла з позолотою, та виконаним у техніці гарячої емалі. Слід зауважити, що подібні акції майстрів сприяють збереженню історії ювелірного мистецтва.

Отже, авторське ювелірство в культурному просторі України є унікальним явищем і формою популяризації матеріальної культури українців, завдяки чому ювеліри Паламарчуки відтворюють на емалі елементи духовного світобачення. Самі ж автори виступають накопичувальною складовою, своєрідним засобом української культури для передання її майбутнім поколінням. Окреслені фактори зумовлюють необхідність розгляду мистецької творчості подружжя Паламарчуків як важливого і перспективного об'єкта подальших культурологічних досліджень.

Література:

1. Борис Паламарчук. URL: <https://stalkture.com/a/borispalamarchuk/2353961962> (дата звернення: 19.09.2019).
2. Кубе А. Н. Лиможские расписные эмали. Ленинград, 1927. 45 с.
3. Луць С. Ювелірне мистецтво України на зламі ХХ-ХХІ ст. : генезис поступу. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*. 2019. Т. 2 № 1. С. 93-111. URL: <http://demiurge.knukim.edu.ua/article/view/170361> (дата звернення: 19.09.2019).
4. Рижова О. П., Гуржій О. Б. Розробка декоративних емалей для виробів із золота, срібла та міді. *Технологический аудит и резервы производства. Міжнародний науковий журнал*. Харків, 2016. № 2/4 (28). С. 55-59. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Tatrv_2016_2\(4\)__11](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Tatrv_2016_2(4)__11) (дата звернення: 19.09.2019).
5. Удовиченко І. Тендітна мить торкає вічність. Образ квітки у творах сучасних українських ювелірів: каталог виставки. Київ: Фенікс, 2018. 48 с.
6. Удовиченко І. В. Ювелірна творча майстерня «PALAMARCHUK»: гармонія інь і янь». *Науковий вісник Національного музею України. Збірник наукових праць*. Київ, 2019. Вип. 4. С. 568-578. URL: <http://visnyk.nmiu.com.ua/index.php/nv/article/view/336/298> (дата звернення: 19.09.2019).

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ВАЖЕЛЬ ДЛЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Монсевич В. В.

аспірант

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв,

член Національної спілки художників України

Науковий керівник: Денисюк Ж. З.

доктор культурології,

професор кафедри гуманітарних дисциплін

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

м. Київ, Україна

Орієнтація на STEM (наука, технологія, інженерія і математика), без подібного зосередження на мистецтві та гуманітарних науках, не виправдовується останніми дослідженнями щодо впливу технологій на наше життя. Важко заперечувати, що всі аспекти життя і світу праці зазнають швидких перетворень, багато з яких викликані розвитком технологій майже у всіх сферах діяльності. Дослідження Оксфордського університету (research from Oxford University) зазначають, що, хоча роботи будуть брати на себе роль багатьох людей у багатьох секторах, зростання продовжується в тих, які покладаються на творчі здібності та соціальні взаємодії, людей, послуги та досвід [1]. Вони не є факультативними напрямками для освіти, але необхідні для відкриття майбутніх можливостей для навчання та роботи.

У зв'язку з тим, що світ інформаційного середовища розвивається набагато швидше ніж система модернізації входить в навчальний процес, треба вводити нові форми викладення освітнього матеріалу – *інноваційні методи навчання*.

І начебто нестачі в образотворчому матеріалі вже давно немає, і всі ці викладені в широкий загальний музейні колекції у чудовій якості, книги по мистецтву, наукові праці, каталоги, відеоматеріали з майстер-класами для самих різних рівней навчання – саме тут настає мить вибору для викладача – зробить він цифрові технології засобом для того щоб відбити бажання студента сприйняти та засвоїти новий матеріал або зручним інструментом з широкими можливостями для професійної підготовки студентів. Навіть в дистанційному освітньому процесі, за яким, на наш погляд майбутнє в мистецькій освіті, як би ми цьому не пручалися, прихід інноваційних форм навчання незворотній. Але «живий» контакт з художником-викладачем є водночас дуже важливим, і невілювати роль майстер класів та практичних занять в майстернях-аудиторіях є дуже важливим, при фаховій підготовці студентів. Необхідним на сьогодні є – якісно інший підхід в підготовці та викладанню матеріалів – *інноваційні моделі навчання*.

Деякі педагоги відкидають прихід мультимедійних технологій в систему художньої освіти, або бажають отримати готову програму, задля натискання

на кнопку в певному блоці, затвердженому кимось, и все – «моя місія виконана!» Можна констатувати що, на сьогодні таких програм в мистецькій освіті не затверджено, і це дає можливість викладачу творчо та фахово готувати цікавий матеріал для студента. Підвести студента до мети, зацікавити його, довести до думки: яким чином художники робили до мене, і що роблять мої сучасники зараз, чи не має необхідності подивитись це в музеї, або хоча б в інтернеті, самотійно, у вільний час?

Необхідно розглядати, мистецьку освіту як невід’ємну частину національної інноваційної програми, яку треба постійно вдосконалювати. Відповідно, слід навчати вчителів та студентів інноваціям і творчості, цінувати знання та вміння, які можуть сприяти рухові до нових якостей.

Якщо наголошувати на важливості освіти в галузі образотворчого мистецтва та інновацій для нашого майбутнього національного процвітання, слід звернути увагу на навчання, яке сприяє вирішенню проблем з підготовкою фахівців у сфері образотворчого мистецтва за допомогою інновацій. Щоб зробити це ефективніше, держава повинна приділяти стільки ж уваги освіті в галузі образотворчого мистецтва, скільки і технічним, математичним, та іншим наукам. Всі ці області мають детермінуюче значення для розвитку інновацій заради економічного та культурного майбутнього нашої країни.

Література:

1. Carl Benedikt Frey and Michael A. Osborne The Future of Employment: How susceptible are jobs to computerisation? 2013. URL: https://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/academic/The_Future_of_Employment.pdf
2. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України // Право та інноваційне суспільство. 2015. № 1. С. 27-33. URL: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/33-chetverta-seukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/42-suchasni-innovatsijni-metodi-vikladannya-u-visshij-shkoli>
3. Шестоपालюк О.В. Інноваційні моделі навчання в діяльності вищих навчальних закладів // Теорія і практика управління соціальними системами. 2013. № 3. С. 118-124.
4. Берестова А. Інноваційні технології та методи навчання у професійній освіті. URL: <http://nadoest.com/innovacijni-tehnologiyi-ta-metodi-navchannya-u-profesijnij-osv>
5. Мартиненко С., Хоружа Л. Методи навчання та їх класифікація. URL: <http://ru.osvita.ua/school/method/780/>

УМАНСЬКА «СОФІЇВКА» ЯК ПОЕЗІЯ З КАМЕНЮ І ВОДИ

Осадчук М. С.

студентка III курсу факультету лінгвістики та перекладу

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Можливо, у когось може виникнути запитання: чому саме ця тема? Потрапивши до музею живої природи під назвою «Софіївка», ви відразу зрозумієте мій вибір. Одразу в очі кидається симбіоз науки та природи, рукотворне мистецтво ландшафтного дизайну.

Кажуть, любов здатна творити дива. У цьому не виникає сумнівів, коли перед твоїм поглядом відкривається саме уманська Софіївка – дивовижний рукотворний сад, в якому переплелися казка та реальність, легенди, міфи та щось вічне, невловиме та загадкове.

Історія цього дивовижного парку почалася наприкінці вісімнадцятого століття з історії коханої жінки місцевого графа Станіслава Потоцького. Її звали Софія і якось ця жінка написала своєму чоловікові, що її дуже вразило перебування в Аркадійському парку Криму. Вона дуже захотіла такий райський куточок в себе вдома. У ті часи маєток Потоцьких був майже розорений, і він не міг собі дозволити навіть затишного закутку на березі моря, проте це не стало перешкодою для графа, який був осліплений чарами Софії. Однак природа цих країв дуже відрзнялася від кримських субтропіків, то ж висадити дерева та кущі було лише половиною справи – тут повинна була втрутитися наука.

Будувати Софіївський парк було доручено польському артилерійському офіцеру Людвіку Метцелю, котрий мав за плечима великий досвід в військовій топографії та інженерії. Однак, саме дендропарк Софіївка став вінцем його майстерності та найвизначнішим проектом всього життя. Навіть після смерті архітектора на його могилі з'явився напис: «Тут похований прах будівничого Софіївки» [1, с. 1].

Дендропарк Софіївка повинен був стати не лише найбільшим, але і найкрасивішим у Європі: з живописними схилами, дивними скелями та підземними водоймами. Відсутність будь-яких креслень та схем породила головний міф Софіївки про те, що будівництвом і плануванням займалися самі селяни на свій смак та розсуд. У хибності цієї теорії не виникає сумнівів: лише для зведення та планування водної системи були необхідні глибокі знання в інженерії та чіткий графік робіт по заготівлі гранітних блоків, плит та постаментів. Ми досі не знаємо точного імені садівника, який висаджував масиви дерев на пагорбах та окремі екзотичні рослини, які повинні були стати окрасою парку. Відомо, що польський архітектор замовив графові Потоцькому привезти вавилонські берези та ліціум, що мали прикрашати схили ріки.

Поруч зі звичними для наших широт деревами були посаджені рослини-гості з Лівану, Атласу та Антиподів екземпляри, доставлені в Умань через Одесу з Азії та Італії. Саме з Софіївки більшість рідкісних дерев були розповсюджені по всій території сучасної України. Досі ботаніки вивчають різноманіття рослин та десятиліттями виводять нові сорти враховуючи досвід вирощування в парку Софіївки. Тут чи не щотижня збираються вчені та науковці, поряд студенти на практиці вивчають унікальний райський куточок перлини Північного Причорномор'я [2, с. 1].

20 травня 2017 року в Уманському національному дендрологічному парку «Софіївка» відбулося святкування Дня науки. А проведення його в такому місці, ще більше підкреслює і наголошує на непорушності вічних цінностей – науки, мистецтва, культури. Уманська Софіївка – це культурна перлина не тільки нашої країни, а й Європи. Сьогоднішньою задачею для кожного з нас є відчувати ту красу, яку нам показує дендропарк. Директор Уманського національного дендрологічного парку Іван Косенко підтримав ініціативу зі створення щорічного культурного відкриття «Софіївки» і висловив надію на продовження цієї традиції в майбутньому [3, с. 1].

Національний дендрологічний парк «Софіївка» – видатний пам'ятник садово-паркового мистецтва кінця XVIII–початку XIX століть світового значення, пам'ятка паркобудування й архітектури України, занесений до державного реєстру національного культурного надбання. Один з найкрасивіших дендрологічних парків України і всієї Європи. Сьогодні унікальний дендропарк «Софіївка» є частиною природно-заповідного фонду, а також історико-культурної спадщини України. За різними даними, щорічно пам'ятку садово-паркового мистецтва відвідує від 150 тис. до півмільйона людей. Основні напрями діяльності дендропарку:

- вивчення природної та культурної флори Правобережного лісостепу України;
- збереження в штучних умовах у зоні Південної частини Правобережного лісостепу України біорізноманіття рослин, в тому числі рідкісних і зникаючих видів, а також насаджень і ландшафтних композицій парку;
- проведення науково-дослідних робіт у галузі інтродукції і акліматизації рослин і охорони рослинного світу, а також розробка питань ландшафтного паркобудування на базі дендропарку;
- розробка технологій розмноження найбільш цінних видів рослин і впровадження їх в культуру;
- науково-просвітницька робота в галузі ботаніки і охорони природи, декоративного садівництва і ландшафтно-архітектури.

Співробітники дендропарку вивчають, аналізують та узагальнюють досягнення дендрології та садово-паркового мистецтва, визначають можливості їх використання в умовах дендропарку та інших парках України. Вони роблять парк культурною пам'яткою. Здійснено вертикальне озеленення будівель парку, озеленення чаш дендропарку та план-карти весняними та літніми рослинами, здійснено реконструкцію насаджень у музеї мармурової скульптури, змонтовано та введено в експлуатацію систему краплинного зрошення на

площі до 3-х гектарів на дослідно-виробничій ділянці та фундуковому саду і багато іншого [4, с. 2].

В Софіївці можна зустріти багато митців. Всі вони надихаються цим місцем. На всій алеї біля входу знаходиться справжня картинна галерея з яскравими місцями дендропарку. На просторах інтернету є велика кількість віршів, присвячених цьому неймовірному місцю. Ідеєю ж самого архітектора була зробити парк ілюстрацією до частин поем «Іліада» і «Одіссея».

Також в парку є скелі, гроти (у деяких – цікаві назви, наприклад, «Грот страху і сумнівів», «Грот Венери»), павільйони (один з них названий на честь богині рослин – Флори), а також альтанки і скульптури. Додайте до цього величезну різноманітність рослин – і отримаєте одне з найкрасивіших місць Східної Європи. Кожна пора року по-різному прикрашає дендропарк і додає різних барв.

Я вважаю, що саме такі місця як Уманська «Софіївка» є неймовірно сильним джерелом культурного та рослинного збагачення. Кожного разу, коли опиняюся в цьому місці мене переповнюють емоції, які неможливо передати. Я повністю згідна з тим, що Софіївка – це культурна перлина не тільки нашої країни, а й Європи.

Література:

1. Косенко І.С. Дендрологічний парк Софіївка. Умань, 2003. URL : <http://sofiyivka.org.ua/site/ua/excurs/excurs01.htm>
2. Софіївка – одне з 7 чудес України. Сайт «Відкривай Україну». URL: <https://www.discoverukraine.com.ua/sofiyvka-odne-z-7-chudes-ukraini/>
3. Україна Інкогніта. URL: <http://incognita.day.kiev.ua/osin-u-sofiyivczi.html>
4. Парк Софіївка. Моя Україна [Пізнавальний інтернет-журнал]. URL: <https://myukraine.org.ua/park-sofiyivka/>

ИНТЕРКУЛЬТУРНАЯ ФИЛОСОФИЯ ОБРАЗОВАНИЯ КАК СОВРЕМЕННЫЙ ОРИЕНТИР ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ УЧИТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Подковырофф Н.

*старший преподаватель кафедры иностранных языков
гуманитарных факультетов*

*Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
г. Одесса, Украина*

Перспективное развитие человечества, развивающегося в процессе глобализации, невозможно без сосуществования различных культур, в силу чего мультикультурализм и интеркультурализм признаются основными принципами построения нового общества, представляющего собой конгломерат раз-

личных групп, вынужденных существовать совместно [5, с. 67]. Как закономерное следствие, американский мультикультурализм и западноевропейский (немецкий) интеркультурализм не могли не оказать своего влияния на развитие украинской гуманитарной мысли. Обусловлено это тем, что проблемы сосуществования различных культур в Украине связаны с процессом построения гражданского общества, требующего не только толерантного отношения друг к другу отдельных индивидов и различных групп, но и уважения к правам, языку и культурному наследию этнических меньшинств.

Поскольку образование является частью культуры того или иного общества, то внедрение новых образовательных моделей неизбежно влечет за собой вторжение в такие сферы как ценности, мировоззрение и миропонимание. При этом, рассматривая образование как процесс поиска и усвоения системы знаний с целью развития познавательных сил, теоретической и практической подготовки человека к жизни в обществе, философы-компаративисты все чаще стали акцентировать свое внимание на том, что:

- образование в своем основании имеет идею развития человека как существа, включенного в развитие всей человеческой культуры (А. С. Колесников);
- образование – это постоянный межкультурный диалог, итогом которого становится понимание, базирующееся не только на восприятии «своих» культурных норм, образцов поведения, смыслов и знаниевых систем, но и «чужих» (Э. В. Ильенков).
- образование в различных культурах и регионах планеты зависит от культурно-исторического понимания идеала образованной личности, теорий обучения и технологий культуры мышления (Л.В. Уэрд).

Обращение к проблеме межкультурного диалога в философии образования актуализируется тем, что в современном мире отмечается противоречие между западной техногенной цивилизацией и восточной традиционной культурой. Как следствие, философская рефлексия фиксирует внимание, прежде всего, на интерконтексте и межкультурной коммуникации, с целью выхода на уровень, способствующий переосмыслению идеи универсальности как регулятивной программы, нацеленной на развитие последовательной солидарности между всеми «универсумами», которые составляют наш мир. «С интеркультурных позиций, – пишет А. П. Огурцов, – новая глобальная ситуация рассматривается как новый способ разговора с Азией, Африкой, Латинской Америкой ... со стороны Европы, и наоборот» [2, с. 19]. В контексте данной методологической установки, философская деятельность заключается не в отчуждении, а в присвоении и освоении конкурентных цивилизационных позиций.

В частности, ученые едины во мнении, что в образовании о возможности практической реализации постулатов интеркультурной философии можно говорить с точки зрения понимания ее как стратегии для создания механизма взаимной адаптации, позволяющей сосуществовать культурному многообразию в образовательной реальности. Это означает, что возможность реализации в образовательной среде норм интеркультурного диалога и средств межкультурного взаимодействия на основе признания в «Другом» возможности собственного инобытия, позволит избрать путь диалога цивилизаций, а не их

столкновения, что будет способствовать демократизации и гуманизации учебно-воспитательного процесса.

Отметим, что постулаты интеркультурной философии [4; 5] делают очевидной суть новой – межкультурной парадигмы иноязычного образования, фиксирующей переход к обучению иностранных языков как средству межкультурного общения и коммуникации на основе постижения специфики «различных культурных ситуаций» [3, с. 21]. В рамках межкультурной парадигмы иноязычного образования, преподавание иностранного языка характеризуется ориентацией на формирование межкультурной компетенции, обеспечивающей:

- способность обучающегося участвовать в диалоге культур посредством адекватной рецепции и продукции речи, так как говорящий должен уметь корректировать свое речевое поведение с учетом иной культурной общности, в которой функционирует собеседник, адекватного восприятия инокультурных художественных и информативных текстов в процессе обучения (Г.А. Китайгородская, Е.И. Пассов);

- способность осуществлять межкультурное общение посредством создания общего для коммуникантов значения происходящего и достигать в итоге позитивного для обеих сторон результата общения (проявлять эмпатию и толерантность, осознанность, желание и интенцию позитивного восприятия «другого», справляться с состоянием неопределенности и тревожности, враждебности и агрессивности (Н.Д. Гальскова, В. В. Сафонова);

- такое качество языковой личности, которое позволяет ей выйти за пределы собственной культуры и приобрести качества медиатора культур, не утрачивая собственной культурной идентичности (Г. В. Елизарова).

Акцент на межкультурный аспект при перестройке преподавания иностранных языков в Украине обусловлен изменениями стратегических задач иноязычного образования, ориентирующего на овладение иностранными языками не только как средством устного и письменного общения, но и как средством приобщения к иным культурам. Задачи межкультурного иноязычного общения и взаимодействия ориентируют на:

- получение знаний (как общекультурных, так и культурно-специфических);

- формирование навыков и умений, входящих в структуру иноязычной коммуникативной компетентности;

- изменение установок и оценок, обеспечивающих адекватное взаимодействие в ситуациях общения с представителями культуры изучаемого языка;

- развитие умений исключать оценивающие реакции на новую ситуацию до того, как получена полная информация о ситуации, предупреждать и конструктивно разрешать конфликтные ситуации;

- формирование терпимости и межкультурной толерантности, готовности к переменам, признанию альтернативных ценностей и моделей поведения [1, с. 9].

В связи с этим, в новой системе профессионально-педагогической подготовки учителей иностранного языка и культур, усвоение иноязычной культуры становится ее главной целью. Речь идет о создании модели культуры

страны изучаемого языка, способной в познавательных целях замещать оригинал благодаря моделированию различных аспектов культурного пространства, наполняющих цель соответствующим содержанием:

- лингвострановедческое содержание цели (познавательный аспект иноязычной культуры) должно быть ориентировано на ознакомление обучающихся с так называемыми фоновыми знаниями (специально отобранными сведениями о сфере материального и духовного производства и сфере обслуживания), позволяющим создать у овладевающего иноязычной культурой картину страны изучаемого языка, аналог действительности;

- психологическое содержание цели (развивающий аспект иноязычной культуры) должно быть направлено на развитие способности к общению и «приобретения опыта положительного отношения к иноязычной культуре;

- педагогического содержания цели (воспитательный аспект иноязычной культуры), должен подчеркивать необходимость «доброго отношения к стране и ее народу, к его истории и традициям, ориентируя на развитие эмпатии и толерантности по отношению к другой культуре, способности уважать и принимать различия культур, решать проблемные (в том числе конфликтные) ситуации, готовности к пересмотру собственных норм. При этом доверие и симпатия к чужой культуре должны сочетаться с критическим и непредвзятым отношением к ней, предполагающим чувство собственного достоинства и самоуважения [3, с. 126-127].

Следовательно, генеральной целью оптимизации учебного процесса высших учебных заведений, осуществляющих профессионально-педагогическую подготовку будущих преподавателей иностранных языков, должно быть не только их глубокое погружение в познание специфических особенностей изучаемой иноязычной культуры, но и тренинг их профессионально важных качеств как медиаторов культур, организаторов, диспетчеров и менеджеров межкультурного иноязычного образования.

Литература:

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / ред. С.Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Огурцов А. П. Образы образования. Западная философия образования: XX век. Санкт-Петербург: РХГИ, 2004. 234 с.
3. Сафонова В.В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур. Воронеж: Изд-во «Истоки». 1996. 239 с.
4. Barry B. Culture and Equality: an Egalitarian Critique of Multiculturalism. Cambridge, Polity Press, 2001. 136 с.
5. Taylor Ch. Multiculturalism and the «Politics of Recognition». Princeton, Princeton University, 1992. P. 64-72.

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF CONFLICT AS A KIND OF A SOCIAL INTERACTION BETWEEN STUDENTS

Rusanov O. D., Saburova A. V.

IV year students, The III Faculty of Medicine

Kharkiv National Medical University

*Research advisor: **Riznychenko O. K.***

PhD, associate professor

Department of Neurology No. 1

Kharkiv National Medical University

Kharkiv, Ukraine

The student team is constantly undergoing a process of self-affirmation, especially at the beginning of their education. At this time, their temperament, character traits and level of upbringing, and in some cases, claims to leadership, have a major influence on their behavior. A student's level of «I-principle» that is not high enough, can cause conflicts. Conflict is a radical and acute way to resolve conflicting issues that arise during social interaction between people and is to confront the views of its participants. This form of interaction is usually accompanied by negative emotions and appropriate emotional states. The source of activity of any conflict is the intrinsic needs of man that is motivated by the principle of «I want!» To maintain vital relationships with the outside world, including communication, which in turn provides the realization of the functions of training, education and personal development. Consequently, conflict, as a psychosocial phenomenon, is a clash of opposing goals, interests, opinions or views of opponents or subjects of interaction. Any conflict is based on a conflict situation. It should be noted that the basis of a conflict situation is always a claim, that is, expressed or hidden dissatisfaction of people with each other, usually associated with the satisfaction of any needs. Claims arise in cases of:

1) misalignment of expectations and positions. This misunderstanding usually arises between people belonging to different age groups, different professional backgrounds, life experiences and interests. And the greater these differences, the deeper the misunderstanding between the parties;

2) inconsistency of value orientations according to moral standards, attitudes, beliefs and incompatibility according to moral and ethical principles;

3) mismatch of knowledge, skills, abilities, personal qualities. In this case, the subjects interact by type of rivalry or people lose interest in communicating with each other;

4) inconsistency of estimates or self-assessments. Each participant may be underestimated, adequate or overstated and not overlap;

5) inconsistency of goals, means, methods of activity. In this situation, the subjects of the conflict have different behavioral patterns. Each of them, consciously or unknowingly, hinders the achievement of the goals by other individuals;

6) inconsistencies in the understanding, interpretation of information;

If the parties to the conflict counteract but do not experience negative emotions, or are experiencing them without expressing themselves outside, they talk about pre-conflict situations. Their occurrence is related to the perception of the situation as conflicting, while understanding the need for action. Awareness of confrontation and conflict is the trigger of conflict. Conflict is always seen as a steady, time-consuming process. Therefore, the vast majority of psychologists identify the following stages:

- 1) the emergence of a pre-conflict situation
- 2) awareness of confrontation and conflict (trigger)
- 3) directly conflict (interaction)
- 4) conflict resolution (full or partial)

The last stage can begin by passing the conflict directly. Quite often one of the parties or both parties notices the elements of conflict in the first two stages and tries to eliminate the objective causes of the conflict situation. It uses the following forms of conflict resolution: negotiation, collective decision, mediation (referral to a third party), switching attention, and others. If there is conflict in the form of moral or physical violence, then the following methods can be used to resolve the conflict: separation, sanctioning, punishment, urgent resolution of the causes of the conflict, and others. Conflict as a psychological phenomenon has its functions in the team:

1) The constructive function of the conflict is a pronounced positive impact on the effectiveness of the collective activity of the team in which he developed – it frees the team from the factors that undermine it, reduces the chance of decline. In addition, it promotes mutual understanding between participants in the joint activity.

2) The destructive function of the conflict is, first of all, a significant negative impact on the emotional status of its participants. Since it can lead to mental isolation over time, it can be concluded that conflict has a negative impact on health and determines the development of neurotic reactions. Secondly, conflict can worsen the relationship of the participants: there is anger, hostility and even hatred. In 34% of cases, the relationship between the parties after the conflict ends. Third, conflicts often have a negative impact on one's personality development. They can contribute to the formation of one side, or both parties, disregard for justice, the formation of the idea that the leader is always right, etc. Due to the significant impact of conflict on student relationships, their psycho-emotional state, it is necessary to distinguish ways of resolving interpersonal conflicts and measures of their prevention. An important condition for resolving conflicts is the ability to interact. The most effective solution is the resolution of the conflict during the pre-conflict situation. At the same time, special attention should be paid to external signs, which indicate the development of such a pre-conflict situation. These can be excessive coldness during communication, or conversely unnecessary emotionality, ambiguous expressions with subtext, disrespect, others. The classic ways to resolve a conflict include:

1) Evasion – the lack of desire for cooperation as well as the lack of desire to achieve their goals and interests;

2) Smoothing (adaptation) – sacrificing one's own interests for the sake of another;

3) Coercion – psychological pressure on one of the parties in order to achieve their own interests;

4) Compromise – finding an alternative solution that fully satisfies the interests of both parties;

5) Solving the problem.

Many conflicts can be prevented by the first stages of their emergence by analyzing the system of analyzing the relationships of people in this team. Effective methods of prevention of conflicts and conflicts, respectively, include:

1) The method of reconciliation – involving potential conflicts in a common cause, after which both parties may have common interests, the ability to jointly resolve conflict situations is instilled, they get to know each other better, get used to cooperate;

2) The method of benevolence – the development of the ability to sympathize with other people, to understand their internal state involves helping a work colleague, a willingness to give him practical support;

3) The method of non-discrimination is to avoid emphasizing the superiority of one partner over another and any differences between them. From the point of view of conflict prevention, the method has the advantages of avoiding the appearance of negative emotions such as feelings of hurt;

Therefore, in concluding, it can be said that conflict is a type of psycho-social interaction in which two (or more) parties with opposing goals, interests, views, etc., attempt to resolve a controversial issue. Every conflict is based on a conflict situation, and at the heart of every conflict situation is a claim. The conflict is of a stage character and classically develops in 4 stages. In real life, the number of stages may vary, the stages may fall out. Conflict has both a constructive and a destructive role. It should be noted that generalizing the positive and negative role of conflict is difficult. Conflict can be constructive in the beginning and destructive in the end and vice versa. The destructive function of conflict leaves a negative impact on the emotional status of the parties and can have a detrimental effect on human health. The most promising prevention of the development of a conflict situation is the warning at the early stages, as well as at the stage of its origin. A prerequisite for conflict resolution is the ability to interact. Conflict prevention involves effective methods and is no less important than the ability to actively solve them. Moreover, it requires less money and time and prevents even the minimal consequences of any constructively resolved conflict.

ОСОБЛИВОСТІ КОМПОЗИЦІЙНО-ОБРАЗНОГО АНАЛІЗУ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Славінська Г. М.

асистент кафедри основ архітектури

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

м. Дніпро, Україна

В сучасній реальності, при всьому стилістичному різноманітті нової архітектури, для більшої частини проектів, що створюються в умовах економічної й культурної глобалізації, характерна зневага до існуючого контексту. Тому важливим принципом сучасної освіти майбутнього спеціаліста в сфері середовищного проектування має стати. увага до особливостей конкретного місця, до його ландшафту, культурно-історичного, соціального та іншим контекстам. Студент має усвідомити, що створення нового об'єкту в складеному середовищі потребує попереднього детального аналізу багатьох аспектів. Ретельний підхід особливо необхідний при проектуванні в історичному міському середовищі, при цьому важливою стає орієнтованість на увагу до об'єктів природної й рукотворної реальності, їх аналізу й вивченню.

Відоме ще з античності поняття «genius loci», або «дух місця», має до проектування безпосереднє відношення, тому що жодна будівля не існує поза місцем. І це завжди конкретне, певне місце – воно має не тільки об'єктивні, визначені параметрами, але й індивідуальний характер, дух, який можна відчувати на ірраціональному рівні. Будь-який новий об'єкт, що з'являється, змінює, трансформує місце. Ця трансформація може його знеособити, а може підкреслити особливості, виявити й виразити його сутність.

Саме тому виникає потреба створити передумови, в яких навчання здійснюється з використанням методів, що передбачають занурення в реальність, її аналіз, вивчення й подальше формування, виявлення закладених у ній особливостей і їх творче розкриття.

Відчутні властивості місця за С. Анвін [1], які можливо виявити та підкреслити: світло й тінь, їх роль у сприйнятті об'єкта; відбиття та віддзеркалення; текстура, матеріал, ландшафт, геометрія, масштаб, колір та психологічне сприйняття кольору; звук / акустичні ефекти (храм, ліс...) запах (кав'ярня, бібліотека) тощо...

Одним з методів художньої творчості може виступити абстрагування, що дозволяє звернути більше уваги до питань композиції, спробувати виявити закони побудови форми, розчленувати об'єкти на формальні елементи й визначити правила їх комбінації (рис.1).

Необхідно відволіктись від конкретної форми та завдяки перемиканню уваги зосередитись на формотворних матеріях – лінії, плямі, площині, об'ємі, простору, ритмі, фактурі, світлі, тоні, кольорі та принципах їх взаємодії тощо.

Рис. 1. Колажі на тему «Дух Місця».
Вик. студ. Гальченко А., Дрожевська Д., Ерко Є.

Метод вивчення об'єкту за допомогою застосування розщеплення його на окремі елементи композиції, виявлення при цьому законів кольоро- і формо-творення та виокремлення елементарних візуальних сигналів (пляма, лінія, колір, розмір, обсяг, простір, форма), – допомагає студентам на підґрунті опрацьованого матеріалу створити власну творчу концепцію. При цьому виникає деякий образ – як засіб кодувати та повідомлювати інформацію в художній формі. У цьому випадку образ, як естетичне переживання, відіграє подвійну роль: він не тільки доносить до глядача зрозумілий та впізнаваний символ – емблему, але ще залучає й утримує увагу людей, викликає певні емоції й почуття (рис. 2).

Рис. 2. Авторська концепція, вик студ. Ерко Є.

Продуктами творчої діяльності дизайнера й архітектора є об'єкти зорового сприйняття – форми предметно-просторового середовища, організовані візуально й функціонально змістовно. Вони впливають на людину фізичною

формою (простір, лінії, обсяги); художньою формою (пропорції, ритм, масштаб); художнім образом (вираження певного почуття, змісту) [2].

Вміння застосовувати принципи синтезу художньо-пластичних і проектних знань в архітектурно-дизайнерському проектуванні, формувати міське середовище як синтез просторових (архітектура), предметних (дизайн), природних (екологія) і художніх (візуальна культура) компонентів визначають ступінь професійної свідомості студентів, здатності аналізувати та структурувати об'єкти і явища навколишнього світу, відчувати й розуміти закономірності його будови.

Література:

1. Анвин С. Основы архитектуры. Спб.: Питер, 2012. 272 с.
2. Ермолаев А.П. Шулика Т.О. Соколова М.А. Основы пластической культуры архитектора-дизайнера: Учеб. пособие. / Ермолаев А.П. и др. М.: Архитектура-С, 2005. 464 с.

МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА. ГОТИ.

Степова Ю. О.

студентка III курсу факультету лінгвістики та перекладу

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Я обрала дану тему для свого доповіді з кількох причин. По-перше, тема дійсно мені цікава, хоча я є не затятим, але шанувальником готичної субкультури. Саме її ми будемо далі розглядати. По-друге, в наш час ця тема є досить актуальною, так як все більше підлітків у всіх країнах світу щодня з різних причин стають неформалами. Молодіжні субкультури – досить нове і багатогранне явище суспільного життя. Тому я вважаю, що необхідно хоча б орієнтовно знати про цю культурну нішу, розуміти її і бути готовим зіткнутися з її представниками в реальному світі.

Метою моєї роботи є ознайомлення з субкультурою готів, як з проявом потреби молоді в самовираженні і сплеском юнацького нігілізму.

Для початку спробуємо з'ясувати, що ж має під собою на увазі саме поняття «субкультура»? Субкультура – це спільність людей, чий переконання, погляди на життя і поведінку відрізняються від загальноприйнятих або просто приховані від широкої публіки, що відрізняє їх від більш широкого поняття культури, відгалуженням якої вони є. Субкультури зазвичай виникають як опозиція, тобто протистояння до цінностей більш широкого культурного

спрямування, котрому належать, проте з такою думкою теоретики погоджуються не завжди [1].

Виділяють наступні причини для виникнення субкультури:

1. Соціально-економічні причини (безробіття, нудна, малоцікава робота).
2. Недоліки системи виховання і освіти.
3. Різниця поколінь, проблема «батьків і дітей», неблагонадійні сім'ї.
4. Особливості вікової психології. Сучасна молодь емоційніша, динамічніша, більш незалежна. У більшості ще немає сім'ї, професії, того кола численних обов'язків і зобов'язань, до якого з віком потрапляє кожна доросла людина.
5. Прагнення молоді створити свій особливий світ цінностей, знайти осмислене і значиме дозвілля, коло однодумців, можливості самовираження [1].

Субкультури можуть відрізнятися за віком, расою, етнічною та класовою приналежністю, статтю. Риси, які служать визначальними для субкультури, можуть мати естетичний, релігійний, політичний або будь-який інший характер. Шанувальники субкультури можуть демонструвати свою єдність за допомогою використання відмінного від загальноприйнятого стилю одягу або поведінки, а також специфічних символів.

Яким є первинне значення терміну «готика»? Готика зародилася в XII столітті на півночі Франції, в XIII столітті вона поширилася на територію сучасних Німеччини, Австрії, Чехії, Іспанії, Англії. У країни Східної Європи готика проникла пізніше і протрималася там трохи довше – аж до XVI століття [3].

Що ж було причиною і які були передумови до зародження сучасної готичної культури і як наслідок, – молодіжного руху готів?

Точкою відліку історії готичної субкультури вважається 1979 рік. З середини 80-х формуються основні уявлення про готичну культуру, поняття про готичний світогляд. Утворене співтовариство починає проявляти інтерес до світової «готичної» спадщини – художньої готичної літератури, «похмурого» мистецтва в самому широкому діапазоні.

У 1980-ті роки термін «готика» почав активно застосовуватися для позначення субкультури («готична субкультура»), в тому числі музичного напрямку («готична музика»), а також сцени («готик-сцена»).

До середини 90-х років XX століття світова готична субкультура вже мала сильну і дуже розвинену ізольовану інфраструктуру завдяки готичним журналам, радіо, символіці, клубам, магазинам тощо. Друга половина 90-х стає новою стадією розвитку готичної субкультури – формування dark culture («темна культура»). В цілому під цим терміном мають на увазі загальну «темну» субкультуру, що включає в себе готів, «вампірів» і інші [2].

Як і для кожної людини, для представників субкультури готів є характерним свій специфічний світогляд. В цілому вони характеризують його як «романтично-депресивний погляд на життя». Еталонному образу гота притаманні: замкнутість, «часті депресії», меланхолія, підвищена вразливість, мізантропія, любов до естетики, містицизм, неприйняття стереотипів поведінки і стандартів зовнішнього вигляду. Також характерною рисою більшості представників готичної культури є сприйняття смерті як фетиша. Також їх характерними рисами є прагнення до артистичності і самовираження (наприклад,

це виявляється в роботі над власним зовнішнім виглядом, в заняттях мистецтвом) [2; 3].

Як ми зможемо відрізнити звичайну людину, яку, припустимо, можемо побачити на вулиці, від представника готів?

В цілому можна сказати, що по більшій частині готи носять чорний одяг, фарбують нігті, волосся і губи в чорний колір і підводять очі. Хоча цей опис підходить не всім представникам, але більша частина виглядає саме так. Різноманітністю в зовнішньому вигляді готи зобов'язані в першу чергу вже згаданому прагненню до артистизму і самовираження. Одне з найважливіших місць в готичній субкультури відведено «унікальним елементам» моди, які, імовірно, відповідають їх «унікальному» мисленню.

«Мода» готів умовно ділиться на два великих напрямки: «вікторіанська готика» (довгі оксамитові сукні, вуалі, корсети, рукавички) і «романтична готика» (мереживні парасольки, вуалі, фраки, блузи «романтичного крою»).

У макіяжі переважає підкреслена блідість, темні очі і яскравий колір губ переважно червоних і чорних кольорів. Макіяж часто доповнюють елементи пірсингу. Зачіски різноманітні: від розпущених волосся до ірокеза (вітається темне довге волосся). З атрибутики готи використовують: анх, хрести, символи смерті, зображення кажанів, ланцюжки, кулони, значки, магічні і окультні сим-воли [3].

Багато людей, які далекі від поняття про готичну музику вважають, що туди можна включити і деякі види хеві-металу, проте це цілком поширена помилка, що пояснюється похмурістю музичних мотивів деяких течій. Однак «метал» не має жодних зв'язків з готикою, хоча самі по собі представники цієї субкультури можуть слухати будь-яку музику. Існує окремий жанр музики – готик-рок. Колективи, які відносяться до напрямку готик-рок: Evancence, Joy Divison, Наутілус Помпіліус, Агата Крісті, Rammstein, Nightwish, The Rasmus [2].

Отже, ми з'ясували, що молодіжна субкультура – система цінностей і норм поведінки, смаків, форм спілкування, відмінна від культури дорослих, яка характеризує життя підлітків та молоді приблизно від 10 до 20 років [1].

Молодіжна субкультура, будучи одним з інститутів, факторів соціалізації школярів, грає суперечливу роль і надає неоднозначний вплив на підлітків. З одного боку, вона відчужує, відокремлює молодь від загальної культури суспільства, з іншого – сприяє освоєнню цінностей, норм, соціальних ролей [1].

Проблема в тому, що цінності і інтереси молоді обмежені в основному сферою дозвілля: модою, музикою, розважальними заходами, часто малозмістовним спілкуванням. Молодіжна субкультура носить розважальний і споживчий характер, а не пізнавальний і творчий.

Як висновок, я хочу сказати, що не дивлячись на стереотипи і упереджене ставлення до даної субкультури в нашій країні і в інших країнах СНД, вона, субкультура, в більшості своїй неагресивна і інтелектуальна.

Література:

1. Гуревич П.С. Культурология: учебное пособие. М., 1996. URL: <https://texts.news/uchebnik-kulturologiya/101-subkultura-24011.html>
2. Готы – кто они?. URL: <http://bloodcrow666.narod.ru/gothic.htm>
3. История готической субкультуры. URL: http://hazzen.com/publications/articles/istorija_goticheskoy_subkultury_chast_i4.
4. Камша В. Люди в черном на наших улицах, или кто такие готы. URL: <https://works.doklad.ru/view/K6F6CgIr9AQ/3.html>

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЯК СИСТЕМА

Тушко К. Ю.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
м. Хмельницький, Україна*

Людське суспільство побудоване таким чином, що поєднує у собі такі елементи як особистості, групи, інституції, та взаємні процеси. Правоохоронні фундаментальні інститути належать до цієї соціальної структури. Прикордонна служба України, є інститутом, тобто таким утворенням, без якого нормальне існування вітчизняного соціуму неможливе. Слід зазначити, що стан українських фундаментальних суспільних утворень можна назвати маргінальним (перехідним). Прикордонна служба України зобов'язана виконувати важливі функції державного та міжнародного рівнів, у зв'язку із цим, від представників цього відомства вимагають високого рівня професіоналізму, компетентності та освіти. Саме це міркування, у системі вищої школи є нині ключовим: надати якісну підготовку майбутнім фахівцям будь-якої галузі, зокрема і правоохоронної. Ефективне функціонування прикордонної служби залежить також від такого компоненту, як здатність майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної взаємодії.

Сучасні масиви інформації, масштаби глобалізації, стан українських справ у міжнародній сфері, надання пріоритету західному вектору функціонування суспільства, лежать в основі актуальності дослідження проблеми формування здатності майбутніх фахівців до професійної взаємодії.

Здатність фахівця здійснювати професійну взаємодію є актуальною проблемою сучасного суспільства [2].

Аналіз змісту проблеми забезпечення здатності майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної взаємодії у системі їх фахової підготовки є можливим на основі визначення суті, змісту та видів певних професійних компетенцій.

Реалізація підготовки майбутніх офіцерів прикордонного відомства до взаємодії можливе на основі дотримання положень ключових методологічних підходів: синергетичного, компетентнісного, акмеологічного, особистісно-орієнтованого, аксіологічного та системного.

Зважаючи на існування згаданих досліджень, варто наголосити, що фундаментальні засади саме взаємодії є нині не до кінця визначеними, зокрема системи професійної взаємодії у Державному прикордонному відомстві України.

Зміст системи підготовки майбутніх офіцерів прикордонної служби до професійної взаємодії, у представленій науковій роботі, позиціонується як комплекс певних складових, що є залежними одна від одної та мають певний структурно-функціональний зміст. У ролі складових системи підготовки курсантів-прикордонників до професійної взаємодії є: педагогічні умови формування здатності до професійної взаємодії, організаційні форми цієї підготовки, фундаментальні методологічні підходи, сукупність традиційних та новітніх навчальних засобів та методів.

Побудова та обґрунтування системи підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної взаємодії є важливим компонентом вітчизняної системи освіти. Детальну характеристику та аналіз цієї системи можна проводити як за послідовністю (горизонтальною структурою), так і за ієрархією (вертикальною структурою).

У вертикальній ієрархії системи підготовки майбутніх офіцерів прикордонної служби до професійної взаємодії передбачено зміст освіти певного рівня, від загальноосвітнього навчального закладу, і до, у закладу вищої освіти у прикордонному відомстві (Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, надалі – НАДПСУ).

У горизонтальній структурі згаданої вище системи, передбачено практичне відпрацювання навичок професійної взаємодії фрагментарним способом протягом навчальних занять в освітньому процесі НАДПСУ, а також під час реалізації практики (стажування) в органах та підрозділах охорони та захисту державного кордону України. Схарактеризовані вище структури не є остаточними, оскільки залежні одна до одної та від екзогенних та ендогенних чинників. Це, в свою чергу, дає змогу провести взаємну корекцію.

У спроектованій системі підготовки майбутніх офіцерів прикордонної служби до професійної взаємодії, заслуговують на увагу такі її об'єкти як курсанти та представники наукового педагогічного складу, а також зміст навчальних дисциплін: філософії, педагогіки, соціології, політичних та економічних систем, етики, морально-психологічного забезпечення діяльності тощо).

До важливих характеристик запропонованої системи належить також зміст майбутньої професійної сфери офіцерів-прикордонників, зокрема: контроль та пропуск транспортних засобів та осіб; інженерно-технічне оснащення кордону, організація та здійснення прикордонного контролю; припинення незаконного переміщення транспортних засобів та осіб через державний кордон; узгодженість діяльності із військовими формуваннями та правоохоронними інституціями щодо захисту кордону; здійснення оперативно-розвідувальної діяльності; реалізація інформаційно-аналітичних та пошуково-розшукових

процедур щодо забезпечення цілісності кордонів держави; участь у протидії злочинним утворенням різного виду [1].

Таким чином, специфічний зміст, структура та властивості системи підготовки майбутніх офіцерів прикордонної служби до професійної взаємодії уможливлють удосконалення професійної діяльності офіцерів прикордонної служби України.

Системний підхід вважають у науці універсальним, оскільки відбувається врахування безлічі умов та особливостей досліджуваного процесу чи явища. Використання згаданого підходу у представленій проблемі дало змогу визначити сильні і слабкі сторони у системі підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної взаємодії. Практична реалізація спроектованої системи дозволить внести своєчасні корективи і підвищити компетентність офіцерських кадрів прикордонної служби.

Література:

1. Балл Г. О. Психолого-педагогічні засади гуманізації освіти. Освіта і управління. 1997. Т. 1. № 2. С. 21–36.
2. Нечаєв Л. В. Підготовка студентів педінститутів до взаємодії з учнями: автореф. дис ... канд. пед. наук. Харків, 1991. 18 с.

ЗАРОДЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ПРИРОДНОГО ПРАВА В ПРАЦЯХ АНТИЧНИХ МИСЛИТЕЛІВ

Учуєва Х. М.

студентка II курсу

факультету права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Обрана тема є актуальною як в практичному, так і в теоретичному сенсі. Сучасне правове поле України потребує кардинального перегляду в напрямку його гуманізації. В цьому сенсі звернення до філософських, тобто найбільш глибоких основ природного права дасть змогу побачити ті найсуттєвіші характеристики права, на яких воно ґрунтується взагалі. Предметом дослідження даної роботи є соціально-правові вчення античних філософів. Мета даної роботи, полягає в аналізі філософсько-правових поглядів античних філософів на природне право. Виходячи з мети виділимо для себе наступні завдання: – розкрити зміст поняття «природне право»; – зробити короткий огляд вчень античних філософів щодо природного права; – проаналізувати проблему співвідношення природного та позитивного права. Філософія тісно

взаємопов'язана з такими науками, як право. Осмислення права в його взаємозв'язку з мораллю є одним з головних завдань філософії.

По-перше, моральна якість права дозволяє давати моральну оцінку діяльності держави і судити про те, наскільки саме право є справжнім. Дискусії про моральний початок в праві відбуваються навколо трьох взаємопов'язаних одне з одним понять – свободи, рівності і справедливості.

По-друге, моральна природа прав людини зумовлюється тим, що вони вважаються виправданими, обґрунтованими саме з точки зору загальнолюдської моралі. Така мораль, як відомо, – це принципи і норми, які регулюють поведінку людей, діяльність їх спільностей, об'єднань з точки зору загально-визнаних уявлень про добро і зло, порядність і непорядність, чесність і безчесність та забезпечують реалізацію права. Природне право, яке впливає із духу людини – це певні можливості (фізичні, економічні, політичні, культурні, особистісні), які забезпечують гідне існування людини у Всесвіті як фізичної, культурної, політичної істоти та її збереження, розвиток як особистості, індивідуальності з власним психоемоційним сприйняттям світу.

Історичні передумови формування філософії права як самостійної науки свідчать: філософське осмислення правової реальності почалося з розмежування права на природне і позитивне. Природне право – це право, яке знаходиться у самій природі людини, надане їй від природи та має ґрунтовний для життя людей норматив поведінки. Джерелом природного права є сама людина, тобто її потреби й інтереси. Людина виступає їх носієм. Отже, ми бачимо, що природне право має загально соціальне, людське походження і воно не санкціоноване з боку держави. Вихідним пунктом є теза про наявність у кожної людини невід'ємних прав і свобод, котрими вона наділена природою, так само як вона наділена розумом. Це і є природне право. Також, ці права дають людині змогу бути самим собою у стосунках з іншими людьми, вони є позатериторіальними, загальними, наднаціональними. До таких прав належать: право на життя, особисту недоторканність, вільне пересування, честь і гідність. Позитивне право виступає як інший, необхідний та істотний елемент правової реальності. Воно являє собою правові норми, оформлені як система законодавства, підтримуваного силою даної держави в даний історичний період. Позитивне право – це реальний, існуючий у законах, інших документах, фактично відчутний (і тому «позитивний») нормативний регулятор, на основі якого визначається юридично дозволена і юридично недозволена поведінка, що постановляється судами, іншими державними установами – юридично обов'язкові імперативно-владні рішення. Тобто, позитивне право розглядається як штучне створення цивілізації, як прояв владної волі конкретних соціальних суб'єктів, у першу чергу держави. Позитивне право становить інституціональне утворення: воно існує у вигляді зовнішніх об'єктивованих інститутів, формалізованих юридичних норм, виражених у законах, інших загальнообов'язкових, нормативних юридичних документах [3, с. 136–137].

Софісти у своїх вченнях виходили з того, що в основі виникнення права немає нічого вічного, незмінного. Усе, що називається «правом або прав-

дою», є результатом домовленості людей, штучним винахідом людського розуму. Люди, які жили самостійно та не дотримувалися жодних правил, пізніше зрозуміли, що в інтересах безпеки усіх та кожного необхідно об'єднатися та встановити закони – «норми права та правди», якими вони подолали беззаконня, захищали слабких від сильних.

Проти подібних поглядів софістів рішуче виступали видатні мислителі античності, грецькі філософи – Сократ, Платон та Аристотель. Вони вважали, що не усі закони та не усе право створюються людьми, їх розумом. Існують вічні, неписані закони, які вкладені в серця людей «Божественним розумом». Тобто, поряд з письмовими законами, які залежать від людей та створюються ними за допомогою держави, існують інші закони, які не залежать від волі людей і які складають природне право. Ці погляди найбільш чітко простежуються у вченні Аристотеля. Він вважав, що право може існувати тільки як політичне, тобто воно не може існувати у деспотичних (на погляд автора) формах правління, це право Аристотель поділяв на право природне та умовне (таке, що встановлене волею). Природне право має завжди однакове значення та не залежить від визнання або невизнання його. Умовне право може бути різним, але якщо воно визначено, то і може бути тільки таким [2].

При всій умовності поділу права на природне і позитивне слід визнати, що сутність проблем, які стоять за цим розмежуванням, серйозна і глибока. Позначимо основні розбіжності між ними: 1) природне право вважається похідним від природного порядку речей, тобто від ладу світобудови і природи людини, що є невід'ємною частиною світопорядку. Позитивне ж право – штучне утворення, створене людьми, відданими інтересам такого штучного формування, як держава. Тому норми позитивного права можуть не тільки відповідати принципам природного світового порядку, а й суперечити їм; 2) через природне право, його норми і принципи індивідуальна правосвідомість пов'язує своє існування з універсальними, загальними першоосновами буття. Через позитивне ж право вона пов'язує своє буття з конкретною державою та її інститутами; 3) природне право виникає разом з першими паростками людської цивілізації і культури. Позитивне ж право виникає значно пізніше, одночасно з формуванням державності; 4) норми і принципи природного права мають релігійні і етичні обґрунтування. Позитивне ж право демонстративно відмовляється від них. Воно спирається на волю держави і переконане в необхідному і достатньому характері такого обґрунтування; 5) відповідно до природно-правових доктрин права людини на життя, свободу, власність, особисту гідність вважаються належними їй споконвічно і безумовно. Уже самим фактом свого народження людина наділена кожним з них, і ніхто не має права посягати на них. Згідно ж з позитивно-правовою логікою, свободи і права людина одержує з рук держави, що відмірює їх у тому ступені, в якому вважає за потрібне, і може не тільки дати права, а й відняти їх, якщо вважатиме це за необхідне [3, с. 138].

Аналіз історії філософсько-правової думки дозволяє розрізнити два основні підходи до розуміння природного права і його співвідношення з правом позитивним. З точки зору першого підходу природне право розумілося як

сукупність апіорних моральних вимог, пропонованих позитивному праву, як критична інстанція, що дає моральну оцінку позитивному праву з точки зору його справедливості чи несправедливості. З позиції другого підходу природне право розуміється як необхідна і незмінна основа чинного законодавства, що не існує поза ним, тобто природні принципи шукались усередині чинного права, що розумілося як реалізована в історії надприродна ідея права [3, с. 135].

Таким чином, можна сказати що природне право є важливим напрямом дослідження філософії права взагалі. Незалежно від історично складених визначень права, єдиною залишалась думка про те, що природне право є основою для права позитивного. Структуру правової реальності становить співвідношення між природним і позитивним правом як двома протилежними, але тісно пов'язаними між собою формами праворозуміння.

Література:

1. Розвиток природно-правової доктрини: історія та сучасність / Л. В. Перевалова. *Вісник НТУ «ХП»*. Серія: *Історія науки і техніки*. Х. : НТУ «ХП», 2013. № 68 (1041). С. 116–123.
2. Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов та ін. / за ред. д-ра філос. наук, проф. О. Г. Данильяна. Харків: Право, 2009. 208 с.

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Філімонова Т. В.

викладач кафедри початкової освіти

*Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв, Україна*

У Державних національних програмах «Освіта» («Україна ХХІ століття»), «Національній програмі патріотичного виховання громадян, розвитку духовності», Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки, Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» як стратегічні визначаються завдання виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина – патріота України як світоглядного чинника.

Патріотичне виховання належить до пріоритетних напрямів національної системи виховання і передбачає формування патріотичних почуттів, любові до свого народу, глибокого розуміння громадянського обов'язку, готовності відстоювати державні інтереси Батьківщини. Ефективність цього процесу залежить від послідовності проведення єдиної політики і скоординованості

дій усіх соціальних інститутів, від їхньої функціональної готовності. І вагомий внесок у формування та розвиток патріотичної свідомості, виховання в молоді громадянсько-патріотичних якостей мають зробити сучасні заклади освіти. А отже саме, заклади вищої освіти мають забезпечити педагогів дошкільної галузі методичним інструментарієм щодо виховання національної самосвідомості у дітей старшого дошкільного віку, спираючись на відповідні наукові засади. Так як старший дошкільний вік визначено як найсприятливіший період для закладання фундаментальних світоглядних понять, моральних цінностей, переконань у свідомості дитини, організації національно-патріотичного виховання.

У сучасній психолого-педагогічній науці загальні питання професійної підготовки майбутніх педагогів висвітлювались у працях А. Алексюка, Н. Кічук, Л. Кондрашової, В. Кременя, В. Кузя, В. Кушніра, А. Ліненко, С. Литвиненко, С. Ніколаєнка, І. Підласого, О. Пехоти, В. Радула, О. Савченко, Р. Скульського, І. Смолюка, М. Ярмаченка та інших.

Проблему формування і розвитку педагогічної майстерності та творчості розглядали І. Зязюн, О. Мороз, В. Моляко, В. Паламарчук, М. Поташник, Н. Тарасевич, В. Семиченко. Формування особистісної культури висвітлювали Н. Ничкало, Н. Рудницька, Р. Хмелюк; особистісний і професійно-педагогічний розвиток майбутніх учителів і вихователів обґрунтовували Ю. Бабанський, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, М. Лещенко, І. Підласий, С. Сисоєва, В. Сластьонін, Г. Троцько та інші.

Зміст та сучасні тенденції розвитку дошкільної освіти та підготовку фахівців дошкільної освіти висвітлили у своїх працях Г. Беленька, О. Богініч, А. Богуш, З. Борисова, С. Вітвицька, Н. Гавриш, Н. Голота, Л. Загородня, Н. Денисенко, І. Дичківська, Н. Казакова, Є. Карпова, О. Кучерявий, І. Луценко, Н. Лисенко, Л. Машкіна, М. Машовець, Г. Підкурманна, Л. Пісоцька, Т. Поніманська, Т. Степанова, Г. Сухоруков, С. Якименко та інші.

Проблемі патріотичного виховання, сутності таких понять, як «патріотична свідомість», «любов до Батьківщини», присвячені фундаментальні праці вчених-філософів В. Бичка, О. Забужка, І. Надільного, І. Стогнія, В. Шинкарука та ін. Для нашого дослідження цінними є роботи сучасних психологів: І. Бежа, М. Боришевського, В. Котирло, Ю. Трофімова, О. Чебикіна та інших, які в своїх наукових працях досліджують поняття «патріотизм».

Досліджуючи проблему підготовки майбутніх фахівців, В. Гриньова доводить, що професійна підготовка майбутнього фахівця у закладі вищої освіти передбачає сформованість професійної культури, що виражається рівнем освоєння необхідних професійних знань, навичок й умінь, професійного досвіду, ступенем інтеграції професійних і соціальних якостей особистості; вмінням застосовувати сукупність найбільш вдалих способів, прийомів роботи в різних ситуаціях, що складаються в процесі професійної діяльності й забезпечують таким чином її високу ефективність [1, с. 77].

У власному докторському дослідженні Т. Танько подає одне з найбільш змістовних тлумачень поняття «професійної підготовки», як системи організаційних та педагогічних заходів, що сприяють формуванню в особистості професійної спрямованості, а також системи знань, умінь, навичок і професійної готовності майбутніх фахівців, що зазначається як суб'єктивний стан особистості, що вважає себе здатною і підготовленою до виконання певної професійної діяльності та прагне до її виконання [6, с. 87].

На думку Л. Мацук, готовність до педагогічної діяльності є синтезом різних видів компетенцій майбутнього фахівця-педагога [4]. А професійна компетенція це, перш за все, сукупність як теоретичних знань з педагогіки, психології, методик так і вмінь їх практичного використання в роботі освітнього закладу [5, с. 11].

Необхідність модернізації вищої педагогічної освіти дозволяє визначити такі базові компетентності випускника педагогічного ЗВО:

- 1) активна життєва і професійна позиція;
- 2) здатність до самоорганізації, орієнтування на соціальне і професійне самовизначення і самореалізацію;
- 3) формування й володіння професійними цінностями і якостями, що відповідають загальнолюдським нормам;
- 4) освоєння ключових професійних навичок, практичних умінь у професійній сфері;
- 5) досягнення сучасного загальнокультурного рівня і сформованість професійної культури [3, с. 14].

Готовність майбутніх фахівців до роботи з дітьми дошкільного віку буде вища з урахуванням своєрідності і специфіки педагогічної діяльності вихователя в процесі навчання у ЗВО.

Україна, вступивши до третього тисячоліття як незалежна держава, розбудовує та модернізує національну освітню систему. Реформування освіти в Україні здійснюють відповідно до європейських стандартів, які орієнтують на утвердження національної системи освіти та перехід до постнекласичної парадигми.

Вимоги сьогодення згідно з Законом України «Про освіту» та Законом України «Про дошкільну освіту», практична реалізація Базового компонента дошкільної освіти зобов'язують до пошуків сучасних підходів у підготовці фахівців зі спеціальності «Дошкільна освіта» у закладах вищої освіти елементарних патріотичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку.

Сучасні педагогічні працівники мають стати визначальною рушійною силою у відродженні та створенні якісно нової національної системи освіти. Тому, головна увага має бути спрямована на «підготовці нового покоління педагогічних працівників, сприянні підвищення їх загальної культури та професійної кваліфікації, соціального статусу педагога до рівня, що відповідає його ролі у суспільстві» [2].

Процес підготовки вихователів в системі вищої професійної освіти має бути спрямований на формування цілісної системи універсальних знань, умінь, навичок і відповідати запитам дошкільних освітніх установ. Умови глобаль-

ної конкуренції на ринку праці вимагають від педагогів дошкільного виховання високого рівня професійної компетентності.

Отже, підготовка майбутніх вихователів ЗДО до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку у сучасних умовах потребує оновлення її змісту, проектування нових технологій, обґрунтування організаційно-педагогічних умов підвищення її ефективності. Для цього необхідно вирішити низку питань її глибинного перетворення, зокрема, питань, що стосуються чіткого визначення нових пріоритетів в системі виховання молоді; здійснити поетапне планування комплексу заходів, спрямованих на розвиток системи базових духовно-моральних цінностей, культури міжнаціонального спілкування на основі принципу толерантності, уважного ставлення до традицій, звичаїв народів нашої країни.

Література:

1. Гриньова В. М. Про співвідношення понять «професіоналізм», «професійна культура», «професійна компетентність», «професійна підготовка». *Педагогіка та психологія*. 2014. Вип. 45. С. 75–84.
2. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). Київ : Райдуга, 1994. 61 с.
3. Дидактичні засоби і навчальна техніка. Комплексна програма державної національної програми «Освіта. (Україна ХХІ століття)» / проект. укл. В. П. Волинський, А. М. Гуржій, Г. О. Козлакова. Київ. : ІСДО, 1994. 40 с.
4. Мацук Л. О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до правового виховання молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2002. 20 с.
5. Образование: сокрытое сокровище (Learning: The Treasure Within). Основные положения Доклада Международной комиссии по образованию для ХХІ века. – Издательство ЮНЕСКО, 1996. 31 с.
6. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах : дис. на здоб. наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.04 / ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2004. 503 с.

ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Філіпова Т. В.

*доцент кафедри германських та східних мов
Міжнародний гуманітарний університет*

Філіпова О. І.

*старший викладач кафедри політології
Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса, Україна*

У сучасних умовах, коли співробітництво України з країнами Євросоюзу передбачає зближення інституційних систем, впровадження європейських норм та стандартів у різних сферах суспільного життя, особливого значення набуває система вищої освіти, яка має швидко реагувати на сучасні вимоги суспільства. Зміни в цілях, змісті та результатах функціонування вищої освіти зумовлені новими соціально-економічними пріоритетами розвитку світової спільноти, що орієнтують освіту на підготовку нової генерації фахівців, які мають характеризуватися творчою ініціативністю, конкурентоздатністю та мобільністю для задоволення особистісних, освітніх і професійних потреб, підвищення загальнонаукового, загальнокультурного та професійного рівнів.

Позитивним явищем сучасних інтеграційних процесів у вітчизняній вищій освіті є теоретичний і практичний інтерес науковців до проблеми професійної компетентності науково-педагогічних кадрів, що зумовлено кардинальними змінами в концепції функціонування вищої освіти в українському суспільстві, яка висуває нові підвищені вимоги до особистості педагога, його професійної культури та особистісних якостей; передбачає особистісну, професійну та психологічну види готовності до опанування сучасними інноваційними технологіями та здатність творчо їх впроваджувати у педагогічний процес.

У психолого-педагогічній науці проблема формування компетентності науково-педагогічних кадрів досліджується в таких напрямках і аспектах, як:

- професійна компетентність педагога (Алексєєва Л.П., Баркасі В.В, Введенський В.М., Добутько Т.В., Дубасенюк О.А., Калінін В.О., Макарова Л.Н., Маркова А.К., Стрельников В., Хоружа Л.Л., Шевчук Л.І.);
- педагогічна компетентність (Адольф В.О., Бездухов В.П., Кузьміна Н.В, Лук'янова М.І., Шаматова Т.І.);
- аутопсихологічна компетентність (Шиян О.М.);
- управлінська компетентність керівників освітніх закладів (Атласова О.М., Тонконога О.П., Мармаза О.І., Семикін І.П., Сорочан Т.І., Третьяков П.І.) та ін.

При дослідженні професійної компетентності викладача виділяють підходи:

- 1) *процесуальний* (Кузьміна Н.В.):

- дослідження якості підготовки до навчально-виховного процесу (гнос-тичний і конструктивний компоненти);
- дослідження діяльності викладача в навчально-виховному процесі (ко-мунікативний і організаторський компоненти);
- дослідження контрольно-діагностичної діяльності викладача (рефлекс-ивний компонент);

2) *особистісний* (Шувалова В.С., Рогов Є.І., Ананьєв Б.К., Щербаков О.І.), що включає:

- оцінювання знань і вмінь викладача;
- мотиваційний компонент;
- професійно-значущі особистісні якості педагога;

3) *процесуально-особистісний* (комплексний) підхід (Маркова А.К.), що включає дослідження:

- педагогічних (процесуальних) умінь викладача;
- результатів праці викладача (навченість і вихованість студентів);

4) *результативний підхід* – дослідження результативності навчально-виховного процесу (Лернер І.Я., Скаткін М.М., Раєвський В.В.), що складається із:

- ступіня засвоєння студентами змісту навчальних програм;
- набуття ними досвіду репродуктивної і творчої діяльності в межах кон-кретного навчального предмету;
- зміни емоційно-ціннісного ставлення студентів до змісту навчального предмету і діяльності в певній галузі [1, с.215].

На сьогодні, у визначенні науковцями поняття «компетентність» щодо професійної діяльності педагога немає однозначності. Так, Дубасенюк О.А, розробляючи концептуальну модель професійно-виховної діяльності педаго-га, визначає його професійно-педагогічну компетентність як сукупність умінь та спроможність науково структурувати теоретичне і практичне знання і відносить до основних її елементів спеціальну, професійну, методичну, со-ціально-психологічну, диференціально-психологічну та аутопсихологічну види компетентності.

Інші науковці, досліджуючи застосування терміну «компетентність» щодо особистості педагога, пропонують визначати його компетентність як актуалі-зовану спроможність оптимально реалізувати всі цілі педагогічної діяльності, а також творчо підходити до її організації, що зумовлюється знаннями, навич-ками, уміннями, засвоєними видами і способами (технологіями) здійснення, а також індивідуально-психічними властивостями викладача (темперамент, здібності, характер, спрямованість особистості тощо) [3, с.90]. Наприклад, Хоружа Л.Л. розглядає професійну компетентність педагога як сукупність теоретичних знань, практичних умінь, досвіду та особистісних якостей, які забезпечують ефективність і результативність його педагогічної діяльності [2, с. 18].

Отже, професійна компетентність науково-педагогічного працівника ви-щого навчального закладу має ґрунтуватися на його професійному та особис-

тісному досвіді, сукупності психолого-педагогічних, методичних та інших знань, навичок і вмінь, сприяючи її розвитку і саморозвитку у процесі свідомого особистісного та професійного становлення у педагогічній діяльності.

Розвиток професійної компетентності викладача визначається динамічним, багатогранним і змістовним внутрішньо особистісним процесом, у результаті якого відбуваються зміни в свідомості, самосвідомості, інтелектуальній, мотиваційно-потребній, емоційно-почуттєвій, вольовій та діяльній сферах, життєвих і професійних позиціях; тобто відбувається цілісний професійний саморозвиток, змістовними характеристиками якого є:

- професійна самосвідомість, прийняття себе професіоналом;
- постійне самовизначення;
- саморозвиток професійних здібностей;
- інтернальність;
- самопроекування;
- побудова власної стратегії професійного зростання;
- побудова і реалізація свого професійного життя тощо.

Таким чином, професійна компетентність викладача вищого навчального закладу є тою властивістю, яка наблизить освіту на підготовку нової генерації фахівців, які здатні прискорити структурно-інноваційну перебудову економіки в Україні і наблизить її до високих стандартів інноваційного розвитку, притаманних розвинутим країнам світу.

Література:

1. Свистун В. І. Підготовка майбутніх фахівців аграрної галузі до управлінської діяльності: Монографія. К.: Науково-методичний центр аграрної освіти, 2006. 343 с.
2. Хоружа Л. Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: Монографія. К., 2003. 351 с.

МІФ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Хачатрян А. М.

студент II курсу

факультету права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Тема міфів є однією з найцікавіших та глибоких в сучасному світі. Ми кожного дня зустрічаємось з тим чи іншим міфом в різних сферах життя та суспільства. Як на мене, то міфи відіграють дуже важливу роль. Їх, мабуть, можна назвати «інформаційними носіями» стародавнього часу, адже через міфи ми отримуємо інформацію про історію, погляди, цінності прадавньої епохи та намагаємось розібратись в них. Але ж необхідно розуміти, що наші намагання підкріплюються поглядами та цінностями сучасності, які дуже відрізняються від стародавніх. Люди того часу жили міфом, сприймали його як реальність, тоді як для нас, сучасних людей, міф – це скоріше казка, розповідь про щось неймовірне для нас. Ще з давніх-давен люди різних племен, а пізніше – народів переказували міфи з покоління в покоління. Кожне плем'я мало кілька своїх переказів, легенд, міфічних істот, тобто цілісні міфічні комплекси. Далеко пірнати не потрібно, згадаємо, що в Стародавній Греції існувала величезна кількість міфів, які понині вивчають в школах, коледжах, вищих навчальних закладах і серед простого люду, якому цікава дана тематика. Наприклад, найбільш відповідний міф, як на мене, це – про походження світу і богів. Там розписано те, як і хто прийняв участь у створенні світу. В цій роботі звернемося до кількох стародавніх та сучасних міфів, спробуємо знайти спільне та різне в історичних та сучасних міфах.

Потрібно розуміти, люди не просто вигадували міфи від того, що їм нема що було робити. Вони реально жили в цьому міфічному світі, в цій міфічній реальності. І на той час це було необхідно для них, для виживання людської групи в природному оточенні і дуже жорстокій природній боротьбі. Можна сказати, що завдяки міфам, люди вижили, що міф – це спосіб життя стародавньої групи людей. Потім поступово почалась раціоналізація та індивідуалізація людського світогляду та людського життя. А в сучасності міфи продовжують існувати тому, що багато людей не мають критичного мислення, не вміють користуватись своїм розумом, вірять на слово.

Давайте перенесемось в епоху вікінгів, точніше в VIII–XI століття нашої ери. Один із найпопулярніших міфів про величезних бородатих воїнів той, в якому йдеться, що вікінги носили шоломи, на яких знаходилась пара рогів. Дійсно, адже дивлячись серіали, мультики, розглядаючи картини найвідоміших письменників тієї доби ми бачимо, що всі вони були одягнені в такі шоломи, які не піддаються логічному мисленню. Як ви зрозуміли, це – міф. Хто завгодно носив

цей, доволі незвичний аксесуар: японці, в Данії носили, але не вікінги. Це не значить, що вони використовували їх в бою, ні. Вони використовувались для певних ритуалів, обрядів. Відразу хочеться поставити питання: чому не можна було застосовувати їх в бойових ситуаціях? Все просто, тому що коли річ іде про бої мечами, наприклад, то його буде дуже легко скинути з голови супротивника простим ударом по одному з рогів, а після того, як шолом злетить, добити ворога. Коріння цього стереотипу можуть йти з 1800-х років, коли Густав Мальмстрем, шведський художник, і Карл Еміль Доплер, дизайнер костюмів опери Вагнера, зобразили вікінгів в рогатих шоломах. З того часу цей міф поширився по всьому світу, і дотепер люди думають, що такі шоломи вікінгі використовували як захист, але все набагато простіше.

Перейдемо до наступних міфів, які торкаються «Дикого Заходу». Їх буде декілька, оскільки вони невеличкі та дуже цікаві. Хочу почати з того, що фільми, знайдені записи, деякі книги несуть в собі не завжди точну інформацію про той час. Існує безліч історій, легенд, де детально розписані ключові моменти Дикого Заходу, які перекочували в сучасність. А звідси відомі кіностудії черпають натхнення і використовують неточну інформацію в своїх творах, при цьому, вводячи в оману інших людей. А ви знали, що на Дикому Заході було багато людей зі зброєю? Зараз же ми називаємо їх ковбоями, адже легенди, твори, і тому подібне розповідають нам, що ковбої – славні хлопці зі зброєю, які стріляли наліво та направо, щоб дістати багато грошей і обкрадати невинний люд. Але... ні. Слово «ковбой» походить від двох англійських слів: «cow» і «boy», що переводиться як – пастух. Ковбої не носили джинси, частенько не мали свого коня і брали його в оренду, що вже там говорити про пістолет, який коштував значну суму грошей. «Добре, але хто тоді стріляв та грабував людей?», – запитаєте ви мене. Цих людей називали «gunfighter». Це слово означає стрілець, саме вони були тими особами, які дійсно грабували людей, мали при собі зброю, заробляли цим. Але під натиском поліції вони робили це дуже рідко. Тут ми плавно переходимо до наступного міфу, який говорить нам про те, що на Заході дуже багато стріляли, викликали на дуелі, вбивали.

Це правда, на Дикому Заході дійсно стріляли, але дуже мало. Рівень смертності в ті роки був настільки низький, що в одному з міст, що знаходився на Заході, вбили всього тридцять чоловік, але усі ці вбивства здійснювалися не за місяць, три, п'ять, і навіть не за рік, а за п'ять років. Адже, наприклад, ті ж фільми показують нам, що щодня на вулиці лежало декілька трупів, і це було нормою для жителів того часу. До речі, місто, в якому вчинили усі ці вбивства, прозвали «Містом вбивць». Що стосується дуелей, то тут теж все не так просто, бо дуелі дійсно були, але не лише на Дикому Заході. Можна згадати дуелі в Європі, і навіть одну із найвідоміших дуелей світу – Пушкіна та Дантеса, яка, до речі, також міф, але зараз не про це. Дуель, з точки зору режисера – нескладне протистояння двох людей, які вирішують свої проблеми за допомогою зброї, але не зовсім так. По-перше, дуель майже неможливо було провести в місті, бо в ті часи вже була поліція, місто патрулювали шерифи, вони сприяли тому, щоб таких «заходів» в місті не проходило. Був випадок, коли два хлопці призначили дуель на точний час, прийшли, всі такі готові до

бою, можна сказати, на пафосі, і тут перед дуеллю до них підійшов шериф, який прогнав бідолаг за місто, пригрозивши тим, що посадить обох у в'язницю. У них не було вибору, бо вони боялися в'язниці, штрафів і того подібного.

Висновок: міфи і легенди – універсальна мова людей. Вони допомагають нам зрозуміти незрозуміле, пояснити непізнаване: звідки прийшли люди, чому погані речі трапляються з хорошими людьми, як зло може стати добром? Я вважаю, що міфи дійсно відіграють провідну і важливу роль в суспільстві, адже міф, легенда – скарб, джерело, з якого ми можемо черпати інформацію і дізнаватись багато цікавого про людей, їх традиції, суспільний лад і так далі. Я вважаю, що на сьогоднішній день міф виконує не таку важливу роль в суспільстві, як раніше. Міф, грубо кажучи, стає більш скованим: його мало де використовують, він стає нецікавим для молоді, хоча міф супроводжує людину на всіх етапах її розвитку, живлячи й надихаючи різні сфери її життя, адже у більшості випадків міф відігравав позитивну роль в історії народу.

РЕГІОНАЛЬНИЙ СКЛАДНИК ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Чернікова А. О.

студентка III курсу

Науковий керівник: Задорожна-Княгницька Л. В.

доктор педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри педагогіки та освіти

Маріупольський державний університет

м. Маріуполь, Донецька область, Україна

Важливу роль у формуванні професійної компетентності бакалаврів освіти відіграють гуманітарні дисципліни, зокрема історія педагогіки, яка надає ґрунтовні знання з історії становлення вітчизняної педагогіки й освіти, періодизації її розвитку, особливостей формування провідних тенденцій, суперечностей і закономірностей освітніх процесів, співвідношення історії й сучасного розвитку педагогічної теорії та практики, актуалізації історичного досвіду в умовах модернізації національної освіти [1].

Завданнями історії педагогіки як навчальної дисципліни є такі:

- ознайомлення майбутніх учителів з ідеями найбільш відомих діячів педагогічної ниви України;
- надання відомостей про прогресивні пошуки педагогів минулого;
- допомога в осмисленні духовного багатства українського народу;

- озброєння вміннями творчо використовувати найбільш раціональні, випробувані часом педагогічні думки і цим збагачувати арсенал педагогічних ідей сучасної національної школи;
- розвиток самостійного творчого мислення через аналіз, систематизацію, співставлення педагогічних пошуків вітчизняних діячів освіти;
- формування професійно значущих якостей здобувачів вищої освіти у процесі самостійного опрацювання навчального матеріалу;
- стимулювання самовиховання, самовдосконалення та самоосвіти майбутніх учителів [1].

Історія педагогіки як навчальна дисципліна містить у собі комплекс світоглядних стрижневих ідей, взаємодія яких обумовлює формування синтетичної особистості сучасного вчителя, а саме:

- онтологічні, що містять узагальнену картину розвитку теорії та практики освіти, основні її закономірності, що розкривають особливості розвитку освіти й педагогіки у межах різних соціально-економічних формацій, характер взаємозв'язків суспільно-культурних явищ у їхній динаміці;
- гносеологічні, у межах яких розкривається пізнавальне ставлення людини до світу й самої себе в контексті історичного розвитку освіти, визначаються можливості пізнання, його межі, найбільш оптимальні форми та методи пізнавальної діяльності, з'ясовуються критерії істинності здобутого історико-педагогічного знання;
- аксіологічні, що дають можливість осмислення цінностей в освіті, її сенсу як процесу й результату, визначення суспільних освітніх ідеалів;
- культурологічні, у межах яких історія педагогіки розглядається як складова національної культури [2].

Прогнозованими результатами оволодіння змістом навчальної дисципліни «Історія педагогіки» є наступні:

1. Здатність здійснювати комплексний аналіз педагогічних явищ і процесів у сфері освіти на основі знання основ історико-педагогічної науки, розуміння сутності генези становлення і розвитку педагогічних ідей в Україні та закордоном, усвідомлення значущості внеску суспільних та освітніх діячів різних історичних періодів у становлення та розвиток педагогічної теорії та практики.
2. Здатність тлумачити основні категорії, що вживаються у контексті сучасного розуміння надбань історико-педагогічного досвіду.
3. Здатність застосовувати логіко-системний підхід у дослідженні генези та сучасного розвитку освітніх систем.
4. Здатність актуалізовувати історико-педагогічні здобутки з метою використання в сучасних освітніх проектах.

Вагомою складовою змісту історії педагогіки як навчальної дисципліни є розкриття становлення та розвитку освіти, поглядів освітніх діячів певного регіону. Ознайомлення студентів з динамікою розвитку освіти й педагогічної думки, її еволюцією й здобутками у межах конкретної області, міста, району, сприяє формуванню в майбутніх учителів цілісної картини вітчизняної куль-

турної спадщини, забезпечує усвідомлення значущості місцевого історико-педагогічного досвіду для розвитку вітчизняної педагогічної науки, поглиблює педагогічну підготовку студентів засобами засвоєння культурно-історичних надбань земляків.

З огляду на зазначене вище, у Маріупольському державному університеті у межах викладання навчальної дисципліни «Історія педагогіки», що є нормативною навчальною дисципліною для здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Початкова освіта» та «Середня освіта», введено окремий змістовий модуль «Становлення та розвиток освіти у Північному Приазов'ї (XVIII–XX ст.)». У змісті модуля розкриваються історико-педагогічні передумови становлення освіти, особливості розвитку системи державної освіти та освіти етнічних груп регіону, внесок місцевих освітніх та громадських діячів, меценатів у розвиток освіти, роль громадськості у розбудові освіти у умовах поліетнічного регіону.

Уведення зазначеного вище змістового модуля сприяє поглибленню історико-педагогічної підготовки як складової професійної компетентності майбутніх учителів. Основними очікуваними результатами у зазначеному контексті є: знання особливостей становлення і розвитку історико-педагогічного досвіду на регіональному рівні, розуміння сутності динаміки розвитку педагогічної думки у рідному краї, усвідомлення значущості внеску освітніх діячів регіону різних історичних періодів у становлення та розвиток вітчизняної педагогічної теорії та практики.

Отже, у результаті вивчення навчальної дисципліни магістр оволодіває здатностями, що дозволяють йому: аналізувати основні етапи еволюції теорії та практики управління освітою України; соціально-економічні та суспільно-політичні передумови становлення та розвитку громадсько-державного управління вітчизняною освітою; зміст державного й громадського управління освітою в історії їх розвитку; методи історико-системного дослідження [2].

Література:

1. Задорожна-Княгницька Л.В. Комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни «Історія педагогіки» [для студентів ОС «Бакалавр» спеціальності «Початкова освіта», 014 «Середня освіта» (за предметними спеціалізаціями). Маріуполь: МДУ, 2016. 92 с.
2. Задорожна-Княгницька Л. В. Роль і місце «Історії управління освітою» як навчальної дисципліни в системі формування цивілізаційних компетенцій менеджерів освіти. *Суспільні дисципліни як засіб формування цивілізаційної компетентності здобувачів освіти: матеріали I Всеукр. заоч. наук.-практ. конф.* (м. Рівне, 27–28 квітня 2018 р.). Рівне, 2018. С. 246–249.

ЧОЛОВІЧИЙ ОДЯГ В УКРАЇНІ, 1960-1970-ТІ РР.: МАСОВИЙ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД

Чуботіна І. М.

аспірантка II року навчання

Науковий керівник: Пенчук О. П.

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри дизайну та реклами

Київський національний університет культури і мистецтв

м. Київ, Україна

Чоловіча мода у світі в останні роки переживає справжнє піднесення: асортиментне, силуетне та колірне вивільнення; модні покази, що демонструють більш актуальний та провокаційний одяг; рекламний простір сповнений маскулінними образами. Початок цих трансформацій можна знайти в тих процесах, що відбувалися у 1960-х рр. Цей період був знаковий для дизайну майже по всьому світу, що знайшло свій відгук навіть за «залізною завісою». На той час український дизайн одягу розвивався у єдиному радянському руслі, тобто в умовах невіголошеного протистояння масового виготовлення та індивідуального. У післявоєнні роки радянське керівництво ставило задачу забезпечити населення необхідним товаром керуючись лише планом та незважаючи на якість, а тим більш на актуальність виготовленої продукції. В таких умовах не могло бути і мови про особливий дизайн, і це найбільш було відчутно саме стосовно чоловічого одягу, що завжди спирався на якість і більшу продуманість, що неможлива в умовах уніфікації. На той час в УРСР масово шили на швейних підприємствах, де модельєри вимушені були створювати «зразки одягу зручного, практичного, нескладного за кроєм і з недорогих тканин». Проте з початком «відлиги» ситуація з «радянською модою» поступово змінюється. Розробкою модного одягу в Радянському Союзі опікувалися Будинки моделей. На відміну від західних будинків мод, котрі вибудовувались «під ім'я» модельєра, та займалися індивідуальним дизайном, радянські установи проектували продукцію масового споживання, зручну, технологічну і дешеву. «Крім творчих колекцій і розробок промислових моделей для всього Союзу, Будинки моделей працював з населенням – адже образ радянської людини мав бути ідеологічно та естетично витриманий.» Перший будинок моделей з'являється у 1944 р. в столиці – Київський будинок моделей одягу (КБМО), який на початку займав лише пару кімнат у житловому будинку і там зібралися ентузіасти – кравці, які працювали на власних швейних машинках. «Але з часом тут зібралися кращі конструктори і модельєри, була створена єдина на всю Україну, Росію і Білорусію текстильна лабораторія з найсучаснішим обладнанням». Окрім пошивних цехів, будинок моделей мав свою міні-фабрику – «дослідне виробництво», яке тиражувало одяг з колекцій, готове вбрання продавали в магазині «Новинка». У 1954 р. у Львові відкривається новий Будинок моделей одягу (ЛБМО) де «у радянські часи багато колекцій одягу створювали в національному стилі». «Художники співпрацю-

вали з Музеєм етнографії, їздили у Карпати. Робили одяг сучасний, з європейським «натяком», і національний за духом одночасно.» Обидва будинки моделей розробляли усю лінійку вбрання: жіночу, чоловічу та дитячу. Проте чоловічим костюмом, займалося дуже вузьке коло спеціалістів, пріоритетним завжди був жіночий одяг, а чоловічий займав другорядне місце. З часом ця тенденція трішки змінювалася, приходили суто чоловічі майстри, набирали демонстраторів одягу, чоловічі моделі разом із жіночими вивозили на міжнародні конкурси. Рекламні видання КБМО та пізніше журнал «Краса і мода» демонстрували чоловічі моделі розроблені Ф Габеєвим, Є. Кухаренко, Л. Авдєєвої.

З часом попит на більш модерний та якісний одяг тільки зростає, радянська мода все частіше демонструвалася закордоном, що змушувало керівників СРСР більш ретельно вивчати цю справу. Готувалися спеціалісти й відкривати Будинки моделей в інших містах України: Дніпропетровську, Одесі, Харкові та Донецьку», котрі вже мали певну спеціалізацію, так Одеський будинок займався одягом для відпочинку, Харківський – дитячим одягом тощо.

Як відмічає З. Тканко, «продукцію українських БМ – вбрання «адаптованих» модних силуетів – створювали радше для рекламування закордонним делегаціям, вітчизняним функціонерам, на фестивалі й конкурси». Нажаль до звичайних споживачів вони майже не надходили. «На ці моделі не поширювалися державні стандарти, необхідні для колекцій серійного виробництва. Спочатку одягом для легендарного широкого вжитку (ширпотребу) і експериментальними розробками займалися різні художники і конструктори, так як перед ними ставилися різні завдання. Тому зв'язок між тенденціями моди і реально продаються моделями була ледь відчутною». Щоб втекти від одноманітності маспошиву громадяни користувалися послугами різного розряду ательє мод, що особливо актуально було для чоловічого одягу. Найдорожчими та найпрестижнішими та в системі індошиву були ательє вищої категорії «Люкс». Таким був київський «Комунар», де було три ательє: «нульове» обслуговувало виключно членів Політбюро, друге – завідуючих відділами ЦК, міністрів, секретарів обкомів і голів облвиконкомів, третє – інших чиновників. З 1961 р. в «Комунарі» працював один з найвідоміших чоловічих майстрів В. Любівий, що працював з політичною та культурною елітою України упродовж 41 років. Славу кравця артистичних кіл здобув також А. Дубровський, що працював у Театрі російської драми ім. Лесі Українки. Одним з найвідоміших чоловічих майстрів був М. Воронін, що починав у 1954 р. як простий кравець, а з середини 1970-х по 1980-ті стає повним кавалером Ордена трудової Слави та володарем Золотих медалей ВДНГ СРСР та УРСР. Майбутній майстер вчився у Ю. В. Маєва, котрий «був визначним майстром кравецького мистецтва, віртуозно володів формою, акцентуючи увагу на конструкції одягу». М. Воронін не тільки керував ательє, читав лекції, він цілеспрямовано займався науково-дослідницькою роботою. Один з найвідоміших винаходів М. Вороніна зробив у 1968 р., це був жилетно-макетний метод пошиття костюму без примірок, над яким він працював разом із В. Несміяном, який також був учнем Ю. Маєва, і на цей час вже був одним із найвідоміших українських фахівців у модній галузі. Цей метод пошиття перевернув світ моди – він перекладав пошиття чоловічих костюмів з ательє на швейні фабрики.

Особливу славу в здобули майстри чоловічого одягу з Одеси. Тут була давня кравецька школа та постійні торгівельні зв'язки із закордоном. Окрім Одеського будинку моделей, в місті були відкриті чисельні ательє, працювали експериментальні цехи «Біла акація», «Платан», де завжди стояли довжелезні черги щоб замовити елегантний костюм, або пальто. З найвідоміших кравців 1960-1970-х рр. можна виділити С. Альпера, С. Гуна, А. Арутюняна.

Проте послугами ательє, особливо класу «люкс» користувався зовсім невеликий прошарок населення. Найчастіше чоловіки зверталися до послуг ательє, для того щоб підігнати вже готовий костюм, придбаний у звичайних магазинах. Через високу ціну, не завжди задовільні послуги державних майстерень пошиття, доводилося звертатися до надомних кравців, які працювали нелегально. Майже кожна друга радянська жінка вміла шити, велика кількість працівників легкої промисловості працювала після роботи на дому, проте шити дозволялося лише для членів родини. Щоб не потрапити під штраф, майстри музикою заглушали стукіт власних швейних машинок.

У 1970-ті рр. в Україні продовжують свою роботу будинки моделей, створюються швейні об'єднання на базі підприємств, модернізують обладнання, але й цих зусиль видається замало щоб задовільнити попит населення у сучасному вбранні. Про новинки «західної» моди радянські громадяни дізнаються із глянцевих видань, особливо популярними стають польські й прибалтійські журнали. Для чоловіків, яким традиційно залишається лише кілька сторінок, пропонується переглянути недоступні передруковані моделі від Brioni або Cardin. У цей час офіційно знайти щось закордонне можна було в мережі валютно-чекових магазинів «Каштан», «де одяг могли придбати лише певні категорії громадян». Зі збільшенням попиту на іноземний одяг та взуття, виникає спекуляція – підпільна торгівля «дефіцитним» товаром. Ще з кінця 1950-х рр. керуючі органи полюють на так званих «фарцовщиків», осіб що займалися перепродажем закордонних речей, переважно купляючи їх в іноземців. Із повальною 1960-1970-х «джинсоманією» що захлиняє СРСР, підпільна торгівля тільки набирає оберту, не дивлячись на те що «продавець за спекуляцію «валютними цінностями ... у вигляді промислу» міг отримати до 15 років з конфіскацією майна і валютних цінностей плюс 5 років заслання». На той час керуючі органи особливо вороже відносилися до модної новинки: «Джинси, на думку тодішніх ідеологів, неминуче асоціювалися з Америкою і її класово чужими ідеалами.» Однак радянські чоловіки й жінки були в захваті від блу-джинс, не дивлячись на заборони й постійні висміювання у виданнях на кшталт «Перець» та «Крокодил». І із великим запізненням, аж у 1983 р., в країні налагоджується серійний випуск перших джинсів. Вони ще збиралися в різних куточках країни, та не були головним об'єктом бажань, на відміну від справжніх Levi's, але це свідчило про позитивні зсуви у швейній галузі, яка мала переорієнтовуватись, і відповідати сучасній модній динаміці. Так, потрохи владі доводилось визнати право за своїми громадянами вдягатися за модою та за власним бажанням.

Література:

1. Козлова Т., Ильичева Г. Стил в костюме XX века. Москва : МГТУ им. А.Н. Косыгина, 2003. 160 с.
2. Кокоріна Г. Мода 1940–1990: український літопис. Вісник ХДАДМ. Харків, 2017. № 5. С. 73–79.
3. Макаренко В. Киевский дом моделей одевал первых леди СССР. Комсомольская Правда в Украине, 2017. 5 янв. URL: <https://kp.ua/kiev/562426-kyevskiy-dom-modelei-odeval-pervykh-ledy-sssr>.
4. Ніколаєва Т., Кокоріна Г. Творча біографія дизайнера Володимира Несміяна: між пам'яттю та свободою. Art and Design. 2018. № 3 (03). С. 132-144.
5. Рікун-Штейн І. Вы не ширпотреб, Вы-индпошив! Мигдаль-Times. 2018. № 160. URL: <https://www.migdal.org.ua/times/152/41590/>
6. Тканко З. М. Мода в Україні XX століття. Львів : Артос, 2015. 236 с.
7. Цалік С. Джинси в Україні 1970-х. Солодкий і заборонений плід. Фото. Українська правда, Історична правда. Київ, 2012. URL: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2012/05/18/86002/>

СПІВВІДНОШЕННЯ МОРАЛЬНИХ І ПРАВОВИХ НОРМ У СУСПІЛЬСТВІ

Шевченко І. Г.

студентка II курсу

факультету права, економіки та міжнародних відносин

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

У даній статті я хочу торкнутися проблеми взаємодії правових та моральних норм у суспільстві. Яким чином кожна з соціальних норм регулює правила поведінки та людські взаємовідносини? Адже є очевидним, що ці норми здавна керують вчинками людей, забезпечують порядок у відносинах, формують модель поведінки.

У суспільстві діють різноманітні соціальні норми: правові, моральні, релігійні, етичні, естетичні, корпоративні, норми звичаїв, традицій тощо. Особливе місце у формуванні духовного світу людини, її свідомості, культури займають мораль і право, яким притаманні автономність і самоцінність, які мають багато загальних рис і водночас відмінностей, що не дозволяє їх отожднювати. Мораль і право це і форми духовного життя суспільства, і види суспільної свідомості, і соціальні інститути, під впливом яких відбувається

формування особистісних якостей людини, її соціальне спілкування з іншими людьми, стійкий розвиток суспільства та держави.

Для початку розглянемо їх окремо. **Право** – це загальнообов’язкове, формально визначене правило поведінки, що встановлюється чи санкціонується державою з метою регулювання найважливіших для суспільства відносин, шляхом визначення точного змісту прав та обов’язків суб’єктів і можливістю застосування відповідальності за їх невиконання або порушення [1].

Визначення права у світовій історії теоретичної думки досить багатоманітне та різнохарактерне. Більшість авторів залишаються прихильниками нормативної школи праворозуміння, відповідно до якої право розглядається як нормативно– встановлених чи санкціонованих державою формально визначених норм, які забезпечуються примусовою силою держави [1].

Отже, **право** – це особливий засіб соціального регулювання, який на відміну від інших форм нормативного впливу (норм моралі, звичаїв, традиції) характеризується ознаками, що визначають його взаємодію з державою та інші особливі риси [1].

Під **мораллю** у юридичній літературі розуміють систему норм, принципів, правил поведінки, які склалися в суспільстві під впливом громадської думки відповідно до уявлень про добро та зло, обов’язок, справедливість, честь і забезпечуються особистим внутрішнім переконанням, традиціями (що склалися у даному суспільстві) та засобами громадського впливу [1].

Наведене поняття свідчить, що моральні норми мають історичний характер виникнення, формуються під впливом таких категорій, як: добро, зло, чесність, справедливість. Вони охоплюють майже всі сфери життєдіяльності суспільства: економіку, політику, право тощо. Але у «чистому» вигляді моральне регулювання поширюється на порівняно вузьку сферу міжособистого спілкування (дружба, кохання, взаємодопомога). Але і у цій сфері їх не можна ізолювати від інших соціальних норм: традиції, релігійні норми, звичаї. За допомогою моралі узгоджується поведінка особи з інтересами суспільства, ліквідуються суперечності між ними, регулюється міжособистісне спілкування [1].

Деякі автори вважають, що моральні норми відображають ставлення людини до людини. Якщо вони виходять за межі такого ставлення, то втрачають соціальну спрямованість. Інші вчені дотримуються позиції, що моральні норми мають індивідуальну та соціальну природу та відображають відносини між суб’єктами і відносини суспільства та суб’єкта [1].

Як вважає теоретик права Н.М. Крестовська, відмінність права і моралі полягає в наступному.

1. Способи встановлення. Правові норми створюються або офіційно визнаються державою, а норми моралі не є продуктом якоїсь спеціальної цілеспрямованої діяльності, вони виникають і розвиваються в суспільстві стихійно. На відміну від права мораль має неофіційний (недержавний) характер.

2. Методи забезпечення. Право забезпечується і охороняється державою, яка стежить за дотриманням правових норм і карає тих, хто їх порушує, а мо-

раль спирається на силу громадської думки, а її внутрішнім гарантом виступає совість людини.

3. Форма виразу. Правові норми виражають волю держави і закріплюються в спеціальних юридичних актах, аморальні норми виникають і існують у свідомості людей.

4. Оцінні поняття. В оцінці поведінки людей право оперує поняттями правомірного і неправомірного, законного і незаконного, караного і некараного, а мораль оцінює людські вчинки з позицій добра, справедливості, совісті, честі, обов'язку.

5. Різний характер відповідальності за порушення і різний порядок реалізації відповідальності. Порушення норми права служить підставою негативної реакції держави у вигляді юридичної відповідальності. Форми юридичної відповідальності та порядок її реалізації строго регламентовані законом. Інший характер носить відповідальність за порушення норм моралі. Тут немає ні встановлених форм, ні чіткої процедури. До порушника застосовуються різні форми морального впливу (бойкот, висміювання, публічне засудження), які складаються стихійно.

6. Сфери дії. Мораль регулює, як правило, міжособистісні відносини (між друзями, членами однієї сім'ї), а право регулює відносини, найбільш значущі з погляду суспільства в цілому, а саме – відносини власності, владні відносини, трудові та управлінські відносини, відправлення правосуддя.

7. Зміст. Правові норми характеризуються більшою конкретністю розпорядження, моральні вимоги відрізняються релятивізмом, тобто відносністю. Не завжди однозначно можна оцінити вчинок людини як моральний або аморальний. Тоді як із точки зору права межа між правомірним і неправомірним завжди очевидна [2]

Отже, мораль і право відрізняються за багатьма параметрами, але у них багато спільного. І мораль, і право виконують загальну соціальну функцію – регулюють поведінку людей, виражають загальнолюдські уявлення про належне і справедливе [3, с. 254].

Починаючи з Давнього Риму й до XX ст. мислителі доводили, нерозривність моралі і права, їх непростий взаємозв'язок. Право – це мінімум моралі, сказав один з дослідників права на початку XX ст. Мораль і право виникли з потреби забезпечити функціонування спільнот, суспільства шляхом погодження, гармонізації різних, іноді протилежних, інтересів, підпорядкування людей певним загальним правилам поведінки. У кожній суспільно-економічній формації, національній культурі мораль і право однотипні. Вони базуються на одній соціально-економічній системі, особливостях менталітету, відбивають потреби й інтереси людей, певних верств населення, соціальних груп та об'єднань, соціальних інститутів, а то й суспільства в цілому [4, с. 7].

Можна з упевненістю сказати, що право не створює моралі. Як суспільна форма відтворення стосунків (їх збереження), воно фіксує ситуацію їх відчуження. Адже сама потреба правового регулювання виникає й існує тоді, коли втрачають дієвість механізми морального регулювання та саморегулювання.

Отже, специфічні властивості моралі і права роблять неможливим їх повний збіг. Вони мають загальні і особливі характеристики та риси, що відбивають специфіку їх змісту. У процесі історичного розвитку суспільства вони розвиваються на єдиному фундаменті загальнолюдських цінностей, взаємодоповнюють, взаємозбагачують одне одного, взаємодіють між собою в процесі застосування. Мораль і право є важливими складниками духовної культури суспільства, найважливішими засобами соціальної регуляції діяльності і поведінки людей у суспільстві [3, с. 259].

Література:

1. Зайчук О.В., Оніщенко Н.М. Теорія держави і права. Академічний курс. Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. URL: http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/part3/1003.htm
2. Крестовська Н. М. Теорія держави і права: елементарний курс. Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвєєва. Вид. 2-е. Харків : Одиссей, 2008. 432 с. URL: <http://studies.in.ua/ru/krestovska-nm-teorija-derzhavy-i-prava/1534-125-129-pravo-moral.html>
3. Яговка М.І. Співвідношення права і моралі в контексті правового ідеалізму. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 1. С. 251 – 260.
4. Лозовой В. О., Петришин О. В. Професійна етика юриста. Х.: Право, 2004. 176 с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СТРОКОВОЇ СЛУЖБИ: ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ

Шестакова А. С.

аспірант факультету соціально-економічної освіти

*Науковий керівник: **Капська А. Й.***

професор, доктор педагогічних наук

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

м. Київ, Україна

На сучасному етапі розвитку суспільних відносин знання про закономірності управління, особливості поведінки людини в організаціях розглядаються як невід'ємний компонент загальної культури особистості фахівця будь-якого профілю. Тим більше це стосується вимог, які висуваються до професійної компетентності військового керівника [2, с. 45].

Провідною умовою його ефективної діяльності є розуміння соціально-психологічних процесів, які відбуваються у військовому колективі, здатність системно вирішувати завдання управлінської діяльності з застосуванням передових соціально-психологічних технологій, які розглядаються нами як система випробуваних соціально-психологічних методів, форм і процесів

цілеспрямованого впливу на особистість військовослужбовця та військовий колектив з метою найбільш ефективної реалізації завдань повсякденної та бойової діяльності. «Соціально-психологічні технології управління військовими колективами» є достатньо новою навчальною дисципліною у підготовці майбутніх офіцерів для Сухопутних військ Збройних Сил України. Розглянуті в посібнику питання, на нашу думку, дозволять слухачам зрозуміти основні соціально-психологічні явища управлінської діяльності у військовому середовищі, а також будуть передумовою засвоєння технологічного підходу до управління ними [1, с. 31].

Соціально-психологічні технології спираються, передусім, на закономірності людської поведінки та діяльності, пов'язані зі спілкуванням і взаємодією. Здійснюючи управління військовим колективом, військові керівники-лідери також впливають на окремих військовослужбовців та увесь колектив, використовуючи різноманітні засоби і прийоми спілкування та взаємодії. При цьому кожен військовослужбовець у колективі виступає як об'єктом, так і суб'єктом соціально-психологічного впливу, значну частину службового часу перебуваючи у спілкуванні та взаємодії з іншими військовослужбовцями. Як свідчить практика, успіхи і проблеми у військовому колективі тісно пов'язані з якістю і характером спілкування та взаємодії між його членами [3, с. 11].

Спілкування і взаємодія є важливими тісно взаємопов'язаними соціально-психологічними явищами, які не тільки пронизують увесь процес виконання службових завдань повсякденної і бойової діяльності у військовому колективі, але й часто мають вирішальне значення для його ефективності. Соціальні психологи розглядають міжособистісне спілкування як процес інформаційної і предметної взаємодії між людьми, в якому формуються і реалізуються їхні (людей) міжособистісні стосунки. Для того, щоб ефективно застосовувати засоби міжособистісного спілкування в управлінні військовими колективами, важливо чітко розуміти і розрізняти комунікативну, перцептивну та інтерактивну сторони спілкування [4, с. 56].

Важливим аспектом налагодження комунікації та відносин у військових колективах є подолання організаційних і психологічних перешкод на шляху поширення, обміну та передачі інформації між військовослужбовцями. Особливо критичним це стає в бойових умовах. Генерал Стенлі Маккрістал, який керував Об'єднаним командуванням спеціальних операцій та багатонаціональними силами НАТО в Іраку й Афганістані, у книзі «Команда команд» пише про важливість усунення організаційних перешкод: «Під час бойових дій нам довелося переосмислити багато з того, що, як ми гадали, знаємо про війну і світ. Довелося зруйнувати звичні організаційні структури і перебудувати їх зовсім інакше, змінюючи нашу стійку архітектуру на органічну текучість, тому що це був єдиний шлях протистояти потужній хвилі складних загроз. Ми перебудували наш підрозділ, керуючись принципами прозорості обміну інформацією (це ми назвали «колективним усвідомленням») та децентралізації повноважень ухвалювати рішення («відповідальне виконання»). Усунули бар'єри – стіни між ланками і рівнями наших командних ієрархій, – які колись робили нас ефективними» [5, с. 33].

Література:

1. Коджаспирова Г.М. Словарь по педагогике/ Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – М.: ИКЦ «МарТ»; Ростов-на-Дону: Издательский центр «МарТ», 2005. 448 с.
2. Рютін В.В. Педагогічні умови соціалізації військовослужбовців строкової служби: дис. канд. пед. наук : 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Віталій Васильович Рютін. – Луганськ : Луганський національний педагогічний ун-т ім. Т.Г. Шевченка, 2006. 216 с.
3. Горліченко М. Г. Педагогічні умови адаптації курсантів до навчання у вищих військових навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»/Марина Григорівна Горліченко. – Одеса: Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського, 2004. 21 с.
4. Ивашко Н.Н. Адаптация курсантов к образовательной среде ВУЗа ФСИН России: автореф. дисс. на соискание научн. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования»/Наталья Николаевна Ивашко. – Новокузнецк: ГОУ ВПО «Кузбасская государственная педагогическая академия», 2009. 20 с.
5. Войтович Л.В. Профилактика и преодоление дезадаптации курсантов младших курсов в педагогическом процессе Института ФСБ России пограничного профиля: дисс. канд. пед. наук: 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования»/Леонид Васильевич Войтович. – Хабаровск . ГОУ ВПО «Хабаровский пограничный институт федеральной службы безопасности Российской Федерации», 2006. 228 с.

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ: ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ

Шумовецька С. П.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін
Національна академія Державної прикордонної служби
імені Богдана Хмельницького
м. Хмельницький, Україна*

Професійна культура як якісна характеристика професійної діяльності офіцера-прикордонника передбачає історично сформовані й перевірені часом способи виконання професійних завдань, виконання діяльності на високому рівні, оптимальними способами та з досягненням максимального результату. Досить часто, виконуючи завдання з охорони кордону, офіцер-прикордонник

повинен діяти у нетипових ситуацій професійної діяльності, вирішувати складні нестандартні ситуації, використовуючи творчий підхід.

Для формування у майбутніх офіцерів-прикордонників уміння виявляти, ставити та вирішувати завдання, застосовувати знання під час професійної діяльності у нетипових ситуаціях, розуміти і використовувати нові ідеї і думки та генерувати оригінальні ідеї важливе значення має використання методу проектів. Метод проекту – це технологія організації освітніх ситуацій, під час вирішення яких майбутні фахівці розв’язують значуще для їхньої майбутньої професійної діяльності завдання [1, с. 113]. Метод проектів, за С. Сисоевою [2, с. 126], дозволяє не так передавати знання, як вчити суб’єктів навчання самим їх здобувати, використовувати для вирішення нових пізнавальних і практичних завдань. Особливостями методу проектів є спрямованість на результат, тобто розв’язання проблеми, актуальної для повсякденної практичної діяльності.

Навчальний проект передбачає спільну навчально-пізнавальну чи дослідницьку діяльність задля досягнення спільної мети. Для формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників важливо використовувати насамперед такі два види проектів:

дослідницький – за структурою нагадує наукове дослідження і передбачає певні етапи (обґрунтування актуальності обраної теми, визначення проблеми, предмета, об’єкта, цілей і завдань дослідження, висунення гіпотези та її подальшу перевірку, узагальнення результатів);

інформаційний – допомагає вчити майбутніх фахівців здобувати й аналізувати інформацію про об’єкт, узагальнювати й розтлумачувати проблему (результатом проекту може бути публікація проблеми) [1, с. 114]. Використання таких проектів допомагає максимального наблизити майбутніх офіцерів-прикордонників до майбутньої професійної діяльності, залучити їх до розв’язання конкретних завдань у просторі міжособистісного та фахового спілкування і співпраці [1, с. 113].

Під час спільної навчально-пізнавальної, дослідницької та творчої діяльності з використанням схожих методів та способів діяльності курсанти мають можливість з’ясувати, до прикладу, особливості комунікативної взаємодії, необхідної для ефективної оперативно-службової діяльності відділу прикордонної служби; особливості розроблення та ведення службових документів; основні комунікативні засоби ефективного управлінського впливу, необхідні для підготовки зміни прикордонних нарядів до служби, для управління підрозділами охорони державного кордону, під час контрольних, патрульних та режимних заходів на ділянці відповідальності та в разі зміни обстановки та ін. Використання дослідницьких та інформаційних видів проектів дозволяє вчити майбутніх офіцерів-прикордонників поетапно конструювати, проектувати свою майбутню професійну діяльність, тобто вибирати, оцінювати, програмувати, конструювати різні варіанти виконання завдань з охорони державного кордону.

Виконання проектів забезпечує освоєння майбутніми офіцерами-прикордонниками проектної діяльності як ефективного комплексного

способу вирішення професійних завдань; допомагає їм з'ясувати особливості організації різних видів проектної діяльності в сфері охорони кордону, самостійно здобувати професійні знання, уміння і навички з допомогою проектних технологій. Важливе значення має також використання методу проектів для навчання майбутніх фахівців різних способів командної діяльності, розв'язання проблемних ситуацій, оволодіння навичками ділової комунікації та конструктивної співпраці в команді, освоєння морально-етичних принципів професійної поведінки.

Курсанти набувають також дослідницьких умінь, учаться збирати потрібну інформацію, аналізувати її, висувати гіпотези, визначати шляхи вирішення проблеми, передбачати наслідки різних варіантів розв'язання. Використання методу проектів як технології організації освітніх ситуацій дозволяє вчити курсантів самостійно розв'язувати значущі для їхньої майбутньої професійної діяльності проблеми/завдання. Проект також є засобом максимального наближення майбутніх офіцерів-прикордонників до реального життя й залучення до розв'язання конкретних завдань через міжособистісне та ділове спілкування і співпрацю. Виконання проектів покращує в курсантів також комунікативні навички, здатність бачити різні погляди на проблему, спроможність працювати в команді.

Отже, використання методу проектів у системі формування професійної культури у майбутніх офіцерів-прикордонників дозволяє формувати у них навички самостійного здобування професійних знань, самостійного розпізнавання проблемних ситуацій, оволодіння навичками проектного і критичного аналізу проблемних ситуацій, тобто здатність до ефективного командного вирішення професійних завдань з охорони кордону.

Література:

1. Волкова Н. В. Інтерактивні технології навчання у вищій школі. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
2. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посіб. Київ: ЕКМО, 2011. 320 с.

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ПЕРШОКЛАСНИКІВ У ІННОВАЦІЙНОМУ ІНТЕГРОВАНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ ШКОЛИ

Якименко С. І.

*доктор філософії в галузі освіти, професор,
завідувач кафедри початкової освіти*

*Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв, Україна*

Сучасна школа повинна формувати в учнів світогляд, розуміння місця людини у світі, ставлення особистості до навколишньої дійсності та до самої себе. Постійно зростаючі вимоги до змісту й організації освітнього процесу потребують нових, більш ефективних підходів до формування світогляду школярів.

Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Могутнім засобом формування у здобувачів початкової освіти світоглядних уявлень і понять, ціннісних орієнтацій, розвитку гуманістично спрямованої особистості виступає ефективно організований інноваційний освітній простір початкової школи. Проблема організації інноваційного освітнього простору у школі стала предметом вивчення таких учених: Є. Бачинської, Л. Ващенко, А. Каташова, І. Колесникова, О. Леонова, О. Малиновської, Н. Маскової, Н. Рибки, А. Цимбалару, О. Шафран, В. Ясвіна.

Світогляд формується не лише на підставі життєвого досвіду, але й через засвоєння суспільного досвіду сучасного суспільства, а також через мистецтво і культуру. У молодшому шкільному віці учні отримують досвід від школи, читання книг, перегляду мультфільмів та кінострічок, спілкування з батьками, однолітками. Вирішальне значення має авторитет батьків і вчителів. Першокласники наслідують їх ставлення до світу, оцінки і способи реалізації ціннісних установок.

Оскільки українське суспільство є динамічною системою, перебуває у постійному розвитку, відкрите для змін, так і світогляд – необхідний імператив

формування гармонійно розвиненої особистості, що є надзвичайно актуальним для сьогодення.

Першокласники приходять до закладу освіти в тому віці, коли процес формування світогляду лише на підготовчому етапі. Формування світогляду дітей молодшого шкільного віку нині має свої особливості і труднощі. Вони пов'язані з безупинно зростаючим потоком інформації, що значно перевищує за своїм обсягом можливості індивідуальної пам'яті. Крім того, цей потік недостатньо впорядкований та насичений, головним чином, фактичним матеріалом, засвоєння якого утворює деяку «мозаїчну» картину дійсності в свідомості людей. Разом з тим, загострення проблем сучасності ставить на практичний рівень завдання формування світогляду.

У наш час спостерігається така тенденція, що у практиці початкової освіти мало пов'язаних між собою знань, що сприяли б формуванню сучасного наукового світогляду. Початкова освіта повинна давати не просто певний набір розрізнених знань, а об'єднувати їх у цілісну систему, наголошуючи на зв'язках між фактами і явищами, що вивчаються в рамках різних дисциплін, а також прищеплювати учням навички самостійного виявлення і раціональної інтерпретації таких зв'язків.

Зміст і організація національної освіти недостатньо переорієнтовані на особистість дитини, на формування у дітей і молоді життєво важливих компетентностей, активної їх соціалізації. Викликає тривогу незадовільний стан здоров'я та низький рівень морального, культурного і духовного розвитку молоді.

Думку про необхідність змін у змісті освіти, спрямованих на краще забезпечення її системності і зв'язку з життям, висловлюють провідні фахівці-практики. Так, наприклад, директор Івано-Франківського регіонального центру оцінювання якості освіти Б. Томенчук зазначає, що «дітям потрібно давати загальну картину того чи іншого предмета, і тоді ви можете поставити тисячу запитань і навіть на тисячу перше запитання вони сформулюють свою відповідь...».

Формуванню в учнів світогляду сприяє наступність у навчанні та здійснення міжпредметних зв'язків. Ці педагогічні умови дозволяють побачити одне й те ж явище з різних точок зору, одержати про нього цілісне уявлення. Особливо великого значення у світоглядному плані мають такі міжпредметні взаємодії, які дозволяють учням всебічно охопити всі властивості і зв'язки об'єктів, які вивчаються. Наприклад, на основі міжпредметних зв'язків у школярів формуються такі методологічні ідеї, як єдність живої і неживої природи, спільність природничонаукових і суспільно-історичних основ взаємодії людини, суспільства і природи, єдність антропогенезу і соціогенезу та інші.

Отже, не зважаючи на забезпечення сприятливих умов для формування світогляду першокласників, практика початкової школи не забезпечує належного рівня формування світогляду першокласників, подальшого вивчення потребують технології створення інноваційного освітнього простору, який би сприяв формуванню світогляду учнів 1 класів.

З метою довести, що формування світогляду дітей є невід'ємною частиною розвитку дитини, був проведений експеримент для визначення рівня сформованості світогляду першокласників з використанням авторської інноваційної інтегрованої особистісно-орієнтованої технології (проф. С. І. Якименко).

В експерименті приймали участь 57 учнів Миколаївської загальноосвітньої школи I-III ступенів №50 ім. Г. Л. Дівіної: 28 учнів контрольного класу та 29 учнів експериментального класу. Мета експерименту:

- вивчення умов та чинників, які забезпечують формування основ світогляду та життєвої компетентності молодшого школяра як інтегрованого результату навчально-виховного процесу.
- експериментальна перевірка продуктивності інтегрованої особистісно-орієнтованої системи навчання та виховання молодших школярів з метою формування світогляду.

Завдання експерименту:

- впровадження педагогічної технології інтегрованого навчання та виховання молодших школярів.
- розробка змісту навчально-методичного забезпечення інтегрованої технології: перспективне планування; навчально-тематичне планування; навчально-методичне забезпечення: навчальні посібники, хрестоматії, довідники, методичні рекомендації для вчителів.

Чинники освітньої системи дослідно-експериментальної діяльності школи:

- конструювання ефективної мотиваційної сфери саморозвитку особистості;
- моделювання інноваційного освітнього простору, що відповідає вимогам: проблемно-пошукового характеру; інтерактивної організації; креативної спрямованості, актуалізації застосування набутих знань, умінь, навичок, розвитку необхідних психологічних якостей (ініціативність, здатність до вмотивованого ризику, адекватна самооцінка, висока працездатність тощо); емоційної насиченості, естетизму, права вибору та відповідальності за прийняте рішення; розробка та впровадження нового змісту освіти, що відповідає потребам застосування сучасних освітніх технологій, вимогам науковості, толерантності та активного соціального пошуку; узгодження психолого-педагогічних впливів кооперативного та індивідуалізованого підходів до пробудження і розкриття природних творчих потенцій особистості; широке використання розвивально-проективних форм освітньої діяльності; створення єдиного інформаційного простору навчання, виховання, розвитку та самореалізації творчої особистості.

Проблема формування світогляду першокласників не може бути успішно вирішена не тільки без чіткого знання її структури, змісту, але й без визначення її критеріїв, за якими можна судити про ступінь сформованості цього важливого і складного явища. Успішне визначення рівня сформованості світогляду першокласників можливо лише за наявності системи його критеріїв, що повинні відбивати сутнісні моменти в її характеристиці.

Література:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. Київ, 2004. 352 с.
2. Якименко С.І., Іванець Н.В., Авраменко К.Б., Тимченко А.А., Філімонова Т.В. Освітня програма початкової освіти «Світ, в якому я живу». Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2018. 100 с.
3. Якименко С.І. Інтегрована особистісно-орієнтована технологія – продуктивна технологія наступності дошкільної та початкової освіти: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2016. 302 с.
4. Якименко С.І. Формування світогляду у старших дошкільників та молодших школярів в освітньо-інтегрованому середовищі: теорія і практика: монографія. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 640 с.

НОТАТКИ

НОТАТКИ

ГУМАНІТАРНИЙ І ІННОВАЦІЙНИЙ РАКУРС ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ: ПОШУКИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

МАТЕРІАЛИ П'ЯТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

м. Одеса, 15 листопада 2019 р.

Підписано до друку 01.11.2019. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 19,3. Тираж 150. Замовлення № 1019-223.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видання та друк – Видавничий дім «Гельветика»
73021, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105.
Телефон: +38 0552 399580
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.